

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการ “ศึกษาการบริหารจัดเก็บค่าน้ำ”
(ภาคผนวก เล่มที่ 2)

โดย

รศ.ดร.ชูชีพ พิพัฒน์ศิริ

และคณะ

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการ “ศึกษาการบริหารจัดเก็บค่าน้ำ”

คณะผู้วิจัย

สังกัด

1. รศ.ดร.ชูชีพ พิพัฒน์ศิริ	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2. ผศ.ดร.ศุภชาติ สุขารมณ์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
3. รศ.ดร.กอบเกียรติ ผ่องบุผิ	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
4. นายวิรัตน์ ขาวอุปถัมภ์	กรมชลประทาน
5. นายทวิวงศ์ เทียนเสรี	กรมชลประทาน

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
ชุดโครงการ วิจัยด้านการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

สารบัญภาคผนวก

หน้า

เล่มที่ 1

ภาคผนวก ก. ข้อมูลพื้นฐานของโครงการชลประทานที่ศึกษา และโครงการชลประทานที่ศึกษา

โครงการอ่างเก็บน้ำคลองสามสิบ	ก-01-1
โครงการอ่างเก็บน้ำดอกกราย	ก-02-1
โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิง	ก-03-1
โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโตน้อย	ก-04-1
โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำฮูน	ก-05-1
โครงการพัฒนาลุ่มน้ำคลองจำไทร-หอยโข่ง และโครงการพัฒนาลุ่มน้ำคลองหลา	ก-06-1

เล่มที่ 2

โครงการอ่างเก็บน้ำป่าพะยอม และฝายบ้านพร้าว	ก-07-1
โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่จืด	ก-08-1
โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วัง-กิวลม	ก-09-1
โครงการอ่างเก็บน้ำยางชุม	ก-10-1
โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว	ก-11-1
โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรี	ก-12-1

สารบัญภาคผนวก (ต่อ)

	หน้า
เล่มที่ 3	
ภาคผนวก ข. ข้อมูลต้นทุนการจัดหาน้ำของโครงการชลประทานที่ศึกษา	ข-1
ภาคผนวก ค. จำนวนโครงการชลประทานที่ประกาศทางน้ำชลประทาน และออกกฎกระทรวงเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทานตาม พรบ. การชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518	ค-1
ภาคผนวก ง. การประกาศทางน้ำชลประทาน (ประกาศกฎกระทรวง และกฎกระทรวง)	ง-1
ภาคผนวก จ. เอกสารประกอบการบรรยาย : หลักสูตร เงินทุนหมุนเวียน เพื่อการชลประทาน	จ-1
ภาคผนวก ฉ. แบบสอบถาม	ฉ-1

โครงการอ่างเก็บน้ำป่าพะยอม และ ฝ่ายบ้านพร้าว (07)

โครงการ อ่างเก็บน้ำป่าพะยอมและฝายบ้านพร้าว (07)

1. ประวัติความเป็นมาของโครงการ

ในปี พ.ศ. 2504 นายอำเภอ ร่องเงิน และนายเอี่ยม รัตนเกษตร ได้ทำหนังสือยื่นต่อประธานสภาจังหวัดพัทลุง ขอให้ทางจังหวัดพัทลุงทำการก่อสร้างโครงการชลประทานในบริเวณคลองบ้านพร้าว เขตอำเภอควนขนุน ซึ่งมีแหล่งน้ำไหลมาจากคลองป่าพะยอม บริเวณเทือกเขาแก้ว เทือกเขานครศรีธรรมราช แต่ทางจังหวัดไม่สามารถดำเนินการได้ ดังนั้น นายอำเภอ ร่องเงิน และนายเอี่ยม รัตนเกษตร จึงได้ทำหนังสือถึงกรมชลประทาน ขอให้พิจารณาดำเนินการก่อสร้างโครงการชลประทานบ้านพร้าวประกอบกับแผนแม่บทของกรมชลประทานที่มีการพัฒนาลุ่มน้ำในภาคใต้ กรมชลประทานจึงได้พิจารณาเห็นสมควรดำเนินการได้ในปี พ.ศ. 2505 ต่อมาได้มีการออกแบบและดำเนินการก่อสร้างตัวฝายในปี พ.ศ. 2512 ก่อสร้างแล้วเสร็จในปีเดียวกัน และก่อสร้างระบบแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2522 โดยมีงบประมาณในการก่อสร้างทั้งตัวฝายและระบบส่งเป็นจำนวน 41.00 ล้านบาท สามารถส่งน้ำช่วยเหลือพื้นที่เพาะปลูกได้จำนวน 35,000 ไร่

ต่อมาปี พ.ศ. 2524 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงดำริว่าในเขตจังหวัดพัทลุงมีโครงการชลประทานอยู่ทั่วไป แต่ไม่มีแหล่งน้ำที่จะเข้าไปช่วยโครงการชลประทานต่างๆ จึงดำริให้กรมชลประทานนำไปพิจารณา

ปี พ.ศ. 2531 กรมชลประทานได้พิจารณาสรางอ่างเก็บน้ำบริเวณเทือกเขาแก้ว บ้านวังเลน ตำบลเกาะเต่า อำเภอป่าพะยอม เพื่อเป็นแหล่งน้ำส่งให้ฝายคลองบ้านพร้าว

2. วัตถุประสงค์โครงการ

1. เป็นแหล่งกักเก็บน้ำไว้เสริมการเพาะปลูกทั้งในฤดูฝนและฤดูแล้งของพื้นที่ส่งน้ำของฝายป่าพะยอม
2. จัดหาน้ำให้ราษฎรพื้นที่ส่งน้ำ และบริเวณได้อ่างเก็บน้ำก่อนถึงฝายป่าพะยอม เพื่ออุปโภค-บริโภค
3. เป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ และเกษตรกรรมรายได้จากการประมงเพิ่มเติม
4. กักเก็บน้ำ เพื่อบรรเทาป้องกันอุทกภัย

3. สถานที่ตั้งของโครงการ

โครงการชลประทานบ้านพร้าวตั้งอยู่ที่บ้านไผ่ขาม หมู่ที่ 5 ตำบลเกาะเต่า อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง พิกัด 47 NPJ 007-656 แผนที่ระวาง 4924 I มีอาณาเขตติดต่อดังนี้ ทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลลานข่อย อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง และ ตำบลรอนทาก อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช ทิศใต้ ติดต่อกับตำบลชะมวง ตำบลปันแต อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ทิศตะวันออก ติดต่อกับทางรถไฟสายใต้ ตำบลแหลมตโนด อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง และทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลเกาะเต่า อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง ดังแผนที่แสดงอาณาเขตในหัวข้อลักษณะทางวิศวกรรมของโครงการ

4. ลักษณะพื้นที่โครงการ

โครงการสามารถส่งน้ำช่วยเหลือพื้นที่เพาะปลูกในเขต ตำบลเกาะเต่า ตำบลป่าพะยอม ตำบลบ้านพร้าว อำเภอป่าพะยอม, ตำบลแหลมตโนด อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง, ตำบลรอนทาก อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช มีพื้นที่โครงการทั้งหมด 44,645 ไร่ เป็นพื้นที่ชลประทาน (พื้นที่ชลประทาน คือ พื้นที่ที่ได้รับประโยชน์จากการส่งน้ำของโครงการตามที่ยกแบบไว้ รวมทั้งพื้นที่ป้องกันน้ำท่วมด้วย) 35,700 ไร่ แยกเป็น พื้นที่ชลประทานในจังหวัดพัทลุง 31,700 ไร่ และ พื้นที่ชลประทานจังหวัดนครศรีธรรมราช 4,000 ไร่ โดยเป็นพื้นที่ชลประทานทั้งหมดเป็นพื้นที่ชลประทานระดับที่ 2

5. การใช้ประโยชน์จากน้ำชลประทานและที่ดินในเขตพื้นที่ชลประทาน

สภาพพื้นที่ของโครงการชลประทานบ้านพร้าวมีลักษณะเป็นที่ราบสูงทางด้านทิศตะวันตก และที่ราบลุ่มทางทิศตะวันออกจดทะเลสาบสงขลา ดังนั้นสภาพดินส่วนใหญ่จึงเป็นดินร่วนเหนียวปนทรายแห้ง หรือดินร่วนปนดินเหนียว ซึ่งเหมาะสมในการปลูกข้าว พืชไร่และไม้ผล

พื้นที่ทำการเกษตรในเขตโครงการบ้านพร้าวแบ่งออกเป็น 2 ผัง คือ พื้นที่ฝั่งขวา 20,060 ไร่ และพื้นที่ฝั่งซ้าย 15,640 ไร่ รวมพื้นที่ทั้งหมด 35,700 ไร่ พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้เพาะปลูกประมาณร้อยละ 76 ทำสวนยาง ผลไม้ ไร่นาสวนผสม เลี้ยงปลาร้อยละ 26 ในฤดูฝนนิยมปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง เช่น ข้าวเล็บนก ข้าวหอมลิ้น ข้าวแก่นจันทร์ และข้าวมาเลย์ มีผลผลิตเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 500-600 กิโลกรัมต่อไร่ ส่วนในฤดูแล้งมีการปลูกข้าวพันธุ์ กข. และพืชไร่เล็กน้อย เช่น ถั่วเขียว ข้าวโพดฝักอ่อน สำหรับข้าวนาปีผลผลิตเฉลี่ย 600 กิโลกรัมต่อไร่

6. ศักยภาพของโครงการ

โครงการชลประทานบ้านพร้าวสามารถส่งน้ำให้เกษตรกรในพื้นที่เพื่อทำการเพาะปลูกได้ทั้งในฤดูฝนและฤดูแล้ง โดยสามารถส่งน้ำช่วยเหลือพื้นที่เพาะปลูกในเขตโครงการในพื้นที่ชลประทาน 35,700 ไร่ โดยเฉลี่ยสามารถส่งน้ำให้พื้นที่เพาะปลูกในฤดูฝนประมาณ 21,500 ไร่ และในฤดูแล้งประมาณ 4,000 – 19,000 ไร่ ดังนั้นโครงการชลประทานบ้านพร้าวมีศักยภาพเพียงพอสามารถส่งน้ำให้แก่พื้นที่เพาะปลูกได้ตามความต้องการของผู้ใช้น้ำ

7. ลักษณะทางวิศวกรรมของโครงการชลประทาน

โครงการอ่างเก็บน้ำป่าพะยอมและฝายบ้านพร้าว ส่วนประกอบของโครงการฝายบ้านพร้าวและอ่างเก็บน้ำป่าพะยอมประกอบด้วย ฝายบ้านพร้าวซึ่งรับน้ำจากแหล่งน้ำต้นทุนคืออ่างเก็บน้ำเขื่อนป่าพะยอมที่อยู่ทางเหนือขึ้นไปประมาณ 16 กิโลเมตรของคลองป่าพะยอม ฝายบ้านพร้าวจะทำหน้าที่ยกระดับน้ำเพื่อที่จะส่งน้ำเข้าสู่ระบบคลองส่งน้ำ ระบบคลองส่งน้ำรับน้ำจากฝายป่าพะยอมผ่านประตูระบายปากคลองส่งน้ำสายใหญ่ทั้งฝั่งซ้ายและฝั่งขวาของฝายป่าพะยอม ประตูระบายทั้งฝั่งซ้ายและฝั่งขวาของตัวเขื่อนจะทำหน้าที่รับน้ำและควบคุมปริมาณน้ำเข้าสู่คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้ายและฝั่งขวาของพื้นที่โครงการ ทั้งคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้ายและฝั่งขวา จะมีการกระจายน้ำเข้าสู่คลองส่งน้ำสายย่อย สายแยกย่อย ดังภาพที่ 1.07 โดยมีคูส่งน้ำรับน้ำจากคลองส่งน้ำสายย่อยและสายแยกย่อยลัดเลาะไปตามความลาดเอียงของพื้นที่ เพื่อที่จะสามารถกระจายน้ำเข้าสู่พื้นที่รับน้ำทุกแปลงได้อย่างทั่วถึง

7.1 ฝายงาน

เขื่อนกักเก็บน้ำ สร้างปิดกั้นคลองป่าพะยอมทำให้เกิดเป็นอ่างเก็บน้ำ ลักษณะของตัวเขื่อนเป็นเขื่อนดิน มีสันเขื่อนยาว 255 เมตร ความสูงของสันเขื่อนสูงสุด 33.00 เมตร ดังรายละเอียดในข้อมูลพื้นฐานของโครงการ

อ่างเก็บน้ำ มีพื้นที่รับน้ำฝนเหนือที่ตั้งเขื่อน 24 ตารางกิโลเมตร เป็นพื้นที่อ่างเก็บน้ำ 2.17 ตารางกิโลเมตร ปริมาณน้ำไหลลงอ่างเฉลี่ย 16.6 ล้านลูกบาศก์เมตร ความจุที่ระดับน้ำสูงสุด 23.50 ล้านลูกบาศก์เมตร ความจุที่ระดับน้ำเก็บกักเท่ากับ 20.50 ล้าน ลูกบาศก์เมตร ความจุที่ระดับน้ำต่ำสุด 0.6 ล้าน ลูกบาศก์เมตร

อาคารประกอบที่อ่างเก็บน้ำเขื่อนป่าพะยอม คือ

1. อาคารน้ำล้นปกติมีลักษณะเป็นท่อลดระดับ (Drop Inlet Pipe) ขนาดหน้าตัดกว้าง 3.00 เมตร สูง 3.35 เมตร มีความยาว 250.80 เมตร จำนวน 2 ท่อ ระบายน้ำได้ 80 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที
2. อาคารระบายน้ำล้นฉุกเฉิน เป็นฝายสันกว้าง (Broad Crested weir) กว้าง 80 เมตร จำนวน 1 ช่อง
3. ท่อส่งน้ำลงลำน้ำเดิม (river outlet) ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 1.00 เมตร ยาว 195.90 เมตร จำนวน 1 ท่อ สามารถระบายน้ำได้ 5 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที
4. ทำนบดินปิดช่องเขาราด 1 แห่ง ทำนบสูง 7 เมตร ยาว 250 เมตร ระดับสันทำนบ 112.50 เมตร-รทก.

ฝายบ้านพร้าว ทำหน้าที่ยกระดับน้ำเข้าสู่ระบบคลองส่งน้ำ สร้างด้วยคอนกรีตเสริมเหล็ก มีช่องระบายน้ำกลางตัวฝายขนาด 3 เมตร จำนวน 3 ช่อง ความยาวสันฝาย 26 เมตร ความสูงสันฝาย 2.8 เมตร ระดับพื้นฝาย +22.700 ม.-รทก. ระดับกักเก็บ +25.50 ม.-รทก ปริมาณน้ำผ่านฝายสูงสุด 200 ลบ.ม/วินาที

ลักษณะอาคารประกอบของฝายบ้านพร้าว

1. ท่อระบายน้ำปากคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งขวา เป็นท่อคอนกรีตเสริมเหล็ก มีขนาดหน้าตัด กว้าง 1.50 เมตร สูง 1.50 เมตร มีความยาว 16.00 เมตร จำนวน 1 แถว
2. ท่อระบายน้ำปากคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้าย เป็นท่อคอนกรีตเสริมเหล็ก มีขนาดหน้าตัด กว้าง 1.25 เมตร สูง 1.25 เมตร มีความยาว 15.00 เมตร จำนวน 1 แถว

7.2 ระบบคลองส่งน้ำ

คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้าย เป็นคลองลาดคอนกรีตมีความยาวทั้งสิ้น 13.600 กิโลเมตร สามารถส่งน้ำเป็นปริมาณน้ำที่ออกแบบที่ผ่านปากคลองส่งน้ำเท่ากับ 2.007 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งขวา เป็นคลองลาดคอนกรีตมีความยาวทั้งสิ้น 11.900 กิโลเมตร สามารถส่งน้ำเป็นปริมาณน้ำที่ออกแบบที่ผ่านปากคลองส่งน้ำเท่ากับ 2.949 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

คลองซอย และคลองแยกซอย เป็นคลองลาดคอนกรีต รับน้ำจากคลองส่งน้ำสายใหญ่กระจายอยู่ทั่วพื้นที่โครงการมีอาคารบังคับน้ำเพื่อควบคุมปริมาณน้ำที่ส่งเข้าคลองซอยและคลองแยกซอยให้เป็นไปตามที่ต้องการ

อาคารที่สำคัญของโครงการฯ คือ ประตูระบายน้ำปากคลอง (Head Regulator) เป็นลักษณะ ท่อระบายน้ำปากคลอง จำนวน 2 แห่ง มีประตูระบายปลายคลอง (Tail Regulator) 2 แห่ง ท่อระบายปากคลอง (Head Pipe Regulator) 3 แห่ง ท่อระบายปลายคลอง (Tail Pipe Regulator) 3 แห่ง น้ำตกทดน้ำ (Check Drop) 32 แห่ง อาคารทดน้ำ (Check Structure) 2 แห่ง ท่อเชื่อม (Siphon) 21 แห่ง ท่อลอด (Culvert) 17 แห่ง ท่อส่งน้ำเข้านา (Farm Turn-out) 151 แห่ง

7.3 ระบบคันคู้

คู่งน้ำเป็นคูดิน หน้าตัดคู่งน้ำมีลักษณะเป็นสี่เหลี่ยมคางหมู รับน้ำจากคลองส่งน้ำสายชอย สายแยกชอย ผ่านท่อส่งน้ำเข้านา กระจายลัดเลาะไปตามความลาดเอียงของพื้นที่เพาะปลูก คู่งน้ำมีจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 237 สาย มีความยาวรวมทั้งสิ้นประมาณ 182.75 กิโลเมตร

7.4 การจัดสรรน้ำและส่งน้ำ

การส่งน้ำของโครงการฝายบ้านพร้าวและอ่างเก็บน้ำเขื่อนป่าพะยอม อาศัยแรงโน้มถ่วงของโลก (Gravity) มีการส่งน้ำแบบรอบเวร ตามแผนการจัดสรรน้ำที่โครงการจัดทำขึ้น โดยโครงการนี้ได้รับเลือกเป็นโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาดีเด่นระดับประเทศ ของกรมชลประทานประจำปี 2542 จึงถือได้ว่าโครงการอ่างเก็บน้ำป่าพะยอมและฝายบ้านพร้าว นี้มีระบบชลประทานที่ค่อนข้างสมบูรณ์ทั้งในด้านระบบการส่งน้ำและระบบระบายน้ำ ตลอดถึงการบริหารน้ำในแต่ละสายคู่งน้ำให้สามารถรับน้ำได้อย่างทั่วทั้งในด้านปริมาณน้ำและเวลาในการส่งน้ำได้ทั่วถึง เพราะมีการดูแลรักษาด้านอาคารส่งน้ำ โดยมีการสอบเทียบอาคารให้สามารถส่งน้ำได้ในอัตราการส่งน้ำที่ต้องการ และสภาพคลองส่งน้ำมีสภาพค่อนข้างดีเพราะมีการตรวจสอบในด้านความเสียหายและทำการซ่อมแซมอย่างสม่ำเสมอ

การส่งน้ำแบบรอบเวร ตามแผนการจัดสรรน้ำที่โครงการจัดทำขึ้นนั้นได้มีการจัดทำแผนการส่งน้ำออกเป็นช่วงฤดูฝนและช่วงฤดูแล้ง

ช่วงฤดูฝน เนื่องจากมีปริมาณน้ำต้นทุนมากจึงสามารถส่งน้ำเข้าสู่ระบบคลองส่งน้ำทั้งคลองส่งน้ำสายใหญ่และสายชอย ได้ตามความต้องการของพื้นที่ โดยมีการจัดทำรอบเวรการรับน้ำในระดับสายคู่งน้ำเพื่อให้แปลงเพาะปลูกทางต้นคู่งน้ำและทางด้านท้ายคู่งน้ำได้รับน้ำตามปริมาณน้ำและเวลาที่กำหนดขึ้นตามลำดับการจัดส่ง ทำให้แปลงเพาะปลูกสามารถได้รับน้ำเพียงพอต่อความต้องการ

ช่วงฤดูแล้ง การส่งน้ำจะขึ้นกับปริมาณน้ำต้นทุนที่มีอยู่ในอ่างเก็บน้ำป่าพะยอม ในกรณีมีน้ำต้นทุนไม่มากนัก การจัดทำรอบเวรการส่งน้ำอาจมีการจัดลำดับการส่งน้ำในระดับคลองซอย โดยมีการส่งน้ำไปในคลองส่งน้ำสายใหญ่ และจัดลำดับการรับน้ำว่าคลองซอยเส้นใดที่จะรับน้ำจากคลองส่งน้ำสายใหญ่เส้นใดก่อนเส้นใดหลังในปริมาณและช่วงเวลาใด และเมื่อส่งน้ำเข้าสู่คลองส่งน้ำสายซอยแล้ว ก็มีการจัดลำดับการรับน้ำในระบบคูส่งน้ำและลำดับในการรับน้ำของแปลงเพาะปลูกในสายคูส่งน้ำนั้นตามปริมาณน้ำและช่วงเวลาการส่งน้ำที่กำหนด ทำให้แปลงเพาะปลูกสามารถได้รับน้ำเพียงพอต่อความต้องการ

8. การประกาศทางน้ำชลประทานและการเรียกเก็บค่าชลประทาน

โครงการอ่างเก็บน้ำป่าพะยอม, ฝ่ายคลองบ้านพร้าว อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของโครงการชลประทานพัทลุง โดยโครงการชลประทานพัทลุงได้ดำเนินการขอประกาศทางน้ำชลประทานตามมาตรา 5 ของพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พุทธศักราช 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง โดยขอประกาศทางน้ำชลประทานประเภทที่ 1 ประเภทที่ 2 และ ประเภทที่ 4 ประกาศ ณ วันที่ 12 กรกฎาคม พ.ศ. 2539 โดยมีระยะเวลาในการดำเนินการขอประกาศทางน้ำชลประทานจนถึงการประกาศลงในพระราชกิจจานุเบกษาแล้วเสร็จประมาณ 1 ปี

การกำหนดทางน้ำเพื่อขอประกาศเป็นทางน้ำชลประทานของโครงการชลประทานพัทลุงได้เสนอให้ทางน้ำธรรมชาติเป็นทางน้ำชลประทานด้วย เนื่องจากทางโครงการฯ เห็นว่าถ้าไม่ประกาศทางน้ำธรรมชาติซึ่งอยู่ตรงหน้าฝ่ายอาจมีหน่วยงานอื่นเข้ามาสร้างสิ่งกีดขวางทำให้มีปัญหาในเรื่องการระบายน้ำ อย่างไรก็ตามเจ้าหน้าที่ของงานส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 2 โครงการชลประทานพัทลุงมีความเห็นว่าในกรณีที่บางโครงการชลประทานไม่ได้ขอประกาศทางน้ำธรรมชาติให้เป็นทางน้ำชลประทานนั้นอาจเนื่องมาจากการเพิ่มภาระในการบริหารงานแก่โครงการชลประทานนั้น ๆ

สำหรับในส่วนของการดำเนินการขออนอกกฎกระทรวงเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทานผู้ใช้น้ำตามมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง ทางโครงการชลประทานพัทลุงยังไม่ได้ดำเนินการในส่วนของการอ่างเก็บน้ำป่าพะยอม, ฝ่ายคลองบ้านพร้าว แต่ที่ดำเนินการแล้วเป็นในส่วนของการฝายนาท่อม ซึ่งอยู่ในความดูแลของโครงการชลประทานพัทลุง

แม้ว่าโครงการชลประทานพัทลุงยังไม่ได้มีการดำเนินการขออนอกกฎกระทรวงกำหนดทางน้ำเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำจากทางน้ำชลประทานของโครงการอ่างเก็บน้ำป่าพะยอม, ฝ่ายคลองบ้านพร้าว แต่ตามทัศนะของเจ้าหน้าที่ของโครงการฯ มีความเห็นว่าถ้าจะปฏิบัติก็น่าจะทำได้เพราะในส่วนของโครงการฯ นั้นค่อนข้างจะมีความพร้อมทั้งทางด้านบุคลากรและข้อมูลพอสมควร นอกจากนี้ในส่วนของผู้ใช้น้ำทั้งในและนอกภาคการเกษตรก็มีความพร้อมและความเข้าใจในเรื่องดังกล่าว เนื่องจากทางโครงการฯ ได้มีการเรียกประชุมผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตร 2 ครั้งต่อปี อย่างไรก็ตามทางส่วนกลางน่าจะให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในเรื่องของการออกกฎกระทรวงเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทานมาให้ความรู้หรือจัดทำคู่มือแก่ทางโครงการฯ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ในระดับโครงการฯ มีความชัดเจนในเรื่องดังกล่าว

9. การขอใช้ทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานของโครงการ

ที่ผ่านมาหัวหน้าโครงการฯ ยังไม่ทราบว่าสามารถขอใช้เงินจากกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานได้ ต่อมามีการจัดประชุมเมื่อปี พ.ศ. 2542 เกี่ยวกับขั้นตอนในการประกาศทางน้ำชลประทานและการออกกฎกระทรวงเพื่อกำหนดทางน้ำชลประทานเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทาน ทางส่วนกลางได้แจ้งให้แต่ละโครงการฯ ทราบว่าสามารถขอใช้เงินจากกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานได้

10. กลุ่มผู้ใช้น้ำ

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเมื่อวันที่ 25-27 เมษายน 2543 ในกรณีผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรที่อยู่ในเขตพื้นที่ชลประทานโครงการชลประทานบ้านพร้าว และศึกษาลักษณะของกลุ่มผู้ใช้น้ำ ภูมิหลังการจัดตั้งและวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ โครงสร้างของกลุ่มผู้ใช้น้ำ การบริหารงานและการปฏิบัติงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำ รวมทั้งกฎเกณฑ์ของกลุ่มผู้ใช้น้ำ ปัญหาและอุปสรรคของกลุ่มผู้ใช้น้ำ ผลการศึกษามีดังนี้

10.1 ลักษณะของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

กลุ่มผู้ใช้น้ำในโครงการชลประทานบ้านพร้าวเป็นกลุ่มที่มีการรวมตัวกันในลักษณะกลุ่มผู้ใช้น้ำพื้นฐานตามสายคูส่งน้ำ และมีกลุ่มบริหารการใช้น้ำที่บริหารการใช้น้ำในแต่ละสายคู โดยได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของโครงการฯ

10.2 ภูมิหลังการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ

โครงการชลประทานบ้านพร้าวก่อสร้างเสร็จในปี พ.ศ. 2512 และก่อสร้างระบบส่งน้ำแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2516 จึงได้ทำการส่งน้ำสู่พื้นที่เพาะปลูกแต่ปริมาณน้ำไม่เพียงพอ ต่อมาได้มีการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำป่าพะยอมเพื่อช่วยเหลือพื้นที่เพาะปลูก ในปี พ.ศ. 2531 แล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2535 และก่อสร้างคันคูน้ำพร้อมทั้งจัดรูปที่ดินเต็มพื้นที่โครงการฯ ในปี พ.ศ. 2539 พร้อมกันนี้โครงการฯ จึงได้สนับสนุนให้เกษตรกรผู้ใช้น้ำจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำพื้นฐานขึ้นทุกสายคู ต่อมามีการพัฒนาจากกลุ่มผู้ใช้น้ำพื้นฐานเป็นกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทานมีชื่อว่า "กลุ่มบริหารการใช้น้ำบ้านพร้าวร่วมใจ" และในปี พ.ศ. 2542 ได้มีการแยกกลุ่มบริหารการใช้น้ำออกเป็น 2 กลุ่ม คือ "กลุ่มบริหารการใช้น้ำบ้านพร้าวฝั่งซ้าย" และ "กลุ่มบริหารการใช้น้ำบ้านพร้าวฝั่งขวา" ในการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำของโครงการชลประทานบ้านพร้าวค่อนข้างประสบความสำเร็จ เนื่องจากเกษตรกรให้ความร่วมมือและมีความเข้าใจในวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ และเกษตรกรส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญในการทำการเกษตร ประกอบกับเดิมเกษตรกรในพื้นที่มีการรวมตัวกันอยู่แล้วในลักษณะของกลุ่มเกษตรกร ที่มีวัตถุประสงค์ในการรวมตัวกันเพื่อหาปัจจัยการผลิตและหาตลาดให้แก่สมาชิกภายในกลุ่ม

10.3 วัตถุประสงค์ในการรวมกลุ่มจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ

1. เพื่อให้มีองค์กรของเกษตรกรร่วมจัดการน้ำชลประทานอย่างเป็นธรรม
2. เพื่อให้กลุ่มเกษตรกรร่วมกันดูแลและบำรุงรักษาอาคารชลประทาน
3. เพื่อให้มีการใช้น้ำอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ

10.4 โครงสร้างของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

กลุ่มผู้ใช้น้ำโครงการชลประทานบ้านพร้าวมีจำนวนสมาชิกทั้งหมดประมาณ 400 คนเรือน การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มของเกษตรกรผู้ใช้น้ำมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการใช้น้ำจากโครงการที่มีอยู่จำกัด อย่างไรก็ตามก็มีเกษตรกรบางส่วนที่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ ทั้งนี้เนื่องจากเกษตรกรมีพื้นที่ทำการเกษตรอยู่นอกเขตชลประทาน พืชที่ปลูกเป็นยางพาราไม่ต้องการใช้น้ำมาก มีแหล่งน้ำในพื้นที่ตนเองและมีน้ำใช้อย่างเพียงพออยู่แล้ว และปริมาณน้ำที่ส่งจากโครงการฯ ไปให้ไม่เพียงพอ โครงสร้างของกลุ่มผู้ใช้น้ำในโครงการฯ ประกอบด้วยกลุ่มพื้นฐานซึ่งเป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นตามสายคู

ส่งน้ำ และมีหัวหน้าคูส่งน้ำเป็นผู้ดูแลและจัดสรรน้ำให้แก่สมาชิกในสายคูส่งน้ำ โดยกลุ่มพื้นฐานเหล่านี้จะได้รับการบริหารจัดการน้ำจากกลุ่มบริหารการใช้น้ำอีกที โดยโครงสร้างของกลุ่มบริหารการใช้น้ำทั้ง 2 กลุ่ม จะมีโครงสร้างที่เหมือนกันกล่าวคือ ในกลุ่มบริหารการใช้น้ำแต่ละกลุ่มจะประกอบไปด้วย ประธานกรรมการ 1 คน รองประธาน 2 คน คณะกรรมการด้านบริหาร 4 คน ได้แก่ เลขานุการ 1 คน เภรัญญิก 1 คน นายทะเบียน 1 คน ปฏิคม 1 คน และคณะกรรมการด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา 6 คน ได้แก่ หัวหน้าเขต 3 คน และผู้ช่วยหัวหน้าเขต 3 คน

10.5 การคัดเลือกประธาน รองประธานกรรมการและคณะกรรมการ

ประธานกรรมการ รองประธานกรรมการและคณะกรรมการจะได้รับการเลือกโดยมติของสมาชิกในกลุ่มโดยวิธีลงคะแนน มีวาระในการทำงาน 2 ปี

10.6 หน้าที่ของประธาน รองประธานกรรมการและคณะกรรมการ

ประธานกรรมการ รองประธานกรรมการและคณะกรรมการจะมีหน้าที่ร่วมวางแผนการใช้น้ำร่วมกับเจ้าหน้าที่ชลประทาน นัดหมายสมาชิกกลุ่มเพื่อร่วมประชุมกลุ่มผู้ใช้น้ำเพื่อรับฟังคำชี้แจงเกี่ยวกับแผนการใช้น้ำและการเพาะปลูกให้สมาชิกทราบและปฏิบัติตามแผนดังกล่าว รวมทั้งนัดหมายให้สมาชิกร่วมกันพัฒนาชุดลอกและซ่อมแซมคูส่งน้ำ นอกจากนี้คณะกรรมการของกลุ่มยังต้องควบคุมดูแลสมาชิกให้มีการใช้น้ำตามกฎระเบียบข้อบังคับที่วางไว้รวมทั้งส่งเสริมให้สมาชิกรู้จักการใช้น้ำที่ถูกวิธี ประหยัด และเกิดประโยชน์สูงสุด

10.7 การบริหารงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

10.7.1 การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ

จากการสอบถามเกษตรกรจำนวน 64 ราย พบว่ามีเกษตรกรจำนวน 50 ราย เป็นสมาชิกของกลุ่มผู้ใช้น้ำ เนื่องจากเกษตรกรมีพื้นที่ทำการเกษตรติดกับคูส่งน้ำ และได้ใช้น้ำจากคูส่งน้ำนั้นๆ พร้อมทั้งลงนามในที่ประชุมของกลุ่มผู้ใช้น้ำ การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำไม่เสียค่าใช้จ่ายแรกเข้า ส่วนเกษตรกร 14 ราย ที่เหลือที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำเนื่องจากมีแหล่งน้ำในพื้นที่ของตนเองและมีความประสงค์จะให้น้ำจากแหล่งน้ำของตนเอง แม้ว่าเกษตรกรจะมีพื้นที่ติดกับคูส่งน้ำ และเกษตรกรบางรายอยู่นอกเขตชลประทานจึงไม่ได้ใช้น้ำจากชลประทาน

10.7.2 การบริหารงานภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ

คณะกรรมการของกลุ่มจะมีการจัดประชุมกันระหว่างคณะกรรมการอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อปรึกษาหารือในเรื่องของปัญหาการใช้น้ำภายในกลุ่มและร่วมกันออกระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อบังคับที่ใช้ปฏิบัติในกลุ่มเพื่อให้มีการใช้น้ำอย่างถูกต้อง และก่อนที่จะมีการส่งน้ำจากโครงการ หัวหน้าคูส่งน้ำจะเป็นผู้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการใช้น้ำจากสมาชิกในสายคูส่งน้ำและทำเรื่องขอใช้น้ำจากโครงการฯ จากนั้นประธานกรรมการ รองประธานกรรมการและคณะกรรมการจะเป็นผู้เข้าร่วมประชุมกับทางโครงการฯ เพื่อรับฟังคำชี้แจงเกี่ยวกับแผนการส่งน้ำของโครงการฯ ทำายสุดประธานกรรมการจะเป็นผู้ชี้แจงในประเด็นที่ได้รับทราบมาจากการประชุมโครงการฯ ให้แก่สมาชิกรับทราบพร้อมทั้งนัดหมายสมาชิกในกลุ่มเพื่อร่วมกันทำความสะอาดคูส่งน้ำก่อนที่จะมีการส่งน้ำมาจากคลองชลประทานของโครงการฯ ในวันที่มีการประชุมสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ นอกจากนี้ยังมีการจัดประชุมกันอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ระหว่างคณะกรรมการและสมาชิกของกลุ่มผู้ใช้น้ำเพื่อวางแผนจัดสรรน้ำภายในกลุ่มของตนเองให้แก่สายคูส่งน้ำต่าง ๆ โดยมีหัวหน้าคูส่งน้ำเป็นผู้ประสานงานกับสมาชิกเพื่อจัดสรรน้ำให้แก่สมาชิกที่อยู่ในสายคูส่งน้ำ

ระเบียบกฎเกณฑ์ ข้อบังคับที่ใช้ในการบริหารงานของกลุ่มบางข้อกำหนดโดยโครงการชลประทานและมีการกำหนดบทลงโทษแก่ผู้กระทำผิดกฎระเบียบของกลุ่ม เช่น สมาชิกฝ่าฝืนรอบเวรการรับน้ำที่กำหนดโดยมิได้รับอนุญาตจากกรรมการกลุ่มที่รับผิดชอบจะต้องถูกปรับเป็นเงิน 1,000 บาทต่อครั้ง สมาชิกที่ใช้สารเคมีเป็นพิษหรือทิ้งขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูลต่าง ๆ ลงในคลองชลประทานทำให้คุณภาพน้ำเสียจะต้องถูกปรับ 1,000 บาทต่อครั้ง หากสมาชิกสูบน้ำและวิดน้ำใช้สารเคมี และไฟฟ้าเพื่อการจับปลา ในบ่อยืมเขตชลประทานต้องถูกปรับเป็นเงิน 1,000 บาท หากสมาชิกทำลายอาคารหรือนำสัตว์เลี้ยงเข้ามาในเขตชลประทานและทำให้ผู้อื่นหรืออาคารชลประทานชำรุดเสียหายจะต้องชดใช้ค่าเสียหายตามมติของคณะกรรมการและเจ้าหน้าที่ชลประทานภายใน 30 วัน หากมีการฝ่าฝืนไม่ยอมชำระค่าปรับ ประธานกรรมการหรือผู้แทนกลุ่มสามารถดำเนินคดีฟ้องร้องตามกฎหมาย ซึ่งจำนวนเงินค่าปรับที่จัดเก็บได้หากไม่เกิน 300 บาท ให้เหรียญเก็บไว้เพื่อเบิกจ่ายตามคำสั่งประธานกรรมการ ถ้าเกิน 300 บาทให้ประธานกรรมการเลขานุการ และเหรียญนำฝากธนาคารในนามกลุ่มผู้ใช้น้ำ ผู้เบิกจ่ายต้อง 2 ใน 3 และต้องมีการประชุมอนุมัติจึงเบิกจ่ายได้

10.7.3 ค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ

ในปัจจุบัน (เม.ย. 2543) สมาชิกของกลุ่มไม่ต้องจ่ายค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ แต่ในอนาคตจะมีการเรียกเก็บค่าบริการกลุ่ม ซึ่งก็คือเป็นค่าบริการการบริหารการใช้น้ำตามจำนวนพื้นที่ใช้น้ำในอัตรา 1 บาทต่อไร่ ซึ่งอัตราดังกล่าวถูกกำหนดอยู่ในกฎข้อบังคับและสัญญากลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานขนาดกลาง กลุ่มบริหารการใช้น้ำบ้านพร้าวฝั่งซ้าย และ กลุ่มบริหารการใช้น้ำบ้านพร้าวฝั่งขวา

10.7.4 กิจกรรมที่สมาชิกกลุ่มต้องปฏิบัติ

สมาชิกกลุ่มมีหน้าที่ในการดูแลบำรุงรักษาคลองน้ำและอาคารในระบบไร่นา โดยการขุดลอกคลองน้ำและซ่อมแซมในระบบไร่นาก่อนฤดูกาลเพาะปลูกอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง สมาชิกต้องเสียสละเงิน วัสดุ หรือแรงงาน พร้อมทั้งนำเอาเครื่องมือ อาหาร น้ำ ไปตามวันเวลาและสถานที่ที่ประธานกรรมการนัดหมาย โดยที่ไม่มีค่าตอบแทน หากสมาชิกไม่มาทำงานตามที่ประธานกรรมการนัดหมายจะต้องส่งใบลาต่อประธานกรรมการก่อนหรือหลังวันพัฒนาและสมาชิกแต่ละคนจะลาได้ไม่เกิน 2 ครั้งต่อปี หรือ ให้สมาชิกผู้อื่นมาทำงานแทน หากไม่ปฏิบัติตามนี้จะต้องถูกปรับวันละ 100 บาท และหากสมาชิกมาช้ากว่าเวลาที่นัดหมายจะต้องถูกปรับเป็นเงินในอัตรา 15 บาทต่อชั่วโมง นอกจากนี้สมาชิกยังมีหน้าที่ในการช่วยกันสอดส่องดูแลอาคารชลประทาน หากพบว่าชำรุดเสียหายให้รายงานต่อประธานกรรมการหรือเจ้าหน้าที่ชลประทานทราบ

10.7.5 ผลการปฏิบัติงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

จากการสอบถามเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ 50 ราย ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำที่เกษตรกรเป็นสมาชิกอยู่ พบว่าเกษตรกร 37 ราย ให้ความคิดเห็นว่ากลุ่มผู้ใช้น้ำที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ในปัจจุบันสามารถปฏิบัติหน้าที่อยู่ในเกณฑ์ดี เนื่องจาก ประธานกลุ่มเป็นตัวแทนที่ดีในการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ชลประทาน ทำให้สมาชิกสามารถมีน้ำใช้อย่างเพียงพอและสม่ำเสมอ ทำให้เกิดความสามัคคีภายในกลุ่มทำให้ลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในกลุ่มอีกทั้งสมาชิกในกลุ่มให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามกฎระเบียบของกลุ่มที่ได้กำหนดไว้ไม่มีปัญหาขัดแย้งกันในเรื่องการแย่งน้ำ แต่เกษตรกร 13 ราย ที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำให้ความคิดเห็นว่ากลุ่มผู้ใช้น้ำที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ในปัจจุบันสามารถปฏิบัติหน้าที่อยู่ในเกณฑ์ที่ไม่ดี เนื่องจากสมาชิกในกลุ่มไม่มีความสามัคคีกัน ไม่ปฏิบัติตามที่ได้

กฎระเบียบที่ได้ตกลงกันไว้ในที่ประชุม ทำให้สมาชิกบางส่วนได้รับน้ำในปริมาณที่ไม่เพียงพอจึงเกิดปัญหาแย่งน้ำกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งเกษตรกรให้ความเห็นว่ากลุ่มควรที่จะต้องมีการปรับปรุงในส่วนของการประชาสัมพันธ์และทำความเข้าใจกับสมาชิกในกลุ่มให้มีความร่วมมือในการปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อตกลงที่มีอยู่

10.7.6 ปัญหาและอุปสรรคการใช้น้ำ

จากการสอบถามเกษตรกร 64 ราย พบว่าเกษตรกร 23 ราย ไม่มีปัญหาการใช้น้ำเนื่องจาก เกษตรกรได้รับน้ำอย่างเพียงพอเมื่อมีความต้องการใช้น้ำ และมีความร่วมมือกันดีระหว่างสมาชิกในกลุ่มผู้ใช้น้ำ แต่เกษตรกรจำนวน 41 ราย มีอุปสรรคและปัญหาในการใช้น้ำเนื่องจาก ได้รับน้ำไม่เพียงพอ มีการแย่งน้ำกันใช้ระหว่างสมาชิก คูส่งน้ำได้รับความเสียหายจึงทำให้ไม่สามารถส่งน้ำไปถึงเกษตรกรได้ คูส่งน้ำเข้าไม่ถึงพื้นที่ทำให้ต้องมีการสูบน้ำเข้าพื้นที่ของตนเอง เวลาฝนตกทำให้ปริมาณน้ำมีมากเกินไปทำให้น้ำท่วมพื้นที่การเกษตรทำให้สมาชิกต้องเสียค่าใช้จ่ายในการสูบน้ำออกจากพื้นที่

10.8 ความคิดเห็นในการจัดเก็บค่าชลประทานของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ

10.8.1 ความต้องการใช้น้ำและหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดหาแหล่งน้ำ

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 5 ราย ถึงความคิดเห็นของคณะกรรมการในประเด็นของความ ต้องการแหล่งน้ำและ/หรือระบบส่งน้ำ หน่วยงานที่ควรเป็นผู้จัดหาแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบชลประทานดังกล่าว พบว่า คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 1 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 20.00 ต้องการเฉพาะแหล่งน้ำ คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 3 ราย คิดเป็น ร้อยละ 60.00 มีความต้องการทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ และคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 1 ราย ที่เหลือหรือคิดเป็นร้อยละ 20.00 ไม่ต้องการทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ ดังแสดงในตารางที่ 1.07

ในการจัดหาแหล่งน้ำและ/หรือระบบส่งน้ำ คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้งหมดมีความคิดเห็นว่าหน่วยงานที่ควรทำหน้าที่จัดหาพร้อมทั้งดูแลแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำควรเป็นกรมชลประทาน

ตารางที่ 1.07 ความต้องการแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำในอนาคต

ความพึงประสงค์	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
จัดหาเฉพาะแหล่งน้ำ โดยผู้จัดหาระบบส่งน้ำเอง	1	20.00
จัดหาเฉพาะระบบส่งน้ำ	0	0.00
จัดหาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	3	60.00
ไม่ต้องการทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	1	20.00
รวมคณะกรรมการกลุ่มทั้งสิ้น	5	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

10.8.2 ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน

ความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำเมื่อมีการจัดหาแหล่งน้ำและ/หรือระบบส่งน้ำตามที่คณะกรรมการต้องการ มีดังนี้ คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 25.00 ไม่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน แต่มีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 75.00 ที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน โดยมีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 3 ราย ต้องการจ่ายค่าชลประทานเป็นเงินสด โดยให้ความเห็นว่ารูปแบบของอัตราค่าชลประทานควรเป็นแบบ บาท/ไร่/ปี ดังแสดงในตารางที่ 2.07

นอกจากนี้คณะกรรมการกลุ่มที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทานเป็นเงินสดยังได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการชำระค่าชลประทาน โดยคณะกรรมการส่วนใหญ่ต้องการที่จะชำระค่าชลประทานที่โครงการฯ และคณะกรรมการบางส่วนได้เสนอวิธีชำระค่าชลประทานในรูปแบบอื่น คือ ชำระค่าชลประทานให้กับกลุ่มผู้ใช้น้ำในวันที่มีการประชุมใหญ่

10.8.3 หน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดเก็บค่าชลประทานและค่าบริการ การบริหารการใช้น้ำ

ความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำเมื่อมีการจัดหาแหล่งน้ำและ/หรือระบบ
ส่งน้ำตามที่คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำต้องการเกี่ยวกับหน่วยงานที่ควรเข้ามาทำหน้าที่จัดเก็บค่า
ชลประทาน คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าควรให้กลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นผู้จัดเก็บค่า
ชลประทานเอง เนื่องจาก กลุ่มผู้ใช้น้ำมีความใกล้ชิดกับเกษตรกรและมีความสะดวกในการเบิก
จ่าย คณะกรรมการบางส่วนให้ความเห็นว่าควรเป็นกรมชลประทาน โดยให้เหตุผลว่ากรมชล
ประทานเป็นหน่วยงานที่เกษตรกรให้ความเชื่อถือ และเชื่อว่าให้บริการดีมีประสิทธิภาพ

ตารางที่ 2.07 ความยินดีที่จะจ่ายและลักษณะการจ่ายค่าชลประทานของคณะกรรมการกลุ่มผู้
ใช้น้ำ

ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
เกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	3	75.00
ลักษณะการจ่ายค่าชลประทาน		
1. เงินสด	3	75.00
- จ่ายเป็นลูกบาศก์เมตร	0	0.00
- จ่ายเป็น บาท/ไร่/ปี	3	75.00
- จ่ายแบบเหมาจ่าย (บาท/ปี)	0	0.00
- จ่ายเป็น บาท/ไร่/ฤดู	0	0.00
2. ผลผลิตทางการเกษตร	0	0.00
3. อื่น ๆ	0	0.00
เกษตรกรที่ไม่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	1	25.00
รวม	4	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ในส่วนของการบริการการให้บริการใช้น้ำ คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 3 ราย มีความยินดีที่จะจ่ายค่าบริการการให้บริการใช้น้ำ และมีความคิดเห็นเกี่ยวกับหน่วยงานที่ควรทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าบริการการให้บริการใช้น้ำว่าควรจะเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำ เนื่องจากกลุ่มผู้ใช้น้ำมีความใกล้ชิดกับเกษตรกรและเชื่อว่าจะมีความสามารถในการบริหารงาน นอกจากนี้ยังมีคณะกรรมการบางส่วนให้ความเห็นว่าควรจะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล (อ.บ.ต.) ที่ทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าบริการการให้บริการใช้น้ำ โดยให้เหตุผลว่า เป็นหน่วยงานที่อยู่ในพื้นที่

10.8.4 การตระหนักถึงกฎหมายเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

จากการสอบถามคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 5 ราย ในเรื่องการรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน และ พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พบว่า มีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 20.00 ทราบข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน และมีคณะกรรมการกลุ่ม 4 รายคิดเป็นร้อยละ 80.00 ที่ไม่ทราบ ส่วนการรับทราบเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง มีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้ง 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 100 ไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง ดังแสดงในตารางที่ 3.07

ตารางที่ 3.07 การรับทราบข้อมูลกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

เรื่อง	ทราบ		ไม่ทราบ	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
กองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน	1	20.00	4	80.00
พรบ. การชลประทานหลวง	0	0.00	5	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง ที่ได้กำหนดให้มีการจัดเก็บค่าชลประทานเพื่อการเกษตรในอัตราไม่เกิน 5 บาทต่อไร่ และนอกภาคเกษตรในอัตรา 0.50 บาทต่อลูกบาศก์เมตร พบว่า มีคณะกรรมการ 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 20.00 ให้ความคิดเห็นว่าอัตราค่าชลประทานสำหรับผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรที่ได้ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง เป็นอัตราที่สูงเกินไป มีคณะกรรมการ 3 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 60.00 ให้ความคิดเห็นว่าอัตราดังกล่าวเหมาะสมแล้ว และคณะกรรมการ 1 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 20.00 ให้ความคิดเห็นว่าอัตราดังกล่าวต่ำเกินไป ซึ่งอัตราค่าชลประทานเพื่อการเกษตรโดยเฉลี่ยที่คณะกรรมการคิดว่าเป็นอัตราที่เหมาะสมคืออัตรา 6.40 บาทต่อไร่ ส่วนความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำที่มีต่ออัตราค่าชลประทานสำหรับผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรที่ระบุไว้ในตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พบว่า มีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 60.00 เป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว และมีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 40.00 เห็นว่าอัตราดังกล่าวต่ำเกินไป ซึ่งโดยเฉลี่ยที่คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำมีความเห็นว่ อัตราค่าชลประทานที่เหมาะสม โดยเฉลี่ยสำหรับผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรควรเท่ากับ 1.10 บาทต่อลูกบาศก์เมตร ดังแสดงในตารางที่ 4.07 และ ตารางที่ 5.07

ตารางที่ 4.07 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตาม พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ.2518

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชล ประทาน ตาม พรบ. การชล ประทานหลวง	สูงเกินไป		เหมาะสม		ต่ำเกินไป	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ภาคเกษตร (5 บาท/ไร่/ปี)	1	20.00	3	60.00	1	20.00
นอกภาคเกษตร (0.5 บาท/ลบ.ม.)	0	0.00	3	60.00	2	40.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

10.8.5 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ ของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ โครงการชลประทานบ้านพร้าว,อ่างเก็บน้ำป่าพะยอม ซึ่งได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโครงการฯ ให้มีการพัฒนาคูส่งน้ำให้เป็นคอนกรีตทั้งหมด และเพิ่มเจ้าหน้าที่ชลประทาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานให้สามารถดูแลสมาชิกและส่งน้ำให้แก่สมาชิกอย่างเพียงพอทั่วถึง ส่วนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำในเรื่องของการจัดเก็บค่าชลประทาน คณะกรรมการกลุ่มมีความต้องการให้นำค่าชลประทานที่มีการจัดเก็บมาได้ใช้ประโยชน์ในด้านการพัฒนาแหล่งน้ำ และบำรุงรักษา ซ่อมแซมระบบชลประทานที่เสียหายให้สามารถใช้ประโยชน์ได้ และมีคณะกรรมการบางรายให้ความคิดเห็นว่าควรนำมาใช้ในการพัฒนาทางด้านการเกษตรในพื้นที่ที่มีการจัดเก็บค่าชลประทาน นอกจากนี้คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำยังได้ให้ข้อสังเกตว่าหากมีการจัดเก็บค่าชลประทาน ควรคำนึงถึงปัญหาในเรื่องการจัดเก็บ ซึ่งจะมีสมาชิกบางรายที่ไม่ยอมจ่ายค่าชลประทาน แต่ต้องการใช้น้ำ อันจะนำไปสู่ปัญหาอื่น ๆ ตามมา

11. เกษตรกรผู้ใช้น้ำ

จากการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลเมื่อวันที่ 25-27 เมษายน 2543 เกษตรกรผู้ใช้น้ำในเขตโครงการชลประทานอ่างเก็บน้ำป่าพะยอม และ ฝ่ายบ้านพร้าว จำนวน 64 ครัวเรือน มีข้อมูลทางเศรษฐกิจ ข้อมูลการเพาะปลูกพืช ข้อมูลลักษณะการใช้น้ำชลประทาน และความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน ดังนี้

ตารางที่ 5.07 ความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานที่เหมาะสม

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทาน	จำนวน (ราย)
ในภาคการเกษตร (บาท/ไร่/ปี)	5
0	0
1.00-5.00	4
6.00-10.00	0
11.00-15.00	1
16.00-20.00	0
มากกว่า 20.00	0
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 2.00	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 15.00	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 6.40	
นอกภาคการเกษตร (บาท/ลบ.ม.)	5
0.00	0
0.10-0.50	3
0.6-1.00	1
1.10-1.50	0
1.60-2.00	0
มากกว่า 2.00	1
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 0.50	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 3.00	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 1.10	

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.1 ข้อมูลทั่วไป

11.1.1 ลักษณะทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ใช้น้ำ

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกรจำนวน 64 ครัวเรือน ซึ่งมีอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนประมาณ 91,362.24 บาทต่อปี เป็นรายได้โดยเฉลี่ยจากการทำการเกษตร ประมาณ 62,120.48 บาทต่อปี รายจ่ายโดยเฉลี่ยของครัวเรือนประมาณ 53,943.60 บาทต่อปี และไม่มีรายจ่ายค่าใช้น้ำ เกษตรกรจำนวน 4 ครัวเรือน มีรายได้ต่ำกว่า 2,000 บาทต่อเดือน เกษตรกรจำนวน 25 ครัวเรือน มีรายได้อยู่ระหว่าง 2,000 – 4,999 บาทต่อเดือน เกษตรกรจำนวน 19 ครัวเรือน มีรายได้อยู่ระหว่าง 5,000 – 9,999 บาทต่อเดือน เกษตรกรจำนวน 10 ครัวเรือน มีรายได้อยู่ระหว่าง 10,000 – 15,999 บาทต่อเดือน เกษตรกรจำนวน 4 ครัวเรือน มีรายได้อยู่ระหว่าง 16,000 – 24,999 บาทต่อเดือน และเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนประมาณ 25,000 บาทต่อเดือน ขึ้นไป (ตารางที่ 6.07 และตารางที่ 7.07)

ตารางที่ 6.07 รายได้และรายจ่ายของครัวเรือน

รายได้ - รายจ่าย	บาทต่อปี
รายได้	
รายได้เฉลี่ยของครัวเรือน .	91,362.24
รายได้โดยเฉลี่ยจากการเกษตร	62,120.48
รายจ่าย	
รายจ่ายโดยเฉลี่ยของครัวเรือน	53,943.60
รายจ่ายค่าใช้น้ำโดยเฉลี่ยของครัวเรือน	0

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 7.07 ช่วงรายได้เฉลี่ยของเกษตรกร

ช่วงรายได้	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
0-1,999	4	6.25
2,000-4,999	25	39.06
5,000-9,999	19	29.69
10,000-15,999	10	15.63
16,000-24,999	4	6.25
25,000 ขึ้นไป	1	1.56

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.1.2 การใช้ประโยชน์จากที่ดิน

ลักษณะการใช้ประโยชน์จากที่ดินของกลุ่มเกษตรกรตัวอย่างที่มาให้สัมภาษณ์ เกษตรกรมีพื้นที่ถือครองใช้ประโยชน์โดยรวม 1,873.50 ไร่ ซึ่งเกษตรกรนำที่ดินเหล่านี้มาทำการเกษตรโดยประมาณ 1,696.00 ไร่ ใช้เป็นที่อยู่อาศัยโดยประมาณ 144.30 ไร่ เป็นที่ทิ้งร้างว่างเปล่าโดยประมาณ 33.50 ไร่ และเป็นพื้นที่เช่าโดยประมาณ 166.00 ไร่ (ตารางที่ 8.07)

ตารางที่ 8.07 ลักษณะการใช้ประโยชน์จากที่ดิน

พื้นที่	พื้นที่ทั้งหมด (ไร่)	ร้อยละ
พื้นที่ถือครอง (มีกรรมสิทธิ์)	1,873.80	100.00
เพื่อการเกษตร	1,696.00	90.51
ที่อยู่อาศัย	144.30	7.70
ทิ้งร้างว่างเปล่า	33.50	1.79
พื้นที่เช่า (เพื่อการเกษตร)	166.00	100.00
รวม	2,039.50	-

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.1.3 ลักษณะการนำน้ำชลประทานมาใช้ประโยชน์

ลักษณะการนำน้ำเข้าแปลงเกษตรกรรมของเกษตรกรจำนวน 64 ครัวเรือน มีรายละเอียดดังตารางที่ 9.07

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่นา เกษตรกรจำนวน 34 ครัวเรือน จะปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูแล้วปล่อยให้ไหลเข้าแปลงเกษตรกรรม เกษตรกรจำนวน 5 ครัวเรือน จะสามารถสูบน้ำจากแปลงตนเองได้เลย เกษตรกรจำนวน 15 ครัวเรือน ปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูและแปลงเกษตรกรรมคนอื่นแล้วปล่อยเข้าแปลงเกษตรกรรมตนเอง และเกษตรกรอีกจำนวน 2 ครัวเรือน จะต้องสูบน้ำจากคลอง/คูผ่านแปลงคนอื่นแล้วเข้าพื้นที่ตนเอง

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่ไร่ เกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน จะต้องสูบน้ำจากคลองผ่านคูและแปลงเกษตรกรรมคนอื่นแล้วปล่อยเข้าแปลงเกษตรกรรมตนเอง

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่ปลูกผัก เกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน จะต้องสูบน้ำจากคลองผ่านคูและแปลงเกษตรกรรมคนอื่นแล้วปล่อยเข้าแปลงเกษตรกรรมตนเอง

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่สวน เกษตรกรจำนวน 9 ครัวเรือน จะปล่อยน้ำจากคลอง/คูให้ไหลเข้าแปลงได้เลย มีเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน ปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูและแปลงเกษตรกรรมคนอื่นแล้วปล่อยเข้าแปลงเกษตรกรรมตนเอง เกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน จะสามารถสูบน้ำจากแปลงตนเองได้เลย และมีเกษตรกรอีก 2 ครัวเรือน มีวิธีอื่นนอกจากนี้คือ ปล่อยน้ำจากคูชลประทานแล้วสูบด้วยรถไถเดินตามไปใส่สวนไม้ผล

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่เลี้ยงสัตว์ เกษตรกรจำนวน 4 ครัวเรือน ปล่อยน้ำจากแปลงตนเองได้เลย เกษตรกรจำนวน 2 ครัวเรือน ปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูและแปลงเกษตรกรรมคนอื่นแล้วปล่อยเข้าแปลงเกษตรกรรมตนเอง และเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน สูบน้ำจากคลองผ่านคูและแปลงเกษตรกรรมอื่นแล้วเข้าพื้นที่ตนเอง

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่เลี้ยงสัตว์น้ำ เกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน ปล่อยน้ำจากคลอง/คูเข้าแปลงตนเองได้เลย เกษตรกรจำนวน 2 ครัวเรือน ปล่อยน้ำจากคลอง/คูผ่านแปลงคนอื่นแล้วเข้าพื้นที่ตนเอง และมีเกษตรกร 2 ครัวเรือน ไม่ใช้น้ำชลประทาน เนื่องจากใช้น้ำฝน

ตารางผนวกที่ 9.0Z ลักษณะการนำน้ำมาใช้ในพื้นที่

วิธีการนำน้ำเข้าพื้นที่ทำการเกษตร	พินา	ที่ไร่	ที่ปลูกผัก	ที่สวน	ที่เลี้ยงสัตว์	บ่อเลี้ยงสัตว์น้ำ	อื่นๆ
	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)
สูบน้ำจากแปลงตนเองได้เลย	5	0	0	1	0	0	0
สูบน้ำจากคลอง/คูผ่านแปลงคนอื่นแล้วเข้าพื้นที่ตนเอง	2	1	1	0	1	0	0
ปล่อยน้ำจากคลอง/คูให้ไหลเข้าแปลงได้เลย	34	0	0	9	4	1	0
ปล่อยน้ำจากคลอง/คูผ่านแปลงคนอื่นแล้วเข้าพื้นที่ตนเอง	15	0	0	1	2	1	0
อื่นๆ	0	0	0	2	0	2	0

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.1.4 ความต้องการใช้น้ำเพื่อการเกษตร

เกษตรกรมีความต้องการใช้น้ำเพื่อใช้ในการเกษตรกรรมมากที่สุดในเดือน พฤษภาคม และมีความต้องการใช้น้ำชลประทานน้อยที่สุดในเดือนมีนาคม (ตารางที่ 10.07)

ตารางที่ 10.07 ช่วงเวลาความต้องการน้ำเพื่อการเกษตร

เดือน	จำนวนครั้ง
มกราคม	38
กุมภาพันธ์	34
มีนาคม	23
เมษายน	66
พฤษภาคม	76
มิถุนายน	64
กรกฎาคม	42
สิงหาคม	28
กันยายน	61
ตุลาคม	67
พฤศจิกายน	60
ธันวาคม	50

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2 ความคิดเห็นในการจัดเก็บค่าชลประทานของเกษตรกรผู้ใช้น้ำ

11.2.1 การจัดเก็บค่าชลประทาน

ความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน เกษตรกรจำนวน 44 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 68.75 เห็นด้วยในการจัดเก็บค่าชลประทาน เนื่องจากเกษตรกรเหล่านั้นได้รับน้ำอย่างเพียงพอ ระบบส่งน้ำสามารถส่งน้ำเข้าถึงพื้นที่ทำการเกษตร จะได้นำเงินที่จัดเก็บได้มาพัฒนาพื้นที่ และจะได้ใช้น้ำกันอย่างประหยัด ส่วนอีก 20 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 31.25 ไม่เห็นด้วยกับการจัดเก็บค่าชลประทาน เนื่องจากไม่เคยมีการจัดเก็บ และเกษตรกรยังมีรายได้ที่ยังน้อยอยู่ (ตารางที่ 11.07)

ตารางที่ 11.07 ความคิดเห็นในการจัดเก็บค่าชลประทานของเกษตรกร

ความคิดเห็น	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
ความเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าน้ำ		
เห็นด้วย	44	68.75
ไม่เห็นด้วย	20	31.25
รวม	64	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.2 ความต้องการใช้น้ำ

ความคิดเห็นของเกษตรกรถึงความต้องการแหล่งน้ำและ/หรือระบบส่งน้ำในอนาคต พบว่ามีเกษตรกรจำนวน 33 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 51.56 ต้องการให้จัดหาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ เกษตรกรจำนวน 12 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 18.75 ต้องการให้มีการจัดหาเฉพาะแหล่งน้ำ เกษตรกรจำนวน 12 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 18.75 มีความต้องการให้จัดหาเฉพาะระบบส่งน้ำ และเกษตรกรจำนวน 7 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 10.94 ที่ไม่ต้องการให้มีการจัดหาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ ดังตารางที่ 12.07

ตารางที่ 12.07 ความต้องการแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำในอนาคต

ความพึงประสงค์	จำนวน(ครัวเรือน)	ร้อยละ
เฉพาะแหล่งน้ำ โดยผู้ใช้จัดหาระบบส่งน้ำเอง	12	18.75
เฉพาะระบบส่งน้ำ	12	18.75
ทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	33	51.56
ไม่ต้องการทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	7	10.94

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ความคิดเห็นว่าหน่วยงานที่ควรเข้ามาทำหน้าที่ในการจัดหาและดูแลแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ เกษตรกรจำนวน 50 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 87.72 ให้ความคิดเห็นว่าควรจะเป็นกรมชลประทาน เกษตรกรจำนวน 4 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 7.02 ให้ความคิดเห็นว่าควรที่จะเป็น กลุ่มผู้ใช้น้ำ เกษตรกรจำนวน 2 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 3.51 ให้ความคิดเห็นว่าควรที่จะเป็นบริษัทเอกชน และมีเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 1.75 เสนอหน่วยงานอื่น คือ สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท (ร.พ.ช.) ดังตารางที่ 13.07

ตารางที่ 13.07 หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่จัดหาและดูแลแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ

หน่วยงาน	จำนวน(ครัวเรือน)	ร้อยละ
กรมชลประทาน	50	87.72
รัฐวิสาหกิจ	0	0
บริษัทเอกชน	2	3.51
หน่วยงานกลางที่ตั้งขึ้นใหม่ (องค์กรมหาชน)	0	0
กลุ่มผู้ใช้น้ำ	4	7.02
อื่น ๆ	1	1.75

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.3 ความยินดีที่จะจ่ายและรูปแบบการจ่ายค่าชลประทาน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทานเมื่อกำหนดข้อสมมติในลักษณะที่ว่า ในอนาคตทางโครงการชลประทานสามารถที่จะจัดหาเฉพาะแหล่งน้ำ หรือเฉพาะระบบส่งน้ำหรือ ทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำที่สมบูรณ์และสามารถจัดหาน้ำใช้ให้เกษตรกรอย่างเพียงพอและทั่วถึง ได้น้ำตามความต้องการแล้ว พบว่า เกษตรกรจำนวน 5 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 7.81 ของ เกษตรกรที่มีความต้องการแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำในอนาคต ไม่ยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน แต่มีเกษตรกรจำนวน 52 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 81.25 มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน โดยเกษตรกร 43 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 67.19 มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทานเป็นแบบเงินสด โดยจะจ่ายเป็น บาทต่อลูกบาศก์เมตร บาทต่อไร่ต่อปี บาทต่อปี (เหมาจ่าย) และบาทต่อไร่ต่อฤดู และมีเกษตรกรอีกจำนวน 9 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 14.06 มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทานในแบบอื่น ๆ ที่ต่างออกไป คือ จ่ายรวมกับภาษีที่ดิน จ่ายตาม สัดส่วนของผลผลิต ดังแสดงในตารางที่ 14.07

ตารางที่ 14.07 ความเห็นในการจ่ายค่าชลประทาน

ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
เกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	52	81.25
ลักษณะการจ่ายค่าชลประทาน	43	67.19
1. เงินสด	0	0.00
- จ่ายเป็นลูกบาศก์เมตร	30	46.88
- จ่ายเป็น บาทต่อไร่ต่อปี	3	4.69
- จ่ายแบบเหมาจ่าย (บาทต่อปี)	10	15.63
- จ่ายเป็น บาทต่อไร่ต่อฤดู	0	0.00
- จ่ายเป็น บาทต่อฤดู	0	0.00
2. ผลผลิตทางการเกษตร	9	14.06
3. อื่น ๆ	0	0.00
เกษตรกรที่ไม่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	5	7.81
รวม	57	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.4 วิธีการชำระค่าชลประทาน

เกษตรกรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการชำระค่าชลประทาน ดังนี้ เกษตรกรจำนวน 29 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 65.12 ที่ต้องการจะชำระค่าชลประทานโดยตรงกับพนักงานที่มาจัดเก็บ เกษตรกรจำนวน 6 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 13.95 ต้องการที่จะไปชำระที่สำนักงานโครงการ เกษตรกรจำนวน 16 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 18.60 ที่ได้เสนอวิธีอื่นในการชำระค่าชลประทาน คือ ชำระค่าชลประทานที่หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ ชำระค่าชลประทานกับ อ.บ.ต. ชำระพร้อมภาษีที่ดิน ชำระที่สภาตำบล และชำระกับกลุ่มผู้ใช้น้ำที่ได้รับการแต่งตั้ง นอกจากนี้เกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 2.33 มีความเห็นว่าควรชำระกับที่ทำการบริษัทเอกชนมีดังตารางที่ 15.07

ตารางที่ 15.07 วิธีการชำระค่าชลประทาน

วิธีการชำระ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
โอนเงินผ่านบัญชีธนาคาร	0	0
ชำระทางไปรษณีย์	0	0
ชำระที่สำนักงานโครงการ	6	13.95
ชำระที่ทำการบริษัทเอกชน	1	2.33
ชำระโดยตรงกับพนักงานจัดเก็บ	28	65.12
อื่น ๆ	8	18.60

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.5 หน่วยงานที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการเก็บค่าชลประทาน

หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าชลประทาน ตามความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทานจำนวน 18 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 41.86 มีความคิดเห็นว่าควรเป็นกรมชลประทาน โดยเกษตรกรให้เหตุผลว่า อัตราค่าชลประทานต่ำ กรมชลประทานมีการบริการที่ดีที่มีประสิทธิภาพ น้ำที่ได้รับมีคุณภาพดียอมรับได้ ได้รับน้ำอย่างเพียงพอสม่ำเสมอ ค่าใช้จ่ายในการติดตั้งและบริกาการค้า ชลประทานเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดและคลุกคลีกับเกษตรกรเป็นอย่างดี เป็นหน้าที่ของชลประทานอยู่แล้ว และมีความเชื่อมั่นในความซื่อสัตย์ของชล

ประธาน เกษตรกรจำนวน 20 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 46.51 มีความคิดเห็นว่าการให้กลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นผู้จัดเก็บค่าชลประทาน โดยให้เหตุผลว่า กลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นผู้อยู่ในพื้นที่จึงมีความเข้าใจ และสามารถที่จะนำเงินที่จัดเก็บมาได้ มีความสะดวกต่อการพัฒนา และการตรวจสอบการนำเงินไปใช้พัฒนา เกษตรกรจำนวน 4 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 9.30 มีความคิดเห็นว่าการจะเป็นหน่วยงานอื่น ๆ เช่น อ.บ.ต. ที่ทำหน้าที่จัดเก็บค่าบริการ เนื่องจาก หน่วยงานเหล่านั้นมีความสะดวกในการจัดเก็บ และเข้าใจสภาพเกษตรกรได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้เกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 2.33 มีความคิดเห็นว่าการที่หน่วยงานที่ทำหน้าที่จัดเก็บค่าชลประทานควรเป็น บริษัทเอกชน โดยเกษตรกรให้เหตุผลว่า กรมชลประทานมีการบริการที่ดีที่มีประสิทธิภาพ น้ำที่ได้รับมีคุณภาพดียอมรับได้ ได้รับน้ำอย่างเพียงพอ สม่าเสมอ ดังแสดงในตารางที่ 16.07

สำหรับหน่วยงานที่ควรทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ ตามความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าบริการการบริหารการใช้น้ำจำนวน 38 ครัวเรือน โดยมีรูปแบบจ่ายค่าชลประทานเป็นเงินสด จำนวน 32 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 84.21 ของเกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าบริการการบริหารการใช้น้ำทั้งหมด มีเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 2.63 ที่มีความต้องการจ่ายค่าบริการการบริหารการใช้น้ำในรูปแบบผลผลิต และมีเกษตรกรจำนวน 5 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 13.16 ที่ต้องการจ่ายค่าบริการการบริหารการใช้น้ำในรูปแบบคล้ายกับการจัดเก็บภาษีที่ดิน โดยที่เกษตรกรที่มีความต้องการจ่ายค่าชลประทานเป็นเงินสดจำนวน 18 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 56.25 มีความคิดเห็นว่าการให้ กลุ่มผู้ใช้น้ำ เป็นผู้จัดเก็บ โดยให้เหตุผลว่า ได้รับน้ำอย่างเพียงพอ สม่าเสมอ กลุ่มผู้ใช้น้ำมีความใกล้ชิดกับชาวบ้าน และเป็นผู้ดูแลการเงินอยู่แล้ว จึงมีความสะดวกในการที่จะนำเงินมาพัฒนา มีเกษตรกรจำนวน 10 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 31.25 มีความคิดเห็นว่าการให้ กรมชลประทาน เป็นผู้จัดเก็บ โดยให้เหตุผลว่า กรมชลประทานมีการบริการที่ดีมีคุณภาพ น้ำที่ได้รับมีคุณภาพดียอมรับได้ กรมชลประทานเป็นผู้ที่จัดทำระบบให้และเป็นเจ้าของน้ำจึงรู้เรื่องการใช้น้ำ และนอกจากนี้กรมชลประทานยังเป็นหน่วยงานที่มีความคลุกคลีกับเกษตรกรอย่างใกล้ชิด จึงประสานงานกับเกษตรกรได้เป็นอย่างดี มีเกษตรกรจำนวน 2 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 6.25 มีความคิดเห็นว่าการให้ บริษัทเอกชน เป็นผู้จัดเก็บ โดยให้เหตุผลว่า กรมชลประทานมีการบริการที่ดีมีคุณภาพ มีความสะดวกต่อการจัดเก็บ เกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 3.13 เห็นว่าการให้องค์การบริหารส่วนตำบล (อ.บ.ต.) เป็นผู้จัดเก็บ โดยให้เหตุผลว่า เป็นผู้ดูแลหมู่บ้านอยู่แล้ว นอกจากนี้เกษตรกรอีกจำนวน 1 ครัวเรือน มีความคิดเห็นว่าการที่หน่วยงานที่ทำหน้าที่จัดเก็บค่าบริการการบริหารการใช้น้ำควรให้ หน่วยงานอื่นๆ ได้แก่ กรมการที่ได้จัดตั้งขึ้นมาใหม่ภายในชุมชน โดยให้เหตุผลว่ามีความสะดวกต่อการจัดเก็บและการพัฒนา ดังแสดงในตารางที่ 17.07

11.2.6 การรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมายการชลประทานและกองทุน หมุนเวียนเพื่อการชลประทาน

เกษตรกรจำนวน 16 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 25.00 ของเกษตรกรที่มาให้
สัมภาษณ์ทราบข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนเพื่อการชลประทาน และเกษตรกรจำนวน 48 ครัวเรือน คิด
เป็นร้อยละ 75.00 ที่ไม่ทราบ ส่วนการรับทราบเกี่ยวกับ พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง มี
เกษตรกรจำนวน 14 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 21.88 ที่ได้ทราบ และเกษตรกรจำนวน 50 ครัวเรือน
คิดเป็นร้อยละ 78.13 ที่ไม่ทราบ ดังตารางที่ 18.07

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรเกี่ยวกับการรับทราบกฎหมายเกี่ยวกับการชลประทาน
และกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชล
ประทานทั้งในเรื่องกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานและพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง

ตารางที่ 16.07 หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่จัดเก็บค่าชลประทาน

หน่วยงาน	จำนวน	ร้อยละ
กรมชลประทาน	18	41.86
รัฐวิสาหกิจ	0	0.00
บริษัทเอกชน	1	2.33
หน่วยงานกลาง	0	0.00
กลุ่มผู้ใช้น้ำ	20	46.51
อื่น ๆ	4	9.30
รวม	43	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 17.07 หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่จัดเก็บค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ

หน่วยงาน	จำนวน	ร้อยละ
กรมชลประทาน	10	31.25
รัฐวิสาหกิจ	0	0.00
บริษัทเอกชน	2	6.25
หน่วยงานกลาง	0	0.00
กลุ่มผู้ใช้น้ำ	18	56.25
อบต.	1	3.13
อื่นๆ	1	3.13
รวม	32	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 18.07 การรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชลประทาน

การรับทราบเกี่ยวกับ	ทราบ		ไม่ทราบ	
	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
กองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน	16	25.00	48	75.00
พรบ. การชลประทานหลวง	14	21.88	50	78.13

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.7 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง

ตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2548 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 ได้ระบุให้มีการจัดเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรได้ในอัตราไม่เกิน 5 บาทต่อไร่ และผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรในอัตราลูกบาศก์เมตรละห้าสิบบางค์ พบว่า เกษตรกรจำนวน 26 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 40.63 ของเกษตรกรที่ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด มีความเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานสำหรับผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรว่าเป็นอัตราที่สูงเกินไป จำนวน 33 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 51.56 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว และเกษตรกรจำนวน 5 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 7.81 มีความเห็นว่าเป็นอัตราที่ต่ำเกินไป

ส่วนความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานสำหรับผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตร เกษตรกรจำนวน 2 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 3.13 เห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่สูงเกินไป เกษตรกรจำนวน 39 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 60.94 เห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว และเกษตรกรจำนวน 23 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 35.94 เห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่ต่ำเกินไปดังตารางที่ 19.07

เกษตรกรได้เสนออัตราค่าชลประทานทั้งในภาคการเกษตร และนอกภาคการเกษตร ดังนี้ ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานสำหรับภาคการเกษตรมีอัตราค่าชลประทานเฉลี่ยเท่ากับ 7.80 บาทต่อไร่ต่อปี และความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานสำหรับนอกภาคการเกษตรมีอัตราค่าชลประทานเฉลี่ยเท่ากับ 1.70 บาทต่อลูกบาศก์เมตร ดังตารางที่ 20.07

ตารางที่ 19.07 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตาม พระราชบัญญัติการชล
 ประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2517

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชล ประทาน ตาม พรบ. การชล ประทานหลวง	สูงเกินไป		เหมาะสม		ต่ำเกินไป	
	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ	จำนวน (ครัว เรือน)	ร้อยละ
ภาคเกษตร (5 บาท/ไร่/ปี)	26	40.63	33	51.56	5	7.81
นอกภาคเกษตร (0.5 บาท/ลบ.ม.)	2	3.13	39	60.94	23	35.94

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

12. ผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตร

จากการสัมภาษณ์โรงงานกลุ่มโรงงานไฟฟ้านิวเคลียร์ ซึ่งเป็นผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตร
 เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้น้ำ และความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน
 มีดังนี้

โรงงานกลุ่มไฟฟ้านิวเคลียร์ตั้งอยู่ห่างนอกเขตอุตสาหกรรมและอยู่ห่างจากโครงการชล
 ประทานบ้านพร้าวประมาณ 3 กิโลเมตร ประกอบกิจการประเภทโรงงานทำแผ่นยาง มีจำนวน
 คนงาน 30 คน

12.1 ปริมาณการใช้น้ำ

ปริมาณน้ำใช้ของโรงงานอุตสาหกรรมโดยรวมประมาณ 3,603 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน
 โดยน้ำที่ทางโรงงานใช้เป็นน้ำที่ได้จากทางน้ำชลประทาน 3,600 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน น้ำประปา
 และน้ำบาดาลที่ผ่านการกรอง 3 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน โรงงานไม่ต้องจ่ายค่าน้ำชลประทานให้
 แก่ทางโครงการชลประทานบ้านพร้าว แต่ต้องจ่ายค่าน้ำประปาลูกบาศก์เมตรละ 4 บาท คิดเป็น
 ค่าใช้จ่ายในการใช้น้ำต่อเดือนประมาณ 12 บาทต่อเดือน และเมื่อสอบถามถึงอัตราค่าน้ำประปา
 ที่โรงงานต้องจ่ายโรงงานเห็นว่าเหมาะสมแล้ว

ตารางที่ 20.07 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานที่ เหมาะสม

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทาน	จำนวน (ราย)
ในภาคการเกษตร (บาท/ไร่/ปี)	64
0	0
1.00-5.00	59
6.00-10.00	3
11.00-15.00	0
16.00-20.00	0
มากกว่า 20.00	2
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 1.00	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 150.00	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 7.80	
นอกภาคการเกษตร (บาท/ลบ.ม.)	64
0.00	0
0.10-0.50	40
0.6-1.00	11
1.10-1.50	0
1.60-2.00	3
มากกว่า 2.00	10
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 0.25	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 15.00	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 1.70	

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ปัญหาในการใช้น้ำโรงงานกลุ่มไฟโรจน์พัฒนาไม่มีปัญหาเรื่องปริมาณน้ำ แต่มีปัญหาเรื่องของคุณภาพน้ำในเรื่องของกลิ่นและตะกอน อย่างไรก็ตามปัญหาดังกล่าวก็อยู่ในระดับที่ทางโรงงานยอมรับได้

12.2 หน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดหาแหล่งน้ำและ/หรือระบบส่งน้ำ

โรงงานกลุ่มกลุ่มไฟโรจน์พัฒนามีความเห็นว่าหน่วยงานที่ควรเข้ามาจัดหาแหล่งน้ำระบบส่งน้ำ และจัดเก็บค่าชลประทานควรเป็นกรมชลประทาน เนื่องจากเป็นหน่วยงานเดิมที่ทำหน้าที่อยู่แล้ว และน่าจะทำได้ดีขึ้นหากมีการปรับปรุงในการบริหารและจัดสรรน้ำ

12.3 การตระหนักด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับค่าชลประทาน

การตระหนักทางด้านกฎหมาย พบว่า ทางโรงงานไม่ทราบมาก่อนว่าค่าชลประทานที่กรมชลประทานจัดเก็บได้ตามกฎหมายจะต้องนำเข้ากองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน และตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สามารถออกกฎกระทรวงกำหนดทางน้ำชลประทานเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรได้ในอัตราลูกบาศก์เมตรละห้าสิบลสตางค์และในภาคการเกษตรในอัตรา 5 บาทต่อไร่ต่อปี ซึ่งโรงงานเห็นว่าอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรเป็นอัตราที่ต่ำไปควรเก็บในอัตรา 1 บาทต่อลูกบาศก์เมตร ส่วนอัตราค่าชลประทานของผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว

ข้อมูลพื้นฐานของโครงการ

ชื่อโครงการ

อ่างเก็บน้ำป่าพยอม, ฝายคลองบ้านพร้าว

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

โครงการชลประทานพัทลุง

วัตถุประสงค์โครงการ

☒ การเพาะปลูก	☒ เลี้ยงสัตว์, ประมง	☐ การบูรณะสภาพที่ดิน
☒ อุปโภคบริโภค	☐ การคมนาคม	☐ การท่องเที่ยว
☐ ผลิตระแสไฟฟ้า	☒ ป้องกันอุทกภัย	
☒ อื่นๆ		

ที่ตั้ง	ชื่อหมู่บ้าน	a	หมู่ที่	a	ตำบล	เกาะเต่า
			อำเภอ	ป่าพะยอม	จังหวัด	พัทลุง

อาณาเขต	ละติจูด	7°45'31"	ลองจิจูด	99°45'35"		
ทิศเหนือ	ตำบล	a	อำเภอ	ป่าพยอม	จังหวัด	พัทลุง
ทิศใต้	ตำบล	a	อำเภอ	ควนขนุน	จังหวัด	พัทลุง
ทิศตะวันออก	ตำบล	a	อำเภอ	ควนขนุน	จังหวัด	พัทลุง
ทิศตะวันตก	ตำบล	a	อำเภอ	ป่าพยอม	จังหวัด	พัทลุง

สภาพพื้นที่โครงการ

พื้นที่โครงการ (ไร่)	44,645
พื้นที่ชลประทาน (ไร่)	35,700
จังหวัด พัทลุง 31,700 ไร่ จังหวัด นครศรีธรรมราช 4,000 ไร่	

ลักษณะห้วงงาน

☒ เขื่อนกักเก็บน้ำ	ค่าก่อสร้าง (ล้านบาท)	129.52

☒ เขื่อนดิน	☐ เขื่อนคอนกรีต
หินทิ้งแกนดินเหนียว	

พื้นที่รับน้ำฝน (ตร.กม.)	-	ความจุที่ระดับสูงสุด (ล้าน ลบ.ม.)	23.5
พื้นที่อ่างเก็บน้ำ (ตร.กม.)	2.17	ความจุที่ระดับเก็บกัก (ล้าน ลบ.ม.)	20.5
ความกว้างสันเขื่อน (เมตร)	8	ความจุที่ระดับต่ำสุด (ล้าน ลบ.ม.)	0.6
ความกว้างฐานเขื่อน (เมตร)	a	ความสูงตัวเขื่อน (เมตร)	33.0
ความยาวเขื่อน (เมตร)	a		

☐	เขื่อนระบายน้ำ	ค่าก่อสร้าง (ล้านบาท)		
ชนิดบานระบาย		☐ บานตรง	☐ บานโค้ง	
จำนวนช่องระบาย (ช่อง)		กว้างช่องละ (เมตร)		สูง (เมตร)
จำนวนช่องระบาย (ช่อง)		กว้างช่องละ (เมตร)		สูง (เมตร)
ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)				
จำนวนประตูเรือสัญจร (ช่อง)		กว้างช่องละ (เมตร)		

☐	ประตูระบายน้ำ	ค่าก่อสร้าง (บาท)		
ชนิดบานระบาย		☐ บานตรง	☐ บานโค้ง	
จำนวนช่องระบาย (ช่อง)		กว้างช่องละ (เมตร)		สูง (เมตร)
จำนวนช่องระบาย (ช่อง)		กว้างช่องละ (เมตร)		สูง (เมตร)
ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)				
จำนวนประตูเรือสัญจร (ช่อง)		กว้างช่องละ (เมตร)		

☒	ฝายทดน้ำ	ค่าก่อสร้าง (บาท)	a	
☐	ฝายหินก่อ	☐ ฝายยาง	☒ ฝายคอนกรีตเสริมเหล็ก	
ความยาวสันฝาย (เมตร)	26	ความสูงสันฝาย (เมตร)	2.80	
ปริมาณน้ำผ่านฝายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)	200			

☐	สถานีสูบน้ำ	ค่าก่อสร้าง (บาท)		หมายเหตุ	
จำนวนเครื่อง (เครื่อง)		ขนาดเครื่อง (ลบ.ม./วินาที)			
จำนวนเครื่อง (เครื่อง)		ขนาดเครื่อง (ลบ.ม./วินาที)			
จำนวนเครื่อง (เครื่อง)		ขนาดเครื่อง (ลบ.ม./วินาที)			
ปริมาณน้ำสูงสุดที่สูบ (ลบ.ม./วินาที)					

ระบบการส่งน้ำ	☐	ส่งน้ำด้วย Gravity	☐	สูบน้ำด้วยไฟฟ้า
	☐	ทั้งแบบ Gravity และสูบน้ำด้วยไฟฟ้า		
	☒	ลำน้ำเดิม, กาลักน้ำ		

อาคารที่สำคัญของโครงการ

รวมทั้งหมด(แห่ง)

a

☒ ประตูละบายปากคลองสายใหญ่ฝั่งซ้าย (ท่อระบายฝั่งซ้าย) จำนวนช่องระบาย(ช่อง) 1

ชนิดบาน

☒

บานตรง

☐

บานโค้ง

ท่อ Ø(เมตร)

กว้างช่องละ (เมตร)

1.25

สูง (เมตร)

1.25

ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

☒ ประตูละบายปากคลองสายใหญ่ฝั่งขวา (ท่อระบายฝั่งขวา) จำนวนช่องระบาย(ช่อง) 1

ชนิดบาน

☒

บานตรง

☐

บานโค้ง

ท่อ Ø(เมตร)

กว้างช่องละ (เมตร)

1.50

สูง (เมตร)

1.50

ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

☐ ประตูละบายปากคลอง จำนวน (แห่ง)

ชนิดบาน

☐

บานตรง

☐

บานโค้ง

☐ ประตูละบายกลางคลอง จำนวน (แห่ง)

ชนิดบาน

☐

บานตรง

☐

บานโค้ง

☒ ประตูละบายปลายคลอง จำนวน (แห่ง) 2

ชนิดบาน

☐

บานตรง

☐

บานโค้ง

☒ ท่อระบายปากคลอง จำนวน (แห่ง) 3

☐ ท่อระบายกลางคลอง จำนวน (แห่ง)

☒ ท่อระบายปลายคลอง จำนวน (แห่ง) 3

☐ สะพานน้ำ จำนวน (แห่ง)

☐ รางเท จำนวน (แห่ง)

☐ น้ำตก จำนวน (แห่ง)

☒ น้ำตกทดน้ำ จำนวน (แห่ง) 32

☒ อาคารทดน้ำ จำนวน (แห่ง) 2

☒ ท่อเชื่อม	จำนวน (แท่ง)	21
☒ ท่อลอด	จำนวน (แท่ง)	17
☒ ท่อส่งน้ำเข้านา	จำนวน (แท่ง)	151
☐ ท่อรับน้ำป่า	จำนวน (แท่ง)	
☐ รางรับน้ำป่า	จำนวน (แท่ง)	
☐ อาคารทึงน้ำ	จำนวน (แท่ง)	
☐ สะพานข้ามคลอง	จำนวน (แท่ง)	
☐ ท่อทึงน้ำ	จำนวน (แท่ง)	
☐ อื่น ๆ	จำนวน (แท่ง)	

คลองส่งน้ำสายใหญ่, สายย่อยและสายซอย

	ชื่อคลอง	ลักษณะ	ความยาว (กม.)	ปริมาณน้ำที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)	พื้นที่ส่งน้ำ (ไร่)
	คลองส่งน้ำฝั่งขวา				
1	RMC	คลองลาดคอนกรีต	11.90	2.949	8,835
2	1L-RMC	คลองลาดคอนกรีต	8.40	0.440	2,908
3	2L-RMC	คลองลาดคอนกรีต	11.50	1.297	8,318
	คลองส่งน้ำฝั่งขวา				
4	LMC	คลองลาดคอนกรีต	13.60	2.007	9,109
5	1R-LMC	คลองลาดคอนกรีต	9.80	0.826	6,530
	คูส่งน้ำ 237 สายคู	a	182.75	a	35,701

หมายเหตุ : ปริมาณน้ำที่ออกแบบเป็นปริมาณน้ำที่ปากคลองเพราะคลองส่งน้ำจะมีขนาดลดลงจากปากคลองไปท้ายคลอง

การปลูกพืช

ปี พ.ศ.

2542

พื้นที่เป้าหมาย (ไร่)

10,000

	ชนิดพืชที่ปลูก	พื้นที่ (ไร่)	ระยะเวลาการปลูก (วัน)	ปริมาณน้ำที่ใช้ (มม.)	จำนวนผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่)
	กะหล่ำปลี			380-500	
	กล้วย			700-1,700	
X	ข้าวนาปี พันธุ์ขาวแสง	24,998	120	500-1,000	650
	ข้าวนาปรัง			500-1,000	
X	ข้าวโพด	a		500-800	
	ข้าวฟ่าง			450-650	
	แคร์รอต			450-600	
	แตงโม			400-600	
X	ถั่ว(ฝักสด)	a		300-500	
	ถั่ว(เมล็ด)			350-500	
X	ถั่วลิสง	a		500-700	
	ถั่วเหลือง			450-700	
	ทานตะวัน			600-1,000	
	ฝ้าย			700-1,300	
X	พริก	a		600-900	
	มะเขือเทศ			400-600	
	มันฝรั่ง			500-700	
	ไม้ผลประเภทส้ม			900-1,200	
	ยาสูบ			400-600	
	สับปะรด			700-1,000	
	หัวหอม			350-550	
	อ้อย			1,000-1,500	
	องุ่น			500-1,200	
	กระเทียม			a	

หมายเหตุ : ค่าปริมาณการใช้น้ำของพืชเป็นค่าของช่วงปริมาณการใช้น้ำโดยทั่วไป

วิธีการส่งน้ำ
☒ ส่งน้ำแบบรอบเวร
☐ ส่งแบบตลอดเวลา

☐ ส่งน้ำแบบหมุนเวียน
☐ ส่งตามคำขอจากผู้ใช้
กิจกรรมการจัดสรรน้ำ

☒ การเกษตร	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	a
☒ การปลูกข้าวนาปี	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	a
☒ การประปา อูบโคก บริโคก	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	a
☐ ประมง	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	
☐ โรงงานอุตสาหกรรม	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	
☐ ผลักดันน้ำเค็ม	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	
☐ คมนาคมทางน้ำ	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	

แหล่งเงินทุน
☒ กรมชลประทาน, งบประมาณแผ่นดิน
☐ เงินช่วยเหลือจากต่างประเทศ
☐ เงินกู้จากต่างประเทศ
ระยะเวลาการก่อสร้างและอายุการใช้งานของโครงการ

รายการ	ระยะเวลาการก่อสร้าง (ปี พ.ศ.)	อายุการใช้งานที่ผ่านมา (ปี)	ค่าก่อสร้าง (ล้านบาท)
อ่างเก็บน้ำป่าพะยอม			
1. ก่อสร้างหัวงานและอาคารประกอบ	2531-2535	7	129.52
2. จัดหาที่ดิน, เวรคืนที่ดิน			43.48
ฝายบ้านพร้าว	1 ปี พ.ศ. 2512	30	a
1. ระบบส่งน้ำ	2 ปี พ.ศ. 2522	20	41.00
2. อื่นๆ			
รวม	(ไม่รวมค่าก่อสร้างฝาย)		214.0

หมายเหตุ : - ระยะเวลาการก่อสร้างถ้าไม่ระบุปี พ.ศ. จะระบุเป็นจำนวนปีที่ก่อสร้าง
 - บางโครงการจะสรุปค่าก่อสร้างรวมทั้งโครงการมาเลยจะปรากฏข้อมูลในช่องรวม
 - ยังไม่ได้รวมราคาส่งฝาย

รายการซ่อมแซมและบำรุงรักษา (Maintenance Cost)

รายการ	2540	2541	2542
1. ห้างงานและอาคารประกอบ (อ่างป่าพยอม)	324,998	324,999	325,000
2. งานระบบส่งน้ำ (ฝายบ้านป่าพยอม)	a	1,956,000	5,072,000
3. งานระบบระบายน้ำ	:		715,510
4. งานปรับปรุงทางลำเลียง	a	697,800	
5. งานปรับปรุงบ้านพัก			
6. งานกำจัดวัชพืช		37,240	
7. งานขุดลอก	a	244,500	
8. งานซ่อมแซมเครื่องจักร, ยานพาหนะ			
9. อัตราค่าจ้าง	a	a	a
ข้าราชการ	a		คน
ลูกจ้างประจำ	a		คน
ลูกจ้างชั่วคราว	a		คน
รวม	a	3,260,539	6,112,510

(ยังไม่รวมค่าจ้างอัตราค่าจ้าง)

หมายเหตุ : X หมายถึง ชนิดของข้อมูลที่เลือก, ข้อมูลที่มี
a หมายถึง มีข้อมูลแต่ไม่ทราบค่า/ไม่ได้แจ้งมา
ช่องว่าง หมายถึง ไม่มีข้อมูล

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่จัต (08)

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่จัด (08)

1. ประวัติความเป็นมา

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่จัด นับเป็นโครงการชลประทานที่เก่าแก่ที่สุดในภาคเหนือ การดำเนินการก่อสร้างโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่จัด แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การก่อสร้างโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก (โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝกใช้ชื่อว่า "ฝ่ายสินธุกิจปรีชา" ซึ่งนับเป็นโครงการชลประทานที่เก่าแก่ มีอายุตั้งแต่เริ่มก่อสร้างจนถึงปัจจุบันประมาณ 65 ปี) และการก่อสร้างเขื่อนแม่จัดสมบูรณ์ชล

การก่อสร้างโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก กรมชลประทานได้ทำการสำรวจภูมิประเทศและในปี พ.ศ. 2469 เพื่อก่อสร้างโครงการส่งน้ำและส่งน้ำบำรุงรักษาแม่แฝก (ฝ่ายสินธุกิจปรีชา) โดยสร้างอาคารทดน้ำที่ถาวรซึ่งเป็นระบบชลประทานแผนใหม่แทนฝายพื้นเมืองซึ่งเป็นฝายไม้ไผ่ที่ราษฎรสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการชักน้ำเพื่อใช้ในการเกษตรเป็นระยะเวลาหลายร้อยปี และกรมชลประทานเริ่มดำเนินการก่อสร้างตัวฝายเมื่อปี พ.ศ. 2472 แต่เนื่องจากงบประมาณมีจำกัดจึงได้ดำเนินการก่อสร้างเป็นปี ๆ ไป เริ่มทดลองส่งน้ำเมื่อปี พ.ศ. 2478 การก่อสร้างแล้วเสร็จสมบูรณ์เมื่อปี พ.ศ. 2479 และส่งน้ำได้ตลอดคลองสายใหญ่ฝั่งซ้ายในปี พ.ศ. 2480

การก่อสร้างเขื่อนแม่จัดสมบูรณ์ชล ซึ่งเดิมเป็นฝายที่ราษฎรร่วมมือกันสร้างขึ้นเพื่อปิดกั้นลำน้ำแม่จัด มีลักษณะเป็นฝายหินทิ้ง ด้านบนยาแนวด้วยคอนกรีต ความยาวของสันฝายประมาณ 110 เมตร สูง 4 เมตร ทดและส่งน้ำให้แก่พื้นที่ 3,000 ไร่ ฝายพื้นเมืองดังกล่าวเป็นฝายไม้ไผ่ที่ชาวบ้านได้สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการชักน้ำเพื่อการเกษตรเป็นเวลาติดต่อกันมาหลายร้อยปี (โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่จัด, 2530) ต่อมาได้เกิดอุทกภัยครั้งใหญ่ในปี พ.ศ. 2516 ส่งผลให้ตัวฝายชำรุดเสียหายไม่สามารถใช้งานได้ ทางราษฎรจึงได้ขอร้องต่อทางราชการให้สร้างฝายให้ใหม่ ดังนั้นในปี 2517-2518 ทางกรมชลประทานจึงได้ทบทวนเปรียบเทียบระหว่าง การก่อสร้างฝายและการก่อสร้างโครงการประเภทอ่างเก็บน้ำเอนกประสงค์ขนาดใหญ่ เมื่อเปรียบเทียบแล้วเสร็จจึงนำความกราบบังคมทูลถวายรายงานแก่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวครั้งที่เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรในพื้นที่ดังกล่าว เมื่อวันที่ 21 มกราคม พ.ศ. 2520 โดยพระองค์ได้พระราชทานพระราชดำริว่า ถ้าหากพิจารณาแล้วเห็นว่าโครงการประเภทใดเหมาะสมก็ควรสร้างโครงการประเภทนั้น ซึ่งทางกรมชลประทานได้พิจารณาเรื่อง การก่อสร้างโครงการประเภทอ่างเก็บ

น้ำเอนกประสงค์ขึ้น และเริ่มดำเนินการก่อสร้างมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2521 แล้วเสร็จสมบูรณ์เมื่อปี พ.ศ. 2528

เมื่อก่อสร้างเขื่อนแม่จัดสมบูรณ์แล้วเสร็จกรมชลประทานได้ผนวกโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝกเข้าด้วยกัน โดยใช้ชื่อใหม่ว่า โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่จัด โดยแบ่งการดูแลรักษาออกเป็น 3 งานส่งน้ำ ได้แก่ งานส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 และ 2 รับผิดชอบโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก และงานส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 3 รับผิดชอบโครงการเขื่อนแม่จัดสมบูรณ์ชล

2. วัตถุประสงค์โครงการ

วัตถุประสงค์โดยรวมของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่จัด เป็นโครงการที่สร้างขึ้นเพื่อพัฒนาพื้นที่ฝั่งซ้ายของแม่น้ำปิง ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ รวม 4 อำเภอ คือ อำเภอแม่แตง อำเภอสันทราย อำเภอแมริม (บางส่วน) และอำเภอเชียงใหม่ (บางส่วน) รวม 18 ตำบล มีจำนวนหมู่บ้าน 133 หมู่บ้าน และหากพิจารณาวัตถุประสงค์เฉพาะการสร้างเขื่อนแม่จัดสมบูรณ์ชลมีดังนี้

1. ส่งน้ำให้กับพื้นที่เพาะปลูกในเขตโครงการฯ และส่งน้ำช่วยเหลือโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก โครงการแม่ปิงเก่า และช่วยเหลือพื้นที่เพาะปลูกฝ่ายราษฎรเป็นพื้นที่ 188,000 ไร่
2. ผลิตกระแสไฟฟ้า
3. บรรเทาอุทกภัยให้กับบ้านเรือนและพื้นที่เพาะปลูกในฤดูน้ำหลาก
4. เป็นประโยชน์ต่อการประมง การเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ และการท่องเที่ยว

3. สถานที่ตั้งโครงการ

หัวงานโครงการตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 7 ตำบลแม่แฝก อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ขึ้นไปทางทิศเหนือ คือ ทางหลวงสายเชียงใหม่-ฝาง ระยะทางประมาณ 42 กิโลเมตร และทางหลวงสายเชียงใหม่-พร้าว ระยะทางประมาณ 35 กิโลเมตร สำหรับเขื่อนแม่จัดสมบูรณ์ชลตั้งอยู่ที่ละติจูด 10 องศา 09 ลิปดา 29 ฟิลิปดาเหนือ และลองติจูด 99 องศา 02 ลิปดา 23 ฟิลิปดาตะวันออก ในเขตหมู่บ้านเมืองวะ ตำบลช่อแล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ที่

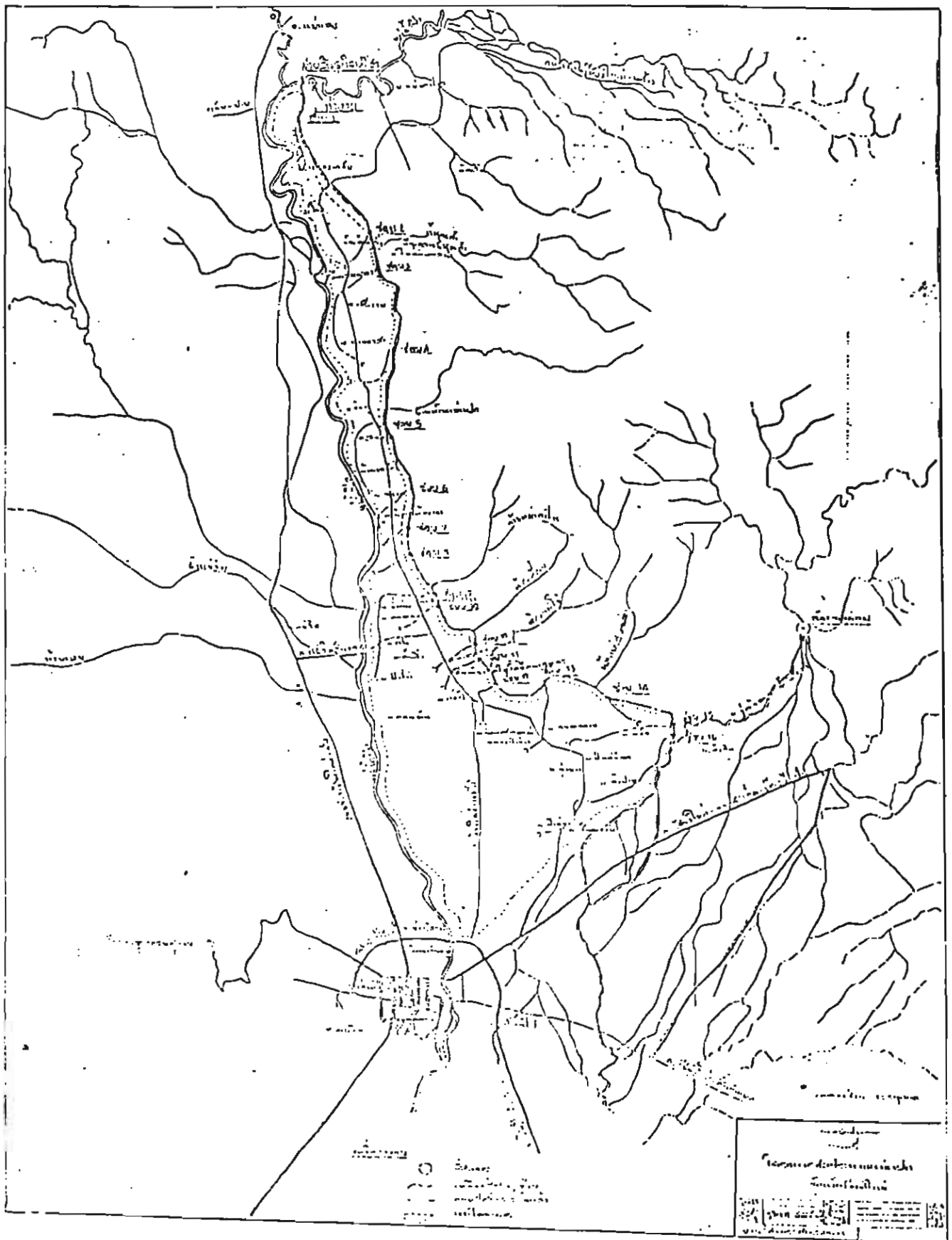
พิกัด 47Q NBO44-185 แผนที่ระหว่าง 4847 II มีพื้นที่อ่างรับน้ำฝน 1,281 ตารางกิโลเมตร โดยทิศเหนือของโครงการฯ ติดเขตอุทยานแห่งชาติศรีล้านนาที่ ตำบลบ้านเป้า อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ทิศใต้ติดเขตอุทยานแห่งชาติศรีล้านนาที่ ตำบลช่อแล และ ตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ทิศตะวันออกติดอุทยานแห่งชาติศรีล้านนาที่ ตำบลแม่ปิง อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ และทิศตะวันตกติดเขตอุทยานแห่งชาติศรีล้านนาที่ ตำบลอินทนิล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ (ภาพที่ 1.08 และภาพที่ 2.08)

4. ลักษณะพื้นที่โครงการ

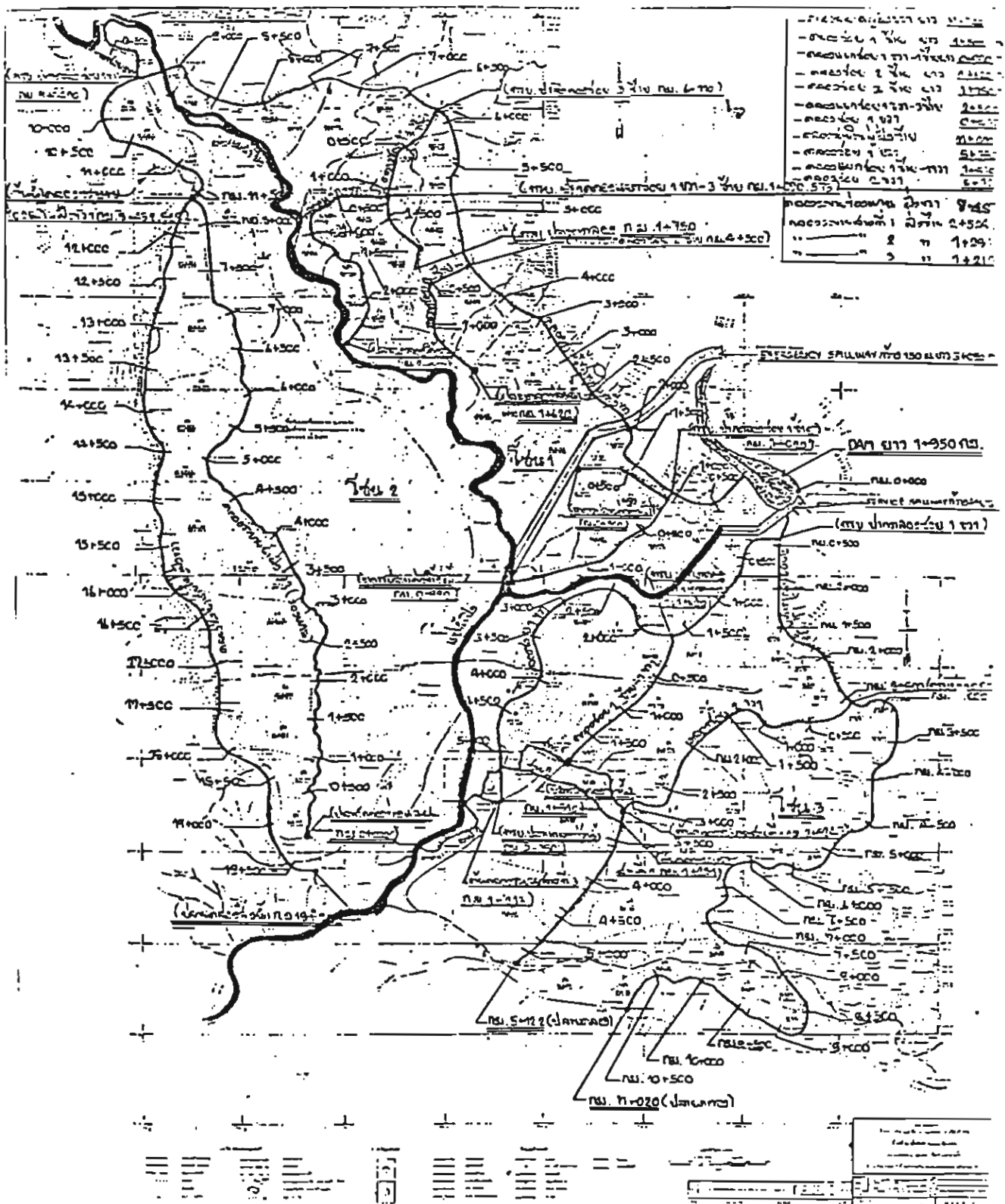
โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก (ฝ่ายสินธุกิจปรีชา) เป็นฝ่ายที่สร้างปิดกั้นลำน้ำปิงบริเวณตำบลแม่แฝก อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ทำหน้าที่อัดน้ำจากลำน้ำปิงไปช่วยเหลือพื้นที่เพาะปลูกจำนวน 70,000 ไร่ ส่งน้ำให้แก่ผู้ใช้น้ำที่อยู่ทางฝั่งซ้ายของตัวฝ่ายฝั่งเดียว ส่วนโครงการเขื่อนแม่จัดสมบูรณ์ชลเป็นเขื่อนที่สร้างปิดกั้นลำน้ำแม่จัด ซึ่งเป็นสาขาของลำน้ำปิง ณ ตำบลท้อแล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ มีพื้นที่ชลประทานจำนวน 30,000 ไร่ มีลักษณะพื้นที่ชลประทานระดับ 2 คือ เป็นพื้นที่ชลประทานที่มีระบบคันคูน้ำแต่ยังไม่มีการจัดรูปที่ดิน แบ่งเป็นคลองส่งน้ำสองฝั่ง คือ คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้ายส่งน้ำช่วยเหลือพื้นที่เพาะปลูกจำนวน 10,000 ไร่ และคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งขวาส่งน้ำช่วยเหลือพื้นที่เพาะปลูกจำนวน 20,000 ไร่

5. การใช้ประโยชน์จากน้ำชลประทานและที่ดิน

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่จัด มีพื้นที่ชลประทานทั้งหมด 100,000 ไร่ โดยแบ่งเป็นพื้นที่ชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝกจำนวน 70,000 ไร่ ในฤดูฝนรับน้ำจากลำน้ำปิงและในช่วงฤดูแล้งรับน้ำจากเขื่อนแม่จัดสมบูรณ์ชลที่ส่งมาช่วยเหลือ เกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่ชลประทานของโครงการสามารถทำการเพาะปลูกได้ปีละ 2 ครั้ง โดยในช่วงฤดูฝนเกษตรกรจะทำนาปีตลอดพื้นที่ และในช่วงฤดูแล้งเกษตรกรจะทำนาปรังบางส่วน มีบางส่วนเพาะปลูกมันฝรั่งและถั่วเหลือง

ภาพที่ 1.08 แผนที่แสดงโครงการแม่แฝก (งานส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1,2)

ภาพที่ 2.08 แผนที่แสดงโครงการแมงคุด (งานส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 3)

สำหรับพื้นที่ชลประทานอีก 30,000 ไร่ เป็นพื้นที่ส่งน้ำของโครงการเขื่อนแม่จัดสมบูรณ์ชล เกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่โครงการสามารถเพาะปลูกพืชได้ปีละ 3 ครั้ง ได้แก่ การปลูกข้าวนาปี นาปรัง พริกและกระเทียม เป็นต้น ซึ่งคิดเป็นมูลค่าเฉลี่ยต่อปีประมาณ 200 ล้านบาท (ข้อมูลจากการบรรยายของเจ้าหน้าที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่จัด) นอกจากนี้โครงการยังได้ส่งน้ำให้แก่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝกและฝ่ายราษฎรซึ่งมีอยู่ตลอดตามลำน้ำปิงทางด้านซ้ายอีกประมาณ 16 ฝ่าย รวมทั้งส่งน้ำให้แก่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าและส่งน้ำให้แก่จังหวัดเชียงใหม่ในหน้าเทศกาลสงกรานต์และลอยกระทงเมื่อได้รับการร้องขอจากทางจังหวัด

6. ศักยภาพของโครงการ

เกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่จัดมีการเพาะปลูกพืชได้เต็มศักยภาพตามที่โครงการสามารถส่งน้ำให้ได้ โดยในเขตพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝกนั้น เกษตรกรในพื้นที่สามารถเพาะปลูกได้ถึงปีละ 2 ครั้ง และในส่วนของโครงการเขื่อนแม่จัดสมบูรณ์ชลเกษตรกรในพื้นที่ชลประทานสามารถเพาะปลูกได้ปีละ 3 ครั้ง นอกจากนี้เขื่อนแม่จัดสมบูรณ์ชลยังสามารถส่งน้ำให้แก่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก ฝ่ายราษฎรตลอดทางฝั่งซ้ายของลำน้ำปิง การไฟฟ้าฝ่ายผลิต การประปาส่วนภูมิภาคเพื่อผลิตน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค และจังหวัดเชียงใหม่ในหน้าเทศกาลเมื่อมีการร้องขอ

7. ลักษณะทางวิศวกรรมของโครงการชลประทาน

โครงการอ่างเก็บน้ำเขื่อนแม่จัดสมบูรณ์ชล เป็นโครงการประเภทกักเก็บน้ำ มีพื้นที่โครงการในความรับผิดชอบของงานส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 3 ของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่จัด โครงการอ่างเก็บน้ำเขื่อนแม่จัดสมบูรณ์ชล มีแหล่งน้ำต้นทุนคืออ่างเก็บน้ำเขื่อนแม่จัดสมบูรณ์ชล ซึ่งอยู่ในลุ่มน้ำแม่จัด โดยที่ลุ่มน้ำแม่จัดจะมาบรรจบกับลุ่มน้ำปิงทางตอนเหนือของฝ่ายสินธุกิจปริษาประมาณ 8 กิโลเมตร ซึ่งเป็นหัวงานของงานส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 และ 2 ของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่จัด

ส่วนประกอบโครงการอ่างเก็บน้ำเขื่อนแม่จัดสมบูรณ์ชล ที่มีอ่างเก็บน้ำเขื่อนแม่จัดสมบูรณ์ชลเป็นแหล่งน้ำต้นทุน มีระบบคลองส่งน้ำรับน้ำจากอ่างเก็บน้ำเขื่อนแม่จัดสมบูรณ์ชลผ่านท่อระบายปากคลองส่งน้ำสายใหญ่ทั้งฝั่งซ้ายและฝั่งขวาของอ่างเก็บน้ำเขื่อนแม่จัดสมบูรณ์ชล ท่อระบายทั้งฝั่งซ้ายและฝั่งขวาของตัวเขื่อนจะทำหน้าที่รับน้ำและควบคุมปริมาณน้ำเข้าสู่คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้ายและฝั่งขวาของพื้นที่โครงการ ทั้งคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้ายและฝั่งขวาก็จะมีการกระจายน้ำเข้าสู่คลองส่งน้ำสายซอย สายแยกซอย โดยมีคูส่งน้ำรับน้ำจากคลองส่งน้ำสายซอยและสายแยกซอยลัดเลาะไปตามความลาดเอียงของพื้นที่ เพื่อที่จะสามารถกระจายน้ำเข้าสู่พื้นที่รับน้ำทุกแปลงได้อย่างทั่วถึง

7.1 ห้วงงาน

เขื่อนกักเก็บน้ำ สร้างปิดกั้นลำน้ำแม่จัดทำให้เกิดเป็นอ่างเก็บน้ำ ลักษณะของตัวเขื่อนเป็นเขื่อนดิน มีความยาว 1,950 เมตร ความกว้างสันเขื่อน 9.00 เมตร ความกว้างฐานเขื่อน 339.00 เมตร และความสูงของตัวเขื่อนจุดที่สูงที่สุด 59.00 เมตร ดังรายละเอียดในข้อมูลพื้นฐานของโครงการ

อ่างเก็บน้ำ มีพื้นที่รับน้ำฝน 1,281 ตารางกิโลเมตร มีความจุที่ระดับน้ำสูงสุด 325 ล้านลูกบาศก์เมตร ความจุที่ระดับเก็บกัก 265 ล้านลูกบาศก์เมตร ความจุที่ระดับน้ำต่ำสุด 10 ล้านลูกบาศก์เมตร สามารถกักเก็บน้ำเพื่อการชลประทานในพื้นที่ 30,000 ไร่ และช่วยเหลือพื้นที่เพาะปลูกของงานส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 และ 2 ซึ่งเป็นพื้นที่ด้านล่างซึ่งรับน้ำจากแม่น้ำปิง

ห้วงงานจะมีอาคารประกอบที่ห้วงงาน คือ

1. อาคารระบายน้ำล้นปกติ เป็นฝายสันกว้างสร้างด้วยคอนกรีตเสริมเหล็ก มีประตูระบายเป็นบานโค้ง กว้าง 12.50 เมตร สูง 6.00 เมตร จำนวน 3 บาน ยกเปิดปิดบานระบายด้วยเครื่องกว้านมอเตอร์ไฟฟ้า ระบายน้ำได้สูงสุดประมาณ 1,035 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที
2. อาคารระบายน้ำล้นแบบฉุกเฉิน เป็นฝายสันกว้างสร้างด้วยคอนกรีตเสริมเหล็ก ความยาว 150 เมตร อยู่ทางด้านฝั่งขวาของเขื่อน ท้ายฝายเป็นคลองผันน้ำกว้าง 150 เมตร ลึก 2.50 เมตร ยาว 2,500 เมตร ระบายน้ำสู่แม่น้ำปิง ระบายน้ำได้สูงสุดประมาณ 535 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

3. ท่อส่งน้ำลงลำน้ำเดิม มีปากทางระบายน้ำเป็นรูปปากแตร (Mornnig Glory) มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 3.25 เมตร มีท่อระบายเป็นท่อเหล็กหุ้มด้วยคอนกรีตเสริมเหล็ก มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 2.50 เมตร ระบายน้ำลงสู่ลำน้ำเดิม สามารถระบายน้ำได้สูงสุด 47.0 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที โดยที่ด้านท้ายท่อส่งน้ำมีอาคารควบคุมน้ำเพื่อส่งไปผลักดันกังหันผลิตกระแสไฟฟ้า

4. ลักษณะท่อส่งน้ำปากคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งขวา เป็นท่อคอนกรีตเสริมเหล็กมีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 0.80 เมตร ยาว 200 เมตร มีอาคารควบคุมการระบายน้ำเปิดปิดด้วยบานเหล็ก รับแรงดันสูง กว้าง 0.60 เมตร สูง 0.80 เมตร จำนวน 2 บาน สามารถระบายน้ำได้สูงสุด 4.27 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

5. ลักษณะท่อส่งน้ำปากคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้าย เป็นท่อคอนกรีตเสริมเหล็กมีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 0.80 เมตร ยาว 380 เมตร มีอาคารควบคุมการระบายน้ำเปิดปิดด้วยบานเหล็ก รับแรงดันสูง กว้าง 0.60 เมตร สูง 0.80 เมตร จำนวน 2 บาน สามารถระบายน้ำได้สูงสุด 3.80 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

7.2 ระบบคลองส่งน้ำ

คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้าย เป็นคลองตาดคอนกรีตมีความยาวทั้งสิ้น 11.02 กิโลเมตร สามารถส่งน้ำเป็นปริมาณน้ำที่ออกแบบที่ผ่านปากคลองส่งน้ำเท่ากับ 2.277 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งขวา เป็นคลองตาดคอนกรีตมีความยาวทั้งสิ้น 19.70 กิโลเมตร สามารถส่งน้ำเป็นปริมาณน้ำที่ออกแบบที่ผ่านปากคลองส่งน้ำเท่ากับ 4.984 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

คลองข่อย และคลองแยกข่อย เป็นคลองตาดคอนกรีต รับน้ำจากคลองส่งน้ำสายใหญ่กระจายอยู่ทั่วพื้นที่โครงการมีอาคารบังคับน้ำเพื่อควบคุมปริมาณน้ำที่ส่งเข้าคลองข่อยและคลองแยกข่อยให้เป็นไปตามที่ต้องการ

อาคารที่สำคัญของโครงการ ประกอบด้วยประตูระบายน้ำปากคลอง (Head Regulator) 2 แห่ง ประตูระบายกลางคลอง (Check Regulator) 22 แห่ง ประตูระบายปลายคลอง (Tail Regulator) 2 แห่ง ท่อระบายปากคลองซอย (Head Pipe Regulator) 9 แห่ง ท่อระบายปลายคลองซอย (Tail Pipe Regulator) 11 แห่ง สะพานน้ำ (Flume) 6 แห่ง น้ำตก (Drop) 17 แห่ง อาคารทดน้ำ (Check Structure) 4 แห่ง ท่อเชื่อม (Siphon) 24 แห่ง ท่อลอดถนน (Road Culvert) 54 แห่ง ท่อส่งน้ำเข้านา (Farm Turn-out) 119 แห่ง รางเท (Chute) 5 แห่ง ท่อระบายน้ำป่า (Drain Culvert) 1 แห่ง สะพานคอนกรีตข้ามคลอง (Concrete Bridge) 2 แห่ง

7.3 ระบบคันคูนน้ำ

คูส่งน้ำเป็นคูดิน หน้าตัดคูส่งน้ำมีลักษณะเป็นสี่เหลี่ยมคางหมู รับน้ำจากคลองส่งน้ำสายซอย สายแยกซอย ผ่านท่อส่งน้ำเข้านา คูส่งน้ำมีจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 119 สาย กระจายอยู่ในพื้นที่ทั้งฝั่งซ้ายและฝั่งขวาของพื้นที่โครงการ มีความยาวรวม 65.223 กิโลเมตร

7.4 การจัดสรรน้ำและส่งน้ำ

การจัดสรรน้ำชลประทานของโครงการอ่างเก็บน้ำเขื่อนแม่งัดสมบูรณ์ชล เพื่อส่งน้ำให้แก่พื้นที่เพาะปลูกให้ได้ตามความต้องการของพืชทั้งปริมาณน้ำและระยะเวลาให้ใกล้เคียงที่สุด มีการจัดทำการศึกษาพื้นที่การเพาะปลูกในเขตโครงการฯ โดยคำนึงถึงปริมาณน้ำต้นทุนที่มีอยู่ในอ่างเก็บน้ำเขื่อนแม่งัดสมบูรณ์ชล แล้วจัดทำแผนการส่งน้ำล่วงหน้าทั้งรายสัปดาห์ และมีการควบคุมปริมาณที่อาคารบังคับน้ำทั้งในระดับคลองส่งน้ำสายใหญ่ คลองซอย คลองแยกซอย ให้เป็นไปตามแผนการส่งน้ำและมีระบบคูส่งน้ำเพื่อที่จะให้การกระจายน้ำสู่พื้นที่เพาะปลูกมีประสิทธิภาพสูงสุด

แผนการจัดทำแผนการส่งน้ำได้มีการจัดทำแผนการส่งน้ำออกเป็น 2 ช่วง คือ การจัดทำแผนการส่งน้ำในช่วงฤดูฝนและการจัดทำแผนการส่งน้ำในช่วงฤดูแล้ง

การจัดทำแผนการส่งน้ำในช่วงฤดูฝน มีการส่งน้ำแบบตลอดเวลา โดยไม่ค่อยมีปัญหาในการจัดส่งน้ำมากนักเนื่องจากมีปริมาณน้ำต้นทุนของอ่างเก็บน้ำเขื่อนแม่งัดสมบูรณ์ชลมีมากพอตามความต้องการและมีปริมาณฝนช่วยในการเพาะปลูก แต่ต้องมีการจัดทำแผนการเพาะปลูกและกำหนดพื้นที่การเพาะปลูกตามปริมาณน้ำต้นทุนที่มีอยู่ว่าควรมีการเพาะปลูกในเขตพื้นที่โครงการเป็นพื้นที่เท่าไร การจัดทำแผนการเพาะปลูกขนาดของพื้นที่ที่จะเพาะปลูกมีการกำหนดในระดับคลองส่งน้ำสายใหญ่ เพื่อที่จะกำหนดแผนการส่งน้ำไปยังสายคลองส่งน้ำให้ได้ตามเวลาและปริมาณน้ำที่ต้องการ

การจัดทำแผนการส่งน้ำในช่วงฤดูแล้ง มีการส่งน้ำแบบหมุนเวียนเนื่องจากปริมาณน้ำต้นทุนของอ่างเก็บน้ำเขื่อนแม่งัดสมบูรณ์ชลจะมีน้อยกว่าในฤดูฝนมีการกำหนดจำนวนพื้นที่การเพาะปลูกในเขตพื้นที่โครงการตามปริมาณน้ำต้นทุนที่มีอยู่ การจัดทำแผนการเพาะปลูกขนาดของพื้นที่ที่จะเพาะปลูกมีการกำหนดในระดับคลองส่งน้ำสายใหญ่และในระดับคลองส่งน้ำสายย่อย มีการจัดรอบเวรการรับน้ำในระบบคลองส่งน้ำ คูส่งน้ำและจัดลำดับในการรับน้ำของพื้นที่เพาะปลูกตามปริมาณน้ำและช่วงเวลาการส่งน้ำที่กำหนด ทำให้แปลงเพาะปลูกสามารถได้รับน้ำเพียงพอต่อความต้องการ

8. การประกาศทางน้ำชลประทานและการเรียกเก็บค่าชลประทาน

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่งัด ได้ดำเนินการประกาศทางน้ำชลประทานในส่วนของโครงการชลประทานแม่แฝก ตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 แล้ว โดยประกาศให้เป็นทางน้ำชลประทานประเภทที่ 1 ได้แก่ เขื่อนแม่แฝก ซึ่งมีความยาวประมาณ 36.00 กิโลเมตร จากลำน้ำ แม่ปิง ตำบลแม่แฝก อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ไปถึงแม่น้ำกวัง ตำบลเมืองเลน อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ และทางน้ำชลประทานประเภทที่ 4 ได้แก่ (1) แม่น้ำปิงบริเวณฝายสินธุกิจปรีชา จากปากแม่น้ำปิง ตำบลแม่แฝก อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ถึง แม่น้ำกวัง ตำบลเมืองเลน อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ (2) ห้วยแก้ว จากแม่น้ำปิง ตำบลแม่แฝก อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ถึงเหนือฝายสินธุกิจปรีชา 2.00 กิโลเมตร ฝัังขวาตำบลสันมหาพน อำเภอแม่แตง ฝัังซ้ายตำบลแม่แฝก อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ความยาว 4.500 กิโลเมตร (3) ห้วยแม่แฝก จากแม่น้ำปิง ตำบลแม่แฝก อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ถึง เขื่อนแม่แฝกในส่วนที่เลยขึ้นไปทางเหนือ 2.00 กิโลเมตร ตำบลแม่แฝก อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ความยาว 3.500 กิโลเมตร (4) ห้วยแม่เต่าไห ตั้งแต่ห้วยแม่หนองหาร ตำบล

หนองหาร อำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่ ถึง ส่วนที่เลยเหมืองแม่แฝกขึ้นไปทางเหนือ 2.00 กิโลเมตร ตำบลหนองหาร อำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่ ความยาว 3.850 กิโลเมตร (5) ห้วยแม่ใจ ตั้งแต่ห้วยแม่หนองหาร ตำบลหนองหาร อำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่ ถึง ส่วนที่เลยเหมืองแม่แฝกขึ้นไปทางเหนือ 2.000 กิโลเมตร ตำบลหนองหาร อำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่ ความยาว 4.900 กิโลเมตร และ (6) ห้วยแม่หนองหาร ตั้งแต่แม่น้ำปิง ตำบลหนองหาร อำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่ ถึง ถนนสายเชียงใหม่-สนทราย ตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ความยาว 36.000 กิโลเมตร ให้ไว้ ณ วันที่ 8 ธันวาคม 2505

สำหรับในส่วนของโครงการเชื่อมแม่จัดสมบูรณ์ชลได้ดำเนินการประกาศทางน้ำชลประทานแล้วจำนวน 5 สาย เป็นทางน้ำชลประทานประเภทที่ 1 จำนวน 4 สาย ได้แก่ (1) คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งขวา ตั้งแต่กิโลเมตรที่ 0.000 บ้านดง ตำบลบ้านเป้า อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ถึง กิโลเมตรที่ 19.700 บ้านหางดง ตำบลอินทิล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ความยาว 19.700 กิโลเมตร (2) คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้าย ตั้งแต่กิโลเมตรที่ 0.000 บ้านใหม่ ตำบลช่อแล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ถึง กิโลเมตรที่ 11.020 บ้านต้นผึ้ง ตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ (3) คลองระบายน้ำฝั่งซ้าย ตั้งแต่ บ้านป่าไผ่ ตำบลช่อแล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ถึง บ้านสันป่าสัก ตำบลช่อแล จังหวัดเชียงใหม่ ความยาว 5.018 กิโลเมตร และ (4) คลองระบายน้ำฝั่งขวา ตั้งแต่ บ้านสันป่าดง ตำบลอินทิล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ถึง บ้านหางดง ตำบลอินทิล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ความยาว 8.452 กิโลเมตร และทางน้ำชลประทานประเภทที่ 4 ได้แก่ ลำน้ำจัด ตั้งแต่ศูนย์กลางเชื่อมแม่จัด ตำบลช่อแล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ถึง แม่น้ำปิง ตำบลช่อแล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ความยาว 3.000 กิโลเมตร ให้ไว้ ณ วันที่ 7 พฤษภาคม 2533

ปัจจุบันโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่จัด กำลังดำเนินการขอประกาศทางน้ำชลประทานเพิ่มเติมในส่วนของคลองซอยทั้ง 16 สาย ของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก

ปัญหาในการประกาศทางน้ำชลประทานของโครงการส่งน้ำบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่จัด จากเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติในระดับโครงการฯ สรุปได้ดังนี้

1. ในการประกาศทางน้ำในบางจุดยังไม่สามารถประกาศได้ เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ที่ได้รับบริจาคมาเป็นระยะเวลานานเกือบ 70 ปี มาแล้ว จึงไม่มีเอกสารสิทธิ์ในการครอบครอง ทำให้เสียเวลาในการขอขึ้นทะเบียนเป็นที่ราชพัสดุ

2. เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติของโครงการฯ ไม่มีความรู้อย่างชัดเจนเกี่ยวกับระเบียบในการประกาศทางน้ำชลประทาน ปัจจุบันเจ้าหน้าที่ของโครงการฯ อยู่ระหว่างการเรียนรู้

การออกกฎกระทรวงกำหนดทางน้ำชลประทานเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำจากทางน้ำชลประทานตามมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 นั้น ทางโครงการฯ ยังไม่ได้ดำเนินการ เนื่องจาก (1) เจ้าหน้าที่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนในการขอออกกฎกระทรวงแต่ปัจจุบันเจ้าหน้าที่อยู่ระหว่างการเรียนรู้เช่นเดียวกันกับเรื่องการประกาศทางน้ำชลประทาน ซึ่งทั้งสองเรื่องนี้จะต้องเรียนรู้ควบคู่กันไป (2) เจ้าหน้าที่มีการสับเปลี่ยนและย้ายสถานที่ทำงานบ่อยครั้ง ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงาน และ (3) ไม่มีเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบในเรื่องดังกล่าวโดยตรง และเจ้าหน้าที่ของโครงการ 1 คน ต้องรับผิดชอบในงานหลายอย่าง

ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่งัด เกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทานสรุปได้ว่า การจัดเก็บค่าชลประทานจะมีผลดีในแง่ที่มีรายได้เข้าสู่ภาครัฐ แต่การที่จะมีการจัดเก็บค่าชลประทานได้นั้น หน่วยงานที่ดูแลเรื่องการจัดสรรน้ำต้องส่งน้ำชลประทานได้เพียงพอและทันเวลาตามที่ผู้ใช้น้ำชลประทานต้องการ ซึ่งในสภาพความเป็นจริงแล้วการจัดส่งน้ำชลประทานในปัจจุบันไม่เป็นไปตามความต้องการของผู้ใช้น้ำ และไม่สามารถส่งได้ตลอดเวลา เนื่องจากต้องการมีการซ่อมแซมระบบคลองส่งน้ำ และในบางช่วงเกิดความขาดแคลนของน้ำต้นทุนส่งผลให้ในการจัดส่งน้ำจึงต้องจัดส่งเป็นรอบเวร

9. การขอใช้เงินทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานของโครงการ

ที่ผ่านมาโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่จัด ยังไม่มีการขอใช้เงินจากกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน เนื่องจากไม่ทราบว่าจะสามารถขอใช้เงินจากกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานได้ ต่อมาประมาณกลางปี 2543 ทราบว่าสามารถขอใช้เงินจากกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานในด้านของครุภัณฑ์และค่าจ้างของจ้างลูกจ้างชั่วคราวเพื่อการปรับปรุงระบบชลประทานได้ โดยขั้นตอนของการใช้เงินจากกองทุนหมุนเวียนเท่าที่โครงการฯ ทราบมีดังนี้

1. จัดทำแผนงบประมาณล่วงหน้า และต้องมีการสรุปว่าโครงการจะมีรายได้จากการจัดเก็บค่าชลประทานเท่าไร และมีรายจ่ายเท่าไร เงินส่วนที่ขาดสามารถทำเรื่องขอจากกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน โดยมีหัวหน้าโครงการทำเรื่องขออนุมัติใช้เงินจากกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน
2. โครงการเสนอเรื่องไปยังสำนักเพื่อขออนุมัติ
3. สำนักเสนอเรื่องไปยังฝ่ายผลประโยชน์ (กรมชลประทาน)
4. ฝ่ายผลประโยชน์เสนอเรื่องไปยังกรมบัญชีกลาง เพื่อให้กรมบัญชีกลางเสนอเรื่องไปยังคณะกรรมการซึ่งมีอธิบดีกรมชลประทานเป็นประธานเพื่อพิจารณาอนุมัติ

ในอนาคตโครงการคาดว่าจะขออนุมัติใช้เงินทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานในส่วนของครุภัณฑ์และการซ่อมแซมปรับปรุงระบบชลประทาน และในปัจจุบันสำนักงานชลประทานได้เสนอเรื่องเพื่อขออนุมัติใช้เงินจากกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานในการจัดซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์ 8 เครื่อง และคาดว่าจะมีการจัดส่งให้โครงการละ 1 เครื่อง

10. กลุ่มผู้ใช้น้ำ

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเมื่อวันที่ 28-29 สิงหาคม 2543 ในกรณีผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรที่อยู่ในเขตพื้นที่ชลประทานโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่จัด มีประวัติความเป็นมา สาเหตุการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ การบริหารงาน การดำเนินการและปัญหาอุปสรรคดังนี้

10.1 ลักษณะของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

กลุ่มผู้ใช้น้ำในโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่จัด เป็นกลุ่มที่มีการรวมตัวกันของเกษตรกรผู้ใช้น้ำจากลำน้ำปิงในลักษณะสร้างฝายกันลำน้ำปิงเพื่อยกระดับน้ำผ่านคลองธรรมชาติเข้าสู่พื้นที่ของเกษตรกร โดยที่แต่ละคลองจะมีอยู่หลายกลุ่มขึ้นอยู่กับความยาวของคลองและเกษตรกรจะเป็นผู้ดูแลตนเอง โดยมีหัวหน้าเหมืองขอยเป็นผู้ดูแล ซึ่งกลุ่มดังกล่าวจะมีลักษณะการรวมตัวแบบกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มระดับท่อต่อแจกส่งน้ำ) หัวหน้าเหมืองจะเป็นผู้ควบคุมและแนะนำสมาชิกให้มีการแบ่งปันการใช้น้ำระหว่างผู้ใช้น้ำให้เป็นธรรมและใช้อย่างประหยัด

10.2 ภูมิหลังการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ

เกษตรกรผู้ใช้น้ำจากโครงการส่งน้ำส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่จัด เป็นเกษตรกรที่รวมตัวติดต่อกันมาเป็นระยะเวลานานหลายร้อยปีโดยมีการร่วมกันสร้างฝายพื้นเมืองกันลำน้ำปิงซึ่งเป็นฝายไม้ไผ่เพื่อทดน้ำเข้าสู่พื้นที่การเกษตรของตนเอง ต่อมาในปี 2472 กรมชลประทานได้มีการจัดสร้างฝายแม่แฝกกันลำน้ำปิงซึ่งเป็นฝายที่จัดสร้างขึ้นตามระบบชลประทานแผนใหม่ในภาคเหนือขณะนั้น โดยเป็นอาคารทดน้ำถาวรแทนฝายพื้นเมืองและก่อสร้างเสร็จในปี 2479 สามารถผันน้ำเข้าสู่คลองส่งน้ำสายใหญ่ที่ประกอบไปด้วยคลองขอย 16 สายได้ในปี 2480 โดยในฤดูฝนจะรับน้ำจากลำน้ำปิง ส่วนในฤดูแล้งจะรับน้ำจากคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้ายของเขื่อนแม่จัดสมบูรณ์ชลในช่วงที่น้ำขาดแคลน โดยที่ในอดีตเขื่อนแม่จัดสมบูรณ์ชลเป็นฝายที่ราษฎรสร้างขึ้นปิดลำน้ำแม่จัด ต่อมาเกิดอุทกภัยทำให้ฝายได้รับความเสียหายเกษตรกรจึงร้องขอให้กรมชลประทานสร้างฝายขึ้นใหม่ กรมชลประทานได้ดำเนินการก่อสร้างเป็นเขื่อนแม่จัดสมบูรณ์ชลขึ้นในปี 2520 ก่อสร้างเสร็จในปี 2528 และเริ่มส่งน้ำให้กับพื้นที่เพาะปลูกผ่านคลองสายใหญ่ฝั่งซ้ายและคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งขวาได้สมบูรณ์ในปี 2528 ซึ่งเกษตรกรยังคงมีรวมตัวกันเป็นกลุ่มและมีวิธีการปฏิบัติในการควบคุมดูแลและจัดสรรน้ำภายในกลุ่มของตนเองตามที่เคยปฏิบัติมาในอดีต

10.3 วัตถุประสงค์ในการรวมกลุ่มจัดตั้งกลุ่มบริหารการใช้น้ำ

การจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำในโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่จัด มีวัตถุประสงค์ในการรวมกลุ่มกันเพื่อจัดสรรใช้น้ำในกลุ่มและร่วมกันดูแลระบบส่งน้ำให้สามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

10.4 โครงสร้างของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

ในคลองซอยแต่ละสายจะประกอบด้วยกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (ระดับท่อต่อแจกส่งน้ำ) หลายกลุ่ม ขึ้นอยู่กับความยาวของคลองซอย โดยโครงสร้างของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (ระดับท่อต่อแจกส่งน้ำ) จะประกอบด้วย หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำหรือหัวหน้าเหมือง ผู้ช่วยหัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ หรือผู้ช่วยหัวหน้าเหมืองและสมาชิกภายในกลุ่ม หากกลุ่มใดมีพื้นที่มากหรือมีเกษตรกรในกลุ่มเป็นจำนวนมากอาจจะมีผู้ช่วยหัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำมากกว่า 1 คนได้ โดยที่หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำและผู้ช่วยหัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำจะทำหน้าที่ควบคุมดูแลและจัดสรรน้ำภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำของตนเอง

10.5 การคัดเลือกหัวหน้าและผู้ช่วยหัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน

หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำและผู้ช่วยหัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานจะได้เลือกจากสมาชิกในกลุ่มโดยวิธีลงคะแนน ไม่มีการกำหนดวาระในการทำงาน

10.6 หน้าที่ของหัวหน้าและผู้ช่วยหัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน

1. เป็นตัวแทนของสมาชิกผู้ใช้น้ำในการประสานงานกับโครงการฯ
2. ชี้แจงให้สมาชิกทราบเกี่ยวกับแผนการส่งน้ำของโครงการฯ
3. จัดสรรน้ำให้แก่สมาชิกและนัดหมายสมาชิกให้ดำเนินการดูแลบำรุงรักษาคูส่งน้ำ
4. ประสานงานระหว่างสมาชิก รวมทั้งตัดสินปัญหาหรือไกล่เกลี่ยกรณีพิพาท

10.7 การบริหารงานกลุ่มผู้ใช้น้ำ

10.7.1 การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ

จากการสอบถามเกษตรกรจำนวน 37 ราย พบว่าเกษตรกรทั้ง 37 ราย เป็นสมาชิกของกลุ่มผู้ใช้น้ำ เนื่องจากการสมาชิกทุกคนมีความจำเป็นต้องใช้น้ำ การเข้าเป็นสมาชิกทำให้สามารถตกลงกันได้ปัญหาความขัดแย้งเรื่องการใช้น้ำ และได้รับน้ำอย่างเท่าเทียมกัน อีกทั้งการรวมกลุ่มกันยังมีอำนาจในการต่อรองโดยมีหัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นตัวแทน ในการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายแรกเข้าสมาชิก และไม่ต้องดำเนินการใด ๆ เพียงแต่มีพื้นที่ทำการเกษตรอยู่ในพื้นที่รับผิดชอบของกลุ่มและใช้น้ำจากโครงการฯ

10.7.2 การบริหารงานภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ

การดำเนินการเรื่องการใช้น้ำกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (ระดับท่อต่อแจกส่งน้ำ) จะเป็นผู้ดูแลในพื้นที่ที่รับผิดชอบ โดยมีหัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ และ ผู้ช่วยหัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นผู้ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของโครงการฯ เรียกประชุมสมาชิกภายในกลุ่มเรื่องแผนการส่งน้ำแก่สมาชิกผู้ใช้น้ำพร้อมทั้งจัดรอบเวรการใช้น้ำร่วมกับสมาชิก และกำหนดให้สมาชิกร่วมกันการบำรุงรักษาประจำปี โดยกำหนดให้ก่อนถึงฤดูกาลส่งน้ำสมาชิกทุกคนจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมในการกำจัดวัชพืชในคูส่งน้ำและขุดลอกคูส่งน้ำที่ตื้นเขิน และต้องร่วมกันซ่อมแซมคูและอาคารในคูส่งน้ำให้อยู่ในสภาพที่สามารถใช้งานได้ก่อนถึงฤดูกาลส่งน้ำ โดยที่บางกลุ่มมีการจัดสร้างกฎระเบียบสำหรับควบคุมสมาชิกให้ปฏิบัติตามข้อตกลงที่ได้ร่วมกันสร้างโดยการลงโทษในรูปแบบการปรับเป็นเงินสำหรับสมาชิกที่ไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงที่มีอยู่

10.7.3 ค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ

สมาชิกของกลุ่มจะต้องจ่ายค่าบริการการบริหารการใช้น้ำให้แก่กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน โดยมีหัวหน้ากลุ่มเป็นผู้จัดเก็บ ซึ่งการจัดเก็บจะมีรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป กล่าวคือมีทั้งรูปแบบการจัดเก็บเป็นเงินสดต่อไร่ต่อปี และรูปแบบการจัดเก็บในรูปของจำนวนผลผลิตต่อไร่ต่อปี ซึ่งอัตราการจัดเก็บแล้วแต่ที่จะมีการตกลงกันภายในกลุ่ม โดยที่ค่าบริการการบริหารการใช้น้ำที่จัดเก็บได้จะมอบให้หัวหน้ากลุ่มและผู้ช่วยหัวหน้ากลุ่มเป็นค่าตอบแทน

10.7.4 กิจกรรมที่สมาชิกกลุ่มต้องปฏิบัติ

จากการสอบถามเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ 37 ราย สมาชิก 36 รายตอบว่ามีกิจกรรมที่สมาชิกในกลุ่มจะต้องปฏิบัติ คือ ร่วมกันพัฒนา ขุดลอกทำความสะอาดคูส่งน้ำ ส่วนสมาชิก 1 ราย ตอบว่าไม่มีกิจกรรมที่สมาชิกกลุ่มต้องปฏิบัติ

10.7.5 ผลการปฏิบัติงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

จากการสอบถามเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ 37 ราย ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำที่เกษตรกรเป็นสมาชิกอยู่ พบว่า มีสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ 34 ราย ให้ความคิดเห็นว่ากลุ่มผู้ใช้น้ำที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ในปัจจุบันมีการดำเนินงานอยู่ในเกณฑ์ที่ดี เนื่องจาก สมาชิกในกลุ่มยังให้ความร่วมมือในการดำเนินการต่าง ๆ และมีความสามัคคีภายในกลุ่ม และมีสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ 3 ราย ได้แสดงความคิดเห็นว่าการปฏิบัติงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ในปัจจุบันมีการดำเนินงานอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่ดี เนื่องจากสมาชิกบางคนไม่ให้ความร่วมมือ และเงินค่าบริการการบริหารการใช้น้ำที่เก็บไปไม่ได้นำมาใช้ในการปรับปรุงระบบส่งน้ำภายในกลุ่มให้ดีขึ้น แต่คิดว่ากลุ่มผู้ใช้น้ำยังควรมีอยู่ต่อไป เนื่องจากกลุ่มมีมานานแล้ว และคิดว่าการมีกลุ่มจะสามารถก่อให้เกิดความสามัคคีกันมากกว่าการที่ไม่มีกลุ่ม โดยที่สมาชิกในกลุ่มได้เสนอความคิดเห็นให้กลุ่มผู้ใช้น้ำควรมีปรับปรุงให้มีการนำกฎระเบียบที่ได้มีการสร้างขึ้นมาใช้อย่างจริงจัง เพื่อให้สมาชิกร่วมมือกันปฏิบัติกิจกรรมมากกว่าที่เป็นอยู่ ควรมีการจัดสรรน้ำให้เกษตรกรได้รับน้ำอย่างเพียงพอสม่ำเสมอ มีการหมุนเวียนกันขึ้นเป็นหัวหน้ากลุ่ม ควรมีการรณรงค์ให้สมาชิกในกลุ่มมีการใช้น้ำอย่างประหยัด และควรนำเงินที่จัดเก็บค่าบริการการบริหารการใช้น้ำที่จัดเก็บได้มาหมุนเวียนเพื่อใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้น้ำ

10.7.6 ปัญหาและอุปสรรคการใช้น้ำ

จากการสอบถามเกษตรกร 37 ราย พบว่า มีเกษตรกร 13 ราย ไม่มีปัญหาการใช้น้ำ เนื่องจากเกษตรกรได้รับน้ำอย่างสะดวกและเพียงพอเมื่อมีความต้องการใช้น้ำและอยู่ต้นคลองส่งน้ำ แต่มีเกษตรกรจำนวน 24 ราย มีอุปสรรคและปัญหาในการใช้น้ำเนื่องจาก ในช่วงฤดูแล้งและช่วงปรับปรุงคลองจะได้รับน้ำไม่เพียงพอ บางรายมีพื้นที่ทำการเกษตรอยู่สูงกว่าคูส่งน้ำ บางรายมีพื้นที่อยู่ปลายคลองส่งน้ำทำให้ได้รับน้ำไม่เพียงพอ บางรายได้รับน้ำมากเกินไปทำให้พื้นที่ทำการเกษตรได้รับความเสียหาย และมีบางรายกล่าวว่าโรงงานอุตสาหกรรมที่เข้ามาตั้งในพื้นที่ทำให้น้ำเกิดการเน่าเสีย

10.8 ความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ

10.8.1 ความต้องการใช้น้ำและหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดหาแหล่งน้ำ

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำถึงความคิดเห็นของคณะกรรมการในประเด็นของความต้องการแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ พบว่า มีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำจำนวน 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 10.35 ต้องการเฉพาะแหล่งน้ำ มีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำจำนวน 9 ราย คิดเป็นร้อยละ 31.03 ต้องการเฉพาะระบบส่งน้ำ มีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำจำนวน 15 ราย คิดเป็นร้อยละ 51.72 ต้องการทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ และมีคณะกรรมการ 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 6.90 ที่ไม่ต้องการทั้งแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ ดังแสดงในตารางที่ 1.08

การจัดหาแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ คณะกรรมการส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับหน่วยงานที่ควรเข้ามาทำหน้าที่ในการจัดหาพร้อมทั้งดูแลแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำควรเป็นกรมชลประทาน และมีคณะกรรมการบางส่วนเสนอให้กลุ่มผู้ใช้น้ำ และหน่วยงานกลางที่จัดตั้งขึ้นใหม่เป็นผู้ทำหน้าที่ในการจัดหาแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ

ตารางที่ 1.08 ความต้องการแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำในอนาคต

ความพึงประสงค์	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
จัดหาเฉพาะแหล่งน้ำ โดยผู้ใช้จัดหาระบบส่งน้ำเอง	3	10.35
จัดหาเฉพาะระบบส่งน้ำ	9	31.03
จัดหาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	15	51.72
ไม่ต้องการทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	2	6.90
รวมคณะกรรมการกลุ่มทั้งสิ้น	29	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

10.8.2 ความยินดีจ่ายค่าชลประทาน

หากมีการจัดหาแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำตามที่คณะกรรมการต้องการแล้ว คณะกรรมการมีความคิดเห็นในการจ่ายค่าชลประทาน ดังนี้ มีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 21 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 77.78 มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน โดยมีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 18 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 85.71 ยินดีที่จะจ่ายในรูปแบบเป็นเงินสด โดยมีลักษณะการคิดเป็น บาทต่อไร่ต่อปี มากที่สุด และมีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 3 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 14.29 ต้องการจ่ายในรูปแบบผลิตทางการเกษตร และมีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 6 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 22.22 ไม่ยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน ดังแสดงในตารางที่ 2.08

นอกจากนี้คณะกรรมการกลุ่มที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทานเป็นเงินสดยังได้ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการชำระค่าชลประทาน ดังนี้ คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 1 ราย ต้องการชำระโดยโอนเงินผ่านธนาคาร คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 1 ราย ต้องการชำระที่สำนักงาน โครงการฯ คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 11 ราย ต้องการชำระโดยตรงกับพนักงานจัดเก็บค่าชลประทาน และมีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 6 รายต้องการชำระค่าชลประทานด้วยวิธีอื่น ๆ เช่น ชำระให้กับหัวหน้ากลุ่มหรือชำระให้กับ อ.บ.ต.

**ตารางที่ 2.08 ความยินดีที่จะจ่ายและลักษณะการจ่ายค่าชลประทานของคณะกรรมการกลุ่ม
ผู้ใช้น้ำ**

ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
เกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	21	77.78
ลักษณะการจ่ายค่าชลประทาน		
1. เงินสด	18	85.71
- จ่ายเป็นลูกบาศก์เมตร	1	5.56
- จ่ายเป็น บาทต่อไร่ต่อปี	13	72.22
- จ่ายแบบเหมาจ่าย (บาทต่อปี)	2	11.11
- จ่ายเป็น บาทต่อไร่ต่อฤดู	2	11.11
2. ผลผลิตทางการเกษตร	3	14.29
3. อื่น ๆ	0	0.00
เกษตรกรที่ไม่ยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	6	22.22
รวม	27	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

**10.8.3 หน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดเก็บค่าชลประทานและค่าบริการ
การบริหารการใช้น้ำ**

ความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำที่มีความต้องการแหล่งน้ำ และ/หรือระบบส่งน้ำและมีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน เกี่ยวกับหน่วยงานที่ควรเข้ามาทำหน้าที่จัดเก็บค่าชลประทาน พบว่า มีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 8 ราย มีความคิดเห็นว่าเป็นกรมชลประทานเป็นผู้จัดเก็บ เนื่องจากกรมชลประทานเป็นผู้จัดหาและดูแลทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำให้เกษตรกร ประกอบกับมีความใกล้ชิดกับเกษตรกร สามารถที่จะควบคุมและจัดเก็บได้โดยไม่มีอุปสรรค อีกทั้งเกษตรกรคาดว่าจะได้รับความสะดวก มีอัตราค่าน้ำต่ำ คุณภาพน้ำสามารถยอมรับได้ จะได้รับน้ำอย่างเพียงพอและสม่ำเสมอ จากการที่ชลประทานเป็นผู้จัดเก็บ มีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 1 ราย มีความคิดเห็นควรให้หน่วยงานกลางที่ตั้งขึ้นใหม่เป็นผู้จัดเก็บ เนื่องจากต้องการให้หน่วยงานกลางที่จัดตั้งขึ้นใหม่เป็นผู้จัดหาและดูแลระบบส่งน้ำ ดังนั้นจึงเห็นว่าเมื่อหน่วยงานดังกล่าวเป็นผู้ลงทุนจึงควรที่จะเป็นผู้ที่มีหน้าที่ในการจัดเก็บค่าชลประทาน มีคณะกรรมการ

กลุ่มผู้ใช้น้ำ 6 ราย มีความคิดเห็นว่าการให้กลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นผู้จัดเก็บ โดยให้เหตุผลว่าในปัจจุบันมีหัวหน้ากลุ่มหรือผู้ช่วยหัวหน้ากลุ่มซึ่งเป็นคนในพื้นที่และเป็นผู้ควบคุมและดูแลการใช้น้ำของสมาชิกในกลุ่มอยู่แล้วจึงมีความเห็นว่าการให้กลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นผู้จัดเก็บจะมีสะดวกในการจัดเก็บ และมีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำอีก 2 ราย มีความเห็นว่าการให้หน่วยงานอื่นเป็นผู้จัดเก็บ เช่น ให้ อ.บ.ต. เป็นผู้จัดเก็บ โดยให้เหตุผลว่าเป็นคนในพื้นที่ จึงมีความชำนาญและรู้จักพื้นที่เป็นอย่างดี อีกทั้งยังเป็นผู้ที่ได้รับความไว้วางใจจากคนในพื้นที่

ในส่วนของการบริการการใช้น้ำคณะกรรมการที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าบริการการบริการการใช้น้ำ 27 ราย มีความคิดเห็นเกี่ยวกับหน่วยงานที่ควรทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าบริการการบริการการใช้น้ำ ซึ่งคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำส่วนใหญ่คิดว่าหน่วยงานที่ควรทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าบริการการบริการการใช้น้ำควรเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยให้เหตุผลว่าหัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำและผู้ช่วยหัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นคนในพื้นที่ รู้จักพื้นที่เป็นอย่างดี มีความใกล้ชิดกับเกษตรกรสามารถเชื่อถือได้ ทำให้มีความสะดวกในการจัดเก็บและเมื่อจัดเก็บไปแล้วสามารถนำเงินที่เก็บได้มาหมุนเวียนในกลุ่ม รองลงมาคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำเสนอว่าควรจะเป็นกรมชลประทาน เนื่องจากกรมชลประทานเป็นผู้จัดสร้างแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำให้ นอกจากนี้ยังมีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำให้ความเห็นว่าการจะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล (อ.บ.ต.) เป็นผู้จัดเก็บค่าบริการการบริการการใช้น้ำ เนื่องจากเป็นคนในพื้นที่จึงมีความเข้าใจและสนิทสนมกับเกษตรกรเป็นอย่างดี

10.8.4 การตระหนักถึงกฎหมายเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

จากการสอบถามคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 29 ราย ในเรื่องการรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน และ พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พบว่าคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำส่วนใหญ่ไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชลประทาน กล่าวคือ มีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 4 ราย คิดเป็นร้อยละ 13.79 ทราบข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน และมีคณะกรรมการ 25 ราย คิดเป็นร้อยละ 86.21 ที่ไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน ส่วนการรับทราบเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง มีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 8 ราย คิดเป็นร้อยละ 27.59 ทราบข้อมูลเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง และมีคณะกรรมการกลุ่ม 21 ราย คิดเป็นร้อยละ 72.41 ที่ไม่ทราบ ดังแสดงในตารางที่ 3.08

ตารางที่ 3.08 การรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชลประทาน

การรับทราบเกี่ยวกับ	ทราบ		ไม่ทราบ	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
กองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน	4	13.79	25	86.21
พรบ. การชลประทานหลวง	8	27.59	21	72.41

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง ที่ได้กำหนดให้มีการจัดเก็บค่าชลประทานเพื่อการเกษตรในอัตราไม่เกิน 5 บาทต่อไร่ และนอกภาคเกษตรในอัตรา 0.50 บาทต่อลูกบาศก์เมตร คณะกรรมการให้ความเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานเพื่อการเกษตรที่ได้กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พบว่า มีคณะกรรมการ 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 17.24 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่สูงเกินไป คณะกรรมการ 21 ราย คิดเป็นร้อยละ 72.41 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว และคณะกรรมการ 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 10.34 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่ต่ำเกินไป ซึ่งอัตราค่าชลประทานเพื่อการเกษตรโดยเฉลี่ยที่คณะกรรมการคิดว่าเป็นอัตราที่เหมาะสมคืออัตรา 5.53 บาทต่อไร่ต่อปี ส่วนความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำที่มีต่ออัตราค่าชลประทานเพื่อกองทุนการเกษตรที่ได้กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติ พบว่า มีคณะกรรมการ 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 6.90 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่สูงเกินไป คณะกรรมการ 16 ราย คิดเป็นร้อยละ 55.17 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว และคณะกรรมการ 11 ราย คิดเป็นร้อยละ 37.93 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่ต่ำเกินไป ซึ่งอัตราค่าชลประทานเพื่อกองทุนการเกษตรโดยเฉลี่ยที่คณะกรรมการคิดว่าเป็นอัตราที่เหมาะสมคืออัตรา 3.39 บาทต่อลูกบาศก์เมตร ดังแสดงในตารางที่ 4.08 และ ตารางที่ 5.08

ตารางที่ 4.08 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตาม พรบ. การชลประทานหลวง

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตรา ค่าชลประทาน ตาม พรบ. การชลประทานหลวง	สูงเกินไป		เหมาะสม		ต่ำเกินไป	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ภาคเกษตร (บาท/ไร่/ปี)	5	17.24	21	72.41	3	10.34
นอกภาคเกษตร(บาท/ลูกบาศก์เมตร)	2	6.90	16	55.17	11	37.93

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

10.8.5 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ ของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่จิด คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำได้เสนอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะให้โครงการฯ ควรปรับปรุงคลองส่งน้ำและคูส่งน้ำให้เป็นคอนกรีต เพื่อความสะดวกในการพัฒนา ทำความสะอาด ขุดลอกคูส่งน้ำ ควรปรับปรุงคลองส่งน้ำและอาคารบังคับน้ำที่เสียหายให้ใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และส่งน้ำให้แก่เกษตรกรในพื้นที่อย่างเพียงพอโดยดูจากความต้องการใช้น้ำของเกษตรกร พร้อมทั้งควรมีการปรับระดับพื้นที่ให้สามารถรับน้ำได้อย่างสะดวก เนื่องจากพื้นที่บางแห่งมีพื้นที่ทำการเกษตรอยู่สูงจึงทำให้รับน้ำได้ไม่สะดวก ส่วนข้อเสนอเกี่ยวกับค่าชลประทานที่จัดเก็บได้คณะกรรมการส่วนใหญ่ต้องการให้นำมาใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการพัฒนาคลองส่งน้ำให้เป็นคอนกรีต และเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานและดูแลรักษา เพื่อซ่อมแซม คลอง คูส่งน้ำและอาคารชลประทานให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ตลอด นอกจากนี้ยังมีคณะกรรมการบางรายที่ต้องการให้นำเงินที่จัดเก็บมาได้ใช้เป็นกองทุนของหมู่บ้านเพื่อใช้ในการเกษตร เช่น ใช้ในการซื้อปุ๋ยและยาฆ่าแมลง ใช้ในการรับซื้อผลผลิตเมื่อราคาคต่ำ โดยให้หมู่บ้านหรือ อ.บ.ค. เป็นผู้ดูแล

ตารางที่ 5.08 ความคิดเห็นของคณะกรรมการเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานที่เหมาะสม

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทาน	จำนวน (ราย)
ในภาคการเกษตร (บาท/ไร่/ปี)	29
0.00	0
1.00-5.00	25
6.00-10.00	3
11.00-15.00	0
16.00-20.00	0
มากกว่า 20.00	1
ไม่แสดงความคิดเห็น	0
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 0.00	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 30.00	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 5.90	
นอกภาคการเกษตร (บาท/ลูกบาศก์เมตร)	29
0.00	0
0.10-0.50	18
0.60-1.00	4
1.10-1.50	0
1.60-2.00	3
มากกว่า 2.00	4
ไม่แสดงความคิดเห็น	0
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 0.15	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 50.00	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 3.39	

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11. เกษตรกรผู้ใช้น้ำ

จากการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลเมื่อวันที่ 28-29 สิงหาคม 2543 เกษตรกรผู้ใช้น้ำในโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่งัด จำนวน 37 ครัวเรือน มีข้อมูลทางเศรษฐกิจ ข้อมูลการเพาะปลูกพืช ข้อมูลลักษณะการใช้น้ำชลประทาน และความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

11.1 ข้อมูลทั่วไป

11.1.1 ลักษณะทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ใช้น้ำ

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกรจำนวนทั้งหมด 37 ครัวเรือน มี 36 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 97.30 ของเกษตรกรที่มาให้สัมภาษณ์ ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก มี 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 2.70 ประกอบอาชีพรับราชการเป็นอาชีพหลัก โดยรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนประมาณ 48,781.44 บาทต่อปี เป็นรายได้โดยเฉลี่ยจากการทำการเกษตร ประมาณ 34,732.35 บาทต่อปี รายจ่ายโดยเฉลี่ยของครัวเรือนประมาณ 41,852.88 บาทต่อปี รายจ่ายค่าใช้น้ำโดยเฉลี่ยของครัวเรือนประมาณ 207.03 บาทต่อปี เกษตรกรจำนวน 8 ครัวเรือน มีรายได้ต่ำกว่า 2,000 บาทต่อเดือน เกษตรกรจำนวน 17 ครัวเรือน มีรายได้อยู่ระหว่าง 2,000 – 4,999 บาทต่อเดือน เกษตรกรจำนวน 7 ครัวเรือน มีรายได้อยู่ระหว่าง 5,000 – 9,999 บาทต่อเดือน เกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน มีรายได้อยู่ระหว่าง 10,000 – 15,999 บาทต่อเดือน และเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน มีรายได้อยู่ระหว่าง 16,000 – 24,999 บาทต่อเดือน (ตารางที่ 6.08 และ ตารางที่ 7.08)

ตารางที่ 6.08 รายได้และรายจ่ายของครัวเรือน

รายได้ - รายจ่าย	บาทต่อปี
รายได้	
รายได้เฉลี่ยของครัวเรือน	48,781.44
รายได้โดยเฉลี่ยจากการเกษตร	34,732.35
รายจ่าย	
รายจ่ายโดยเฉลี่ยของครัวเรือน	41,852.88
รายจ่ายค่าใช้น้ำโดยเฉลี่ยของครัวเรือน	207.03

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 7.08 ช่วงรายได้เฉลี่ยของเกษตรกร

ช่วงรายได้ (บาทต่อเดือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
0-1,999	8	21.62
2,000-4,999	17	45.95
5,000-9,999	7	18.92
10,000-15,999	1	2.70
16,000-24,999	1	2.70
25,000 ขึ้นไป	0	0

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.1.2 การใช้ประโยชน์จากที่ดิน

ลักษณะการใช้ประโยชน์จากที่ดินของกลุ่มเกษตรกรตัวอย่างที่มาให้สัมภาษณ์ เกษตรกรมีพื้นที่ถือครองโดยเฉลี่ยประมาณ 255.40 ไร่ ซึ่งเกษตรกรนำที่ดินเหล่านั้นมาทำการเกษตรโดยเฉลี่ยประมาณ 237.25 ไร่ ใช้เป็นที่อยู่อาศัยโดยเฉลี่ยประมาณ 18.15 ไร่ และเป็นพื้นที่เช่าโดยเฉลี่ยประมาณ 106.5 ไร่ (ตารางที่ 8.08)

ตารางที่ 8.08 ลักษณะการใช้ประโยชน์จากที่ดิน

พื้นที่	พื้นที่ทั้งหมด (ไร่)	ร้อยละ
พื้นที่ถือครอง (มีกรรมสิทธิ์)	255.40	100.00
เพื่อการเกษตร	237.25	92.89
ที่อยู่อาศัย	18.15	7.11
ทิ้งร้างว่างเปล่า	0	0
พื้นที่เช่า (เพื่อการเกษตร)	106.50	100.00
รวม	361.90	-

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.1.3 ลักษณะการนำน้ำชลประทานมาใช้ประโยชน์

ลักษณะการนำน้ำของเกษตรกรมาใช้ในพื้นที่มีวิธีการนำน้ำเข้าพื้นที่ทำการเกษตร
ดังตารางที่ 9.08

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่นา เกษตรกรจำนวน 32 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลอง
ผ่านคูให้ไหลเข้าแปลงเกษตรกรรม เกษตรกรจำนวน 2 ครัวเรือน ใช้วิธีสูบน้ำจากแปลงเกษตรกรรม
และเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน ปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูและแปลงเกษตรกรรมคนอื่นแล้วเข้า
พื้นที่เกษตรกรรมตนเอง

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่ไร่ เกษตรกรจำนวน 14 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลอง
ผ่านคูให้ไหลเข้าแปลงเกษตรกรรม เกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน ปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูและ
แปลงเกษตรกรรมอื่นแล้วเข้าพื้นที่เกษตรกรรม และเกษตรกรอีกจำนวน 1 ครัวเรือน ใช้วิธีสูบน้ำ
จากแปลงเกษตรกรรมได้เลย

ตารางที่ ๑.๐๘ ลักษณะการนำเข้ามาไว้ในพื้นที่

วิธีการนำเข้าพื้นที่ทำการเกษตร	ที่นา	ที่ไร่	ที่ปลูกผัก	ที่สวน	ที่เลี้ยงสัตว์	บ่อเลี้ยงสัตว์น้ำ	อื่นๆ
	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)
ผู้นำจากแปลงตนเองได้เลย	2	1	0	3	0	0	0
ผู้นำจากคลอง/คูผ่านแปลงคนอื่นแล้วเข้าพื้นที่ตนเอง	0	0	0	0	0	0	0
ปล่อยนำจากคลอง/คูให้ไหลเข้าแปลงได้เลย	32	14	1	13	0	1	0
ปล่อยนำจากคลอง/คูผ่านแปลงคนอื่นแล้วเข้าพื้นที่ตนเอง	1	1	0	0	0	0	0
อื่นๆ	0	0	0	0	0	0	0

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่ปลูกผัก เกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูให้ไหลเข้าแปลงเกษตรกรรม

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่สวน เกษตรกรจำนวน 13 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูให้ไหลเข้าแปลงเกษตรกรรม มีเกษตรกรจำนวน 3 ครัวเรือน สามารถสูบน้ำจากแปลงเกษตรกรรมได้เลย

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่เลี้ยงสัตว์น้ำ เกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูให้ไหลเข้าแปลงเกษตรกรรม

11.1.4 ความต้องการใช้น้ำเพื่อการเกษตร

เกษตรกรต้องการใช้น้ำชลประทานเพื่อนำไปใช้ในการผลิตผลผลิตมากที่สุดในเดือนมกราคม และมีความต้องการน้ำน้อยที่สุดในเดือนมิถุนายน (ตารางที่ 10.08)

11.2 ความคิดเห็นในการจัดเก็บค่าชลประทานของเกษตรกรผู้ใช้น้ำ

11.2.1 การจัดเก็บค่าชลประทาน

ความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน เกษตรกรจำนวน 13 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 35.14 เห็นด้วยในการจัดเก็บค่าชลประทาน เนื่องจากได้ใช้น้ำจากชลประทาน และได้ช่วยเหลือชลประทานในการบำรุงรักษาระบบชลประทาน และเกษตรกรจำนวน 24 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 64.86 ไม่เห็นด้วยกับการจัดเก็บค่าชลประทาน ทั้งนี้เนื่องจากโดยส่วนใหญ่แล้วเกษตรกรมีรายได้ที่ต่ำ และเป็นหน้าที่ของกรมชลประทานที่จะต้องช่วยเหลือเกษตรกรจึงไม่ควรมีการจัดเก็บค่าชลประทาน (ตารางที่ 11.08)

ตารางที่ 10.08 ช่วงเวลาความต้องการน้ำเพื่อการเกษตร

เดือน	จำนวนครั้ง
มกราคม	54
กุมภาพันธ์	44
มีนาคม	43
เมษายน	34
พฤษภาคม	21
มิถุนายน	17
กรกฎาคม	25
สิงหาคม	40
กันยายน	36
ตุลาคม	36
พฤศจิกายน	29
ธันวาคม	38

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 11.08 ความคิดเห็นในการจัดเก็บค่าชลประทานของเกษตรกร

ความคิดเห็น	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
ความเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน		
- เห็นด้วย	13	35.14
- ไม่เห็นด้วย	24	64.86
รวม	37	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.2 ความต้องการใช้น้ำ

ความคิดเห็นของเกษตรกรถึงความต้องการแหล่งน้ำและ/หรือระบบส่งน้ำในอนาคต พบว่า มีเกษตรกรจำนวน 23 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 62.16 ต้องการให้จัดหาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ มีเกษตรกรจำนวน 5 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 13.51 ต้องการให้มีการจัดหาเฉพาะแหล่งน้ำ มีเกษตรกรจำนวน 5 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 13.51 ไม่ต้องการให้มีการจัดหาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ และเกษตรกรจำนวน 4 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 10.81 ต้องการให้จัดหาเฉพาะระบบส่งน้ำ ดังตารางที่ 12.08

ตารางที่ 12.08 ความต้องการแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำในอนาคต

ความพึงประสงค์	จำนวน(ครัวเรือน)	ร้อยละ
ความต้องการแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ		
เฉพาะแหล่งน้ำ โดยผู้ใช้จัดหาระบบส่งน้ำเอง	5	13.51
เฉพาะระบบส่งน้ำ	4	10.81
ทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	23	62.16
ไม่ต้องการทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	5	13.51
รวม	37	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีความต้องการแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ 32 ครัวเรือน เกี่ยวกับหน่วยงานที่ควรเข้ามาทำหน้าที่ในการจัดหาและดูแลแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ พบว่า เกษตรกรจำนวน 28 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 87.50 ให้ความเห็นว่าควรจะเป็นกรมชลประทาน เกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 3.13 ให้ความเห็นว่าควรจะเป็นบริษัทเอกชน เกษตรกรจำนวน 2 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 6.25 ให้ความเห็นว่าควรที่จะเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำเอง และเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 3.13 ได้เสนอหน่วยงานอื่นขึ้นมา คือ เทศบาล ดังตารางที่ 13.08

ตารางที่ 13.08 หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่จัดหาและดูแลแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ

หน่วยงาน	จำนวน(ครัวเรือน)	ร้อยละ
กรมชลประทาน	28	87.50
รัฐวิสาหกิจ	0	0
บริษัทเอกชน	1	3.13
หน่วยงานกลางที่ตั้งขึ้นใหม่ (องค์กรมหาชน)	0	0
กลุ่มผู้ใช้น้ำ	2	6.25
อื่น ๆ	1	3.13

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.3 ความยินดีที่จะจ่ายและรูปแบบการจ่ายค่าชลประทาน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทานเมื่อกำหนดข้อสมมติในลักษณะที่ว่า ถ้าในอนาคตทางโครงการชลประทานสามารถที่จะจัดหาเฉพาะแหล่งน้ำ หรือเฉพาะระบบส่งน้ำ หรือทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีน้ำให้เกษตรกรใช้อย่างเพียงพอและทั่วถึง ได้น้ำตามความต้องการแล้ว พบว่า เกษตรกรจำนวน 5 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 15.62 ไม่ยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน และเกษตรกรจำนวน 27 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 84.38 มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน โดยเกษตรกรจำนวน 22 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 81.15 ต้องการจ่ายค่าชลประทานในรูปแบบเงินสด และต้องการจ่ายเป็น บาทต่อลูกบาศก์เมตร บาทต่อไร่ต่อปี บาทต่อปี (เหมาจ่าย) และบาทต่อไร่ต่อฤดู เกษตรกรจำนวน 3 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 11.11 ต้องการที่จะจ่ายในรูปของผลผลิตทางการเกษตร และเกษตรกรจำนวน 2 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 7.41 ที่มีรูปแบบการจ่ายแบบอื่น ๆ ที่ต่างออกไป คือ จ่ายรวมกับภาษีที่ดิน ดังตารางที่ 14.08

11.2.4 วิธีการชำระค่าชลประทาน

เกษตรกรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการชำระค่าชลประทาน ดังนี้ มีเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 3.70 ต้องการที่จะโอนชำระผ่านบัญชีธนาคาร มีเกษตรกรจำนวน 15 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 55.56 ต้องการจะชำระค่าชลประทานโดยตรงกับพนักงานที่มาจัดเก็บ และมีเกษตรกรจำนวน 6 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 22.22 ที่ได้เสนอวิธีอื่นในการชำระค่าชลประทาน คือ ชำระค่าชลประทานกับเทศบาล ดังตารางที่ 15.08

ตารางที่ 14.08 ความยินดีที่จะจ่ายและลักษณะการจ่ายค่าชลประทาน

ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
เกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	27	84.38
ลักษณะการจ่ายค่าชลประทาน		
1. เงินสด	22	81.15
- จ่ายเป็นลูกบาศก์เมตร	0	0
- จ่ายเป็น บาท/ไร่/ปี	22	100.00
- จ่ายแบบเหมาจ่าย (บาท/ปี)	0	0
- จ่ายเป็น บาท/ไร่/ฤดู	0	0
2. ผลผลิตทางการเกษตร	3	11.11
3. อื่น ๆ	2	7.41
เกษตรกรที่ไม่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	5	15.62
รวม	32	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 15.08 วิธีการชำระค่าชลประทาน

วิธีการชำระ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
โอนเงินผ่านบัญชีธนาคาร	1	3.70
ชำระทางไปรษณีย์	0	0
ชำระที่สำนักงานโครงการ	0	5.88
ชำระที่ทำการบริษัทเอกชน	0	0
ชำระโดยตรงกับพนักงานจัดเก็บ	15	55.56
อื่น ๆ	6	22.22

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.5 หน่วยงานที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการเก็บค่าชลประทาน

หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าชลประทาน ตามความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน พบว่า มีเกษตรกรจำนวน 8 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 47.06 ให้ความเห็นว่าควรเป็นกรมชลประทาน โดยให้เหตุผลว่า เป็นผู้จ่ายน้ำให้ และเป็นหน้าที่ของชลประทานอยู่แล้วที่ต้องทำ มีเกษตรกรจำนวน 2 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 23.53 ให้ความเห็นว่าควรเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยเกษตรกรให้เหตุผลว่าเป็นผู้ที่อยู่ในพื้นที่ มีความใกล้ชิดกับเกษตรกร มีเกษตรกรจำนวน 5 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 29.41 ให้ความเห็นว่าควรเป็นหน่วยงานอื่น ๆ อาทิเช่น หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ เทศบาล โดยให้เหตุผลว่าหน่วยงานเหล่านั้นมีความสะดวกในการจัดเก็บ และเข้าใจสภาพเกษตรกรได้เป็นอย่างดีจึงมีความสะดวกต่อการพัฒนา ดังตารางที่ 16.08

ตารางที่ 16.08 หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่จัดเก็บค่าชลประทาน

หน่วยงาน	จำนวน	ร้อยละ
กรมชลประทาน	8	47.06
รัฐวิสาหกิจ	0	0
บริษัทเอกชน	0	0
หน่วยงานกลาง	0	0
กลุ่มผู้ใช้น้ำ	4	23.53
อื่น ๆ	5	29.41

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

สำหรับหน่วยงานที่ควรทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ ตามความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ จำนวน 14 ครัวเรือน พบว่า มีเกษตรกรจำนวน 3 ครัวเรือน หรือร้อยละ 21.43 ให้ความเห็นว่าเป็นกรมชลประทาน โดยให้เหตุผลว่า เป็นหน้าที่ของชลประทานในการดูแลพื้นที่และการจัดส่งน้ำ จึงเป็นหน่วยงานที่มีความพร้อมในการจัดเก็บ มีเกษตรกรจำนวน 8 ครัวเรือน หรือร้อยละ 57.14 ให้ความเห็นว่าเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยให้เหตุผลว่าเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดและมีความเข้าใจในเกษตรกร และกลุ่มผู้ใช้น้ำมีการปฏิบัติงานที่ดี มีเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน หรือร้อยละ 7.14 ให้ความเห็นว่าเป็น อ.บ.ต. โดยให้เหตุผลว่ามีความใกล้ชิดกับชาวบ้านและมีการทำงานอย่างเป็นระบบ และมีเกษตรกรจำนวน 2 ครัวเรือน หรือร้อยละ 14.29 ให้ความเห็นว่าเป็นหน่วยงานอื่น ๆ อาทิเช่น หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยให้เหตุผลว่าหน่วยงานดังกล่าวเป็นผู้ดูแลสมาชิกในกลุ่ม จึงเป็นหน้าที่ที่ควรปฏิบัติ ดังตารางที่ 17.08

ตารางที่ 17.08 หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่จัดเก็บค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ

หน่วยงาน	จำนวน	ร้อยละ
กรมชลประทาน	3	21.43
รัฐวิสาหกิจ	0	0
บริษัทเอกชน	0	0
หน่วยงานกลาง	0	0
กลุ่มผู้ใช้น้ำ	8	57.14
อบต.	1	7.14
อื่น ๆ	2	14.29

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.6 การรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมายการชลประทานและกองทุน หมุนเวียนเพื่อการชลประทาน

เกษตรกรจำนวน 4 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 10.81 ทราบข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมายชลประทานในเรื่องกองทุนหมุนเวียนเพื่อชลประทาน และมีเกษตรกรจำนวน 33 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 89.19 ที่ไม่ทราบ ส่วนการรับทราบเกี่ยวกับ พรบ. การชลประทานหลวง มีเกษตรกรจำนวน 8 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 21.62 ที่ทราบ และเกษตรกรจำนวน 29 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 78.38 ที่ไม่ทราบ

จากการสอบถามพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมายชลประทานทั้งในเรื่องกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานและ พรบ.การชลประทานหลวง ดังตารางที่ 18.08

ตารางที่ 18.08 การรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชลประทาน

การรับทราบเกี่ยวกับ	ทราบ		ไม่ทราบ	
	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
กองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน	4	10.81	33	89.19
พรบ. การชลประทานหลวง	8	21.62	29	78.38

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.7 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง

ตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 ได้ระบุนการจัดเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำในภาคเกษตรได้ในอัตราไม่เกิน 5 บาทต่อไร่ และค่าชลประทานสำหรับผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรในอัตรา 0.50 บาทต่อลูกบาศก์เมตร พบว่ามีเกษตรกรจำนวน 10 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 27.03 ของเกษตรกรที่มาให้สัมภาษณ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับค่าชลประทานสำหรับผู้ใช้น้ำในภาคเกษตรว่ามีอัตราสูงเกินไป เกษตรกรจำนวน 24 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 64.86 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว และเกษตรกรจำนวน 3 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 8.11 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่ต่ำเกินไป ดังตารางที่ 19.08

ส่วนความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานเพื่อนอกการเกษตร พบว่า เกษตรกรจำนวน 4 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 10.81 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่สูงเกินไป เกษตรกรจำนวน 20 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 54.05 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว และเกษตรกรจำนวน 13 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 35.14 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่ต่ำเกินไป ซึ่งเกษตรกรได้เสนออัตราค่าชลประทานทั้งในภาคเกษตร และนอกภาคเกษตรดังนี้ ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานสำหรับภาคเกษตรมีอัตราค่าชลประทานเฉลี่ยเท่ากับ 4.70 บาทต่อไร่ต่อปี และความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานสำหรับนอกภาคเกษตรมีอัตราค่าชลประทานเฉลี่ยเท่ากับ 1.62 บาทต่อลูกบาศก์เมตร ดังตารางที่ 19.08 และ ตารางที่ 20.08

ตารางที่ 19.08 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตาม พรบ. การชลประทานหลวง

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชล ประทาน ตาม พรบ. การชล ประทานหลวง	สูงเกินไป		เหมาะสม		ต่ำเกินไป	
	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
ภาคเกษตร (5 บาท/ไร่/ปี)	10	27.03	24	64.86	3	8.11
นอกภาคเกษตร (0.5 บาท/ลูก บาศก์เมตร)	4	10.81	20	54.05	13	35.14

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

12. ผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตร

จากการสัมภาษณ์ผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรที่ใช้น้ำจากโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่จัด ซึ่งประกอบด้วยโรงงานอุตสาหกรรม 3 แห่ง การประปาส่วนภูมิภาค/ชุมชน/หมู่บ้าน 10 แห่ง และหน่วยงานราชการ 1 แห่ง ผลการศึกษามีดังนี้

12.1 โรงงานอุตสาหกรรม

จากการสัมภาษณ์โรงงานอุตสาหกรรมจำนวน 3 ราย ได้แก่ โรงงานเชียงใหม่โพรเซ้นฟูดส์ บริษัท สันติภาพ (ฮั่วเพ้ง 1958) จำกัด และบริษัท ธนภักดี จำกัด เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ใช้น้ำ ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้น้ำ และความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน ดังนี้

โรงงานอุตสาหกรรมทั้ง 3 ราย ตั้งอยู่นอกพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่จัด กล่าวคือ โรงงานเชียงใหม่โพรเซ้นฟูดส์ อยู่ห่างจากโครงการฯ ประมาณ 10 กิโลเมตร ประกอบกิจการประเภทยืดผักแช่แข็ง มีจำนวนแรงงาน 300 คน มูลค่าทรัพย์สิน 50 ล้านบาท บริษัท สันติภาพ (ฮั่วเพ้ง 1958) จำกัด อยู่ห่างจากโครงการฯ ประมาณ 3 กิโลเมตร ประกอบกิจการประเภทอาหารกระป๋อง มีจำนวนแรงงาน 350 คน และบริษัท ธนภักดี จำกัด ตั้งอยู่ห่างจากโครงการฯ ประมาณ 30 กิโลเมตร ประกอบกิจการประเภทผลิตสุรา มีจำนวนแรงงาน 200 คน มูลค่าทรัพย์สิน 600 ล้านบาท

ตารางที่ 20.02 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานที่เหมาะสม

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทาน	จำนวน (ราย)
ในภาคการเกษตร (บาท/ไร่/ปี)	37
0.00	0
1.00-5.00	34
6.00-10.00	2
11.00-15.00	1
16.00-20.00	0
มากกว่า 20.00	0
ไม่แสดงความคิดเห็น	0
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 1.00	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 15.00	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 4.70	
นอกภาคการเกษตร (บาท/ลูกบาศก์เมตร)	37
0.00	0
0.10-0.50	24
0.60-1.00	7
1.10-1.50	0
1.60-2.00	1
มากกว่า 2.00	5
ไม่แสดงความคิดเห็น	0
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 0.10	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 10.00	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 0.39	

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543.

12.1.1 ปริมาณการใช้น้ำ

บริษัทหรือโรงงานที่มาให้สัมภาษณ์ ได้แก่ โรงงานเชียงใหม่โฟรเซ็นฟู้ดส์ และ บริษัท สันติภาพ (ฮั่วเพ็ง 1958) จำกัด ใช้น้ำบาดาลในอุตสาหกรรม เนื่องจากอยู่ห่างจากแหล่งน้ำชลประทาน อีกทั้งเป็นผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเกี่ยวกับอาหาร คุณภาพของน้ำจึงมีความสำคัญมากในการผลิต และน้ำบาดาลเป็นน้ำที่มีคุณภาพดีเหมาะสมกับการนำมาใช้ในกระบวนการผลิต โดยมีปริมาณการใช้น้ำดังนี้ โรงงานเชียงใหม่โฟรเซ็นฟู้ดส์ ใช้น้ำบาดาลประมาณเดือนละ 1,000 ล้านลูกบาศก์เมตร. โดยโรงงานจะใช้น้ำปริมาณดังกล่าวเพื่อการทำความสะดวกวัตถุดิบในการผลิต บริษัท สันติภาพ (ฮั่วเพ็ง 1958) จำกัด ใช้น้ำบาดาลประมาณเดือนละ 7,800 ลูกบาศก์เมตร โดยใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตเดือนละ 1,560 ลูกบาศก์เมตร และใช้เพื่อความสะดวกวัตถุดิบเดือนละ 6,240 ลูกบาศก์เมตร ส่วน บริษัท ธนภักดี จำกัด ใช้น้ำดิบจากแม่น้ำปิงประมาณเดือนละ 20,000 - 30,000 ลูกบาศก์เมตร โดยใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตประมาณเดือนละ 10,000 - 15,000 ลูกบาศก์เมตร ใช้เพื่อการหล่อเย็นประมาณเดือนละ 6,000 - 9,000 ลูกบาศก์เมตร และใช้เพื่อการอุปโภคบริโภคภายในบริษัทประมาณเดือนละ 4,000 - 6,000 ลูกบาศก์เมตร

12.1.2 การจ่ายเงินค่าชลประทาน

บริษัทหรือโรงงานที่มาให้สัมภาษณ์ไม่ต้องชำระค่าชลประทานให้แก่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม้งัด เนื่องจาก ทางโครงการยังไม่ได้ดำเนินการขออนุญาตกฎกระทรวงกำหนดทางน้ำเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตร แต่บริษัทหรือโรงงานที่ใช้น้ำบาดาล ซึ่งได้แก่ โรงงานเชียงใหม่โฟรเซ็นฟู้ดส์ และบริษัท สันติภาพ (ฮั่วเพ็ง 1958) จำกัด เป็นผู้ใช้น้ำบาดาล โดยที่ โรงงานเชียงใหม่โฟรเซ็นฟู้ดส์ จ่ายค่าน้ำบาดาลให้แก่กรมทรัพยากรธรณี ส่วนบริษัท สันติภาพ (ฮั่วเพ็ง 1958) จำกัด ไม่ต้องจ่ายค่าน้ำบาดาลให้แก่กรมทรัพยากรธรณีเนื่องจากอยู่นอกพื้นที่ที่กรมทรัพยากรธรณีเรียกเก็บ แต่อย่างไรก็ดี ทั้งสองแห่งต้องเสียค่าใช้จ่ายในการสูบน้ำบาดาลมาใช้ ทั้งในส่วนของค่าใช้จ่ายในการขุดเจาะบ่อน้ำบาดาล และค่าไฟฟ้าที่ใช้ในการสูบน้ำ โดยที่บริษัท สันติภาพ (ฮั่วเพ็ง 1958) จำกัด เสียค่าใช้จ่ายในการขุดเจาะบ่อน้ำบาดาล 4 บ่อ มีทั้งสิ้นประมาณ 60,000 - 70,000 บาท และเสียค่ากระแสไฟฟ้าที่ใช้ในการสูบน้ำบาดาลขึ้นมาใช้ประมาณลูกบาศก์เมตรละ 3 บาท ส่วนโรงงานเชียงใหม่โฟรเซ็นฟู้ดส์ เสียค่ากระแสไฟฟ้าในการสูบน้ำบาดาลขึ้นมาใช้ประมาณลูกบาศก์เมตรละ 10 บาท แต่บริษัท ธนภักดี จำกัด ซึ่งใช้น้ำดิบจากแม่น้ำปิง และไม่เสียค่าน้ำดิบให้แก่หน่วยงานใด แต่อย่างไรก็ดี บริษัท ธนภักดี จำกัด ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการสูบน้ำและปรับปรุงคุณภาพน้ำให้สามารถนำมาใช้ในการหล่อเย็น ลูกบาศก์เม

ตรละ 1 บาท และเสียค่าใช้จ่ายในการสูบและปรับปรุงคุณภาพน้ำให้มาสามารถใช้ในการบริโภค และเป็นวัตถุดิบในการผลิตลูกบาศก์เมตรละ 2 บาท

12.1.3 อุปสงค์ในการใช้น้ำดิบ

ความต้องการใช้น้ำในอนาคตของทางโรงงานหรือบริษัท พบว่า โรงงานหรือบริษัทมีความต้องการใช้น้ำเพิ่มขึ้นในอนาคต ดังนี้ โรงงานเชียงใหม่โฟรเซ็นฟูดส์ คาดว่าในอนาคตมีความต้องการที่จะใช้น้ำดิบ 500 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน บริษัท สันติภาพ (ฮั่วเพ็ง 1958) จำกัด ไม่มีความต้องการใช้น้ำเพิ่มขึ้นจากเดิม และยังคงใช้น้ำบาดาลในการผลิตเช่นเดิม ส่วนบริษัท ธนภักดี จำกัด คาดว่า จะมีความต้องการใช้น้ำดิบเพิ่มขึ้นจากเดิมอีกประมาณ 10,000 – 15,000 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน เนื่องจากในปัจจุบันใช้กำลังการผลิตเพียงร้อยละ 50 ของกำลังการผลิตที่มีอยู่

12.1.4 ความคิดเห็นที่มีต่อค่าน้ำดิบ

ความคิดเห็นของโรงงานหรือบริษัทที่มีต่ออัตราค่าน้ำที่ต้องจ่ายในปัจจุบัน มีดังนี้ โรงงานเชียงใหม่โฟรเซ็นฟูดส์ ไม่แสดงความคิดเห็นในประเด็นนี้ เนื่องจาก ผู้ที่เป็นตัวแทนของโรงงานในการให้สัมภาษณ์ไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับอัตราค่าน้ำที่โรงงานต้องจ่ายให้กับกรมทรัพยากรธรณี ส่วนบริษัท สันติภาพ (ฮั่วเพ็ง 1958) จำกัด และบริษัท ธนภักดี จำกัด ไม่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นนี้ เนื่องจาก ในปัจจุบันทั้งสองแห่งไม่เสียค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับน้ำบาดาลหรือน้ำดิบที่ใช้อยู่

ปัญหาในการใช้น้ำจากทางโรงงานหรือบริษัท มีดังนี้ โรงงานหรือบริษัทไม่มีปัญหาเรื่องปริมาณน้ำ แต่โรงงานเชียงใหม่โฟรเซ็นฟูดส์ จะมีปัญหาเรื่องคุณภาพน้ำในเรื่องของสนิมที่ปนเปื้อนมากับน้ำบาดาลในรูปของสารแขวนลอย ส่วนบริษัท ธนภักดี จำกัด จะมีปัญหาในเรื่องของน้ำดิบที่มีสีและมีตะกอน ทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายในเรื่องของการปรับปรุงคุณภาพน้ำในอัตราที่สูง

12.1.5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

ความคิดเห็นที่เกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน โรงงานเชียงใหม่ไฟร์เซ็นฟูตส์ ต้องการให้หน่วยงานราชการหรือเอกชนเข้ามาจัดหาและพัฒนาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำให้แก่ทางโรงงาน โดยโรงงานเต็มใจที่จะจ่ายค่าชลประทานลูกบาศก์เมตรละ 50 สตางค์ โดยให้หน่วยงานที่จัดเก็บจัดหาพนักงานมาจัดเก็บเป็นรายเดือน ส่วนบริษัท สันติภาพ (ฮั่วเพ็ง 1958) จำกัด ต้องการให้หน่วยงานราชการหรือเอกชนเข้ามาจัดหาและพัฒนาทั้งระบบส่งน้ำให้แก่บริษัท โดยเต็มใจที่จะจ่ายค่าชลประทานลูกบาศก์เมตรละ 2 บาท โดยวิธีการโอนเงินผ่านธนาคารเป็นรายเดือน ส่วน บริษัท ธนภัคดี จำกัด ไม่ต้องการให้หน่วยงานราชการหรือเอกชนเข้ามาจัดหาและพัฒนาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำให้แก่บริษัท

ทัศนะที่ว่าต้องการให้หน่วยงานใดเข้ามาทำหน้าที่ในการจัดหาแหล่งน้ำ ระบบส่งน้ำ และจัดเก็บค่าชลประทาน โรงงานเชียงใหม่ไฟร์เซ็นฟูตส์ เห็นว่าควรให้หน่วยงานกลางที่จัดตั้งขึ้นใหม่เป็นผู้จัดหาให้ เพราะหน่วยงานดังกล่าวจะได้ทราบถึงความต้องการและปัญหาอย่างแท้จริง ส่วนบริษัท สันติภาพ (ฮั่วเพ็ง 1958) จำกัด มีความเห็นว่าควรจะเป็นกรมชลประทานเนื่องจากกรมชลประทานเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในด้านการจัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำอยู่แล้วในปัจจุบัน

ความเห็นเกี่ยวกับการนำค่าชลประทานที่จัดเก็บได้ไปใช้ประโยชน์ทางโรงงาน เชียงใหม่ไฟร์เซ็นฟูตส์ มีความเห็นว่าควรนำเงินที่เก็บได้มาจัดตั้งเป็นกองทุนเพื่อใช้ในพื้นที่ที่โครงการนั้น ๆ รับผิดชอบ บริษัท สันติภาพ (ฮั่วเพ็ง 1958) จำกัด และ บริษัท ธนภัคดี จำกัด มีความเห็นว่าควรนำเงินค่าชลประทานที่จัดเก็บได้มาใช้ในการพัฒนาแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำให้เพียงพอต่อความต้องการใช้อย่างทั่วถึง

12.1.6 การตระหนักถึงกฎหมายเกี่ยวกับค่าชลประทาน

ทัศนะทางด้านกฎหมายที่เกี่ยวกับการเรียกเก็บค่าชลประทาน พบว่า โรงงานและบริษัททั้งสามแห่ง ไม่ทราบว่าค่าชลประทานที่จัดเก็บได้ตามกฎหมายนั้นต้องนำเข้ากองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน และไม่ทราบว่าตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรสามารถออกกฎกระทรวงกำหนดทางน้ำเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำนอกการเกษตรในอัตรา 0.50 บาทต่อลูกบาศก์เมตร และในภาคการเกษตรในอัตรา 5 บาทต่อไร่ โดยที่โรงงานเชียงใหม่โฟรเซ็นฟู้ดส์ มีความคิดเห็นว่าอัตราค่าชลประทานตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง ทั้งการจัดเก็บจากผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรและผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรมีความเหมาะสม บริษัท สันติภาพ (ฮั่วเพ็ง 1958) จำกัด ไม่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานสำหรับผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตร แต่เห็นว่าอัตราค่าน้ำที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรมีอัตราที่สูงเกินไป อัตราที่เหมาะสมควรอยู่ที่อัตรา 2 บาทต่อลูกบาศก์เมตร ส่วนบริษัท ธนภัคดี จำกัด มีความเห็นว่าอัตราค่าชลประทานสำหรับผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรมีอัตราที่สูงเกินไป อัตราที่เหมาะสมควรอยู่ที่อัตรา 0 บาทต่อไร่ต่อปี แต่สำหรับความเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานสำหรับผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว

12.2 การประปาส่วนภูมิภาค

การประปาส่วนภูมิภาคแม่แตง ตั้งอยู่ในพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่จัด ปัจจุบันการประปาใช้น้ำจากแม่น้ำปิง เพื่อใช้ในการผลิตน้ำประปาใช้ในโรงพยาบาล

จากการสัมภาษณ์ประปาส่วนภูมิภาค แม่แตง เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้น้ำ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน ดังนี้

12.2.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

ในปัจจุบัน การประปาส่วนภูมิภาค แม่แตง ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับปริมาณและคุณภาพของน้ำที่ใช้ในการผลิตน้ำประปา เนื่องจากปริมาณน้ำที่นำมาใช้ในการผลิตน้ำประปาในปัจจุบันมีอยู่อย่างพอเพียง และน้ำที่นำมาใช้ในการผลิตน้ำประปาไม่มีสี กลิ่น และตะกอน และในกรณีที่หากมีหน่วยงานราชการหรือเอกชนจะเข้ามาจัดหาพัฒนาแหล่งน้ำ หรือระบบส่งน้ำ หรือทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ ทางกรมประปาไม่ต้องการให้หน่วยงานดังกล่าวเข้ามาจัดหาและพัฒนาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ เนื่องจากในปัจจุบันการประปาส่วนภูมิภาค แม่แตง ได้มีการวางระบบในการรับน้ำจากโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่จัดไว้แล้วแต่ยังไม่ได้เริ่มดำเนินการใช้น้ำจากโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่จัด ในการผลิตน้ำประปา

12.2.2 การตระหนักถึงกฎหมายเกี่ยวกับค่าชลประทาน

การตระหนักถึงกฎหมายเกี่ยวกับค่าชลประทาน ทางกรมประปาไม่ทราบมาก่อนว่าค่าชลประทานที่จัดเก็บได้ตามกฎหมายนั้นต้องนำเข้ากองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน แต่การประปาทราบถึงการจัดเก็บค่าชลประทานตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรสามารถออกกฎกระทรวงกำหนดทางน้ำเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำนอกการเกษตรในอัตรา 0.50 บาทต่อลูกบาศก์เมตร และในภาคการเกษตรในอัตรา 5 บาทต่อไร่ โดยการประปาส่วนภูมิภาค แม่แตงมีความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำทั้งในภาคการเกษตรและนอกภาคเกษตร ว่าเป็นอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่ต่ำเกินไป ซึ่งอัตราที่เหมาะสมสำหรับผู้ใช้น้ำในภาคเกษตรควรเป็น 10 บาทต่อไร่ต่อปี และสำหรับผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรควรเป็น 1 บาทต่อลูกบาศก์เมตร

12.3 การประปาหมู่บ้าน

จากการสัมภาษณ์การประปาหมู่บ้าน 9 แห่ง ได้แก่ การประปาหมู่บ้านโป่ง การประปาหมู่บ้านแม่แก้วน้อย การประปาหมู่บ้านบ้านเป้า การประปาหมู่บ้านแพะเจดีย์ การประปาหมู่บ้านหนองมะจัน การประปาหมู่บ้านเมืองเลิน การประปาหมู่บ้านห้วยแก้ว การประปาหมู่บ้านคอยน้อยพัฒนา และการประปาหมู่บ้านสหกรณ์นิคมพัฒนา เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ข้อมูลการใช้น้ำ และความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน ดังนี้

12.3.1 จำนวนผู้ใช้น้ำ และปริมาณการใช้น้ำ

จากการสัมภาษณ์ตัวแทนของการประปาหมู่บ้านทั้ง 9 แห่ง พบว่า ประปาหมู่บ้านทั้ง 9 แห่งใช้น้ำบาดาลในการผลิตน้ำประปา โดยที่มีการประปาหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม้งัด 3 แห่ง ได้แก่ การประปาหมู่บ้านโป่ง มีจำนวนผู้ใช้น้ำทั้งหมด 96 ราย โดยขายน้ำประปาให้แก่ผู้ใช้น้ำในอัตราคงที่ 5 บาทต่อลูกบาศก์เมตร การประปาหมู่บ้านแม่แก้วน้อย มีจำนวนผู้ใช้น้ำทั้งหมด 236 ราย โดยขายน้ำประปาให้แก่ผู้ใช้น้ำในอัตราคงที่ 4 บาทต่อลูกบาศก์เมตร และ การประปาหมู่บ้านบ้านเป่า มีจำนวนผู้ใช้น้ำทั้งหมดประมาณ 400-500 ราย โดยขายน้ำประปาให้แก่ผู้ใช้น้ำในอัตราคงที่ 5 บาทต่อลูกบาศก์เมตร และมีการประปาหมู่บ้านที่ตั้งอยู่นอกพื้นที่โครงการชลประทานแม่แฝก-แม้งัด 6 แห่ง ได้แก่ การประปาหมู่บ้านแพะเจดีย์ มีจำนวนผู้ใช้น้ำทั้งหมด 150 ราย โดยขายน้ำประปาให้แก่ผู้ใช้น้ำในอัตราคงที่ 3 บาทต่อลูกบาศก์เมตร การประปาหมู่บ้านหนองมะจัน มีจำนวนผู้ใช้น้ำทั้งหมด 115 ราย โดยขายน้ำประปาให้แก่ผู้ใช้น้ำในอัตราคงที่ 5 บาทต่อลูกบาศก์เมตร การประปาหมู่บ้านเมืองเลน มีจำนวนผู้ใช้น้ำทั้งหมด 103 ราย โดยขายน้ำประปาให้แก่ผู้ใช้น้ำในอัตราคงที่ 3 บาทต่อลูกบาศก์เมตร การประปาหมู่บ้านห้วยแก้ว มีจำนวนผู้ใช้น้ำทั้งหมด 103 ราย โดยขายน้ำประปาให้แก่ผู้ใช้น้ำในอัตราคงที่ 4 บาทต่อลูกบาศก์เมตร การประปาหมู่บ้านดอยน้อยพัฒนา มีจำนวนผู้ใช้น้ำทั้งหมด 45 ราย โดยขายน้ำประปาให้แก่ผู้ใช้น้ำในอัตราคงที่ 5 บาทต่อลูกบาศก์เมตร และการประปาหมู่บ้านสหกรณ์นิคมหัวงาน มีจำนวนผู้ใช้น้ำทั้งหมด 32 ราย โดยขายน้ำประปาให้แก่ผู้ใช้น้ำในอัตราคงที่ 4 บาทต่อลูกบาศก์เมตร

การประปาหมู่บ้านทั้ง 9 แห่ง จะสูบน้ำบาดาลมาใช้ในการผลิตน้ำประปา โดยมีปริมาณการใช้น้ำในปัจจุบัน ดังนี้ การประปาหมู่บ้านโป่ง มีการใช้น้ำบาดาลประมาณ 500 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน การประปาหมู่บ้านแม่แก้วน้อย มีการใช้น้ำบาดาลประมาณ 2,500-3,000 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน การประปาหมู่บ้านบ้านเป่า มีการใช้น้ำบาดาลประมาณ 1,000 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน การประปาหมู่บ้านแพะเจดีย์ มีการใช้น้ำบาดาลประมาณ 60-70 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน เนื่องจากปริมาณน้ำบาดาลมีน้อยไม่เพียงพอในการผลิต การประปาหมู่บ้านหนองมะจัน ไม่ทราบถึงปริมาณการใช้น้ำบาดาล การประปาหมู่บ้านเมืองเลน มีการใช้น้ำบาดาลประมาณ 1,800-1,900 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน การประปาหมู่บ้านห้วยแก้ว มีการใช้น้ำบาดาลประมาณ 2,600 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน การประปาหมู่บ้านดอยน้อยพัฒนา มีการใช้น้ำบาดาลประมาณ 350 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน และการประปาหมู่บ้านสหกรณ์นิคมพัฒนา มีการใช้น้ำบาดาลประมาณ 700 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน

12.3.2 อุปสงค์การใช้น้ำประปา

สำหรับการคาดการณ์ถึงความต้องการใช้น้ำในอนาคต การประปาหมู่บ้านโป่ง คาดว่าในอนาคตจะมีผู้ใช้น้ำเพิ่มขึ้นอีกประมาณ 100 ราย แต่การประปาไม่สามารถที่จะประมาณกำลังการผลิตในอนาคตได้จึงไม่ทราบถึงความต้องการน้ำบาดาลที่การประปาดังกล่าวจะเพิ่มขึ้น การประปาหมู่บ้านแม่แก้วน้อย คาดว่าในอนาคตจะมีผู้ใช้น้ำเพิ่มขึ้นอีกประมาณ 60 ราย และคาดว่าจะขยายการผลิตน้ำประปาเพิ่มขึ้นได้อีก 1,000 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน การประปาหมู่บ้านบ้านเป่า ไม่สามารถคาดการณ์ถึงความต้องการในอนาคตที่จะเพิ่มขึ้นได้ การประปาหมู่บ้านแพะเจดีย์ คาดว่าจะมีผู้ใช้น้ำประปาเพิ่มขึ้นอีกประมาณ 50 ราย แต่โครงการไม่สามารถขยายกำลังการผลิตได้มากกว่าที่เป็นอยู่ เนื่องจากในปัจจุบันปริมาณน้ำบาดาลที่มีอยู่ไม่เพียงพอต่อการผลิตน้ำประปาเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ใช้น้ำได้อยู่แล้ว การประปาหมู่บ้านหนองมะจัน คาดว่าในอนาคตจะมีผู้ใช้น้ำเพิ่มขึ้นอีกประมาณ 200 ราย แต่การประปาไม่สามารถที่จะประมาณกำลังการผลิตในอนาคตได้จึงไม่ทราบถึงความต้องการน้ำบาดาลที่การประปาดังกล่าวจะเพิ่มขึ้น การประปาหมู่บ้านเมืองเส้น คาดว่าในอนาคตจะมีผู้ใช้น้ำเพิ่มขึ้นอีกประมาณ 30 ราย แต่การประปาคาดว่าไม่จำเป็นต้องขยายการผลิตน้ำประปาเพิ่มขึ้น เนื่องจากในปัจจุบันปริมาณน้ำประปาที่ผลิตได้เพียงพออยู่แล้ว และหากมีการใช้กำลังการผลิตเต็มที่การประปาจะสามารถผลิตน้ำประปาได้ 3,500 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน การประปาหมู่บ้านห้วยแก้ว คาดว่าในอนาคตจะมีผู้ใช้น้ำเพิ่มขึ้นอีกประมาณ 30 ราย และคาดว่าจะขยายการผลิตน้ำประปาเพิ่มขึ้นได้อีก 3,000 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน การประปาหมู่บ้านดอยน้อยพัฒนา ไม่ทราบถึงความต้องการที่จะเพิ่มขึ้นในอนาคต และการประปาหมู่บ้านสหกรณ์นิคมพัฒนาคาดว่าในอนาคตจะมีผู้ใช้น้ำเพิ่มขึ้นอีกประมาณ 30 ราย และคาดว่าจะขยายการผลิตน้ำประปาเพิ่มขึ้นได้อีก 1,800 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน

12.3.3 ปัญหาการใช้น้ำดิบ

ปัญหาการใช้น้ำบาดาลในการผลิตน้ำประปา พบว่า มีการประปาหมู่บ้าน 6 แห่ง ที่ประสบกับปัญหาการใช้น้ำบาดาลในการผลิตน้ำประปา ได้แก่ ส่วนการประปาหมู่บ้านโป่ง การประปาหมู่บ้านบ้านเป้า การประปาหมู่บ้านพระเจดีย์ การประปาหมู่บ้านห้วยแก้ว การประปาหมู่บ้านดอยน้อยพัฒนาการ และการประปาหมู่บ้านสหกรณ์นิคมห้วยงาน ประสบกับปัญหาในเรื่องของน้ำที่มีตะกอน สนิมเหล็ก กลิ่น ทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการปรับปรุงคุณภาพน้ำสูง นอกจากนี้การประปาหมู่บ้านพระเจดีย์ ยังต้องประสบกับปัญหาปริมาณน้ำบาดาลไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้ใช้น้ำ และการประปาหมู่บ้านห้วยแก้ว ที่คาดว่าจะประสบกับความขาดแคลนน้ำบาดาลที่จะผลิตให้แก่ผู้ใช้น้ำในอนาคต

12.3.4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน ในกรณีที่มีหน่วยงานราชการหรือเอกชนเข้ามาจัดหาพัฒนาเฉพาะแหล่งน้ำ หรือเฉพาะระบบส่งน้ำ หรือพัฒนาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ การประปาหมู่บ้านโป่ง การประปาหมู่บ้านพระเจดีย์ การประปาหมู่บ้านหนองมะจัน การประปาหมู่บ้านเมืองเส้น การประปาหมู่บ้านห้วยแก้ว การประปาหมู่บ้านดอยน้อยพัฒนา ต้องการให้หน่วยงานเข้ามาจัดหาและพัฒนาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำให้แก่ประปาหมู่บ้าน โดยการประปาหมู่บ้านโป่ง มีความยินดีที่จะจ่ายในส่วนของค่าติดตั้งมิเตอร์ 500 บาท ระบบส่งน้ำ 200 บาทต่อจุด และค่าบริการอื่น ๆ 30 บาทต่อจุด ในส่วนค่าชลประทานการประปาหมู่บ้านโป่งมีความยินดีที่จะจ่ายในอัตรา 5 บาทต่อลูกบาศก์เมตร โดยให้หน่วยงานที่ทำหน้าที่จัดเก็บส่งเจ้าหน้าที่มาเก็บเป็นรายเดือน การประปาหมู่บ้านพระเจดีย์ มีความยินดีที่จะจ่ายในส่วนของค่าติดตั้งมิเตอร์ 400 บาท ระบบส่งน้ำยินดีจ่ายตามราคาอุปกรณ์ ในส่วนค่าชลประทานการประปาหมู่บ้านพระเจดีย์มีความยินดีที่จะจ่ายในอัตราลูกบาศก์เมตรละ 4 บาท โดยให้หน่วยงานที่ทำหน้าที่จัดเก็บส่งเจ้าหน้าที่มาเก็บเป็นรายเดือน การประปาหมู่บ้านหนองมะจัน มีความยินดีที่จะจ่ายในส่วนของค่าติดตั้งมิเตอร์ 370 บาท ระบบส่งน้ำ 100 บาท และค่าบริการอื่น ๆ 10 บาท ในส่วนค่าชลประทานการประปาหมู่บ้านหนองมะจันมีความยินดีที่จะจ่ายในอัตราลูกบาศก์เมตรละ 5 บาท โดยให้หน่วยงานที่ทำหน้าที่จัดเก็บส่งเจ้าหน้าที่มาเก็บเป็นรายเดือน การประปาหมู่บ้านเมืองเส้น มีความยินดีที่จะจ่ายในส่วนของค่าติดตั้งมิเตอร์ และระบบทั้งสิ้น 1,200 บาท ในส่วนค่าชลประทานการประปาหมู่บ้านเมืองเส้นมีความยินดีที่จะจ่ายในอัตรา 0.25 บาทต่อลูกบาศก์เมตร โดยใช้วิธีโอนเงินผ่านบัญชีธนาคารเป็นรายปี การประปาหมู่บ้านห้วยแก้ว มีความยินดีที่จะจ่ายในส่วนของ

ค่าติดตั้งมิเตอร์ 300 บาท ระบบส่งน้ำ 300 บาท และค่าบริการอื่น ๆ 100 บาท ในส่วนค่าชลประทานการประปาหมู่บ้านห้วยแก้วมีความยินดีที่จะจ่ายในอัตรา 0.50 บาทต่อลูกบาศก์เมตร โดยให้หน่วยงานที่ทำหน้าที่จัดเก็บส่งเจ้าหน้าที่มาเก็บเป็นรายเดือน การประปาหมู่บ้านดอยน้อยพัฒนา ไม่สามารถตอบถึงความยินดีที่จะจ่ายในส่วนของค่าติดตั้งมิเตอร์ ระบบส่งน้ำ และค่าบริการอื่น ๆ ได้ แต่ในส่วนค่าชลประทานการประปาหมู่บ้านดอยน้อยพัฒนามีความยินดีที่จะจ่ายในอัตราลูกบาศก์เมตรละ 1 บาท โดยการประปาจะเป็นผู้ไปชำระค่าชลประทานที่โครงการชลประทานเป็นรายเดือน การประปาหมู่บ้านสหกรณ์นิคมพัฒนา ต้องการให้หน่วยงานเข้ามาจัดหาเฉพาะระบบส่งน้ำให้แก่การประปา โดยที่การประปาไม่มีความยินดีที่จะจ่ายทั้งในส่วนของค่าติดตั้งมิเตอร์ ค่าระบบส่งน้ำ ค่าบริการอื่น ๆ รวมถึงค่าชลประทาน ส่วนการประปาหมู่บ้านแม่แก่น้อย การประปาหมู่บ้านบ้านเป้า ไม่ต้องการให้หน่วยงานเข้ามาจัดหาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำให้แก่การประปา

ส่วนความคิดเห็นในเรื่องหน่วยงานที่ทำหน้าที่จัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ การประปาที่ต้องการแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำและมีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน 5 แห่ง ได้แก่ การประปาหมู่บ้านโป่ง การประปาหมู่บ้านแพะเจดีย์ การประปาหมู่บ้านหนองมะจัน การประปาหมู่บ้านเมืองเล็น และการประปาหมู่บ้านดอยน้อยพัฒนา ต้องการให้กรมชลประทานเป็นผู้จัดหาแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำให้แก่การประปา เนื่องจากเป็นหน้าที่โดยตรงของกรมชลประทานในการจัดหาแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำอยู่แล้ว และเป็นหน่วยงานที่ชาวบ้านให้ความเชื่อถือ อีกทั้งกรมชลประทานเป็นหน่วยงานราชการจึงได้งบประมาณบางส่วนในการจัดหาแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำทำให้ต้นทุนในการจัดหาต่ำ อัตราค่าชลประทานที่จัดเก็บจึงควรที่จะมีอัตราต่ำ ส่วนการประปาหมู่บ้านห้วยแก้ว ต้องการให้กลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นผู้จัดหา โดยมีความคิดเห็นว่ากลุ่มผู้ใช้น้ำควรจะได้รับประโยชน์จากการจัดสร้างบ้าง

12.3.5 การตระหนักถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

การตระหนักทางด้านกฎหมาย เกี่ยวกับค่าชลประทานที่กรมชลประทานจัดเก็บได้ ตามกฎหมายจะต้องนำเข้ากองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน พบว่า มีการประปาหมู่บ้าน 3 แห่ง ที่ทราบการในประเด็นนี้ ได้แก่ ประปาหมู่บ้านโป่ง การประปาหมู่บ้านห้วยแก้ว และการประปาหมู่บ้านสหกรณ์นิคมพัฒนา และมีการประปาหมู่บ้าน 5 แห่ง ที่ไม่ทราบในประเด็นนี้ ได้แก่ การประปาหมู่บ้านแม่แก้วน้อย การประปาหมู่บ้านบ้านเป่า การประปาหมู่บ้านแพะเจดีย์ การประปาหมู่บ้านหนองมะจัน การประปาหมู่บ้านเมืองเล็น และการประปาหมู่บ้านดอยน้อยพัฒนา นอกจากนี้มีการประปาหมู่บ้าน 1 แห่ง ที่ไม่ตอบในประเด็นนี้ ส่วนในประเด็น ตามที่พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สามารถออกกฎกระทรวงเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำในภาคเกษตรได้ในอัตรา 5 บาทต่อไร่ต่อปี และสามารถเรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรได้ในอัตรา 0.50 บาทต่อลูกบาศก์เมตร พบว่า มีการประปาหมู่บ้าน 3 แห่ง ที่ทราบ ได้แก่ การประปาหมู่บ้านโป่ง การประปาหมู่บ้านแม่แก้วน้อย และการประปาหมู่บ้านหนองมะจัน และมีการประปาหมู่บ้าน 6 แห่ง ที่ไม่ทราบ ได้แก่ การประปาหมู่บ้านบ้านเป่า การประปาหมู่บ้านแพะเจดีย์ การประปาหมู่บ้านเมืองเล็น การประปาหมู่บ้านห้วยแก้ว การประปาหมู่บ้านดอยน้อยพัฒนา และการประปาหมู่บ้านสหกรณ์นิคมพัฒนา

ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของอัตราค่าชลประทานที่ได้ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการชลประทานหลวงทั้งที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตร และผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตร พบว่า การประปาหมู่บ้านโป่ง มีความคิดเห็นว่าอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรเป็นอัตราที่เหมาะสม ส่วนอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรเป็นอัตราที่ต่ำเกินไป อัตราที่เหมาะสมควรอยู่ที่อัตรา 5 บาทต่อลูกบาศก์เมตร การประปาหมู่บ้านแม่แก้วน้อย มีความคิดเห็นว่าอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรเป็นอัตราที่เหมาะสม ส่วนอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรเป็นอัตราที่ต่ำเกินไป อัตราที่เหมาะสมควรอยู่ที่อัตรา 2 บาทต่อลูกบาศก์เมตร การประปาหมู่บ้านบ้านเป่า มีความคิดเห็นว่าอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรเป็นอัตราที่เหมาะสม ส่วนอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรเป็นอัตราที่สูงเกินไป อัตราที่เหมาะสมควรอยู่ที่อัตรา 0 บาทต่อลูกบาศก์เมตร การประปาหมู่บ้านแพะเจดีย์ มีความคิดเห็นว่าอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรเป็นอัตราที่สูงเกินไป อัตราที่เหมาะสมควรจะเป็น 1 บาทต่อไร่ต่อปี ส่วนอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำนอกภาค

การเกษตรเป็นอัตราที่ต่ำเกินไป อัตราที่เหมาะสมควรอยู่ที่อัตรา 4 บาทต่อลูกบาศก์เมตร การประปาหมู่บ้านหนองมะจัน มีความคิดเห็นว่าอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรเป็นอัตราที่เหมาะสม ส่วนอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรเป็นอัตราที่สูงเกินไป อัตราที่เหมาะสมควรอยู่ที่อัตรา 0.30 บาทต่อลูกบาศก์เมตร การประปาหมู่บ้านเมืองเส้น มีความคิดเห็นว่าอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรเป็นอัตราที่เหมาะสม ส่วนอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรเป็นอัตราที่สูงเกินไป อัตราที่เหมาะสมควรอยู่ที่อัตรา 0.25 บาทต่อลูกบาศก์เมตร การประปาหมู่บ้านห้วยแก้ว มีความคิดเห็นว่าอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำทั้งในภาคการเกษตรและนอกภาคการเกษตรเป็นอัตราที่สูงเกินไป อัตราที่เหมาะสมสำหรับในภาคเกษตรควรจะเป็น 3 บาทต่อไร่ต่อปี ส่วนนอกภาคการเกษตรอัตราที่เหมาะสมควรอยู่ที่อัตรา 0.20 บาทต่อลูกบาศก์เมตร การประปาหมู่บ้านดอยน้อยพัฒนา มีความคิดเห็นว่าอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำทั้งในภาคการเกษตรและนอกภาคการเกษตรเป็นอัตราที่เหมาะสม และการประปาหมู่บ้านสหกรณ์นิคมพัฒนา มีความคิดเห็นว่าอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรเป็นอัตราที่สูงเกินไป อัตราที่เหมาะสมควรจะเป็น 0 บาทต่อไร่ต่อปี ส่วนอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรเป็นอัตราที่เหมาะสม

12.4 หน่วยงานราชการ

จากการสัมภาษณ์หน่วยงานราชการ ในเขตพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่จัด ได้แก่ ศูนย์วิจัยพืชไร่เชียงใหม่ เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้น้ำ และความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน ดังนี้

12.4.1 ปริมาณการใช้น้ำ

ศูนย์วิจัยพืชไร่เชียงใหม่ เป็นหน่วยงานราชการที่อยู่ในพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่จัด โดยในปัจจุบันศูนย์วิจัยพืชไร่ ได้ใช้น้ำจากทางน้ำชลประทานของโครงการฯ เพื่อนำไปใช้ในการอุปโภค และรดน้ำต้นไม้ภายในศูนย์ โดยมีปริมาณการใช้น้ำในปัจจุบันประมาณ 180 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน

ปัญหาในการใช้น้ำของศูนย์วิจัยพืชไร่เชียงใหม่ พบว่า ศูนย์วิจัยพืชไร่พบปัญหาเรื่องปริมาณน้ำในบางปี กล่าวคือ ในช่วงฤดูแล้งของบางปีมีปริมาณไม่เพียงพอ แต่เนื่องจากศูนย์วิจัยมีแหล่งกักเก็บน้ำจึงทำให้ไม่เป็นปัญหามากนัก นอกจากนี้ศูนย์วิจัยยังพบปัญหาในเรื่องของคุณภาพน้ำชลประทาน โดยคุณภาพน้ำชลประทานที่ได้รับ มีกลิ่น และมีตะกอน จึงทำให้ไม่สามารถนำไปใช้ในการอุปโภคได้

12.4.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน ในกรณีที่ ถ้ามีหน่วยงานราชการหรือเอกชนเข้ามาจัดหาพัฒนาเฉพาะแหล่งน้ำ ระบบส่งน้ำ หรือจัดหาและพัฒนาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ แล้วทางศูนย์วิจัยพืชไร่ไม่ต้องการใช้น้ำที่ทางหน่วยงานราชการหรือเอกชนจัดหามาให้

12.4.3 การตระหนักถึงกฎหมายเกี่ยวกับค่าชลประทาน

การตระหนักเกี่ยวกับกฎหมายชลประทาน พบว่า ศูนย์วิจัยพืชไร่ ไม่ทราบมาก่อนว่าเงินค่าชลประทานที่จัดเก็บได้จะต้องนำเข้ากองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน แต่ทราบว่าตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 กรมชลประทานสามารถเรียกเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรในอัตรา 0.50 บาทต่อลูกบาศก์เมตร และในภาคการเกษตรในอัตรา 5 บาทต่อไร่ โดยทางศูนย์วิจัยพืชไร่ เห็นว่าอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว ส่วนอัตราที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรเป็นอัตราที่ต่ำเกินไป โดยอัตราที่เหมาะสมควรอยู่ที่ 1 บาทต่อลูกบาศก์เมตร

12.5 ความคิดเห็นของผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตร

โรงงานอุตสาหกรรมทั้ง 3 แห่ง ได้เสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า โครงการฯ ควรมีการระบบการจัดสรรน้ำให้ทั่วถึงกว่าที่เป็นอยู่ และควรจะมีการร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องน้ำให้มีการสร้างแหล่งน้ำให้เพียงพอต่อความต้องการที่มีอยู่ โดยการสร้างแหล่งน้ำควรมีกิจกรรมอื่น ๆ เพื่อทดแทนป่าไม้ที่สูญเสียไปจากการสร้างแหล่งน้ำ นอกจากนี้โรงงานอุตสาหกรรมยังได้เสนอว่าน้ำชลประทานมีความเหมาะสมกับการทำการเกษตรเท่านั้น ยังไม่เหมาะสมกับการนำมาใช้ในอุตสาหกรรม หากจะมีการนำมาใช้ในภาคอุตสาหกรรมและเรียกเก็บค่าชลประทาน ต้องมีการบำบัดน้ำให้อยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ก่อน และจะต้องมีการขยายระบบส่งน้ำไปถึงโรงงาน

การประปาส่วนภูมิภาค แม่แตง ไม่ได้แสดงความคิดเห็น แต่การประปาหมู่บ้าน ได้เสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า ควรจะมีการจัดหาแหล่งน้ำเพิ่มเติม เนื่องจากในฤดูแล้งปริมาณน้ำไม่เพียงพอต่อความต้องการ นอกจากนี้การประปาหมู่บ้านยังได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ในเรื่องของการจัดการน้ำ กล่าวคือควรมีการจัดระบบลุ่มน้ำให้มีการจัดการน้ำภายในระบบของตนเอง และควรให้ชาวบ้านรู้ถึงคุณค่าของน้ำเพื่อให้มีการใช้น้ำอย่างประหยัด อีกทั้งยังเสนอให้โครงการฯ ควรทำคลองส่งน้ำไปให้ถึงหมู่บ้าน เพื่อนำน้ำไปใช้ในด้านเกษตร เกษตรกรจะได้ไม่ขาดบ่อบาดาลมาใช้ในการทำการเกษตร

ศูนย์วิจัยพืชไร่เชียงใหม่ ได้เสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับโครงการฯ ว่า ควรจะมีการขยายพื้นที่ส่งน้ำให้มากกว่าในปัจจุบัน

ข้อมูลพื้นฐานของโครงการ

ชื่อโครงการ

อ่างเก็บน้ำเขื่อนแม่จิดสมบูรณ์ชล

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่จิด

วัตถุประสงค์โครงการ

☒ การเพาะปลูก	☒ เลี้ยงสัตว์, ประมง	☐ การบูรณะสภาพที่ดิน
☒ อุปโภคบริโภค	☐ การคมนาคม	☒ การท่องเที่ยว
☒ ผลิตภัณฑ์ไฟฟ้า	☒ ป้องกันอุทกภัย	
☒ อื่นๆ	ส่งน้ำช่วยเหลือโครงการแม่แฝก, โครงการแม่ปิงเก่า	

ที่ตั้ง

ชื่อหมู่บ้าน	เมืองวะ	หมู่ที่	-	ตำบล	ช่อแล
		อำเภอ	แม่แตง	จังหวัด	เชียงใหม่

อาณาเขต

ละติจูด

19°09'29" เหนือ

ลองจิจูด

99°02'23" ตะวันออก

ทิศเหนือ	ตำบล	บ้านเป้า	อำเภอ	แม่แตง	จังหวัด	เชียงใหม่
ทิศใต้	ตำบล	ช่อแล	อำเภอ	แม่ฮ่องสอน	จังหวัด	เชียงใหม่
ทิศตะวันออก	ตำบล	แม่ปิง	อำเภอ	พร้าว	จังหวัด	เชียงใหม่
ทิศตะวันตก	ตำบล	อินทนิล	อำเภอ	แม่แตง	จังหวัด	เชียงใหม่

สภาพพื้นที่โครงการ

พื้นที่โครงการ (ไร่)

31,528

พื้นที่ชลประทาน (ไร่)

30,000

จังหวัด	เชียงใหม่	30,000	ไร่
จังหวัด			ไร่

ลักษณะหัวงาน

☒ เขื่อนกักเก็บน้ำ

ค่าก่อสร้าง (ล้านบาท)

1,140

☒ เขื่อนดิน	☐ เขื่อนคอนกรีต
☐ หินทิ้งแกนดินเหนียว	

พื้นที่รับน้ำฝน (ตร.กม.)	-	ความจุที่ระดับสูงสุด (ล้าน ลบ.ม.)	325
พื้นที่อ่างเก็บน้ำ (ตร.กม.)	1,281	ความจุที่ระดับเก็บกัก (ล้าน ลบ.ม.)	265
ความกว้างสันเขื่อน (เมตร)	9	ความจุที่ระดับต่ำสุด (ล้าน ลบ.ม.)	10
ความกว้างฐานเขื่อน (เมตร)	339	ความสูงตัวเขื่อน (เมตร)	59
ความยาวเขื่อน (เมตร)			

☐ **เขื่อนระบายน้ำ** ค่าก่อสร้าง (บาท)

ชนิดบานระบาย ☐ บานตรง ☐ บานโค้ง

จำนวนช่องระบาย (ช่อง) กว้างช่องละ (เมตร) สูง (เมตร)

จำนวนช่องระบาย (ช่อง) กว้างช่องละ (เมตร) สูง (เมตร)

ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

จำนวนประตูเรือสัญจร (ช่อง) กว้างช่องละ (เมตร)

☐ **ประตูระบายน้ำ** ค่าก่อสร้าง (บาท)

ชนิดบานระบาย ☐ บานตรง ☐ บานโค้ง

จำนวนช่องระบาย (ช่อง) กว้างช่องละ (เมตร) สูง (เมตร)

จำนวนช่องระบาย (ช่อง) กว้างช่องละ (เมตร) สูง (เมตร)

ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

จำนวนประตูเรือสัญจร (ช่อง) กว้างช่องละ (เมตร)

☐ **ฝายทดน้ำ** ค่าก่อสร้าง (บาท)

☐ ฝายหินก่อ ☐ ฝายยาง ☐ ฝายคอนกรีตเสริมเหล็ก

ความยาวสันฝาย (เมตร) ความสูงสันฝาย (เมตร)

ปริมาณน้ำผ่านฝายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

☐ **สถานีสูบน้ำ** ค่าก่อสร้าง (บาท) หมายเหตุ

จำนวนเครื่อง (เครื่อง) ขนาดเครื่อง (ลบ.ม./วินาที)

จำนวนเครื่อง (เครื่อง) ขนาดเครื่อง (ลบ.ม./วินาที)

จำนวนเครื่อง (เครื่อง) ขนาดเครื่อง (ลบ.ม./วินาที)

ปริมาณน้ำสูงสุดที่สูบ (ลบ.ม./วินาที)

ระบบการส่งน้ำ ☒ ส่งน้ำด้วย Gravity ☐ สูบน้ำด้วยไฟฟ้า

☒ ทั้งแบบ Gravity และสูบน้ำด้วยไฟฟ้า

อาคารที่สำคัญของโครงการ

รวมทั้งหมด(แห่ง) 265

☒ ประตูละบายปากคลองสายใหญ่ฝั่งซ้าย (ท่อระบายฝั่งซ้าย) จำนวนช่องระบาย(ช่อง) 2

ชนิดบาน ☐ บานตรง ☐ บานโค้ง ท่อ Ø(เมตร) 0.80

กว้างช่องละ (เมตร) สูง (เมตร)

ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที) 3.80

☒ ประตูละบายปากคลองสายใหญ่ฝั่งขวา (ท่อระบายฝั่งขวา) จำนวนช่องระบาย(ช่อง) 2

ชนิดบาน ☐ บานตรง ☐ บานโค้ง ท่อ Ø(เมตร) 0.80

กว้างช่องละ (เมตร) สูง (เมตร)

ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที) 4.27

☐ ประตูละบายปากคลอง จำนวน (แห่ง)

ชนิดบาน ☐ บานตรง ☐ บานโค้ง

☒ ประตูละบายกลางคลอง จำนวน (แห่ง) 22

ชนิดบาน ☐ บานตรง ☐ บานโค้ง

☐ ประตูละบายปลายคลอง จำนวน (แห่ง)

ชนิดบาน ☐ บานตรง ☐ บานโค้ง

☒ ท่อระบายปากคลอง จำนวน (แห่ง) 9

☐ ท่อระบายกลางคลอง จำนวน (แห่ง)

☒ ท่อระบายปลายคลอง จำนวน (แห่ง) 11

☒ สะพานน้ำ จำนวน (แห่ง) 6

☒ รางเท จำนวน (แห่ง) 5

☒ น้ำตก จำนวน (แห่ง) 17

☐ น้ำตกทดน้ำ จำนวน (แห่ง)

☒ อาคารทดน้ำ จำนวน (แห่ง) -

☒ ท่อเชื่อม	จำนวน (แห่ง)	24
☒ ท่อลอด	จำนวน (แห่ง)	54
☒ ท่อส่งน้ำเข้านา	จำนวน (แห่ง)	111
☒ ท่อรับน้ำป่า	จำนวน (แห่ง)	1
☒ รางรับน้ำป่า	จำนวน (แห่ง)	1
☐ อาคารทิ้งน้ำ	จำนวน (แห่ง)	
☒ สะพานข้ามคลอง	จำนวน (แห่ง)	2
☐ ท่อทิ้งน้ำ	จำนวน (แห่ง)	
☐ อื่น ๆ	จำนวน (แห่ง)	

คลองส่งน้ำสายใหญ่, สายย่อยและสายซอย

	ชื่อคลอง	ลักษณะ	ความยาว (กม.)	ปริมาณน้ำที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)	พื้นที่ส่งน้ำ (ไร่)
	คลองส่งน้ำสายใหญ่				
1	LMC	คาคคอนกรีต	11.02	2.277	10,000
2	RMC	คาคคอนกรีต	19.70	4.984	20,000
	สายย่อยและสายซอย				
1	1R-LMC	คาคคอนกรีต	5.38	0.730	a
2	1L-1R-LMC	คาคคอนกรีต, คลองดิน	1.81	0.227	a
3	2R-LMC	คาคคอนกรีต, คลองดิน	5.12	0.642	a
4	1L-RMC	คาคคอนกรีต, คลองดิน	1.55	0.186	a
5	1R-1L-RMC	คาคคอนกรีต	0.99	0.112	a
6	2L-RMC	คาคคอนกรีต	1.62	0.168	a
7	3L-RMC	คาคคอนกรีต	1.75	0.371	a
8	1R-3L-RMC	คาคคอนกรีต, คลองดิน	2.50	0.185	a
9	1R-RMC	คาคคอนกรีต, คลองดิน	0.84	0.076	a

**หมายเหตุ : ปริมาณน้ำที่ออกแบบเป็นปริมาณน้ำที่ปากคลองเพราะคลองส่งน้ำจะมีขนาดลดลง
จากปากคลองไปท้ายคลอง**

การปลูกพืช

ปี พ.ศ.

2542

พื้นที่เป้าหมาย (ไร่)

30,000

	ชนิดพืชที่ปลูก	พื้นที่ (ไร่)	ระยะเวลาการปลูก (วัน)	ปริมาณน้ำที่ใช้ (มม.)	จำนวนผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่)
	กะหล่ำปลี			380-500	
	กล้วย			700-1,700	
X	ข้าวนาปี	22,513		500-1,000	50 ถึง
X	ข้าวนาปรัง	4,200		500-1,000	800
X	ข้าวโพด	4,400		500-800	1,500
	ข้าวฟ่าง			450-650	
	แคร์รอต			450-600	
	แตงโม			400-600	
	ถั่ว(ฝักสด)			300-500	
	ถั่ว(เมล็ด)			350-500	
	ถั่วลิสง			500-700	
X	ถั่วเหลือง	2,913		450-700	30 ถึง
	ทานตะวัน			600-1,000	
	ฝ้าย			700-1,300	
	พริก			600-900	
	มะเขือเทศ			400-600	
X	มันฝรั่ง	1,000		500-700	1,200
	ไม้ผลประเภทส้ม			900-1,200	
X	ยาสูบ	280		400-600	1,200
	ลัมปะรด			700-1,000	
	หัวหอม			350-550	
	อ้อย			1,000-1,500	
	องุ่น			500-1,200	
X	กระเทียม	6,500		a	3,500

หมายเหตุ : ค่าปริมาณการใช้น้ำของพืชเป็นค่าของช่วงปริมาณการใช้น้ำโดยทั่วไป

วิธีการส่งน้ำ

☒ ส่งน้ำแบบรอบเวร
☒ ส่งแบบตลอดเวลา

☐ ส่งน้ำแบบหมุนเวียน
☐ ส่งตามคำขอจากผู้ใช้

กิจกรรมการจัดสรรน้ำ

☒ การเกษตร, ผลิตกระแสไฟฟ้า	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	171
☒ การปลูกข้าวนาปี	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	80
☐ การประปา อูบโกล บรีโกล	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	
☐ ประมง	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	
☐ โรงงานอุตสาหกรรม	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	
☐ ผลักดันน้ำเค็ม	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	
☐ คมนาคมทางน้ำ	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	

แหล่งเงินทุน

☒ กรมชลประทาน, งบประมาณแผ่นดิน
☐ เงินช่วยเหลือจากต่างประเทศ
☐ เงินกู้จากต่างประเทศ

ระยะเวลาการก่อสร้างและอายุการใช้งานของโครงการ

รายการ	ระยะเวลาการก่อสร้าง (ปี พ.ศ.)	อายุการใช้งานที่ผ่านมา (ปี)	ค่าก่อสร้าง (บาท)
1. ก่อสร้างห้วงานและอาคารประกอบ 2. ระบบส่งน้ำ 3. ระบบระบายน้ำ 4. ก่อสร้างทางลำเลียง 5. จัดหาที่ดิน, เว้นคือที่ดิน 6. เครื่องจักร, เครื่องมือ, ครุภัณฑ์ 7. อื่นๆ			
รวม	2520-2528	13	1,140,000,000

หมายเหตุ : - ระยะเวลาการก่อสร้างถ้าไม่ระบุปี พ.ศ. จะระบุเป็นจำนวนปีที่ก่อสร้าง
 - บางโครงการจะสรุปค่าก่อสร้างรวมทั้งโครงการมาเลยจะปรากฏข้อมูลในช่องรวม

รายการซ่อมแซมและบำรุงรักษา (Maintenance Cost)

รายการ	2540	2541	2542
1. ให้งานและอาคารประกอบ	1,257,900	582,000	1,250,000
2. งานระบบส่งน้ำ	1,392,000	2,000,000	1,710,000
3. งานระบบระบายน้ำ	1,284,000	974,000	540,000
4. งานปรับปรุงทางลำเลียง			
5. งานปรับปรุงบ้านพัก			
6. งานกำจัดวัชพืช			
7. งานขุดลอก			
8. งานซ่อมแซมเครื่องจักร, ยานพาหนะ			
9. อัตราค่าจ้าง	a	a	a
ข้าราชการ 1 คน			
ลูกจ้างประจำ 40 คน			
ลูกจ้างชั่วคราว คน			
รวม	3,933,900	3,556,000	3,500,000

(ค่าบำรุงรักษาไม่ได้รวมค่าจ้างอัตราค่าจ้าง)

หมายเหตุ : X หมายถึง ชนิดของข้อมูลที่เลือก, ข้อมูลที่มี
a หมายถึง มีข้อมูลแต่ไม่ทราบค่า/ไม่ได้แจ้งมา
ช่องว่าง หมายถึง ไม่มีข้อมูล

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วัง-กวิลม (09)

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วัง-กวิลม (09)

1. ประวัติความเป็นมา

แม่น้ำวังเป็นต้นน้ำหนึ่งที่สำคัญของแม่น้ำเจ้าพระยา (ต้นน้ำที่สำคัญของแม่น้ำเจ้าพระยา ประกอบด้วย 4 สาย ได้แก่ ปิง วัง ยม และน่าน) เป็นแม่น้ำที่มีขนาดลุ่มน้ำเล็กและสั้นที่สุด มีความยาวของลุ่มน้ำประมาณ 300 กิโลเมตร มีขนาดพื้นที่ลุ่มน้ำประมาณ 11,000 ตารางกิโลเมตร และอยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดลำปางจังหวัดเดียวเกือบตลอดสาย นอกจากตอนปลายของแม่น้ำวังจะไหลลงแม่น้ำปิงเท่านั้นที่อยู่ในเขตจังหวัดตาก แม่น้ำวังมีขนาดพื้นที่ลุ่มน้ำค่อนข้างแคบ และมีลำน้ำสาขาที่สำคัญ 2 สาย คือ ลำน้ำแม่ต๋อย และลำน้ำแม่จาง ปริมาณน้ำฝนของลุ่มน้ำนี้จึงน้อยกว่าลุ่มน้ำอื่น ๆ ในภาคเหนือ กล่าวคือ มีปริมาณน้ำฝนโดยเฉลี่ยต่อปีประมาณ 1,000 ถึง 1,200 มิลลิเมตร เท่านั้น มีระยะเวลาขนาดแคลนน้ำค่อนข้างนาน

เกษตรกรในพื้นที่ส่วนใหญ่เพาะปลูกข้าวเป็นอาชีพหลัก ผลผลิตข้าวส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับปริมาณน้ำฝน ทำให้เกษตรกรเกิดความเดือดร้อนในปีที่มีปริมาณน้ำฝนน้อย เพื่อเป็นการแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อการเพาะปลูกของราษฎรในจังหวัดลำปาง ในระยะแรก กรมชลประทานจึงได้พิจารณาให้มีการก่อสร้างโครงการชลประทานซึ่งเป็นโครงการประเภททดและส่งน้ำหรือแบบเหมืองฝายขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2478 นับอายุโครงการจนถึงปัจจุบันประมาณ 65 ปี โดยใช้ชื่อว่าโครงการชลประทานแม่วัง

โครงการชลประทานแม่วังประกอบด้วยฝายหลวงสบาง ซึ่งสร้างกันแม่น้ำวังที่ตำบลบ้านแลง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง พร้อมกับก่อสร้างระบบส่งน้ำ ประกอบด้วยคลองส่งน้ำสายใหญ่แม่วังฝั่งขวาและคลองส่งน้ำสายใหญ่แม่วังฝั่งซ้าย และอาคารประกอบตามคลองส่งน้ำเพื่อส่งน้ำให้แก่เกษตรกรในเขตอำเภอเมือง บางส่วนของอำเภอเกาะคา และอำเภอแม่ทะ โดยครอบคลุมพื้นที่ในเขตคลองส่งน้ำแม่วังฝั่งขวา 25,050 ไร่ และคลองส่งน้ำแม่วังฝั่งซ้าย 46,700 ไร่ จากการที่ได้รับงบประมาณปีละเล็กน้อยจึงส่งผลให้การก่อสร้างคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้ายแล้วเสร็จและเริ่มส่งน้ำได้ในปี 2485 ต่อมาเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ทำให้การก่อสร้างคลองส่งน้ำสายใหญ่ต้องหยุดดำเนินงานชั่วคราว และได้ดำเนินการก่อสร้างในเวลาต่อมาแล้วเสร็จและเริ่มส่งน้ำได้เมื่อปี พ.ศ. 2491 มีค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างทั้งสิ้น 2,246,000 บาท เฉลี่ยเป็นค่าลงทุนไร่ละ 29.14 บาท ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2492 กรมชลประทานได้ทำการปรับปรุงคลองส่งน้ำแม่ปungซึ่งราษฎรได้ร่วมกันขุดเพื่อรับน้ำจากปลายคลองส่งน้ำแม่วังฝั่งซ้าย ส่งผลให้มีพื้นที่รับประโยชน์เพิ่ม

ขึ้นอีก 19,000 ไร่ การปรับปรุงครั้งนี้เสียค่าใช้จ่ายไป 100,000 บาท (โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วัง-กวิลม, 2543)

ต่อมาเมื่อมีการบุกรุกที่ทำกินในเขตลุ่มน้ำแม่วังมากขึ้นส่งผลให้ความต้องการน้ำจากแม่น้ำวังเพื่อใช้ในกิจกรรมการเพาะปลูกของราษฎรเพิ่มขึ้นเป็นเงาตามตัว โดยเฉพาะความต้องการใช้น้ำในฤดูแล้งซึ่งเฉพาะเขตของโครงการเอง ในปี พ.ศ. 2500 พื้นที่การปลูกพืชฤดูแล้ง 2,000 ไร่ ต่อมาปี พ.ศ. 2520 มีพื้นที่เพาะปลูกพืชในฤดูแล้งเป็น 2,600 ไร่ และยังเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้น้ำในแม่น้ำแม่วังในฤดูแล้งน้อยลงทุกทีจนถึงขั้นขาดแคลนน้ำขึ้นในจังหวัดลำปาง ดังนั้น กรมชลประทานจึงวางโครงการพัฒนาลุ่มน้ำวังโดยมีหลักที่จะกักเก็บน้ำในฤดูฝนในลุ่มน้ำวังที่มีปริมาณมากเกินความจำเป็นของเกษตรกร เพื่อบรรเทาอุทกภัย และนำไปใช้ประโยชน์ต่าง ๆ คือ ขยายพื้นที่เพาะปลูกในฤดูฝน และเก็บกักน้ำไว้ในฤดูแล้ง รวมทั้งเป็นแหล่งน้ำต้นทุนเพื่อใช้ในการผลิตน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภค และผลิตกระแสไฟฟ้าพลังน้ำ กรมชลประทานจึงเริ่มดำเนินการก่อสร้างโครงการชลประทานกวิลมขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2511 ซึ่งเป็นโครงการก่อสร้างเขื่อนเก็บกักน้ำ และระบบส่งน้ำ มีการก่อสร้างคลองส่งน้ำสายใหญ่กวิลมมีความยาวคลองโดยตลอดสาย 40 กิโลเมตร และอาคารประกอบต่าง ๆ ซึ่งเป็นโครงการหนึ่งเพื่อเป็นการพัฒนาลุ่มน้ำวังและได้ก่อสร้างตัวเขื่อนและเริ่มกักเก็บน้ำแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2524 และในปี พ.ศ. 2539 ทางโครงการฯ ได้ดำเนินการก่อสร้างสะพานข้ามลำแม่ น้ำตุ้ย ที่ปลายคลองส่งน้ำสายใหญ่กวิลมซึ่งมีความยาวประมาณ 1,500 เมตร ทั้งนี้เพื่อรองรับแผนการขยายพื้นที่โครงการในระยะที่ 3 ซึ่งครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของอำเภอห้างฉัตรและอำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง โดยคาดว่าจะพื้นที่ที่จะเพิ่มพื้นที่ชลประทานได้กว่า 70,000 ไร่

2. วัตถุประสงค์โครงการ

1. เพื่อช่วยเหลือการเพาะปลูกในเขตโครงการแม่วัง-กวิลมในฤดูฝนและฤดูแล้ง
2. เพื่อการอุปโภคบริโภค
3. เพื่อสนับสนุนแหล่งน้ำต้นทุนให้แก่โรงไฟฟ้าแม่เมาะ เกี่ยวกับกระบวนการในระบบหล่อเย็น
4. เพื่อการปศุสัตว์และเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลาต่าง ๆ
5. เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวและป้องกันอุทกภัย

3. สถานที่ตั้งโครงการ

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วัง-กิวลม ประกอบด้วยโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วังซึ่งเป็นตัวฝายที่ชื่อว่าฝายหลวงสบอางตั้งอยู่ในท้องที่ ตำบลบ้านแลง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ณ เส้นรุ้งที่ 18 องศา 26 ลิปดา 12.13 พิลิปดาเหนือ เส้นแวงที่ 99 องศา 38 ลิปดา 6.86 พิลิปดาตะวันออก ตั้งอยู่ที่พิกัด 47QNA671.385 ระวาง 4945 IV ส่วนโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากิวลมซึ่งเป็นตัวเขื่อนมีหัวงานตั้งอยู่ที่พิกัด 47 QNA 668-478 ระวาง 4946 II บ้านหาดเขียว-สบมาย หมู่ที่ 21 ตำบลบ้านแลง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง โดยทิศเหนือของโครงการฯ มีอาณาเขตติดอำเภอแจ้ห่ม ทิศใต้ติดอำเภอเมือง ทิศตะวันออกติดอำเภอแม่เมาะ ทิศตะวันตกติดอำเภอห้างฉัตร ดังแผนที่แสดงอาณาเขตของโครงการดังหัวข้อลักษณะทางวิศวกรรมศาสตร์

4. ลักษณะพื้นที่โครงการ

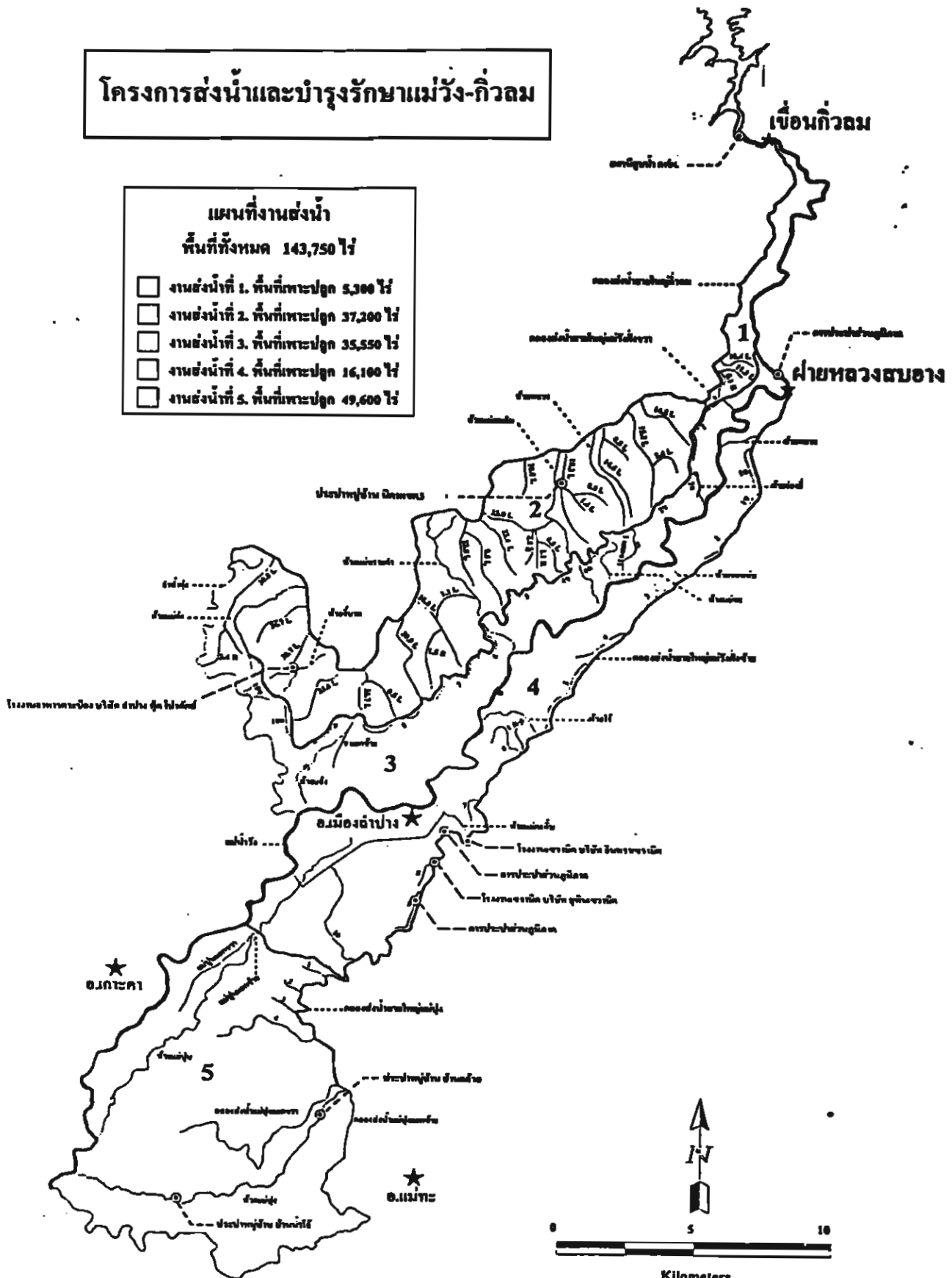
แม่น้ำวังเป็นลำน้ำสาขาที่สำคัญสาขาหนึ่งของแม่น้ำเจ้าพระยาอยู่ในเขต อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย อาณาเขตลุ่มแม่น้ำวังทิศเหนือติดต่อเขตลุ่มน้ำกก และลุ่มน้ำอิง ทิศตะวันออกติดเขตลุ่มน้ำแม่ยม ทิศตะวันตกและทิศใต้ติดต่อกับลุ่มแม่น้ำปิง ลักษณะลุ่มน้ำมีส่วนแคบในทิศตะวันออกและทิศตะวันตก และยาวตามแนวทิศเหนือและทิศใต้ สภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปตอนบนของโครงการฯ หรือเหนือลำน้ำแม่วังเป็นเทือกเขาและมีความลาดชัน โดยมีพื้นที่ราบแปลงเล็ก ๆ ลักษณะแคบและยาวตามลำน้ำในเขตบริเวณอำเภอแจ้ห่ม ส่วนบริเวณใต้ตัวเขื่อนกิวลมลงไปเป็นพื้นที่ราบลุ่มกว้าง (โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วัง-กิวลม, 2543)

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วัง-กิวลม มีพื้นที่โครงการทั้งสิ้น 143,750 ไร่ เป็นพื้นที่เพื่อการชลประทาน 111,600 ไร่ มีหน่วยงานส่งน้ำและบำรุงรักษา 5 หน่วยงาน (ภาพที่ 1.09) ได้แก่

1. งานส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 หรือหัวงานกิวลม รับผิดชอบพื้นที่ในเขตตำบลบ้านแลง และตำบลบุญนาควพัฒนา อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง มีพื้นที่ทั้งหมด 5,300 ไร่ เป็นพื้นที่ชลประทาน 3,800 ไร่

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วัง-กัวลม

แผนทำงานส่งน้ำ	
พื้นที่ทั้งหมด 143,750 ไร่	
☐	งานส่งน้ำที่ 1. พื้นที่เพาะปลูก 5,300 ไร่
☐	งานส่งน้ำที่ 2. พื้นที่เพาะปลูก 37,200 ไร่
☐	งานส่งน้ำที่ 3. พื้นที่เพาะปลูก 35,550 ไร่
☐	งานส่งน้ำที่ 4. พื้นที่เพาะปลูก 16,100 ไร่
☐	งานส่งน้ำที่ 5. พื้นที่เพาะปลูก 49,600 ไร่

ภาพที่ 1.09 แผนที่แสดงโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วัง-กัวลม

2. งานส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 2 หรือศูนย์การเกษตร รับผิชอบพื้นที่ในเขตตำบลทุ่งฝายและตำบลนาคพัฒนา ตำบลนิคมพัฒนา อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง มีพื้นที่ทั้งหมด 37,200 ไร่ เป็นพื้นที่ชลประทาน 27,700 ไร่

3. งานส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 3 รับผิชอบปลายคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งขวากว๊ม รับผิชอบพื้นที่ในเขตตำบลบ้านเป้าและตำบลบ้านหม้อ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง มีพื้นที่ทั้งหมด 35,550 ไร่ เป็นพื้นที่ชลประทาน 28,250 ไร่

4. งานส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 4 รับผิชอบฝายสบอาจ รับผิชอบพื้นที่ในเขตตำบลเสด็จและตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง มีพื้นที่ทั้งหมด 16,100 ไร่ เป็นพื้นที่ชลประทาน 12,250 ไร่

5. งานส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 5 รับผิชอบปากคลองส่งน้ำแม่ปุง รับผิชอบพื้นที่ในเขตตำบลพระบาทและตำบลสนามบิน อำเภอเมือง ตำบลบ้านกล้วย ตำบลน้ำใจ อำเภอแม่ทะ และตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง มีพื้นที่ทั้งหมด 49,600 ไร่ เป็นพื้นที่ชลประทาน 39,550 ไร่

พื้นที่ชลประทานในเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วัง-ก๊วลมนั้นได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้และลมจระจากทะเลจีนใต้พัดผ่านในรูปของดีเปรสชัน ส่งผลให้มีฝนตกชุกช่วงเดือน กรกฎาคมถึงกันยายน ปริมาณน้ำฝนโดยเฉลี่ย 1,022.38 มิลลิเมตร ความสามารถในการเก็บกักปริมาณน้ำของตัวเขื่อนอยู่ที่ 112 ล้านลูกบาศก์เมตร

5. การใช้ประโยชน์จากน้ำชลประทานและที่ดิน

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วัง-ก๊วลม ต้องส่งน้ำให้แก่ผู้ใช้น้ำทั้งในและนอกภาคการเกษตรดังนี้

1. ผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตร ส่งน้ำช่วยเหลือพื้นที่เพาะปลูกในเขตโครงการฯ ทั้งในฤดูฝนและฤดูแล้ง รายละเอียดดังตารางที่ 1.09

ตารางที่ 1.09 พื้นที่โครงการและพื้นที่ชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วัง-กิวลม
ในฤดูฝนและฤดูแล้ง

คลองส่งน้ำสายใหญ่	พื้นที่โครงการ (ไร่)	พื้นที่ชลประทาน (ไร่)	
		ในฤดูฝน	ในฤดูแล้ง
กิวลม	53,000	37,200	20,000
แม่วังฝั่งซ้าย	25,050	22,600	9,120
แม่วังฝั่งขวา	46,700	36,800	14,840
แม่ป่ง	19,000	15,000	6,040
รวม	143,750	111,600	50,000

ที่มา : โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วัง-กิวลม, 2543

หมายเหตุ : โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วัง-กิวลม มีพื้นที่ชลประทานทั้งหมด 111,600 ไร่

เกษตรกรที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ชลประทานของโครงการฯ ในฤดูฝนส่วนใหญ่เพาะปลูกข้าวนาปี และในฤดูแล้งปลูกข้าวนาปรัง ถั่วเหลือง มะเขือเทศ กระเทียม ถั่วลิสง ผักกาดเขียวปลี ยาสูบ แตงโม ถั่วฝักยาว หอม และข้าวโพด เป็นต้น (โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วัง-กิวลม, 2542)

2. ผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตร ได้แก่

2.1 ภาคอุตสาหกรรม มีจำนวน 4 โรงงาน ได้แก่ (1) สถานีสูบน้ำของการไฟฟ้าฝ่ายผลิต (แม่เมาะ) สูบน้ำจากอ่างเก็บน้ำ เขื่อนกิวลม เพื่อใช้ช่วยกระบวนการเกี่ยวกับระบบหล่อเย็นประมาณ 16,000,000 ลูกบาศก์เมตรต่อปี (2) บริษัท ลำปางฟู้ดโปรดักส์ ใช้น้ำจากคลองขอย 35.7L คลองส่งน้ำสายใหญ่กิวลม (3) โรงงานอินทราเซรามิค ใช้น้ำจากคลองสายใหญ่แม่วังฝั่งซ้าย และ (4) โรงงานยูฟินเซรามิค ใช้น้ำจากคลองส่งน้ำสายใหญ่แม่วังฝั่งซ้าย

2.2 การประปาส่วนภูมิภาคและการประปาหมู่บ้าน ได้แก่ (1) การประปาส่วนภูมิภาค สูบน้ำจากคลองส่งน้ำสายใหญ่แม่วังฝั่งซ้าย 2 จุด และคลองส่งน้ำสายใหญ่ก๊วลม เพื่อผลิตน้ำสำหรับการอุปโภค-บริโภคในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ประมาณ 20,000-25,000 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน และ (2) การประปาหมู่บ้านจำนวน 3 แห่ง คือ การประปาหมู่บ้านนิคมเขต 3 ใช้น้ำจากคลอง 18.3L คลองส่งน้ำสายใหญ่ก๊วลม การประปาหมู่บ้าน บ้านกล้วย ใช้น้ำจากห้วยแม่ปุง และการประปาหมู่บ้าน บ้านน้ำโจ้ ใช้น้ำจากห้วยแม่ปุง

นอกจากนี้โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วัง-ก๊วลมยังเอื้อประโยชน์ในการเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลาซึ่งกรมประมงได้ปล่อยไว้ และทำให้มีการคมนาคมขึ้นในบริเวณอ่างเก็บน้ำจากเหนือเขื่อนขึ้นไปทางที่ราบของอำเภอแจ้ห่ม เป็นระยะทางประมาณ 25 กิโลเมตร

ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2525 การก่อสร้างเขื่อนก๊วลมแล้วเสร็จสมบูรณ์ บริเวณพื้นที่เหนือเขื่อนได้กลายเป็นทะเลสาบน้ำจืดขนาดใหญ่ ซึ่งถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อแห่งหนึ่งของจังหวัดลำปาง

6. ศักยภาพของโครงการ

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่จัต สามารถส่งน้ำได้เพียงพอต่อความต้องการของผู้ใช้น้ำทั้งในและนอกภาคการเกษตร รายละเอียดของผู้ใช้น้ำดังกล่าวคือ “การใช้ประโยชน์จากน้ำชลประทานและที่ดิน” โดยเฉพาะผู้ใช้น้ำที่อยู่ในภาคการเกษตรสามารถปลูกพืชได้ทั้งฤดูฝนและฤดูแล้ง

7. ลักษณะทางวิศวกรรมของโครงการชลประทาน

โครงการอ่างเก็บน้ำเขื่อนก๊วกม เป็นโครงการประเภทกักเก็บน้ำ ส่วนประกอบของโครงการ อ่างเก็บน้ำเขื่อนก๊วกมประกอบด้วย แหล่งน้ำต้นทุนคืออ่างเก็บน้ำเขื่อนก๊วกมมีหน้าที่กักเก็บน้ำ สำหรับส่งน้ำผ่านท่อส่งน้ำทางฝั่งขวาของตัวเขื่อนให้พื้นที่รับน้ำทางฝั่งขวาของอ่างเก็บน้ำเขื่อนก๊วกมโดยตรง และระบายลงสู่แม่น้ำวัง โดยมีฝายหลวงสบอาจเป็นตัวทดน้ำในช่วงล่างของลุ่มน้ำ ฝายทดน้ำทำหน้าที่ยกระดับน้ำของแม่น้ำวังให้เข้าสู่คลองส่งน้ำสายใหญ่แม่วังฝั่งซ้าย คลองส่งน้ำสายใหญ่แม่วังฝั่งขวา และคลองส่งน้ำสายใหญ่แม่ป่ง ทั้งคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้ายและฝั่งขวา ของโครงการ จะมีการกระจายน้ำเข้าสู่คลองส่งน้ำสายย่อย สายแยกย่อย โดยมีคูส่งน้ำรับน้ำจาก คลองส่งน้ำสายย่อยและสายแยกย่อยลัดเลาะไปตามความลาดเอียงของพื้นที่ เพื่อที่จะสามารถ กระจายน้ำเข้าสู่พื้นที่รับน้ำทุกแปลงได้อย่างทั่วถึง

7.1 ห้วงงาน

7.1.1 อ่างเก็บน้ำเขื่อนก๊วกม

เขื่อนกักเก็บน้ำ สร้างปิดกั้นลำน้ำวังทำให้เกิดเป็นอ่างเก็บน้ำ ลักษณะของตัวเขื่อน เป็นเขื่อนคอนกรีต มีความยาว 135 เมตร ความกว้างสันเขื่อน 5.35 เมตร ความกว้างฐานเขื่อน 38.0 เมตร และความสูงของตัวเขื่อนจากฐานราก 42.0 เมตร ดังรายละเอียดในข้อมูลพื้นฐานของโครงการ

อ่างเก็บน้ำ มีพื้นที่รับน้ำฝน 2,700 ตารางกิโลเมตร ยาวประมาณ 100 กิโลเมตร ส่วนที่กว้างที่สุดของพื้นที่รับน้ำฝนประมาณ 40 กิโลเมตร มีความจุที่ระดับน้ำสูงสุด 112 ล้าน ลูกบาศก์เมตร ความจุที่ระดับน้ำต่ำสุด 6 ล้าน ลูกบาศก์เมตร สามารถกักเก็บน้ำเพื่อการชลประทาน ในพื้นที่ 111,600 ไร่

ห้วงงานจะมีอาคารประกอบที่ห้วงงาน คือ

1. ทางระบายน้ำสัน เป็นบานเหล็กโค้งขนาด 13.00 X 8.00 เมตร จำนวน 5 บาน สามารถระบายน้ำได้สูงสุด 3,000 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที
2. ท่อส่งน้ำลงลำน้ำเดิม มีขนาด 1.25 X 2.00 เมตร สามารถระบายน้ำได้สูงสุด 12 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที จากท่อส่งน้ำนี้มีท่อแยกไปหมุนเครื่องกำเนิดไฟฟ้าขนาด 200 กิโลวัตต์ 2 เครื่อง
3. ท่อส่งน้ำเข้าคลองส่งน้ำอยู่ฝั่งขวาของตัวเขื่อน ขนาด 1.32 X 1.70 เมตร สามารถระบายน้ำได้สูงสุด 25 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

7.1.2 ฝ่ายหลวงสบอาจ

ฝ่ายหลวงสบอาจ เป็นอาคารทดน้ำมีลักษณะเป็นฝ่ายหินก่อ มีความยาว 95.3 เมตร มีความสูง 3.10 เมตร ห้วงงานจะมีอาคารประกอบที่ห้วงงาน คือ

1. ประตูระบายทราย ขนาด กว้าง 6 เมตร สูง 4.75 เมตร
2. ประตูระบายน้ำปากคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งขวา มีขนาดกว้าง 1.50 เมตร สูง 1.60 เมตร จำนวน 2 บาน สามารถระบายน้ำได้สูงสุด 4.38 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที
3. ประตูระบายน้ำปากคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้าย มีขนาดกว้าง 2.10 เมตร สูง 2.00 เมตร จำนวน 3 บาน สามารถระบายน้ำได้สูงสุด 8.36 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

7.2 ระบบคลองส่งน้ำ

คลองส่งน้ำสายใหญ่ก้วลม เป็นคลองตาดคอนกรีตและคลองดิน มีความยาวทั้งสิ้น 41.562 กิโลเมตร สามารถส่งน้ำเป็นปริมาณน้ำที่ออกแบบที่ผ่านปากคลองส่งน้ำเท่ากับ 25.0 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที ประกอบด้วยคลองซอย 18 สาย มีความยาวรวม 48.428 กิโลเมตร คลองแยกซอย 13 สาย มีความยาวรวม 22.872 กิโลเมตร สามารถส่งน้ำให้พื้นที่ชลประทาน 53,000 ไร่

คลองส่งน้ำแม่วังฝั่งซ้าย เป็นคลองตาดคอนกรีตและคลองดิน มีความยาวทั้งสิ้น 38.550 กิโลเมตร สามารถส่งน้ำเป็นปริมาณน้ำที่ออกแบบที่ผ่านปากคลองส่งน้ำเท่ากับ 8.36 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที ประกอบด้วยคลองซอย 13 สาย มีความยาวรวม 26.850 กิโลเมตร สามารถส่งน้ำให้พื้นที่ชลประทาน 46,700 ไร่

คลองส่งน้ำแม่วังฝั่งขวา เป็นคลองดิน มีความยาวทั้งสิ้น 38.770 กิโลเมตร สามารถส่งน้ำเป็นปริมาณน้ำที่ออกแบบที่ผ่านปากคลองส่งน้ำเท่ากับ 4.38 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที ประกอบด้วยคลองซอย 13 สาย มีความยาวรวม 29.635 กิโลเมตร คลองแยกซอย 2 สาย มีความยาวรวม 2.875 กิโลเมตร สามารถส่งน้ำให้พื้นที่ชลประทาน 25,050 ไร่

คลองซอย และคลองแยกซอย ที่กระจายอยู่ทั้งฝั่งซ้ายและฝั่งขวาของโครงการ เป็นคลองตาดคอนกรีต รับน้ำจากคลองส่งน้ำสายใหญ่กระจายอยู่ทั่วพื้นที่โครงการมีอาคารบังคับน้ำเพื่อควบคุมปริมาณน้ำที่ส่งเข้าคลองซอยและคลองแยกซอยให้เป็นไปตามที่ต้องการ

อาคารที่สำคัญของโครงการ ประกอบด้วยประตูระบายน้ำปากคลอง (Head Regulator) 3 แห่ง ประตูระบายปลายคลอง (Tail Regulator) 3 แห่ง ท่อระบายปากคลองซอย (Head Pipe Regulator) 78 แห่ง ท่อระบายปลายคลองซอย (Tail Pipe Regulator) 13 แห่ง สะพานน้ำ (Flume) 3 แห่ง น้ำตก (Drop) 73 แห่ง น้ำตกทดน้ำ (Check Drop) 7 แห่ง อาคารทดน้ำ (Check Structure) 35 แห่ง ท่อเชื่อม (Siphon) 7 แห่ง ท่อลอดถนน (Road Culvert) 251 แห่ง ท่อส่งน้ำเข้านา (Farm Turn-out) 597 แห่ง

7.3 ระบบคันคูน้ำ

คูส่งน้ำเป็นคูดิน หน้าตัดคูส่งน้ำมีลักษณะเป็นสี่เหลี่ยมคางหมู รับน้ำจากคลองส่งน้ำสายซอย สายแยกซอย ผ่านท่อส่งน้ำเข้านา คูส่งน้ำมีจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 597 สาย

7.4 การจัดสรรน้ำและส่งน้ำ

การเพาะปลูกในเขตโครงการอ่างเก็บน้ำเขื่อนก๊วลม รับน้ำจากการส่งน้ำตามระบบส่งน้ำของโครงการที่มีอยู่ ส่งน้ำโดยอาศัยแรงโน้มถ่วงของโลก (Gravity) โดยกำหนดแผนการส่งน้ำเป็นแบบตลอดเวลา และแบบรอบเวร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปริมาณน้ำต้นทุนและสถานะการณ์ของการใช้น้ำในแต่ละปี แล้วจัดทำแผนการส่งน้ำล่วงหน้าทั้งรายสัปดาห์ และมีการควบคุมปริมาณที่อาคารบังคับน้ำทั้งในระดับคลองส่งน้ำสายใหญ่ คลองซอย คลองแยกซอย ให้เป็นไปตามแผนการส่งน้ำ และมีระบบคุส่งน้ำเพื่อที่จะให้การกระจายน้ำสู่พื้นที่เพาะปลูกมีประสิทธิภาพสูงสุด

แผนการจัดทำแผนการส่งน้ำได้มีการจัดทำแผนการส่งน้ำออกเป็น 2 ช่วง คือ การจัดทำแผนการส่งน้ำในช่วงฤดูฝนและการจัดทำแผนการส่งน้ำในช่วงฤดูแล้ง

การจัดทำแผนการส่งน้ำในช่วงฤดูฝน มีการส่งน้ำแบบตลอดเวลา โดยไม่ค่อยมีปัญหาในการจัดส่งน้ำมากนักเนื่องจากมีปริมาณน้ำต้นทุนของอ่างเก็บน้ำเขื่อนก๊วลมและปริมาณฝน มีมากพอตามความต้องการของผู้ใช้น้ำ โดยได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้และลมจากทะเลจีนใต้พัดผ่านในรูปของดีเปรสชัน ทำให้มีฝนตกชุกในช่วงเดือนกรกฎาคมถึงกันยายน ช่วยในการเพาะปลูก แต่ต้องมีการจัดทำแผนการเพาะปลูกและกำหนดพื้นที่การเพาะปลูกตามปริมาณน้ำต้นทุนที่มีอยู่ว่าควรมีการเพาะปลูกในเขตพื้นที่โครงการเป็นพื้นที่เท่าไร การจัดทำแผนการเพาะปลูกขนาดของพื้นที่ที่จะเพาะปลูกมีการกำหนดในระดับคลองส่งน้ำสายใหญ่ เพื่อที่จะกำหนดแผนการส่งน้ำไปยังสายคลองส่งน้ำให้ได้ตามเวลาและปริมาณน้ำที่ต้องการ

การจัดทำแผนการส่งน้ำในช่วงฤดูแล้ง มีการส่งน้ำแบบตลอดเวลาและมีการจัดรอบเวรการรับน้ำ เนื่องจากปริมาณน้ำต้นทุนของอ่างเก็บน้ำเขื่อนก๊วลมมีน้อยกว่าในฤดูฝน มีการกำหนดจำนวนพื้นที่การเพาะปลูกในเขตพื้นที่โครงการตามปริมาณน้ำต้นทุนที่มีอยู่ การจัดทำแผนการเพาะปลูกขนาดของพื้นที่ที่จะเพาะปลูกมีการกำหนดในระดับคลองส่งน้ำสายใหญ่และในระดับคลองส่งน้ำสายซอย มีการจัดรอบเวรการรับน้ำในระบบคลองส่งน้ำ คุส่งน้ำและจัดลำดับในการรับน้ำของพื้นที่เพาะปลูกตามปริมาณน้ำและช่วงเวลาการส่งน้ำที่กำหนด ทำให้แปลงเพาะปลูกสามารถได้รับน้ำเพียงพอต่อความต้องการ แต่ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในด้านการส่งน้ำคือ เกษตรกรไม่เข้าใจระบบการส่งน้ำแบบมีรอบเวรการรับน้ำ จึงเกิดปัญหาในการรับน้ำทำให้เกษตรกรบางรายได้รับน้ำไม่พอและไม่ตามเวลาที่ต้องการ

8. การประกาศทางน้ำชลประทานและการเรียกเก็บค่าชลประทาน

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วัง-กัวลม ดำเนินการประกาศทางน้ำชลประทานในส่วน
ของโครงการชลประทานแม่วัง ตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ.
2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 แล้ว โดยประกาศให้เป็นทางน้ำชลประทานประเภทที่ 1
ได้แก่

(1) เขื่อนแม่วังฝั่งขวา จากประตูระบายปากเขื่อนแม่วังฝั่งขวา ตำบลบ้านแลง
อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ถึง แม่น้ำก่งที่ประตูระบายปลายเขื่อนแม่วังฝั่งขวา ตำบล
บ้านเป้า อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ความยาว 38.770 กิโลเมตร

(2) เขื่อนแม่วังฝั่งซ้าย จากแม่น้ำวัง ตำบลบ้านแลง อำเภอเมืองลำปาง จังหวัด
ลำปาง ถึง น้ำตกร่องรงกา ตำบลชมพู อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ความยาว 33.900
กิโลเมตร

(3) เขื่อนร่องรงกา จาก ปลายเขื่อนแม่วังฝั่งซ้าย ตำบลชมพู อำเภอเมือง
ลำปาง จังหวัดลำปาง ถึง แม่น้ำวัง ตำบลชมพู อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ความยาว
4.650 กิโลเมตร

(4) เขื่อนขอยสายแม่ปung จากประตูระบายปากเขื่อนแม่ปung ที่กิโลเมตรที่
33.890 ของเขื่อนแม่วังฝั่งซ้าย ตำบลชมพู อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ถึง หัวเขื่อนแม่ปung
ตำบลกล้วยแพะ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ความยาว 8.454 กิโลเมตร

(5) เขื่อนขอยสายแม่ปungฝั่งซ้าย จาก ท่อปากเขื่อนขอยแม่ปungฝั่งซ้าย ที่กิโลเมตร
ที่ 3.800 ของเขื่อนร่องรงกา ตำบลชมพู อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ถึง แม่น้ำวัง
ตำบลเกาะคา อำเภอเมืองเกาะคา จังหวัดลำปาง ความยาว 11.000 กิโลเมตร

(6) เขื่อนขอยสายแม่ปungฝั่งขวา จาก ท่อปากเขื่อนขอยแม่ปungฝั่งขวา กิโลเมตร
4.100 ของเขื่อนร่องรงกา ตำบลชมพู อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ถึง แม่น้ำวัง ตำบล
เกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ความยาว 11.000 กิโลเมตร

นอกจากนี้ยังมีทางน้ำชลประทานประเภทที่ 4 ได้แก่ (1) แม่น้ำวังบริเวณฝายหลวงสบอาจ จาก ศูนย์กลางสันฝายสบอาจ ตำบลบ้านแลง อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ไปถึงทางเหนือฝายสบอาจ 3.000 กิโลเมตร และทางใต้ฝายสบอาจ 1.000 กิโลเมตร ตำบลบ้านแลง อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง (2) ห้วยหลวง จาก แม่น้ำวัง ตำบลบ้านแลง อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ถึง ผ่านเหมืองแม่วังฝั่งซ้าย ไปทางเหนือ 2.000 กิโลเมตร ตำบลบ้านแลง อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง (3) ห้วยแม่ปุ่น จาก เหมืองร่องรังกา ตำบลชมพู อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ถึง แม่น้ำวัง ตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง (4) ห้วยเหิน จาก แม่น้ำวัง ตำบลบ้านแลง อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ถึง ผ่านเหมืองแม่วัง ไปทางเหนือ 2.000 กิโลเมตร ตำบลบ้านแลง อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง (5) ห้วยซอนหม่ จาก แม่น้ำวัง ฝั่งซ้ายตำบลพิชัย ฝั่งขวาตำบลบ้านแลง อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ถึง ผ่านเหมืองแม่วังฝั่งซ้ายไปทางเหนือ 2.000 กิโลเมตร ฝั่งซ้ายตำบลพิชัย ฝั่งขวาตำบลบ้านแลง อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง (6) ห้วยไจ้ จาก แม่น้ำวัง ตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ถึง ผ่านเหมืองแม่วังฝั่งซ้ายไปทางเหนือ 2.000 กิโลเมตร ตำบลพิชัย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง (7) ห้วยแม่กาตีบ จาก แม่น้ำวัง ฝั่งซ้ายตำบลพระบาท ฝั่งขวาตำบลพิชัย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ถึง ผ่านเหมืองแม่วังฝั่งซ้ายไปทางเหนือ 2.000 กิโลเมตร ฝั่งซ้ายตำบลพระบาท ฝั่งขวาตำบลพิชัย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง (8) ห้วยแม่ปุง จาก ปลายเหมืองขอยสายแม่ปุง ตำบลกล้วยแพะ อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ถึง แม่น้ำวัง ตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง (9) ห้วยร่องสี จาก แม่น้ำวัง ตำบลบ้านแลง อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ถึง ผ่านเหมืองแม่วังฝั่งขวาไปทางเหนือ 2.000 กิโลเมตร ตำบลบ้านแลง อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง (10) ห้วยปุย จาก แม่น้ำวัง ตำบลทุ่งฝาย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ถึง ผ่านเหมืองแม่วังฝั่งขวาไปทางเหนือ 2.000 กิโลเมตร ตำบลทุ่งฝาย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง (11) ห้วยแม่คะเริ่ม จาก แม่น้ำวัง ตำบลทุ่งฝาย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ถึง ผ่านเหมืองแม่วังฝั่งขวาขึ้นไปทางเหนือ 2.000 กิโลเมตร ตำบลทุ่งฝาย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง (12) ห้วยแม่ทรายคำ จาก แม่น้ำวัง ตำบลทุ่งฝาย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ถึง ผ่านเหมืองแม่วังฝั่งขวาไปทางเหนือ 2.000 กิโลเมตร ตำบลทุ่งฝาย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง และ (13) ห้วยแม่ก้ง จาก แม่น้ำแม่ตุ๋ย ตำบลบ้านเป้า อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ถึง ผ่านประตูระบายน้ำปลายเหมืองแม่วังฝั่งขวาไปทางเหนือ 2.000 กิโลเมตร ตำบลบ้านเป้า อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง

สำหรับการออกกฎกระทรวงกำหนดทางน้ำชลประทานเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทานตาม มาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 นั้น ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนของการดำเนินงานซึ่งขั้นตอนในการออกกฎกระทรวงเท่าที่ทาง โครงการทราบ คือ จะต้องมีการจัดทำแผนที่ซึ่งต้องตรวจสอบเขต ถนน พิกัด และตรวจสอบความ ถูกต้องเรื่องชื่อตำบลและสถานที่กับทางอำเภอ บุคลากรที่ต้องใช้ในการดำเนินงานประกอบด้วย กำลังคนในการเขียนแผนที่ประมาณ 1 คน และคนรวบรวมข้อมูล 4 คน ใช้ระยะเวลาในการ เตรียมการ 1 เดือน เมื่อจัดทำเอกสารเพื่อขอออกกฎกระทรวงกำหนดทางน้ำเพื่อเรียกเก็บค่าชล ประทานเรียบร้อยแล้วก็จะเสนอเรื่องตามขั้นตอน โดยในขั้นตอนแรกทางโครงการฯ จะเสนอเรื่อง ไปยังสำนักชลประทาน จากนั้นสำนักชลประทานจะส่งเรื่องไปยังฝ่ายผลประโยชน์ กรมชล ประทาน

ความคิดเห็นของผู้บริหารโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วัง-กิ้วลุม เกี่ยวกับการจัดเก็บ ค่าชลประทาน ผู้บริหารโครงการฯ มีความเห็นว่าอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำนอก ภาคการเกษตรในอัตราลูกบาศก์เมตรละ 0.50 บาท ตามที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการชล ประทานหลวงพุทธศักราช 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุงพุทธศักราช 2518 นั้นเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว ส่วนอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำที่อยู่ในภาคการเกษตรตามที่ระบุไว้ในพระ ราชบัญญัติการชลประทานหลวงพุทธศักราช 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุงพุทธศักราช 2518 ใน อัตรา 5 บาทต่อไร่ต่อปีนั้นเป็นอัตราที่ต่ำเกินไป ควรเก็บในอัตรา 20 บาทต่อไร่ต่อปี โดยให้กลุ่มผู้ ใช้น้ำเป็นผู้จัดเก็บ รวมทั้งเป็นผู้บริหารจัดการการใช้น้ำให้มีประสิทธิภาพและสูญเสียน้อยที่สุด สำหรับการจัดเก็บเป็นหน่วยลูกบาศก์เมตรนั้นแม้จะเป็นอัตราการจัดเก็บที่จะก่อให้เกิดประสิทธิ ภาพแต่มีปัญหาเรื่องการเดินท่อและค่าใช้จ่ายในการติดตั้งมิเตอร์

นอกจากนี้ผู้บริหารโครงการยังได้กล่าวเพิ่มเติมว่าในส่วนของการจัดเก็บค่าบริการการ บริหารการใช้น้ำ เกษตรกรในกลุ่มผู้ใช้น้ำมีการเก็บค่าบริการบริหารการใช้น้ำกันอยู่แล้ว โดยเก็บ เป็นข้าวในจำนวน 5 กิโลกรัมต่อไร่ แต่มีปัญหาเรื่องการนำข้าวไปขาย ปัจจุบัน (2543) จึงเปลี่ยน การจัดเก็บเป็นเงินสดแทน โดยเกษตรกรมีความประสงค์จะจ่ายไม่เกิน 20 บาทต่อไร่

9. การขอใช้เงินทุนหมุนเพื่อการชลประทาน

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วัง-ก๊วลม ทราบว่าทางโครงการฯ สามารถขอใช้เงินทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานได้ในปี 2543 แม้ว่าทางโครงการไม่สามารถที่จะเก็บค่าชลประทานเพื่อนำรายได้เข้าสู่กองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานก็ตาม ซึ่งในปี 2543 นี้ ทางโครงการฯ ได้เสนอขออนุมัติใช้เงินทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานเพื่อซื้อคอมพิวเตอร์ ปัจจุบันเรื่องอยู่ที่กรมบัญชีกลาง

10. กลุ่มผู้ใช้น้ำ

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเมื่อวันที่ 30-31 สิงหาคม 2543 ในกรณีผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรที่อยู่ในเขตพื้นที่ชลประทานโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วัง-ก๊วลม มีประวัติความเป็นมา สาเหตุการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ การบริหารงาน การดำเนินการและปัญหาอุปสรรค ดังนี้

10.1 ลักษณะของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

กลุ่มผู้ใช้น้ำในโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วัง-ก๊วลม เป็นกลุ่มที่มีการรวมตัวกันในลักษณะกลุ่มบริหารการใช้น้ำแล้ว จำนวน 4 กลุ่ม ประกอบไปด้วย กลุ่มผู้ใช้น้ำซอย 10.4L คลองส่งน้ำสายใหญ่ก๊วลม จัดทะเบียนจัดตั้งกลุ่มเมื่อวันที่ 23 สิงหาคม 2542 กลุ่มบริหารการใช้น้ำซอย 1ก., 1ข. คลอง LMC.แม่วัง จัดทะเบียนจัดตั้งกลุ่มเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2542 กลุ่มบริหารการใช้น้ำ ซอย 4 คลองส่งน้ำสายใหญ่แม่วังฝั่งซ้าย จัดทะเบียนจัดตั้งกลุ่มเมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2543 และกลุ่มบริหารการใช้น้ำ ซอย 3 คลองส่งน้ำสายใหญ่แม่วังฝั่งซ้าย จัดทะเบียนจัดตั้งกลุ่มเมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2543 โดยกลุ่มบริหารการใช้น้ำจะประกอบไปด้วยกลุ่มผู้ใช้น้ำซึ่งเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (ระดับท่อ/แจกส่งน้ำ) หลายกลุ่มที่ใช้น้ำจากคลองส่งน้ำสายเดียวกัน และทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมของเกษตรกรผู้ใช้น้ำจากกลุ่มระดับท่อ/แจกส่งน้ำหลาย ๆ กลุ่มในพื้นที่ที่กลุ่มบริหารรับผิดชอบในการประสานงานระหว่างผู้ใช้น้ำกับโครงการฯและหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ควบคุมและแนะนำสมาชิกให้มีการแบ่งปันการใช้น้ำระหว่างผู้ใช้น้ำให้เป็นธรรมและใช้อย่างประหยัด ดูแลบำรุงรักษาคลองส่งน้ำและอาคารชลประทานในคูส่งน้ำในพื้นที่ที่รับผิดชอบ

10.2 ภูมิหลังการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ

จากปัญหาความขาดแคลนน้ำเพื่อใช้ในการเพาะปลูกของเกษตรกรในจังหวัดลำปาง กรมชลประทานจึงได้พิจารณาให้มีการก่อสร้างโครงการชลประทานแม่วังขึ้นในปี 2478 ซึ่งเป็นโครงการประเภททดและส่งน้ำ เพื่อส่งน้ำให้แก่พื้นที่ของเกษตรกรในเขตอำเภอเมืองและบางส่วนในอำเภอเกาะคา รวมพื้นที่ทั้งหมด 71,750 ไร่ โดยมีฝ่ายหลวงสบอาจ สร้างกันแม่น้ำวังและมีคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งขวา และคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้ายทำหน้าที่ส่งน้ำให้แก่เกษตรกรในพื้นที่ และสามารถเริ่มทำการส่งน้ำได้ในปี 2485 และส่งน้ำได้สมบูรณ์ในปี 2491 จากนั้นได้มีการปรับปรุงคลองส่งน้ำแม่ป่งซึ่งเกษตรกรได้ร่วมกันขุดขึ้นเพื่อรับน้ำจากปลายคลองส่งน้ำแม่วังฝั่งซ้ายทำให้สามารถส่งน้ำได้เพิ่มขึ้นอีก 19,000 ไร่ ในปี 2492 ต่อมาเมื่อมีการขยายที่ทำกินของราษฎรเพิ่มขึ้นความต้องการใช้น้ำจากแม่น้ำวังจึงเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้ปริมาณน้ำในแม่น้ำวังเริ่มขาดแคลน ดังนั้นในปี 2511 จึงได้มีการก่อสร้างโครงการชลประทานกิ่วลมขึ้น ซึ่งเป็นโครงการลักษณะเขื่อนกักเก็บน้ำโดยมีคลองส่งน้ำสายใหญ่กิ่วลมทำหน้าที่ส่งน้ำ โดยเริ่มทำการกักเก็บน้ำและส่งน้ำได้ในปี 2524 แต่เกษตรกรในพื้นที่ยังไม่มี การจัดสรรน้ำที่ดีจึงเกิดปัญหาการแย่งกันใช้น้ำที่ได้รับมาจากโครงการฯ โครงการฯ จึงได้สนับสนุนให้เกษตรกรผู้ใช้น้ำจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานขึ้น โดยเป็นกลุ่มระดับท่อ/แจกส่งน้ำในทุก ๆ คูส่งน้ำซึ่งเป็นการจัดให้เกษตรกรผู้ใช้น้ำจากโครงการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาคูส่งน้ำและจัดสรรน้ำที่ได้รับจากโครงการภายในสายคูส่งน้ำของตนเอง และเพื่อให้การบริหารงานมีความคล่องตัวมากขึ้นและให้เกษตรกรมีความรู้สึก ร่วมกันในการจัดการน้ำที่ได้รับจากโครงการฯ ดังนั้นโครงการจึงได้สนับสนุนให้กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (ระดับท่อ/แจกส่งน้ำ) รวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทานในปี พ.ศ. 2542 โดยมีการจัดตั้งกลุ่มบริหารการใช้น้ำขอย 10.4L คลองส่งน้ำสายใหญ่กิ่วลมเป็นกลุ่มแรก และจากนั้นได้มีการจัดตั้งกลุ่มบริหารการใช้น้ำขึ้นอีก 3 กลุ่มในภายหลัง

10.3 วัตถุประสงค์ในการรวมกลุ่มจัดตั้งกลุ่มบริหารการใช้น้ำ

การจัดตั้งกลุ่มบริหารการใช้น้ำมีวัตถุประสงค์ตามแบบขึ้นทะเบียนกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน หมายเลขทะเบียนกลุ่ม 270701-42-20-0001 ของกลุ่มบริหารการใช้น้ำซอย 10.4L คลองส่งน้ำสายใหญ่ก๊วลม หมายเลขทะเบียนกลุ่ม 270704-43-20-0002 ของกลุ่มบริหารการใช้น้ำ ซอย 1 ก., 1 ข. คลอง LMC แม่วัง หมายเลขทะเบียนกลุ่ม 270704-43-20-0003 ของกลุ่มบริหารการใช้น้ำ ซอย 4 คลองส่งน้ำสายใหญ่แม่วังฝั่งซ้าย และหมายเลขทะเบียนกลุ่ม 270704-43-20-0004 ของกลุ่มบริหารการใช้น้ำ ซอย 3 คลองส่งน้ำสายใหญ่แม่วังฝั่งซ้าย ดังนี้

1. เพื่อให้เกษตรกรรวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อจัดรอบเวรการให้น้ำให้ทั่วถึงและลดปัญหาการใช้น้ำชลประทาน
2. เพื่อให้เกษตรกรผู้ใช้น้ำรู้จักการบำรุงรักษาอาคารชลประทานให้อยู่ในสภาพดีอยู่เสมอ
3. เป็นศูนย์กลางการติดต่อประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่ของหน่วยราชการและเกษตรกรผู้ใช้น้ำ

10.4 โครงสร้างของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

โครงสร้างของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (ระดับท่อ/แจกส่งน้ำ) จะประกอบด้วย หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำหรือแก่เหมืองและสมาชิกภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ หากกลุ่มใดมีพื้นที่มากหรือมีเกษตรกรในกลุ่มเป็นจำนวนมากจึงจะมีผู้ช่วยหัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยที่หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำและผู้ช่วยหัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำจะทำหน้าที่ควบคุมดูแลและจัดสรรน้ำภายในคูส่งน้ำ ส่วนโครงสร้างของกลุ่มบริหารการใช้น้ำ จะประกอบด้วยประธานกรรมการ รองประธานกรรมการ เลขานุการ เหรัญญิก นายทะเบียน และกรรมการนายเหมือง ซึ่งในกลุ่มผู้ใช้น้ำซอย 10.4L คลองส่งน้ำสายใหญ่ก๊วลม มีกรรมการนายเหมือง 9 คน กลุ่มบริหารการใช้น้ำ ซอย 1ก., 1ข. คลอง LMC. แม่วัง มีกรรมการนายเหมือง 7 คน กลุ่มบริหารการใช้น้ำ ซอย 4 คลองส่งน้ำสายใหญ่แม่วังฝั่งซ้าย มีกรรมการนายเหมือง 4 คน และกลุ่มบริหารการใช้น้ำ ซอย 3 คลองส่งน้ำสายใหญ่แม่วังฝั่งซ้าย มีกรรมการนายเหมือง 3 คน โดยที่กลุ่มบริหารการใช้น้ำจะเป็นผู้ดูแลและจัดสรรน้ำให้แก่กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มระดับท่อ/แจกส่งน้ำ) ภายในคลองหรือคลองซอยที่กลุ่มดูแล

10.5 การคัดเลือกหัวหน้าและผู้ช่วยหัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน ประสานและรองประสานกลุ่มบริหาร

หัวหน้ากลุ่มและผู้ช่วยหัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานจะได้เลือกจากสมาชิกในกลุ่มโดยวิธีลงคะแนน ส่วนประธานกรรมการกลุ่มบริหาร รองประธานกรรมการกลุ่มบริหาร และคณะกรรมการกลุ่มบริหาร จะได้รับการเลือกโดยมติของสมาชิกในกลุ่มโดยวิธีลงคะแนน โดยวาระในการทำงานไม่มีการกำหนดไว้ในแบบขึ้นทะเบียนกลุ่ม

10.6 หน้าที่ของประธานกลุ่มบริหาร รองประธานกลุ่มบริหาร และคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ

1. เป็นตัวแทนของสมาชิกผู้ใช้น้ำในการประสานงานกับโครงการฯ และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. เข้าร่วมในการวางแผนการส่งน้ำในคลองและคูส่งน้ำ กับเจ้าหน้าที่ของโครงการฯ
3. แนะนำและควบคุมให้สมาชิกปฏิบัติตามแผนการส่งน้ำและนำผู้ใช้น้ำให้ดำเนินการดูแลบำรุงรักษาคูส่งน้ำ
4. รายงานปัญหาหรืออุปสรรคในการส่งน้ำและดูแลบำรุงรักษาคูส่งน้ำแก่เจ้าหน้าที่โครงการฯ
5. ประสานงานระหว่างสมาชิก รวมทั้งตัดสินปัญหาหรือไกล่เกลี่ยกรณีพิพาท

10.7 การบริหารงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

10.7.1 การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ

จากการสอบถามเกษตรกรจำนวน 63 ราย พบว่าเกษตรกร 58 ราย เป็นสมาชิกของกลุ่มผู้ใช้น้ำ เนื่องจากอยู่ในพื้นที่และใช้น้ำจากโครงการ โดยเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายแรกเข้าสมาชิก การเข้าเป็นสมาชิกเกษตรกรไม่ต้องดำเนินการใด ๆ เพียงแต่มีพื้นที่ทำการเกษตรอยู่ในพื้นที่รับผิดชอบของกลุ่มและใช้น้ำจากโครงการ และเกษตรกร 5 รายที่เหลือที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ เนื่องจากเกษตรกรบางรายอยู่นอกเขตโครงการฯ บางรายใช้น้ำจากคลองธรรมชาติไม่ได้ใช้น้ำชลประทานจึงไม่ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิก มีบางรายไม่ต้องการเป็นสมาชิก และมีเกษตรกรบางส่วนที่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำเพราะคิดว่ากลุ่มเล็กไปแล้ว

10.7.2 การบริหารงานภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ

การดำเนินการเรื่องการใช้น้ำกลุ่มบริหารการใช้น้ำจะเป็นผู้ดูแลในพื้นที่ที่ได้รับมอบหมายแผนการส่งน้ำแก่สมาชิกผู้ใช้น้ำพร้อมทั้งจัดรอบเวรการใช้น้ำร่วมกับสมาชิก และเมื่อมีการส่งน้ำคณะกรรมการจะเป็นผู้ควบคุมและติดตามการใช้น้ำของสมาชิกให้เป็นไปตามที่ได้วางไว้ พร้อมทั้งกำหนดให้มีแผนการบำรุงรักษาประจำปี โดยกำหนดให้ก่อนถึงฤดูกาลส่งน้ำสมาชิกทุกคนจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมในการกำจัดวัชพืชในคูส่งน้ำและขุดลอกคูส่งน้ำที่ตื้นเขิน และต้องร่วมกันซ่อมแซมคูและอาคารในคูส่งน้ำให้อยู่ในสภาพที่สามารถใช้งานได้ก่อนถึงฤดูกาลส่งน้ำ นอกจากนี้กลุ่มบริหารการใช้น้ำยังได้สร้างกฎระเบียบเพื่อใช้ในการควบคุมและดูแลการใช้น้ำของสมาชิก โดยมีการลงโทษแก่ผู้ที่ฝ่าฝืนและไม่ให้ความร่วมมือโดยการปรับเป็นเงิน ซึ่งจำนวนเงินที่กำหนดจะขึ้นอยู่กับมติของที่ประชุมของกลุ่มบริหารการใช้น้ำแต่ละกลุ่ม เช่น หากสมาชิกฝ่าฝืนรอบเวรการรับน้ำโดยไม่ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากคณะกรรมการจะต้องถูกปรับเป็นเงินครั้งละ 100 บาท สำหรับกลุ่มบริหารการใช้น้ำ ขอย 10.4L คลองส่งน้ำสายใหญ่กิโลเมตร 500 บาท สำหรับกลุ่มบริหารการใช้น้ำ ขอย 1 ก., 1 ข. คลอง LMC แม่วัง 200 บาท สำหรับกลุ่มบริหารการใช้น้ำ ขอย 4 คลองส่งน้ำสายใหญ่แม่วังฝั่งซ้าย และ 1,000 บาท สำหรับกลุ่มบริหารการใช้น้ำ ขอย 3 คลองส่งน้ำสายใหญ่แม่วังฝั่งซ้าย เป็นต้น

10.7.3 ค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ

ในอดีตสมาชิกของกลุ่มผู้ใช้น้ำจะต้องจ่ายค่าบริการการใช้น้ำให้แก่กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานโดยมีแก่เหมืองเป็นผู้จัดเก็บในรูปแบบของผลผลิต โดยมีอัตราการจัดเก็บตามแต่ที่จะมีการตกลงกัน และค่าบริการการบริหารการใช้น้ำที่จัดเก็บได้จะมอบแก่เหมืองหรือหัวหน้ากลุ่มเป็นค่าตอบแทน แต่ในปัจจุบันหลังจากมีการจัดตั้งกลุ่มบริหารการใช้น้ำค่าบริการการบริหารการใช้น้ำกลุ่มบริหารการใช้น้ำจะเป็นผู้จัดเก็บ ซึ่งอัตราค่าบริการการบริหารการใช้น้ำได้ระบุอยู่ในกฎระเบียบข้อบังคับกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยที่แต่ละกลุ่มจะมีอัตราค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ และค่าตอบแทนที่ให้แก่คณะกรรมการเหมืองฝาย (แก่เหมือง) ที่แตกต่างกันออกไป กล่าวคือ

กลุ่มบริหารการใช้น้ำคลองขอย 10.4L คลองส่งน้ำสายใหญ่กิโลเมตร มีอัตราค่าบริการการใช้น้ำ สำหรับพื้นที่ทำนาปี เป็นผลผลิต 5 กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี โดยมีค่าตอบแทนให้แก่คณะกรรมการเหมืองฝาย (แก่เหมือง) ในอัตรา 5 กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี

กลุ่มบริหารการใช้น้ำ ขอย 1 ก., 1ข. คลองส่งน้ำสายใหญ่แม่วังฝั่งซ้าย มีอัตราค่าบริหารการใช้น้ำ สำหรับพื้นที่ทำนาปี 20 บาทต่อไร่ต่อปี และพื้นที่ทำนา ทำไร่ฤดูแล้งจัดเก็บในอัตรา 20 บาทต่อไร่ต่อปี โดยมีค่าตอบแทนให้แก่คณะกรรมการเหมืองฝาย (แก่เหมือง) ในอัตรา 20 บาทต่อไร่ต่อปี

กลุ่มบริหารการใช้น้ำ คลองขอย 4 คลอง คลองส่งน้ำสายใหญ่แม่วังฝั่งซ้าย มีอัตราค่าบริหารการใช้น้ำ สำหรับพื้นที่ทำนาปี เป็นผลผลิต 5 กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี พื้นที่ทำนา ทำไร่ฤดูแล้งจัดเก็บในอัตรา 5 บาทต่อไร่ต่อปี และพื้นที่สวนผลไม้จัดเก็บในอัตรา 5 บาทต่อไร่ต่อปี โดยไม่มีค่าตอบแทนให้แก่คณะกรรมการเหมืองฝาย (แก่เหมือง)

กลุ่มบริหารการใช้น้ำ ขอย 3 คลองส่งน้ำสายใหญ่แม่วังฝั่งซ้าย มีอัตราค่าบริหารการใช้น้ำ สำหรับพื้นที่ทำนาปี เป็นผลผลิต 5 กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี พื้นที่ทำนา ทำไร่ฤดูแล้งจัดเก็บในอัตรา 10 บาทต่อไร่ต่อปี และพื้นที่ทำสวนผลไม้จัดเก็บในอัตรา 10 บาทต่อไร่ต่อปี โดยมีค่าตอบแทนให้แก่คณะกรรมการเหมืองฝาย (แก่เหมือง) ในอัตราร้อยละ 30 ของค่าบริการการบริหารการใช้น้ำที่จัดเก็บได้

10.7.4 กิจกรรมที่สมาชิกกลุ่มต้องปฏิบัติ

จากการสอบถามเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ 58 ราย สมาชิก 56 ราย ตอบว่ามีกิจกรรมที่สมาชิกในกลุ่มจะต้องปฏิบัติ คือ ร่วมกันพัฒนา ขุดลอกทำความสะอาดคลองส่งน้ำ ส่วนสมาชิก 2 ราย ตอบว่าไม่มีกิจกรรมที่สมาชิกกลุ่มต้องปฏิบัติ

10.7.5 ผลการปฏิบัติงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

จากการสอบถามเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ 58 ราย ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำที่เกษตรกรเป็นสมาชิกอยู่ พบว่าเกษตรกร 57 ราย ให้ความคิดเห็นว่ากลุ่มผู้ใช้น้ำที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ในปัจจุบันมีการดำเนินงานอยู่ในเกณฑ์ดี เนื่องจากสมาชิกในกลุ่มยังให้ความร่วมมือในการดำเนินการต่าง ๆ และมีความสามัคคีภายในกลุ่ม และมีสมาชิก 1 ราย ได้แสดงความคิดเห็นว่าการปฏิบัติงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ในปัจจุบันมีการดำเนินงานอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่ดี เนื่องจากสมาชิกบางคนไม่ให้ความร่วมมือ แต่คิดว่ากลุ่มผู้ใช้น้ำยังควรมีอยู่ต่อไป โดยที่สมาชิกในกลุ่มได้เสนอความคิดเห็นให้กลุ่มบริหารการใช้น้ำควรมีปรับปรุงในเรื่องการจัดสรรน้ำ กล่าวคือควรให้เกษตรกรได้รับทั่วถึงกว่าที่เป็นอยู่ หัวหน้ากลุ่มหรือแก๊งเหมืองควรมีการประสานงานกับสมาชิกในกลุ่มให้ดีกว่าที่เป็นอยู่ ควรให้เกษตรกรมีบทบาทมากกว่าปัจจุบัน และควรนำกฎระเบียบที่ได้มีการสร้างขึ้นมาใช้อย่างจริงจัง

10.7.6 ปัญหาและอุปสรรคการใช้น้ำ

จากการสอบถามเกษตรกร 63 ราย พบว่า เกษตรกร 22 ราย ไม่มีปัญหาการใช้น้ำ เนื่องจากเกษตรกรได้รับน้ำอย่างสะดวกและเพียงพอเมื่อมีความต้องการใช้น้ำ แต่เกษตรกรจำนวน 41 ราย มีอุปสรรคและปัญหาในการใช้น้ำ เนื่องจากได้รับน้ำไม่เพียงพอทำให้เกิดการแย่งกันใช้น้ำ บางรายมีที่นาอยู่สูงกว่าคูส่งน้ำทำให้ต้องใช้เครื่องสูบน้ำเข้าที่นาจึงไม่สะดวกในการนำน้ำมาใช้ ระบบส่งน้ำที่มีอยู่ในปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ไม่เต็มประสิทธิภาพ และจะได้รับน้ำไม่เพียงพอในช่วงที่มีการซ่อมแซมระบบส่งน้ำ

10.8 ความคิดเห็นในการจัดเก็บค่าชลประทานของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ

10.8.1 ความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ

ความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 10 ราย ที่มีต่อความต้องการแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำในอนาคต พบว่า คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 18.18 ต้องการเฉพาะระบบส่งน้ำ คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 8 ราย คิดเป็นร้อยละ 72.73 ต้องการทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ และมีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 9.09 ที่ไม่ต้องการทั้งแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ ดังแสดงในตารางที่ 2.09

ในการจัดหาแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ คณะกรรมการส่วนใหญ่มีความเห็นว่า หน่วยงานที่ควรเข้ามาทำหน้าที่ในการจัดแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ ควรเป็นกรมชลประทาน และบางส่วนมีความเห็นว่าควรให้กลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นผู้ทำหน้าที่ในการจัดหาแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำดังกล่าว

ตารางที่ 2.09 ความต้องการแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำในอนาคต

ความพึงประสงค์	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
จัดหาเฉพาะแหล่งน้ำ โดยผู้ใช้จัดหาระบบส่งน้ำเอง	0	0.00
จัดหาเฉพาะระบบส่งน้ำ	2	18.18
จัดหาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	8	72.73
ไม่ต้องการทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	1	9.09
รวมคณะกรรมการกลุ่มทั้งสิ้น	11	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

10.8.2 ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน

หากมีการจัดหาแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำตามที่คณะกรรมการต้องการแล้ว คณะกรรมการมีความคิดเห็นในการจ่ายค่าชลประทาน ดังนี้ คณะกรรมการ 4 ราย มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน โดยมีรูปแบบในการจ่ายค่าชลประทานเป็นเงินสดทั้ง 4 ราย และมีคณะกรรมการ 6 ราย ที่ไม่ยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน ดังตารางที่ 3.09

นอกจากนี้คณะกรรมการกลุ่มที่มีความเต็มใจจ่ายค่าชลประทานเป็นเงินสดยังได้ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการชำระค่าชลประทาน ดังนี้ คณะกรรมการทั้ง 4 ราย ต้องการชำระโดยตรงกับพนักงานจัดเก็บค่าชลประทาน

10.8.3 หน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดเก็บค่าชลประทานและค่าบริการ บริหารการใช้น้ำ

ความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน 4 คร้วเรือน เกี่ยวกับหน่วยงานที่ควรเข้ามาทำหน้าที่จัดเก็บค่าชลประทาน คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 2 ราย มีความคิดเห็นว่าควรให้ชลประทานเป็นผู้จัดเก็บ โดยให้เหตุผลว่าเป็นหน้าที่ของชลประทานและคาดว่าจะได้รับความสะดวกจากการจัดเก็บค่าชลประทานโดยชลประทาน คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 1 ราย มีความเห็นว่าจะควรเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยให้เหตุผลว่ากลุ่มจะสามารถให้บริการได้ดีมีประสิทธิภาพและค่าใช้จ่ายในการติดตั้งและการบริการอยู่ในอัตราที่ต่ำ และคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 1 ราย มีความเห็นว่าจะควรให้หน่วยงานอื่นเป็นผู้จัดเก็บ เช่น ให้ภายในหมู่บ้านจัดเก็บกันเอง โดยให้เหตุผลว่ามีความชำนาญและรู้จักพื้นที่เป็นอย่างดี

ตารางที่ 3.09 ความเห็นในการจ่ายค่าชลประทานเมื่อมีการจัดหาแหล่งน้ำและ/หรือระบบส่งน้ำให้

ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
เกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	4	40.00
ลักษณะการจ่ายค่าชลประทาน		
1. เงินสด	4	100.00
- จ่ายเป็นลูกบาศก์เมตร	0	0.00
- จ่ายเป็น บาท/ไร่/ปี	4	100.00
- จ่ายแบบเหมาจ่าย (บาท/ปี)	0	0.00
- จ่ายเป็น บาท/ไร่/ฤดู	0	0.00
2. ผลผลิตทางการเกษตร	0	0.00
3. อื่น ๆ	0	0.00
เกษตรกรที่ไม่ยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	6	60.00
รวม	10	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ในส่วนของการบริการการบริหารการใช้น้ำคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ 3 ราย คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้ง 3 ราย ต้องการให้กลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นผู้ทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ เนื่องจากมีความใกล้ชิดกับเกษตรกรและสามารถเชื่อถือได้

10.8.4 การตระหนักถึงกฎหมายเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

จากการสอบถามคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 11 ราย ในเรื่องการรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน และ พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พบว่า คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำส่วนใหญ่ไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชลประทาน กล่าวคือ คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 10 ราย คิดเป็นร้อยละ 90.91 ไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน และมีคณะกรรมการ 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 9.09 ที่ไม่แสดงความคิดเห็นในประเด็นนี้ ส่วนการรับทราบเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง มีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 27.27 ทราบข้อมูลเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง และมีคณะกรรมการกลุ่ม 8 รายคิดเป็นร้อยละ 72.73 ที่ไม่ทราบ ดังแสดงในตารางที่ 4.09

ตารางที่ 4.09 การรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชลประทาน

การรับทราบเกี่ยวกับ	ทราบ		ไม่ทราบ		ไม่แสดงความเห็น	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
กองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน	0	0.00	10	90.91	1	9.09
ทราบ การชลประทานหลวง	3	27.27	8	72.73	0	0.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง ที่ได้กำหนดให้มีการจัดเก็บค่าชลประทานเพื่อการเกษตรในอัตราไม่เกิน 5 บาทต่อไร่ และนอกภาคเกษตรในอัตรา 0.50 บาทต่อลูกบาศก์เมตร พบว่า คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 9.09 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่สูงเกินไป และคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 10 ราย คิดเป็นร้อยละ 90.91 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว ซึ่งอัตราค่าชลประทานเพื่อการเกษตรโดยเฉลี่ยที่คณะกรรมการคิดว่าเป็นอัตราที่เหมาะสมคือ 4.64 บาทต่อไร่ต่อปี ส่วนความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำที่มีต่ออัตราค่าชลประทานเพื่อนอกการเกษตรที่ได้กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติ พบว่า คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 9.09 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่สูงเกินไป คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 45.45 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว และคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 45.45 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่ต่ำเกินไป ซึ่งอัตราค่าชลประทานเพื่อนอกการเกษตรโดยเฉลี่ยที่คณะกรรมการคิดว่าเป็นอัตราที่เหมาะสมคือ 1.70 บาทต่อลูกบาศก์เมตร ดังแสดงในตารางที่ 5.09 และ ตารางที่ 6.09

ตารางที่ 5.09 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตาม พรบ. การชลประทานหลวง

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตรา ค่าชลประทาน ตาม พรบ. การชลประทานหลวง	สูงเกินไป		เหมาะสม		ต่ำเกินไป		ไม่ออกความเห็น	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ภาคเกษตร (บาท/ไร่/ปี)	1	9.09	10	90.91	0	0.00	0	0.00
นอกภาคเกษตร(บาท/ลบ.ม.)	1	9.09	5	45.45	5	45.45	0	0.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

10.8.5 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วัง-กัวลม คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำได้เสนอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะให้โครงการฯ ควรส่งน้ำให้เกษตรกรในพื้นที่อย่างเพียงพอโดยดูจากความต้องการใช้น้ำของเกษตรกร และควรปรับปรุงคูส่งน้ำให้เป็นคูส่งน้ำคอนกรีต เพื่อความสะดวกในการพัฒนา ทำความสะอาด ขุดลอกคูส่งน้ำ และโครงการควรปรับปรุงคลองส่งน้ำและอาคารบังคับน้ำที่เสียหาย ซึ่งคณะกรรมการบางรายได้เสนอว่าควรจะให้เกษตรกรเป็นผู้ดำเนินการซ่อมแซมเอง เนื่องจากกรมชลประทานดำเนินการล่าช้า นอกจากนี้ยังมีคณะกรรมการบางรายให้ความเห็นว่าชลประทานควรจัดสรรงบประมาณบางส่วนมาจัดจ้างเกษตรกรในพื้นที่ขุดลอกคลอง เนื่องจากในปัจจุบันคลองส่งน้ำตื้นเขินมาก ส่วนข้อเสนอเกี่ยวกับค่าชลประทานที่จัดเก็บได้คณะกรรมการส่วนใหญ่ต้องการให้นำมาใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานและดูแลรักษา เพื่อซ่อมแซม คลอง คูส่งน้ำและอาคารชลประทานให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ตลอด นอกจากนี้คณะกรรมการต้องการให้นำเงินที่จัดเก็บมาได้มาใช้ในการพัฒนาและปรับปรุงระบบส่งน้ำอยู่ในสภาพที่ดีอยู่เสมอ และมีคณะกรรมการบางรายที่ต้องการให้นำเงินที่จัดเก็บมาได้ใช้เป็นกองทุนของหมู่บ้านเพื่อใช้ในการเกษตร โดยให้หมู่บ้านดูแลกันเอง

11. เกษตรกรผู้ใช้น้ำ

จากการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลเมื่อวันที่ 30-31 สิงหาคม 2543 เกษตรกรผู้ใช้น้ำในเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วัง-กัวลม จำนวน 63 ครัวเรือน มีข้อมูลทางเศรษฐกิจ ข้อมูลการเพาะปลูกพืช ข้อมูลลักษณะการใช้น้ำชลประทาน และความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน ดังนี้

ตารางที่ 6.09 ความคิดเห็นของคณะกรรมการเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานที่เหมาะสม

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทาน	จำนวน (ราย)
ในภาคการเกษตร (บาท/ไร่/ปี)	11
0.00	0
1.00-5.00	11
6.00-10.00	0
11.00-15.00	0
16.00-20.00	0
มากกว่า 20.00	0
ไม่แสดงความคิดเห็น	0
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 1.00	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 5.00	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 4.64	
นอกภาคการเกษตร (บาท/ลูกบาศก์เมตร)	11
0.00	0
0.10-0.50	6
0.60-1.00	3
1.10-1.50	0
1.60-2.00	0
มากกว่า 2.00	2
ไม่แสดงความคิดเห็น	0
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 0.20	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 8.00	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 1.70	

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.1 ข้อมูลทั่วไป

11.1.1 ลักษณะทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ใช้น้ำ

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกรจำนวนทั้งหมด 63 ครัวเรือน มี 54 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 85.71 ของกลุ่มเกษตรกรที่มาให้สัมภาษณ์ ประกอบอาชีพอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก มี 4 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 6.35 ประกอบอาชีพรับจ้างเป็นอาชีพหลัก และมี 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 4.59 ประกอบอาชีพรับราชการเป็นอาชีพหลัก โดยรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนประมาณ 28,958.16 บาทต่อปี เป็นรายได้โดยเฉลี่ยจากการทำการเกษตร ประมาณ 12,277.87 บาทต่อปี รายจ่ายโดยเฉลี่ยของครัวเรือนประมาณ 28,360.20 บาทต่อปี รายจ่ายค่าใช้น้ำโดยเฉลี่ยของครัวเรือนประมาณ 113.49 บาทต่อปี เกษตรกรจำนวน 25 ครัวเรือน มีรายได้ต่ำกว่า 2,000 บาทต่อเดือน เกษตรกรจำนวน 32 ครัวเรือน มีรายได้อยู่ระหว่าง 2,000 – 4,999 บาทต่อเดือน เกษตรกรจำนวน 3 ครัวเรือน มีรายได้อยู่ระหว่าง 5,000 – 9,999 บาทต่อเดือน เกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน มีรายได้อยู่ระหว่าง 10,000 – 15,999 บาทต่อเดือน (ตารางที่ 7.09 และตารางที่ 8.09)

ตารางที่ 7.09 รายได้และรายจ่ายของครัวเรือน

รายได้ - รายจ่าย	บาทต่อปี
รายได้	
รายได้เฉลี่ยของครัวเรือน	28,958.16
รายได้โดยเฉลี่ยจากการเกษตร	12,277.87
รายจ่าย	
รายจ่ายโดยเฉลี่ยของครัวเรือน	28,360.20
รายจ่ายค่าใช้น้ำโดยเฉลี่ยของครัวเรือน	113.49

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 8.09 ช่วงรายได้เฉลี่ยของเกษตรกร

ช่วงรายได้ (บาทต่อเดือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
0-1,999	25	39.68
2,000-4,999	32	50.79
5,000-9,999	3	4.76
10,000-15,999	1	4.76
16,000-24,999	0	0
25,000 ขึ้นไป	0	0

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.1.2 การใช้ประโยชน์จากที่ดิน

ลักษณะการใช้ประโยชน์จากที่ดินของกลุ่มเกษตรกรที่มาให้สัมภาษณ์ เกษตรกรมีพื้นที่ถือครองโดยเฉลี่ยประมาณ 433.13 ไร่ ซึ่งเกษตรกรนำที่ดินเหล่านั้นมาทำการเกษตรโดยเฉลี่ยประมาณ 409.5 ไร่ เป็นที่อยู่อาศัยโดยเฉลี่ยประมาณ 16.63 ไร่ เป็นที่ทิ้งร้างว่างเปล่าโดยเฉลี่ยประมาณ 7.00 ไร่ และพื้นที่ที่เป็นที่เช่าโดยเฉลี่ยประมาณ 73.00 ไร่ (ตารางที่ 9.09)

ตารางที่ 9.09 ลักษณะการใช้ประโยชน์จากที่ดิน

พื้นที่	พื้นที่ทั้งหมด (ไร่)	ร้อยละ
พื้นที่ถือครอง (มีกรรมสิทธิ์)	433.13	100.00
เพื่อการเกษตร	409.5	94.54
ที่อยู่อาศัย	16.63	3.84
ทิ้งร้างว่างเปล่า	7.00	1.62
พื้นที่เช่า (เพื่อการเกษตร)	73.00	100.00
รวม	506.13	-

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.1.3 ลักษณะการนำน้ำชลประทานมาใช้ประโยชน์

ลักษณะการนำน้ำชลประทานมาใช้ในพื้นที่มีวิธีการนำน้ำเข้าพื้นที่ทำการเกษตร ดังตารางที่ 10.09

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่นา เกษตรกรจำนวน 41 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูปล่อยให้ไหลเข้าแปลงเกษตรกรรม เกษตรกรจำนวน 15 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูผ่านแปลงเกษตรกรรมคนอื่นแล้วเข้าพื้นที่เกษตรกรรมตนเอง เกษตรกรจำนวน 3 ครัวเรือน ใช้วิธีสูบน้ำจากคลองผ่านคูผ่านแปลงเกษตรกรรมคนอื่นแล้วเข้าพื้นที่เกษตรกรรม ตนเองและเกษตรกรอีกจำนวน 2 ครัวเรือน ใช้วิธีสูบน้ำจากแปลงเกษตรกรรม

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่ไร่ เกษตรกรจำนวน 24 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูปล่อยให้ไหลเข้าแปลงเกษตรกรรม เกษตรกรจำนวน 6 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูและแปลงเกษตรกรรมคนอื่นแล้วเข้าพื้นที่เกษตรกรรมตนเอง เกษตรกรจำนวน 2 ครัวเรือน ใช้วิธีสูบน้ำจากคลองผ่านคูและแปลงเกษตรกรรมคนอื่นแล้วเข้าพื้นที่เกษตรกรรมตนเองและเกษตรกรอีกจำนวน 1 ครัวเรือน ใช้วิธีสูบน้ำจากแปลงเกษตรกรรม

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่ปลูกผัก เกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูให้ไหลเข้าแปลงเกษตรกรรม เกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูและแปลงเกษตรกรรมคนอื่นแล้วเข้าพื้นที่เกษตรกรรมตนเอง และเกษตรกรอีกจำนวน 1 ครัวเรือน ใช้วิธีสูบน้ำจากแปลงเกษตรกรรม

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่สวน เกษตรกรจำนวน 6 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูให้ไหลเข้าแปลงเกษตรกรรม และมีเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูและแปลงเกษตรกรรมคนอื่นแล้วเข้าพื้นที่เกษตรกรรมตนเอง

ตารางที่ 10.09 ลักษณะการนำน้ำมาใช้ในพื้นที่

วิธีการนำน้ำเข้าพื้นที่ทำการเกษตร	ที่นา	ที่ไร่	ที่ปลูกผัก	ที่สวน	ที่เลี้ยงสัตว์	บ่อเลี้ยงสัตว์น้ำ	อื่นๆ
	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)
สูบน้ำจากแปลงตนเองได้เลย	2	1	1	0	0	0	0
สูบน้ำจากคลอง/คูผ่านแปลงคนอื่นแล้วเข้าพื้นที่ตนเอง	3	2	0	0	0	0	0
ปล่อยน้ำจากคลอง/คูให้ไหลเข้าแปลงได้เลย	41	24	1	6	0	0	0
ปล่อยน้ำจากคลอง/คูผ่านแปลงคนอื่นแล้วเข้าพื้นที่ตนเอง	15	6	1	1	0	0	0
อื่นๆ	0	0	0	0	0	0	0

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.1.4 ความต้องการใช้น้ำเพื่อการเกษตร

เกษตรกรต้องการใช้น้ำชลประทานเพื่อการเกษตรมากที่สุดในเดือนสิงหาคม และมีความต้องการน้ำน้อยที่สุดในเดือนพฤษภาคม (ตารางที่ 11.09)

ตารางที่ 11.09 ช่วงเวลาความต้องการน้ำเพื่อการเกษตร

เดือน	จำนวนครั้ง
มกราคม	50
กุมภาพันธ์	52
มีนาคม	40
เมษายน	15
พฤษภาคม	7
มิถุนายน	21
กรกฎาคม	50
สิงหาคม	68
กันยายน	63
ตุลาคม	55
พฤศจิกายน	35
ธันวาคม	38

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2 ความคิดเห็นในการจัดเก็บค่าชลประทานของเกษตรกรผู้ใช้น้ำ

11.2.1 การจัดเก็บค่าชลประทาน

ความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน พบว่า เกษตรกรจำนวน 24 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 38.10 เห็นด้วยในการจัดเก็บค่าชลประทาน เนื่องจากได้ใช้น้ำจากชลประทานที่เพียงพอ จึงควรที่จะช่วยแบ่งเบาภาระให้กับกรมชลประทานในเรื่องงบประมาณการดูแลรักษาระบบและแหล่งน้ำของกรมชลประทาน มีเกษตรกร 37 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 58.73 ไม่เห็นด้วยกับการจัดเก็บค่าชลประทาน เนื่องจากโดยส่วนใหญ่แล้วเกษตรกรมีรายได้ที่ต่ำ เป็นหน้าที่ของกรมชลประทานที่จะต้องช่วยเหลือเกษตรกร และได้รับน้ำไม่เพียงพอ จึงไม่ควรมีการจัดเก็บค่าชลประทาน และเกษตรกรอีก 2 ครัวเรือน ไม่แสดงความคิดเห็นในเรื่องนี้ (ตารางที่ 12.09)

ตารางที่ 12.09 ความคิดเห็นในการจัดเก็บค่าชลประทานของเกษตรกร

ความคิดเห็น	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
ความเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน		
เห็นด้วย	24	38.10
ไม่เห็นด้วย	37	58.73
ไม่แสดงความคิดเห็น	2	3.17
รวม	63	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.2 ความต้องการใช้น้ำ

ความคิดเห็นของเกษตรกรถึงความต้องการแหล่งน้ำและ/หรือระบบส่งน้ำในอนาคต พบว่า มีเกษตรกรจำนวน 27 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 42.86 ต้องการให้จัดหาเฉพาะระบบส่งน้ำ มีเกษตรกรจำนวน 25 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 39.68 ต้องการให้จัดหาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ และมีเกษตรกรจำนวน 11 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 8.93 ที่ไม่ต้องการให้มีการจัดหาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ ดังตารางที่ 13.09

ตารางที่ 13.09 ความต้องการแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำในอนาคต

ความพึงประสงค์	จำนวน(ครัวเรือน)	ร้อยละ
ความต้องการแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ		
เฉพาะแหล่งน้ำ โดยผู้ใช้จัดหาระบบส่งน้ำเอง	0	0
เฉพาะระบบส่งน้ำ	27	42.86
ทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	25	39.68
ไม่ต้องการทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	11	17.46
รวม	63	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีความต้องการแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ 52 ครัวเรือน เกี่ยวกับหน่วยงานที่ควรเข้ามาทำหน้าที่ในการจัดหาและดูแลแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ พบว่า เกษตรกรจำนวน 45 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 86.54 ให้ความคิดเห็นว่าควรจะเป็นกรมชลประทาน เกษตรกรจำนวน 2 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 3.85 ให้ความคิดเห็นว่าควรที่จะเป็นรัฐวิสาหกิจ เกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 1.92 ให้ความคิดเห็นว่าควรที่จะเป็นบริษัทเอกชน เกษตรกรจำนวน 3 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 5.77 ให้ความคิดเห็นว่าควรที่จะเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำเอง และเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 1.92 ได้เสนอหน่วยงานอื่นขึ้นมา คือ อ.บ.ต. ดังตารางที่ 14.09

11.2.3 ความยินดีที่จะจ่ายและรูปแบบการจ่ายค่าชลประทาน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทานเมื่อกำหนดข้อสมมติในลักษณะที่ว่า ถ้าในอนาคตทางโครงการชลประทานสามารถที่จะจัดหาเฉพาะแหล่งน้ำ หรือเฉพาะระบบส่งน้ำ หรือทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ ที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีน้ำใช้ให้เกษตรกรอย่างเพียงพอและทั่วถึง ได้น้ำตามความต้องการแล้ว พบว่า เกษตรกรจำนวน 17 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 32.69 ไม่ยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน แต่มีเกษตรกรจำนวน 35 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 67.31 ที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน โดยมีเกษตรกรจำนวน 28 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 80.00 ต้องการจ่ายค่าชลประทานในรูปแบบเงินสด และต้องการจ่ายเป็น บาทต่อลูกบาศก์เมตร บาทต่อไร่ต่อปี บาทต่อปี (เหมาจ่าย) และบาทต่อไร่ต่อฤดู มีเกษตรกรจำนวน 6 ครัวเรือนหรือคิดเป็นร้อยละ

ละ 17.14 ต้องการจ่ายในรูปของผลผลิตทางการเกษตร และมีเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 2.86 ต้องการจ่ายในรูปแบบการจ่ายอื่นที่ต่างออกไป คือ จ่ายรวมกับภาษีที่ดิน ดังตารางที่ 15.09

ตารางที่ 14.09 หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่จัดหาและดูแลแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ

หน่วยงาน	จำนวน(ครัวเรือน)	ร้อยละ
กรมชลประทาน	45	86.54
รัฐวิสาหกิจ	2	3.85
บริษัทเอกชน	1	1.92
หน่วยงานกลางที่ตั้งขึ้นใหม่ (องค์กรมหาชน)	0	0
กลุ่มผู้ใช้น้ำ	3	5.77
อื่น ๆ	1	1.92

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.4 วิธีการชำระค่าชลประทาน

เกษตรกรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการชำระค่าชลประทาน ดังนี้ เกษตรกรจำนวน 25 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 71.43 ต้องการจะชำระค่าชลประทานโดยตรงกับพนักงานที่มาจัดเก็บ และเกษตรกรจำนวน 3 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 8.57 ได้เสนอวิธีอื่นในการชำระค่าชลประทาน คือ ชำระค่าชลประทานกับ หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ ตารางที่ 16.09

ตารางที่ 15.09 ความยินดีที่จะจ่ายและลักษณะการจ่ายค่าชลประทาน

ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
เกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	35	67.31
ลักษณะการจ่ายค่าชลประทาน		
1. เงินสด	28	80.00
- จ่ายเป็นลูกบาศก์เมตร	0	0
- จ่ายเป็น บาท/ไร่/ปี	24	85.71
- จ่ายแบบเหมาจ่าย (บาท/ปี)	3	10.71
- จ่ายเป็น บาท/ไร่/ฤดู	1	3.57
2. ผลผลิตทางการเกษตร	6	17.14
3. อื่น ๆ	1	2.86
เกษตรกรที่ไม่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	17	32.69
รวม	52	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 16.09 วิธีการชำระค่าชลประทาน

วิธีการชำระ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
โอนเงินผ่านบัญชีธนาคาร	0	0
ชำระทางไปรษณีย์	0	0
ชำระที่สำนักงานโครงการ	0	0
ชำระที่ทำการบริษัทเอกชน	0	0
ชำระโดยตรงกับพนักงานจัดเก็บ	25	71.43
อื่น ๆ	3	8.57

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.5 หน่วยงานที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการเก็บค่าชลประทาน

หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าชลประทาน ตามความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน พบว่า มีเกษตรกรจำนวน 10 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 38.46 ให้ความเห็นว่าควรเป็นกรมชลประทาน โดยเกษตรกรให้เหตุผลว่า เป็นหน้าที่ของชลประทานอยู่แล้วที่ต้องทำ และได้รับน้ำจากชลประทาน มีเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 3.85 ให้ความเห็นว่าควรเป็นรัฐวิสาหกิจ โดยเกษตรกรให้เหตุผลว่าจะปฏิบัติงานได้ดี มีเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 3.85 ให้ความเห็นว่าควรเป็นบริษัทเอกชน โดยเกษตรกรให้เหตุผลว่าจะมีความน่าเชื่อถือในการดำเนินงาน มีเกษตรกรจำนวน 11 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 42.31 ให้ความเห็นว่าควรเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยเกษตรกรให้เหตุผลว่าเป็นผู้ที่อยู่ในพื้นที่ มีความใกล้ชิดกับเกษตรกร และมีความน่าเชื่อถือ และมีเกษตรกรจำนวน 3 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 11.54 ให้ความเห็นว่าควรเป็นหน่วยงานอื่น ๆ อาทิเช่น หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยให้เหตุผลว่าหน่วยงานเหล่านั้นมีความสะดวกในการจัดเก็บ และมีความใกล้ชิดกับเกษตรกร ดังตารางที่ 17.09

ตารางที่ 17.09 หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่จัดเก็บค่าชลประทาน

หน่วยงาน	จำนวน	ร้อยละ
กรมชลประทาน	10	38.46
รัฐวิสาหกิจ	1	3.85
บริษัทเอกชน	1	3.85
หน่วยงานกลาง	0	0
กลุ่มผู้ใช้น้ำ	11	42.31
อื่นๆ	3	11.54

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

สำหรับหน่วยงานที่ควรทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ ตามความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ จำนวน 4 ครั้ว เรือน พบว่า มีเกษตรกรจำนวน 1 ครั้วเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 25.00 ให้ความเห็นว่าเป็นรัฐวิสาหกิจ โดยให้เหตุผลว่าเป็นหน่วยงานที่สมควรเข้ามาจัดเก็บ มีเกษตรกรจำนวน 2 ครั้วเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 50.00 ให้ความเห็นว่าเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยให้เหตุผลว่าเป็นผู้ที่ดูแลระบบส่งน้ำชลประทาน และมีเกษตรกรจำนวน 1 ครั้วเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 25.00 ให้ความเห็นว่าเป็นหน่วยงานอื่น ๆ อาทิเช่น หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยให้เหตุผลว่าหน่วยงานดังกล่าวมีความใกล้ชิดกับเกษตรกร ดังตารางที่ 18.09

ตารางที่ 18.09 หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่จัดเก็บค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ

หน่วยงาน	จำนวน	ร้อยละ
กรมชลประทาน	0	0
รัฐวิสาหกิจ	1	25.00
บริษัทเอกชน	0	0
หน่วยงานกลาง	0	0
กลุ่มผู้ใช้น้ำ	2	50.00
อบต.	0	0
อื่น ๆ	1	25.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.6 การรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมายการชลประทานและกองทุน หมุนเวียนเพื่อการชลประทาน

เกษตรกรจำนวน 8 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 12.70 ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชลประทานในเรื่องกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน และเกษตรกรจำนวน 55 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 83.9387.30 ที่ไม่ทราบ ส่วนการรับทราบเกี่ยวกับ พรบ. การชลประทานหลวง เกษตรกรจำนวน 5 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 7.94 ที่ได้ทราบ และเกษตรกรจำนวน 58 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 92.06 ที่ไม่ทราบ

จากการสอบถามพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชลประทานทั้งในเรื่องกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานและ พรบ.การชลประทานหลวง ดังตารางที่ 19.09

ตารางที่ 19.09 การรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชลประทาน

การรับทราบเกี่ยวกับ	ทราบ		ไม่ทราบ	
	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
กองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน	8	12.70	55	87.30
พรบ. การชลประทานหลวง	5	7.94	58	92.06

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.7 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตามพระราชบัญญัติการชลประทาน

ตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 ได้ระบุให้มีการจัดเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำในภาคเกษตรได้ในอัตราไม่เกิน 5 บาทต่อไร่ และค่าชลประทานสำหรับผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรในอัตรา 0.50 บาทต่อลูกบาศก์เมตร พบว่า เกษตรกรจำนวน 17 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 26.98 ของเกษตรกรที่มาให้สัมภาษณ์มีความคิดเห็นค่าชลประทานสำหรับผู้ใช้น้ำภาคการเกษตรมีอัตราสูงเกินไป เกษตรกรจำนวน 39 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 61.90 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว และเกษตรกรจำนวน 7 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 11.11 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่ต่ำเกินไป ดังตารางที่ 20.09

ส่วนความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานสำหรับผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตร พบว่า มีเกษตรกรจำนวน 4 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 6.35 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่สูงเกินไป มีเกษตรกรจำนวน 42 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 66.67 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว และเกษตรกรจำนวน 17 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 26.98 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่อัตราต่ำเกินไป ซึ่งเกษตรกรได้เสนออัตราค่าชลประทานทั้งในภาคเกษตร และนอกภาคเกษตรดังนี้ ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานสำหรับผู้ใช้น้ำภาคเกษตรมีอัตราค่าชลประทานเฉลี่ยเท่ากับ 5.52 บาทต่อไร่ต่อปี และความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานสำหรับผู้ใช้น้ำนอกภาคเกษตรมีอัตราค่าชลประทานเฉลี่ยเท่ากับ 0.23 บาทต่อลูกบาศก์เมตร ดังตารางที่ 20.09 และ ตารางที่ 21.09

ตารางที่ 20.09 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตาม พรบ. การชลประทานหลวง

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชล ประทาน ตาม พรบ. การชล ประทานหลวง	สูงเกินไป		เหมาะสม		ต่ำเกินไป	
	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
ภาคเกษตร (5 บาท/ไร่/ปี)	17	26.98	39	61.90	7	11.11
นอกภาคเกษตร (0.5 บาท/ลบ.ม.)	4	6.35	41	66.67	17	26.98

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

12. ผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตร

ผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรที่ใช้น้ำจากโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วัง-กวิลุม มีจำนวนทั้งหมด 8 ราย โดยแบ่งเป็น การไฟฟ้าฝ่ายผลิต (แม่เมาะ) 1 ราย โรงงานอุตสาหกรรมจำนวน 3 ราย ได้แก่ บริษัท ลำปางฟู้ดโปรดักส์ จำกัด โรงงานอินทราเชรามิก และโรงงานยูพินเชรามิก และการประปาส่วนภูมิภาคและการประปาหมู่บ้าน 4 ราย ได้แก่ การประปาส่วนภูมิภาคลำปาง การประปาหมู่บ้านนิคมเขต 3 การประปาหมู่บ้าน บ้านกล้วย และการประปาหมู่บ้าน บ้านน้ำใจ โดยมีรายละเอียดการใช้น้ำของผู้ใช้น้ำทั้ง 8 ราย ดังหัวข้อที่ 5 การใช้ประโยชน์จากน้ำชลประทานและที่ดิน โดยผู้ใช้น้ำทั้ง 8 ราย มาให้สัมภาษณ์เกือบทั้งหมด ยกเว้น โรงงานยูพินเชรามิก

ตารางที่ 21.09 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานที่เหมาะสม

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทาน	จำนวน (ราย)
ในภาคการเกษตร (บาท/ไร่/ปี)	63
0.00	5
1.00-5.00	51
6.00-10.00	4
11.00-15.00	0
16.00-20.00	2
มากกว่า 20.00	1
ไม่แสดงความคิดเห็น	0
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 0.00	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 50.00	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 5.52	
นอกภาคการเกษตร (บาท/ลบ.ม.)	63
0.00	0
0.10-0.50	46
0.60-1.00	7
1.10-1.50	0
1.60-2.00	2
มากกว่า 2.00	8
ไม่แสดงความคิดเห็น	0
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 0.00	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 50.00	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 0.23	

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

จากการสัมภาษณ์ตัวแทนของผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตร 7 ราย ดังกล่าวข้างต้น เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้น้ำ และความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน มีดังนี้

12.1 การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (โครงการแม่เมาะ)

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (โครงการแม่เมาะ) ตั้งอยู่นอกพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วัง-กิวลม โดยห่างจากโครงการฯ ประมาณ 40 กิโลเมตร ประกอบกิจการประเภทโรงไฟฟ้า มีมูลค่าทรัพย์สินประมาณ 1 แสนล้านบาท

12.1.1 ปริมาณการใช้น้ำ

การไฟฟ้าฝ่ายผลิต ใช้น้ำดิบที่สูบจากทางน้ำชลประทานของโครงการฯ ปริมาณการใช้น้ำของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตประมาณ 16 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี โดยใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิต เพื่อการหล่อเย็น และเพื่อการทำความสะอาด ประมาณ 4 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อเดือน ทั้งนี้การไฟฟ้าฝ่ายผลิตได้สำรองน้ำไว้ประมาณปีละ 130 ล้านลูกบาศก์เมตร อย่างไรก็ตามปริมาณการใช้น้ำก็ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับปริมาณการผลิตกระแสไฟฟ้า นอกจากนี้ยังใช้เพื่อผลิตน้ำประปาให้แก่เจ้าหน้าที่ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิต ทั้งนี้การไฟฟ้าฝ่ายผลิตไม่สามารถระบุปริมาณน้ำที่นำไปใช้เพื่อการผลิตน้ำประปาได้

12.1.2 การจ่ายเงินค่าชลประทาน

ปัจจุบัน (2543) การไฟฟ้าฝ่ายผลิตยังไม่ต้องจ่ายค่าชลประทานให้แก่โครงการฯ เนื่องจากทางโครงการฯ ยังอยู่ในช่วงการดำเนินงานออกกฎกระทรวงกำหนดทางน้ำเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทาน

12.1.3 อุปสงค์ในการใช้น้ำประปา

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (โครงการแม่เมาะ) ยังไม่มีการวางแผนความต้องการใช้น้ำในอนาคต

12.1.4 ปัญหาในการใช้น้ำชลประทาน

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (โครงการแม่เมาะ) ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับปริมาณน้ำและคุณภาพน้ำ กล่าวคือ มีน้ำใช้เพียงพอตลอดปี และน้ำที่ใช้ไม่มีสี กลิ่น และตะกอน รวมทั้งน้ำที่ใช้มีรสจืด ซึ่งไม่เป็นอุปสรรคในการผลิตกระแสไฟฟ้า

12.1.5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการแหล่งน้ำและหรือระบบส่งน้ำใหม่ หน่วยงานที่ควรเข้ามาจัดหาแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าชลประทาน ภายใต้ข้อสมมติที่ว่า มีหน่วยงานราชการหรือเอกชน ทำหน้าที่จัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ และขยายขอบเขตการส่งน้ำมาถึงหน่วยงานของผู้ให้สัมภาระณ์ โดยมีปริมาณน้ำที่เพียงพอต่อความต้องการ มีดังนี้

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตต้องการให้หน่วยงานราชการหรือเอกชนเข้ามาจัดหาทั้งแหล่งน้ำ และระบบส่งน้ำ โดยมีความยินดีที่จะจ่ายค่าติดตั้งมิเตอร์ ค่าก่อสร้างระบบส่งน้ำ และค่าบริการ แก่หน่วยงานที่เข้ามาทำหน้าที่จัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ แต่ไม่ระบุค่าติดตั้ง มิเตอร์ ค่าก่อสร้างระบบส่งน้ำ และค่าบริการ ดังกล่าว สำหรับความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน การไฟฟ้าฝ่ายผลิตมีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทานในอัตราที่ทางราชการกำหนด และต้องการที่จะจ่ายค่าชลประทานเป็นรายปีโดยชำระผ่านบัญชีธนาคาร ทางไปรษณีย์ ที่สำนักงานโครงการชลประทาน หรือชำระที่ทำการบริษัทเอกชน และมีความเห็นว่าหน่วยงานที่ควรเข้ามาทำหน้าที่ในการจัดหาแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ และจัดเก็บค่าชลประทานควรเป็นกรมชลประทาน เนื่องจาก กรมชลประทานเป็นหน่วยงานราชการและผู้ใช้น้ำได้รับความสะดวกสบายในการใช้บริการ

12.1.6 การตระหนักถึงกฎหมายเกี่ยวกับค่าชลประทาน

การตระหนักทางด้านกฎหมาย พบว่า การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (โครงการแม่เมาะ) ไม่ทราบมาก่อนว่าค่าชลประทานที่กรมชลประทานจัดเก็บได้ตามกฎหมายจะต้องนำเข้ากองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน และตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สามารถออกกฎกระทรวงกำหนดทางน้ำชลประทานเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรได้ในอัตรา 0.50 บาทต่อลูกบาศก์เมตรและในภาคการเกษตรได้ในอัตราไม่เกิน 5 บาทต่อไร่ต่อปี ซึ่งการไฟฟ้าฝ่ายผลิตเห็นว่าอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำในและนอกภาคการเกษตรเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว

12.2 โรงงานอุตสาหกรรม

12.2.1 บริษัท ลำปางฟู้ดโปรดักส์ จำกัด

บริษัท ลำปางฟู้ดโปรดักส์ จำกัด ประกอบกิจการประเภทยาลูกชิ้น ผักและผลไม้บรรจุกระป๋อง โดยผลิตภายใต้เครื่องหมายการค้าอื่น ร้อยละ 90 และผลิตภายใต้เครื่องหมายการค้าของบริษัทเองร้อยละ 10 บริษัทมีจำนวนแรงงานที่เป็นพนักงานบริษัท 500 คน ในช่วงที่บริษัทเร่งผลิตจะจ้างแรงงานเพิ่มเป็น 1,000 คน และมีมูลค่าทรัพย์สินในปี 2542 ประมาณ 260 ล้านบาท

12.2.1.1 ปริมาณการใช้น้ำ

บริษัท ลำปางฟู้ดโปรดักส์ จำกัด ใช้ทั้งน้ำบาดาลและน้ำชลประทานในกระบวนการผลิต โดยใช้น้ำชลประทานเพื่อการหล่อเย็นและทำความสะอาด และใช้น้ำบาดาลเพื่อเป็นวัตถุดิบในการผลิตและการหล่อเย็น ปริมาณน้ำชลประทานและน้ำบาดาลที่บริษัทใช้ประมาณเดือนละ 100,000 ลูกบาศก์เมตร โดยแบ่งเป็นน้ำบาดาลประมาณเดือนละ 2,000 ลูกบาศก์เมตร และน้ำชลประทานประมาณเดือนละ 98,000 ลูกบาศก์เมตร

12.2.1.2 การจ่ายเงินค่าชลประทาน

ปัจจุบัน (2543) บริษัท ลำปางฟู้ดโปรดักส์ จำกัด ยังไม่ต้องจ่ายค่าชลประทานให้แก่โครงการฯ เนื่องจากทางโครงการยังอยู่ในช่วงการดำเนินงานออกกฎกระทรวงกำหนดทางน้ำเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทาน แต่บริษัทมีรายจ่ายในการปรับปรุงคุณภาพน้ำชลประทานประมาณเดือนละ 30,000 บาท สำหรับในส่วนของน้ำบาดาล บริษัทต้องจ่ายค่าน้ำบาดาลให้แก่กรมทรัพยากรธรณีในอัตรา 1.05 บาทต่อลูกบาศก์เมตร นั่นคือ บริษัทต้องจ่ายค่าน้ำบาดาลให้แก่กรมทรัพยากรธรณีประมาณเดือนละ 2,100 บาท โดยทางกรมทรัพยากรธรณีจะจัดส่งใบแจ้งหนี้ค่าน้ำบาดาลที่ทางบริษัทจะต้องชำระให้แก่ทางบริษัทในทุก ๆ 3 เดือน แล้วจากนั้นทางบริษัทจะนำเงินค่าน้ำบาดาลไปชำระให้แก่ทางกรมทรัพยากรธรณีเป็นเงินสด

12.2.1.3 อุปสงค์ในการใช้น้ำ

บริษัท ลำปางฟู้ดโปรดักส์ จำกัด คาดการณ์ว่าความต้องการใช้น้ำในอนาคตอาจเพิ่มขึ้นประมาณปีละ 100,000 ลูกบาศก์เมตร

12.2.1.4 ปัญหาในการใช้น้ำ

บริษัท ลำปางฟู้ดโปรดักส์ จำกัด มีปัญหาเกี่ยวกับปริมาณน้ำที่ใช้ในส่วน of น้ำชลประทาน กล่าวคือ ปริมาณน้ำที่ใช้ไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้น้ำในแต่ละปี นอกจากนี้ทางบริษัทยังประสบปัญหาด้านคุณภาพน้ำ โดยพบว่าน้ำที่ใช้นั้นมีสี กลิ่น และตะกอน โดยทางบริษัทให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องคุณภาพน้ำมาก เนื่องจากเป็นโรงงานที่ประกอบกิจการเกี่ยวกับการผลิตผักและผลไม้บรรจุกระป๋อง ซึ่งเป็นสิ่งที่ประชาชนใช้ในการบริโภค และเป็นสินค้าเพื่อการส่งออก

12.2.1.5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำใหม่ หน่วยงานที่ควรเข้ามาจัดหาแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าชลประทาน ภายใต้ข้อสมมติที่ว่า มีหน่วยงานราชการ หรือเอกชนทำหน้าที่จัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ และขยายขอบเขตการส่งน้ำมาถึงหน่วยงานของผู้ให้สัมภาษณ์ โดยมีปริมาณน้ำที่เพียงพอต่อความต้องการ มีดังนี้

ตัวแทนของบริษัท ลำปางฟู้ดโปรดักส์ จำกัด ต้องการให้หน่วยงานราชการ หรือเอกชนเข้ามาจัดหาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ โดยมีความยินดีที่จะจ่ายค่าติดตั้งมิเตอร์ ค่าก่อสร้างระบบส่งน้ำ และค่าบริการ แก่หน่วยงานที่เข้ามาทำหน้าที่จัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ แต่ไม่ระบุค่าติดตั้งมิเตอร์ ค่าก่อสร้างระบบส่งน้ำ และค่าบริการ ดังกล่าว สำหรับความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน บริษัท ลำปางฟู้ดโปรดักส์ จำกัด มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทานในอัตรา 0.50 บาทต่อลูกบาศก์เมตร โดยต้องการที่จะจ่ายค่าชลประทานเป็นรายปีโดยชำระที่สำนักงานโครงการชลประทาน

ตัวแทนของบริษัท ลำปางฟู้ดโปรดักส์ จำกัด มีความคิดเห็นว่าหน่วยงานที่ควรเข้ามาทำหน้าที่ในการจัดหาแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ และจัดเก็บค่าชลประทานควรเป็นกรมชลประทาน เนื่องจากกรมชลประทานเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบอยู่เดิมแล้ว

12.2.1.6 การตระหนักถึงกฎหมายเกี่ยวกับค่าชลประทาน

การตระหนักทางด้านกฎหมาย พบว่า บริษัท ลำปางฟู้ดโปรดักส์ จำกัด ไม่ทราบมาก่อนว่าค่าชลประทานที่กรมชลประทานจัดเก็บได้ตามกฎหมายจะต้องนำเข้ากองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน และตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สามารถออกกฎกระทรวงกำหนดทางน้ำชลประทานเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรได้ในอัตรา 0.50 บาทต่อลูกบาศก์เมตร และในภาคการเกษตรได้ในอัตราไม่เกิน 5 บาทต่อไร่ต่อปี ซึ่งบริษัท ลำปางฟู้ดโปรดักส์ จำกัด มีความเห็นว่าอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำในและนอกภาคการเกษตรเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว

12.2.2 บริษัท อินทราเชรามิก จำกัด

บริษัท อินทราเชรามิก จำกัด ประกอบกิจการประเภทผลิตเซรามิก ตั้งอยู่นอกเขตพื้นที่โครงการชลประทาน โดยอยู่ห่างจากโครงการชลประทานประมาณ 40 กิโลเมตร มีจำนวนแรงงาน 400 คน มูลค่าทรัพย์สิน (2542) ประมาณ 80 ล้านบาท

12.2.2.1 ปริมาณการใช้น้ำ

บริษัท อินทราเซรามิก จำกัด ใช้น้ำประมาณเดือนละ 1,800 ลูกบาศก์เมตร น้ำที่ใช้เป็นน้ำดิบที่ได้จากคลองชลประทานจำนวน 900 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน และน้ำบาดาลจำนวน 900 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน วัตถุประสงค์ในการใช้ คือ ใช้เพื่อเป็นวัตถุดิบในการผลิต และเพื่อการหล่อเย็น บริษัทมีวิธีการนำน้ำดิบที่ได้จากคลองชลประทานและน้ำบาดาลมาใช้โดยวิธีการสูบ

12.2.2.2 การจ่ายเงินค่าชลประทาน

ปัจจุบัน (2543) บริษัท อินทราเซรามิก จำกัด ไม่ต้องจ่ายค่าชลประทานให้แก่โครงการฯ เนื่องจากทางโครงการยังอยู่ในช่วงการดำเนินงานออกกฎกระทรวงกำหนดทางน้ำเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทาน แต่ทางบริษัทมีค่าใช้จ่ายในการใช้น้ำ โดยคิดเป็นร้อยละ 0.2 ของค่าใช้จ่ายของโรงงานในรอบหนึ่งปี โดยแบ่งเป็นค่าใช้จ่ายในการให้น้ำชลประทานเกี่ยวกับค่าดูแลและบำรุงรักษาเครื่องสูบน้ำประมาณ 6 บาทต่อลูกบาศก์เมตร เมื่อคิดเป็นค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนประมาณเดือนละ 5,400 บาท หรือ 64,800 บาทต่อปี

สำหรับค่าใช้จ่ายในการใช้น้ำบาดาลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน กล่าวคือ ส่วนแรกบริษัทต้องจ่ายค่าน้ำบาดาลให้แก่กรมทรัพยากรธรณีในอัตรา 2.85 บาทต่อลูกบาศก์เมตร และเป็นค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษาเครื่องสูบน้ำบาดาลอีกประมาณ 3.15 บาทต่อลูกบาศก์เมตร

ขั้นตอนการจ่ายเงินให้แก่กรมทรัพยากรธรณีมีดังนี้ บริษัททำการจดปริมาตรการใช้น้ำของทุกวันและแจ้งให้แก่กรมทรัพยากรธรณีทราบ แล้วจากนั้นกรมทรัพยากรธรณีจะส่งใบแจ้งหนี้มายังบริษัททุก ๆ 3 เดือน จากนั้นทางบริษัทก็จะนำเงินไปจ่ายที่หน่วยงานของกรมทรัพยากรธรณี

12.2.2.3 อุปสงค์การใช้น้ำประปา

บริษัท อินทราเซรามิก จำกัด คาดว่าความต้องการใช้น้ำในอนาคตจะเพิ่มขึ้น เนื่องจากต้องการขยายกำลังการผลิต โดยปริมาณน้ำที่ต้องการเพิ่มขึ้น แบ่งเป็น น้ำดิบประมาณเดือนละ 900 ลูกบาศก์เมตร น้ำประปาประมาณเดือนละ 900 ลูกบาศก์เมตร และน้ำบาดาลประมาณเดือนละ 900 ลูกบาศก์เมตร

12.2.2.4 ปัญหาในการใช้น้ำ

บริษัท อินทราเซรามิก จำกัด ประสบปัญหาในการใช้น้ำทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพโดยเฉพาะในฤดูแล้ง กล่าวคือ ปริมาณน้ำดิบที่ได้จากคลองชลประทานไม่เพียงพอต่อความต้องการตลอดปี และน้ำดิบที่ใช้มีลักษณะขุ่นและมีสีเหมือนดินลูกรัง

12.2.2.5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำใหม่ หน่วยงานที่ควรเข้ามาจัดหาแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าชลประทาน ภายใต้ข้อสมมติที่ว่า มีหน่วยงานราชการหรือเอกชนทำหน้าที่จัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ และขยายขอบเขตการส่งน้ำมาถึงหน่วยงานของผู้ให้สัมภาษณ์ โดยมีปริมาณน้ำที่เพียงพอต่อความต้องการ มีดังนี้

ตัวแทนของบริษัท อินทราเซรามิก จำกัด ต้องการให้หน่วยงานราชการหรือเอกชนเข้ามาจัดหาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ โดยมีความยินดีที่จะจ่ายค่าติดตั้งมิเตอร์ ค่าก่อสร้างระบบส่งน้ำ และค่าบริการ แก่หน่วยงานที่เข้ามาทำหน้าที่จัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ แต่ไม่ระบุค่าติดตั้งมิเตอร์ ค่าก่อสร้างระบบส่งน้ำ และค่าบริการ เนื่องจากยังไม่สามารถที่จะประเมินได้ในขณะนี้ให้สัมภาษณ์ สำหรับความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน บริษัท อินทราเซรามิก จำกัด มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทานในอัตรา 4 บาทต่อลูกบาศก์เมตร ต้องการที่จะจ่ายค่าชลประทานครั้งละครั้งปีโดยวิธีการโอนผ่านบัญชีธนาคาร

ตัวแทนของบริษัท อินทราเซรามิก จำกัด มีความคิดเห็นว่าหน่วยงานที่ควรเข้ามาทำหน้าที่ในการจัดหาแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ และจัดเก็บค่าชลประทานควรเป็นบริษัทเอกชน เนื่องจาก บริษัทเอกชนสามารถให้บริการที่รวดเร็ว และมีการปรับปรุงแก้ไขระบบส่งน้ำตลอดเวลา

12.2.2.6 การตระหนักถึงกฎหมายเกี่ยวกับค่าชลประทาน

การตระหนักทางด้านกฎหมาย พบว่า บริษัท อินทราเซรามิก จำกัด ไม่ทราบมาก่อนว่าค่าชลประทานที่กรมชลประทานจัดเก็บได้ตามกฎหมายจะต้องนำเข้ากองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน และตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สามารถออกกฎกระทรวงกำหนดทางน้ำชลประทานเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรได้ในอัตราลูกบาศก์เมตรละห้าสิบลสตางค์และในภาคการเกษตรได้ในอัตราไม่เกิน 5 บาทต่อไร่ต่อปี ซึ่งบริษัท อินทราเซรามิก จำกัด เห็นว่าอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรเป็นอัตราที่สูงเกินไป โดยให้ความเห็นว่าอัตราค่าชลประทานสำหรับผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรควรอยู่ที่ 3 บาทต่อไร่ต่อปี ส่วนอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว

12.2.3 โรงงานธนบดีสกุล

โรงงานธนบดีสกุล ประกอบกิจการประเทป็นด้วยขนมถ้วย ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่โครงการชลประทาน โดยอยู่ห่างจากโครงการชลประทานประมาณ 0.10 กิโลเมตร มีจำนวนแรงงาน 8 คน มูลค่าทรัพย์สินในปี 2542 ประมาณ 400,000 บาท

12.2.3.1 ปริมาณการใช้น้ำ

ปัจจุบัน (2543) โรงงานธนบดีสกุล ใช้น้ำดิบจากทางน้ำชลประทาน น้ำบาดาล และน้ำประปาที่ผ่านการกรอง โดยปริมาณการใช้น้ำที่โรงงานใช้เฉลี่ยประมาณเดือนละ 2.80 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน โดยใช้น้ำดิบจากทางน้ำชลประทานเพื่อการอุปโภค เช่น ทำความสะอาดพื้นประมาณ 4 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน และใช้เพื่อรดน้ำต้นไม้ ชำระล้างร่างกาย และเครื่องครัว ประมาณเดือนละ 8 ลูกบาศก์เมตร ใช้น้ำประปาเพื่อเป็นวัตถุดิบในการผลิตประมาณเดือนละ 2.40 ลูกบาศก์เมตร และใช้น้ำบ่อเพื่อทำความสะอาดพื้นและรดน้ำต้นไม้ประมาณเดือนละ 0.30 ลูกบาศก์เมตร

12.2.3.2 การจ่ายเงินค่าชลประทาน

ปัจจุบัน (2543) โรงงานธนบดีสกุล ไม่ต้องจ่ายค่าชลประทานให้แก่โครงการฯ เนื่องจากทางโครงการยังอยู่ในช่วงการดำเนินงานออกกฎกระทรวงกำหนดทางน้ำเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทาน แต่ทางโรงงานมีค่าใช้จ่ายในการใช้น้ำ โดยคิดเป็นร้อยละ 1 ของค่าใช้จ่ายของโรงงานในรอบหนึ่งปี โดยแบ่งเป็นค่าใช้จ่ายในการใช้น้ำประปาประมาณ 200 บาทต่อเดือน สำหรับค่าใช้จ่ายในการใช้น้ำบาดาลนั้นทางโรงงานไม่มีค่าใช้จ่าย นอกจากค่าจ้างในการขุดบ่อทั้งหมดประมาณ 800 บาท

12.2.3.3 อุปสงค์การใช้น้ำชลประทาน

โรงงานธนบดี คาดการณ์ว่าความต้องการใช้น้ำในอนาคตจะเพิ่มขึ้น เนื่องจากจะมีการขยายกำลังการผลิต โดยคาดว่าจะมีความต้องการใช้น้ำดิบ (น้ำชลประทาน) เพิ่มขึ้นประมาณเดือนละ 12 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน

12.2.3.4 ปัญหาในการใช้น้ำชลประทาน

โรงงานธนบดี ประสบปัญหาการใช้น้ำชลประทานเฉพาะในเรื่องของคุณภาพน้ำ โดยทางโรงงานให้ข้อมูลว่าน้ำชลประทานที่ใช้นั้นไม่มีค่าความเป็นกลาง จึงไม่สามารถใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตได้ นอกจากนี้ น้ำชลประทานยังมีกลิ่นและมีตะกอน ซึ่งทางโรงงานเห็นว่าปัญหาในเรื่องคุณภาพน้ำเป็นสิ่งที่โรงงานให้ความสำคัญพอสมควร

12.2.3.5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำใหม่ หน่วยงานที่ควรเข้ามาจัดหาแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าชลประทาน ภายใต้ข้อสมมติที่ว่า มีหน่วยงานราชการ หรือเอกชนทำหน้าที่จัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ และขยายขอบเขตการส่งน้ำ มาถึงหน่วยงานของผู้ให้สัมภาษณ์ โดยมีปริมาณน้ำที่เพียงพอต่อความต้องการ มีดังนี้

ตัวแทนของโรงงานธนบดีต้องการให้หน่วยงานราชการหรือเอกชนเข้ามาจัดหาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ โดยมีความยินดีที่จะจ่ายค่าติดตั้งมิเตอร์ ค่าก่อสร้างระบบส่งน้ำ และค่าบริการ แก่หน่วยงานที่เข้ามาทำหน้าที่จัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ โดยรวมไม่เกิน 2,000 บาท สำหรับความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน โรงงานธนบดี มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทานในอัตราไม่เกิน 30 บาทต่อลูกบาศก์เมตร และต้องการที่จะจ่ายค่าชลประทานเป็นรายปีโดยวิธีชำระโดยตรงต่อเจ้าหน้าที่ของโครงการชลประทานโดยให้เจ้าหน้าที่ของโครงการฯ ไปเก็บเงินที่โรงงานเอง

ตัวแทนของโรงงานธนบดี มีความคิดเห็นว่าหน่วยงานที่ควรเข้ามาทำหน้าที่ในการจัดหาแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ และจัดเก็บค่าชลประทานควรเป็นกรมชลประทาน เนื่องจาก สามารถให้คำปรึกษาแก่ผู้ใช้น้ำได้ดี และเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ในการดูแลและรักษาระบบส่งน้ำ อยู่เดิมก่อนแล้ว

12.2.3.6 การตระหนักถึงกฎหมายเกี่ยวกับค่าชลประทาน

การตระหนักทางด้านกฎหมาย พบว่า โรงงานธนบดี ไม่ทราบมาก่อนว่าค่าชลประทานที่กรมชลประทานจัดเก็บได้ตามกฎหมายจะต้องนำเข้ากองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน และตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สามารถออกกฎกระทรวงกำหนดทางน้ำชลประทานเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรได้ในอัตรา 0.50 บาทต่อลูกบาศก์เมตร และในภาคการเกษตรได้ในอัตราไม่เกิน 5 บาทต่อไร่ต่อปี ซึ่งโรงงานธนบดี เห็นว่าอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำในและนอกภาคการเกษตรเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว

12.3 การประปา

12.3.1 การประปาส่วนภูมิภาค

การประปาส่วนภูมิภาคที่มาให้สัมภาระ คือ การประปาส่วนภูมิภาคลำปาง โดยมีโรงงานผลิตน้ำประปาดังอยู่นอกเขตพื้นที่โครงการ แต่มีโรงสูบน้ำตั้งอยู่ในเขตพื้นที่โครงการ โดยกำหนดจุดสูบน้ำทั้งหมด 3 แห่ง แห่งแรกเหนือฝายหลวงสบอ่างขึ้นไป 1 จุด และอีกสองจุด สูบน้ำจากคลองส่งน้ำสายใหญ่แม่ปุง

12.3.1.1 จำนวนผู้ใช้น้ำและปริมาณการใช้น้ำ

ปัจจุบัน (2543) การประปาส่วนภูมิภาคมีจำนวนผู้ใช้น้ำประมาณ 21,000ครัวเรือน โดยจำหน่ายให้แก่ผู้ใช้เป็นอัตราที่แตกต่างกัน โดยใช้อัตรากลางที่กำหนดจากส่วนกลางน้ำที่การประปาส่วนภูมิภาคใช้เป็นน้ำดิบที่ได้จากทางน้ำชลประทาน โดยใช้น้ำชลประทานเพื่อการผลิตน้ำประปาประมาณวันละ 20,000 ลูกบาศก์เมตร หรือ 600,000 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน หรือเท่ากับ 72 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี ข้อมูลการใช้น้ำ ปริมาณน้ำที่จัดหามาได้(ผลิตได้) และที่จ่ายออกไป ในอดีตตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2536 ถึง 2542 โดยแบ่งตามแหล่งน้ำ ของการประปาส่วนภูมิภาคลำปาง แสดงดังตารางที่ 22.09

12.3.1.2 การจ่ายเงินค่าชลประทาน

ปัจจุบัน (2543) การประปาส่วนภูมิภาคลำปาง ไม่ต้องจ่ายค่าชลประทานให้แก่โครงการฯ เนื่องจากทางโครงการยังอยู่ในช่วงการดำเนินงานออกกฎกระทรวงกำหนดทางน้ำเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทาน

ตารางที่ 22.09 ปริมาณน้ำที่ได้ ปริมาณน้ำที่จัดหามาและปริมาณน้ำที่จ่ายออกไป

ปี พ.ศ.	ปริมาณน้ำที่สูบจาก คลองชลประทาน (ล้านลบ.ม.)	ปริมาณน้ำที่ได้ จากแม่น้ำวัง (ล้านลบ.ม.)	ปริมาณน้ำที่จัด หามา (ล้านลบ.ม.)	ปริมาณน้ำที่จ่ายไป (ล้านลบ.ม.)
2536	7.18	-	7.18	6.95
2537	5.60	2.00	7.60	7.38
2538	5.42	2.00	7.42	7.24
2539	4.99	2.00	6.99	6.48
2540	5.47	2.00	7.49	7.31
2541	5.83	2.00	7.83	7.27
2542	6.42	2.00	7.48	6.92

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

12.3.1.3 อุปสงค์การใช้น้ำชลประทาน

การประปาส่วนภูมิภาคลำปางคาดว่าจะในอนาคตจะมีจำนวนผู้ใช้น้ำเพิ่มขึ้นร้อยละ 10 ของจำนวนผู้ใช้น้ำในปัจจุบัน (2543) หรือเพิ่มขึ้นประมาณ 2,100 ครัวเรือน โดยทางการประปามีแผนที่จะขยายกำลังการผลิตเพิ่มขึ้นประมาณวันละ 6,000 ลูกบาศก์เมตร หรือเดือนละ 180,000 ลูกบาศก์เมตร แผนดังกล่าวนี้จะครอบคลุมประมาณ 5 ปี

12.3.1.4 ปัญหาในการใช้น้ำชลประทาน

การประปาส่วนภูมิภาคลำปางมีปริมาณน้ำให้พอเพียงตลอดปี จึงไม่มีปัญหาการใช้น้ำในเรื่องของปริมาณน้ำ สำหรับปัญหาเรื่องของคุณภาพน้ำนั้นพบบ้างเล็กน้อยในช่วงฤดูแล้งในกรณีที่น้ำต้นทุนของเขื่อนมีน้อยซึ่งไม่ส่งผลกระทบต่อต้นทุนการผลิตมากนัก อย่างไรก็ตามทางการประปาส่วนภูมิภาคลำปางก็ให้ความสำคัญกับความสะอาดของน้ำที่จะนำมาใช้ในการผลิตน้ำประปา เนื่องจากเป็นน้ำที่ใช้เพื่อการอุปโภคและบริโภค

12.3.1.5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำใหม่ หน่วยงานที่ควรเข้ามาจัดหาแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าชลประทาน ภายใต้ข้อสมมติที่ว่า มีหน่วยงานราชการ หรือเอกชนทำหน้าที่จัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ และขยายขอบเขตการส่งน้ำ มาถึงหน่วยงานของผู้ให้สัมภาษณ์ โดยปริมาณน้ำมีเพียงพอต่อความต้องการ มีดังนี้

ตัวแทนของการประปาส่วนภูมิภาคต้องการให้หน่วยงานราชการหรือเอกชน เข้ามาจัดหาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ โดยมีความยินดีที่จะจ่ายค่าติดตั้งมิเตอร์ ค่าก่อสร้าง และระบบส่งน้ำแก่หน่วยงานที่เข้ามาทำหน้าที่จัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ โดยรวม ประมาณ 200,000 บาท ส่วนค่าบริการอื่น ๆ ยังไม่สามารถระบุได้

ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน ตัวแทนของการประปาส่วนภูมิภาค ลำปางมีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทานในอัตรา 0.50 บาทต่อลูกบาศก์เมตร และต้องการที่จะ จ่ายค่าชลประทานเป็นรายเดือนโดยวิธีชำระโดยจ่ายเป็นเช็คเงินสดให้แก่ทางโครงการชลประทาน

ตัวแทนของการประปาส่วนภูมิภาคลำปางมีความคิดเห็นว่าหน่วยงานที่ควร เข้ามาทำหน้าที่ในการจัดหาแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ และจัดเก็บค่าชลประทานควรเป็นกรมชล ประทาน เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการดูแลและรักษาระบบส่งน้ำอยู่เดิมก่อนแล้ว

12.2.3.6 การตระหนักถึงกฎหมายเกี่ยวกับค่าชลประทาน

การตระหนักทางด้านกฎหมาย พบว่า ตัวแทนของการประปาส่วนภูมิภาค ลำปาง ไม่ทราบมาก่อนว่าค่าชลประทานที่กรมชลประทานจัดเก็บได้ตามกฎหมายจะต้องนำเข้า กองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน แต่ทราบว่าตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สามารถ ออกกฎกระทรวงกำหนดทางน้ำชลประทานเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการ เกษตรได้ในอัตรา 0.50 บาทต่อลูกบาศก์เมตร และในภาคการเกษตรได้ในอัตราไม่เกิน 5 บาทต่อ ไร่ต่อปี ซึ่งตัวแทนของการประปาส่วนภูมิภาคลำปางมีความเห็นว่าอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บ จากผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรเป็นอัตราที่ต่ำเกินไป แต่ไม่ได้ระบุอัตราที่ควรจะเป็นโดยให้เหตุผลว่า

ขึ้นอยู่กับต้นทุนที่แท้จริง สำหรับอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้นำนอกภาคการเกษตร ตัวแทนของการประปาส่วนภูมิภาคมีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเหมาะสมแล้ว

12.3.2 การประปาหมู่บ้าน

การประปาหมู่บ้านที่มาให้สัมภาระ ได้แก่ การประปาหมู่บ้านกล้วยม่วง และการประปาหมู่บ้านแม่ปุง

ส่วนการประปาหมู่บ้านกล้วยม่วงและการประปาหมู่บ้านแม่ปุงตั้งอยู่นอกเขตพื้นที่ชลประทาน โดยอยู่ห่างจากโครงการฯ 1.5 กิโลเมตร และ 20 กิโลเมตร

12.3.2.1 จำนวนผู้น้ำและปริมาณการใช้น้ำ

จำนวนผู้น้ำของการประปาหมู่บ้านกล้วยม่วงและการประปาหมู่บ้านแม่ปุง มีจำนวนผู้น้ำประมาณ 335 ครัวเรือน และ 230 ครัวเรือน ตามลำดับ

น้ำที่การประปาหมู่บ้านทั้งสองใช้ในการผลิตน้ำประปาเป็นน้ำที่สูบจากทางน้ำชลประทานและนำมาผ่านขบวนการกรอง และจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภคในอัตรา 5 บาทต่อลูกบาศก์เมตร ในอัตราที่เท่า ๆ กันทุกปริมาณการใช้ โดยปริมาณการใช้น้ำของการประปาทั้งสองมีดังนี้ (1) การประปาหมู่บ้านกล้วยม่วงใช้น้ำชลประทานประมาณเดือนละ 3,000 ลูกบาศก์เมตร และ (2) การประปาหมู่บ้านแม่ปุงใช้น้ำชลประทานประมาณวันละ 2,700 ลูกบาศก์เมตร

12.3.2.2 การจ่ายเงินค่าชลประทาน

การประปาหมู่บ้านทั้งสองไม่ต้องจ่ายค่าชลประทานให้แก่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วัง-ก๊วลม เนื่องจากโครงการฯ ยังอยู่ระหว่างการดำเนินการขออนุญาตกฏกระทรวงกำหนดทางน้ำเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทาน ตามที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518

12.3.2.3 อุปสงค์การใช้น้ำประปา

การประปาหมู่บ้านกล้วยม่วงคาดว่าจะจำนวนผู้ใช้น้ำจะเพิ่มขึ้นในอีก 5 ปี ข้างหน้าประมาณ 50 ครัวเรือน โดยคิดเป็นปริมาณความต้องการน้ำประมาณ 36,000 ลูกบาศก์เมตรต่อปี และในอีก 5 ปี ข้างหน้าการประปาฯ สามารถที่จะผลิตน้ำประปาได้ประมาณ 40,000 ลูกบาศก์เมตรต่อปี

การประปาหมู่บ้านแม่ปุง คาดว่าจำนวนผู้ใช้น้ำจะเพิ่มขึ้นในอีก 5 ปี ข้างหน้าประมาณ 300 ครัวเรือน แต่ไม่เกิน 400 ครัวเรือน เนื่องจากกำลังการผลิตของการประปาฯ สามารถรองรับความต้องการใช้ของผู้ใช้น้ำได้ไม่เกิน 400 ครัวเรือน ทั้งนี้ทางการประปายังไม่มีแผนที่จะเพิ่มหรือขยายกำลังการผลิต

12.3.2.4 ปัญหาการใช้น้ำชลประทาน

การประปาหมู่บ้านกล้วยม่วงไม่มีปัญหาเรื่องปริมาณน้ำที่ใช้ กล่าวคือ การประปาหมู่บ้านกล้วยม่วงมีปริมาณน้ำใช้พอเพียงตลอดปี แต่การประปาหมู่บ้านแม่ปุงนั้น ประสบปัญหาเรื่องปริมาณน้ำใช้ โดยเฉพาะในฤดูแล้งปริมาณน้ำไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้

สำหรับปัญหาคุณภาพน้ำ การประปาหมู่บ้านทั้งสองพบปัญหาคุณภาพน้ำเดียวกัน ปัญหาที่พบคือ น้ำชลประทานที่นำมาใช้ในการผลิตน้ำประปานั้นมีตะกอน นอกจากนี้การประปาหมู่บ้านแม่ปุง ยังพบปัญหาเกี่ยวกับรสชาติของน้ำ กล่าวคือ น้ำที่ใช้ในการผลิตน้ำประปามีรสกร่อย

12.3.2.5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

เมื่อสอบถามตัวแทนของการประปาหมู่บ้านกล้วยม่วง และการประปาหมู่บ้านแม่ปุง เกี่ยวกับความต้องการแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำใหม่ หน่วยงานที่ควรเข้ามาจัดหาแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าชลประทาน ภายใต้ข้อสมมติที่ว่า มีหน่วยงานราชการหรือเอกชนทำหน้าที่จัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ และขยายขอบเขตการส่งน้ำมาถึงหน่วยงานของผู้ให้สัมภาษณ์ โดยปริมาณน้ำมีเพียงพอต่อความต้องการ มีดังนี้

สำหรับการประปาหมู่บ้านกล้วยม่วงและการประปาหมู่บ้านแม่ปุง ไม่ต้องการให้หน่วยงานราชการหรือเอกชนเข้ามาจัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ

12.3.2.6 การตระหนักถึงกฎหมายเกี่ยวกับค่าชลประทาน

การตระหนักทางด้านกฎหมาย พบว่า ตัวแทนของการประปาหมู่บ้านทั้งสองไม่ทราบมาก่อนว่าค่าชลประทานที่กรมชลประทานจัดเก็บได้ตามกฎหมายจะต้องนำเข้ากองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน และตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สามารถออกกฎกระทรวงกำหนดทางน้ำชลประทานเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรได้ในอัตรา 0.50 บาทต่อลูกบาศก์เมตร และในภาคการเกษตรได้ในอัตราไม่เกิน 5 บาทต่อไร่ต่อปี ซึ่งตัวแทนของการประปาหมู่บ้านกล้วยม่วงมีความเห็นว่าอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรเป็นอัตราที่สูงเกินไป โดยเห็นว่าอัตราค่าชลประทานที่เหมาะสมสำหรับผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรควรเท่ากับ 3 บาทต่อไร่ต่อปี ส่วนการประปาหมู่บ้านแม่ปุงมีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเหมาะสมแล้ว

สำหรับอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรตัวแทนของการประปาหมู่บ้านกล้วยม่วงมีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวสูงเกินไปควรเท่ากับ 0.10 บาทต่อลูกบาศก์เมตร ส่วนการประปาหมู่บ้านแม่ปุงให้ความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว

12.4 ความคิดเห็นของผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตร

จากการสัมภาษณ์การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (โครงการแม่เมาะ) โรงงานอุตสาหกรรม 3 โรงงาน การประปาส่วนภูมิภาค 1 แห่ง และการประปาหมู่บ้าน 3 หมู่บ้าน สามารถสรุปความคิดเห็นของผู้ใช้น้ำได้ดังนี้ (1) ค่าชลประทานที่จัดเก็บได้ควรนำไปใช้ในการซ่อมแซมและบำรุงรักษาเขื่อนอ่างเก็บน้ำ คลอง คันและคู ส่งน้ำชลประทาน และ (2) หากจะมีการเก็บค่าชลประทานปริมาณน้ำชลประทานจะต้องมีเพียงพอต่อความต้องการตลอดปี

นอกจากนี้ยังมีผู้ใช้น้ำบางรายเห็นด้วยที่จะมีการจัดเก็บค่าชลประทานแต่ต้องมีการจัดการที่ดี และมีผู้ใช้น้ำบางรายไม่เห็นด้วยเนื่องจากเห็นว่าน้ำที่อยู่ในคลองชลประทานเป็นน้ำที่ได้มาจากธรรมชาติ

ข้อมูลพื้นฐานของโครงการ

ชื่อโครงการ

อ่างเก็บน้ำเขื่อนก๊วกม

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วัง-ก๊วกม

วัตถุประสงค์โครงการ

☒ การเพาะปลูก	☒ เลี้ยงสัตว์, ประมง	☐ การบูรณะสภาพที่ดิน
☒ อุปโภคบริโภค	☐ การคมนาคม	☒ การท่องเที่ยว
☒ ผลิตรกระแสไฟฟ้า	☒ ป้องกันอุทกภัย	
☐ อื่นๆ		

ที่ตั้ง

ชื่อหมู่บ้าน	หาดเขียว-สบมาข	หมู่ที่	2	ตำบล	บ้านแกง
		อำเภอ	เมือง	จังหวัด	ลำปาง

อาณาเขต

ละติจูด	19°09'29" เหนือ	ลองจิจูด	99°02'23" ตะวันออก		
ทิศเหนือ	ตำบล	อำเภอ	แจ้ห่ม	จังหวัด	ลำปาง
ทิศใต้	ตำบล	อำเภอ	เมือง	จังหวัด	ลำปาง
ทิศตะวันออก	ตำบล	อำเภอ	แม่เมาะ	จังหวัด	ลำปาง
ทิศตะวันตก	ตำบล	อำเภอ	ห้างฉัตร	จังหวัด	ลำปาง

สภาพพื้นที่โครงการ

พื้นที่โครงการ (ไร่)	143,750	{ จังหวัด ลำปาง 111,600 ไร่ { จังหวัด
พื้นที่ชลประทาน (ไร่)	111,600	

ลักษณะห้วงงาน

☒ เขื่อนกักเก็บน้ำ

ค่าก่อสร้าง (ล้านบาท)

127.5

☐ เขื่อนดิน	☒ เขื่อนคอนกรีต
☐ หินทิ้งแกนดินเหนียว	

พื้นที่รับน้ำฝน (ตร.กม.)	-	ความจุที่ระดับสูงสุด (ล้าน ลบ.ม.)	112
พื้นที่อ่างเก็บน้ำ (ตร.กม.)	16	ความจุที่ระดับเก็บกัก (ล้าน ลบ.ม.)	112
ความกว้างสันเขื่อน (เมตร)	5.35	ความจุที่ระดับต่ำสุด (ล้าน ลบ.ม.)	-
ความกว้างฐานเขื่อน (เมตร)	38	ความสูงตัวเขื่อน (เมตร)	42
ความยาวเขื่อน (เมตร)			

☐ **เขื่อนระบายน้ำ** ค่าก่อสร้าง (บาท)

ชนิดบานระบาย ☐ บานตรง ☐ บานโค้ง

จำนวนช่องระบาย (ช่อง) กว้างช่องละ (เมตร) สูง (เมตร)

จำนวนช่องระบาย (ช่อง) กว้างช่องละ (เมตร) สูง (เมตร)

ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

จำนวนประตูเรือสัญจร (ช่อง) กว้างช่องละ (เมตร)

☐ **ประตูระบายน้ำ** ค่าก่อสร้าง (บาท)

ชนิดบานระบาย ☐ บานตรง ☐ บานโค้ง

จำนวนช่องระบาย (ช่อง) กว้างช่องละ (เมตร) สูง (เมตร)

จำนวนช่องระบาย (ช่อง) กว้างช่องละ (เมตร) สูง (เมตร)

ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

จำนวนประตูเรือสัญจร (ช่อง) กว้างช่องละ (เมตร)

☒ **ฝายทดน้ำ** ค่าก่อสร้าง (บาท)

☒ ฝายหินก่อ ☐ ฝายยาง ☐ ฝายคอนกรีตเสริมเหล็ก

ความยาวสันฝาย (เมตร) ความสูงสันฝาย (เมตร)

ปริมาณน้ำผ่านฝายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

☒ **สถานีสูบน้ำ** ค่าก่อสร้าง (บาท) หมายเหตุ

จำนวนเครื่อง (เครื่อง) ขนาดเครื่อง (ลบ.ม./วินาที)

จำนวนเครื่อง (เครื่อง) ขนาดเครื่อง (ลบ.ม./วินาที)

จำนวนเครื่อง (เครื่อง) ขนาดเครื่อง (ลบ.ม./วินาที)

ปริมาณน้ำสูงสุดที่สูบ (ลบ.ม./วินาที)

ระบบการส่งน้ำ ☒ ส่งน้ำด้วย Gravity ☒ สูบน้ำด้วยไฟฟ้า

☐ ทั้งแบบ Gravity และสูบน้ำด้วยไฟฟ้า -

อาคารที่สำคัญของโครงการ

รวมทั้งหมด(แห่ง)

1,069

☒ ประตูละบายปากคลองสายใหญ่ฝั่งซ้าย (ท่อระบายฝั่งซ้าย) จำนวนช่องระบาย(ช่อง) 3

ชนิดบาน ☒ บานตรง ☐ บานโค้ง ท่อ Ø(เมตร)

กว้างช่องละ (เมตร) 3.10 สูง (เมตร) 2.00

ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที) 8.360

☒ ประตูละบายปากคลองสายใหญ่ฝั่งขวา (ท่อระบายฝั่งขวา) จำนวนช่องระบาย(ช่อง) 2

ชนิดบาน ☒ บานตรง ☐ บานโค้ง ท่อ Ø(เมตร)

กว้างช่องละ (เมตร) 1.60 สูง (เมตร) 1.50

ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที) 4.38

☒ ประตูละบายปากคลอง จำนวน (แห่ง) 3

ชนิดบาน ☒ บานตรง ☐ บานโค้ง

☐ ประตูละบายกลางคลอง จำนวน (แห่ง)

ชนิดบาน ☐ บานตรง ☐ บานโค้ง

☐ ประตูละบายปลายคลอง จำนวน (แห่ง)

ชนิดบาน ☒ บานตรง ☐ บานโค้ง

☒ ท่อระบายปากคลอง จำนวน (แห่ง) 78

☐ ท่อระบายกลางคลอง จำนวน (แห่ง)

☒ ท่อระบายปลายคลอง จำนวน (แห่ง) 13

☒ สะพานน้ำ จำนวน (แห่ง) 3

☐ รางเท จำนวน (แห่ง)

☒ น้ำตก จำนวน (แห่ง) 73

☒ น้ำตกทดน้ำ จำนวน (แห่ง) 7

☒ อาคารทดน้ำ จำนวน (แห่ง) 35

☒ ท่อเชื่อม	จำนวน (แห่ง)	7
☒ ท่อลอด	จำนวน (แห่ง)	251
☒ ท่อส่งน้ำเข้านา	จำนวน (แห่ง)	597
☒ ท่อรับน้ำป่า	จำนวน (แห่ง)	a
☒ รางรับน้ำป่า	จำนวน (แห่ง)	a
☐ อาคารทึ่งน้ำ	จำนวน (แห่ง)	
☒ สะพานข้ามคลอง	จำนวน (แห่ง)	a
☐ ท่อทึ่งน้ำ	จำนวน (แห่ง)	
☐ อื่น ๆ	จำนวน (แห่ง)	

คลองส่งน้ำสายใหญ่, สายย่อยและสายซอย

	ชื่อคลอง	ลักษณะ	ความยาว (กม.)	ปริมาณน้ำที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)	พื้นที่ส่งน้ำ (ไร่)
	คลองส่งน้ำสายใหญ่				
1	สายใหญ่กั้วลม	คาคคอนกรีต, คลองดิน	41.53	25.000	37,200
2	สายใหญ่แม่วังฝั่งขวา	คลองดิน	38.77	4.380	22,600
3	สายใหญ่แม่วังฝั่งซ้าย	คาคคอนกรีต, คลองดิน	38.55	8.360	51,800
	สายย่อยและสายซอย				
1	สายใหญ่กั้วลม				37,200
	- คลองซอย 18 สาย	คาคคอนกรีต	48.43		
	- คลองแยกซอย 13 สาย	คาคคอนกรีต	22.87		
2	สายใหญ่แม่วังฝั่งขวา				22,600
	- คลองซอย 13 สาย	คาคคอนกรีต	29.46		
	- คลองแยกซอย 2 สาย	คาคคอนกรีต	3.17		
3	สายใหญ่แม่วังฝั่งซ้าย				51,800
	- คลองซอย 12 สาย	คาคคอนกรีต	21.50		
	คลองระบาย	a	a	a	a

หมายเหตุ : ปริมาณน้ำที่ออกแบบเป็นปริมาณน้ำที่ปากคลองเพราะคลองส่งน้ำจะมีขนาดลดลง
จากปากคลองไปท้ายคลอง

การปลูกพืช

ปี พ.ศ.

2542

พื้นที่เป้าหมาย (ไร่)

111,600

	ชนิดพืชที่ปลูก	พื้นที่ (ไร่)	ระยะเวลาการปลูก (วัน)	ปริมาณน้ำที่ใช้ (มม.)	จำนวนผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่)
X	กะหล่ำปลี	357	45-50	380-500	4,250
	กล้วย			700-1,700	
X	ข้าวนาปี	a	100-120	500-1,000	450-500
	ข้าวนาปรัง			500-1,000	
X	ข้าวโพด	270	85-90	500-800	1,450
	ข้าวฟ่าง			450-650	
	แครอท			450-600	
X	แตงโม	361	60-70	400-600	2,200
X	ถั่ว(ฝักสด)	313	35-40	300-500	1,200
	ถั่ว(เมล็ด)			350-500	
X	ถั่วลิสง	1,516	90-100	500-700	337
X	ถั่วเหลือง	11,736	90-100	450-700	266
	ทานตะวัน			600-1,000	
	ฝ้าย			700-1,300	
	พริก			600-900	
X	มะเขือเทศ	2,190	90-100	400-600	6,933
	มันฝรั่ง			500-700	
	ไม้ผลประเภทส้ม			900-1,200	
X	ยาสูบ	115	100-120	400-600	2,826
	สับปะรด			700-1,000	
X	หัวหอม	384	70-80	350-550	530
	อ้อย			1,000-1,500	
	องุ่น			500-1,200	
X	กระเทียม	3,458	90-100	a	328

หมายเหตุ : ค่าปริมาณการใช้น้ำของพืชเป็นค่าของช่วงปริมาณการใช้น้ำโดยทั่วไป

วิธีการส่งน้ำ

☐ ส่งน้ำแบบรอบเวร
☒ ส่งแบบตลอดเวลา

☐ ส่งน้ำแบบหมุนเวียน
☐ ส่งตามคำขอจากผู้ใช้

กิจกรรมการจัดสรรน้ำ

☒ การเกษตร, ผลิตกระแสไฟฟ้า	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	285
☒ การปลูกข้าวนาปี	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	24
☒ การประปา อูบโกก บริโภค	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	12
☐ ประมง	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	
☐ โรงงานอุตสาหกรรม	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	
☐ ผลักดันน้ำเค็ม	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	
☐ คมนาคมทางน้ำ	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	

แหล่งเงินทุน

☒ กรมชลประทาน, งบประมาณแผ่นดิน
☐ เงินช่วยเหลือจากต่างประเทศ
☐ เงินกู้จากต่างประเทศ

ระยะเวลาการก่อสร้างและอายุการใช้งานของโครงการ

รายการ	ระยะเวลาการก่อสร้าง (ปี พ.ศ.)	อายุการใช้งานที่ผ่านมา (ปี)	ค่าก่อสร้าง (บาท)
1. ก่อสร้างหัวงานและอาคารประกอบ	2511-2515	27	127,500,000
2. ระบบส่งน้ำ (ฝายแม่วัง)	2478-2485	57	2,246,000
3. ระบบระบายน้ำ			
4. ก่อสร้างทางลำเลียง			
5. จัดหาที่ดิน, เว้นคือที่ดิน			
6. เครื่องจักร, เครื่องมือ, ครุภัณฑ์			
7. อื่นๆ			
รวม		a	129,746,000

หมายเหตุ : - ระยะเวลาการก่อสร้างถ้าไม่ระบุปี พ.ศ. จะระบุเป็นจำนวนปีที่ก่อสร้าง
 - บางโครงการจะสรุปค่าก่อสร้างรวมทั้งโครงการมาเลยจะปรากฏข้อมูลในช่องรวม

รายการซ่อมแซมและบำรุงรักษา (Maintenance Cost)

รายการ	2,540	2,541	2,542
1. ห้างงานและอาคารประกอบ			2,987,000
2. งานระบบส่งน้ำ			16,990,000
3. งานระบบระบายน้ำ			1,538,000
4. งานปรับปรุงทางลำเลียง			
5. งานปรับปรุงบ้านพัก			
6. งานกำจัดวัชพืช			609,000
7. งานขุดลอก			606,600
8. งานซ่อมแซมเครื่องจักร, ยานพาหนะ			565,000
9. อัตราค่าจ้าง			38,218,242
ข้าราชการ 11 คน			
ลูกจ้างประจำ 283 คน			
ลูกจ้างชั่วคราว 320 คน			
รวม	a	a	61,513,842

หมายเหตุ : X หมายถึง ชนิดของข้อมูลที่เลือก, ข้อมูลที่มี

a หมายถึง มีข้อมูลแต่ไม่ทราบค่า/ไม่ได้แจ้งมา

ช่องว่าง หมายถึง ไม่มีข้อมูล

โครงการชลประทานอ่างเก็บน้ำยางชุม (10)

โครงการชลประทานอ่างเก็บน้ำยางชุม (10)

1. ประวัติความเป็นมาของโครงการ

กรมชลประทานได้ก่อสร้างโครงการกุกบุรี ในปี พ.ศ. 2492 ซึ่งเป็นงานทดและสงน้ำสำหรับพื้นที่ตอนล่างทางฝั่งซ้ายของคลองกุก บางส่วนที่อำเภอกุกบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อช่วยเหลือพื้นที่เพาะปลูกจำนวน 15,300 ไร่ สร้างเสร็จในปี พ.ศ. 2505 แต่คลองกุกมีน้ำไหลมาเป็นครั้งคราวในช่วงที่ฝนตก ดังนั้นโครงการนี้จึงช่วยทดน้ำในเวลาที่มีน้ำเพื่อส่งไปใช้เท่านั้น ต่อมาได้มีการวางแผนก่อสร้างโครงการปรางบุรี อำเภอปรางบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ขึ้น โดยมีเขื่อนกักเก็บน้ำปรางบุรี เพื่อส่งน้ำให้แก่พื้นที่เพาะปลูกบนทุ่งราบฝั่งขวาของแม่น้ำปรางบุรี จึงได้รวมเขตสงน้ำของโครงการกุกบุรีไว้ในโครงการปรางบุรีด้วย เพื่อจะได้มีน้ำใช้ตลอดทั้งปี (กรมชลประทาน, 2525)

เนื่องจากคลองสงน้ำสายใหญ่ฝั่งขวาของโครงการปรางบุรี มีความยาวมากเกินไป และตัดผ่านลำน้ำหลายสายที่อยู่นอกลุ่มน้ำปรางบุรี โดยเฉพาะคลองกุกบุรีซึ่งเป็นลุ่มน้ำที่สำคัญ จึงก่อให้เกิดความเสียหายและพื้นที่เพาะปลูกในบริเวณนี้เป็นจำนวนมาก ประกอบกับพื้นที่ดังกล่าวแห้งแล้งและขาดแคลนน้ำเพื่อการเพาะปลูกอุปโภคบริโภค ดังนั้นกรมชลประทานจึงได้พิจารณาก่อสร้างโครงการชลประทานอ่างเก็บน้ำยางชุมขึ้น โดยเริ่มดำเนินการก่อสร้างเมื่อปี พ.ศ. 2516 แล้วเสร็จเมื่อปี พ.ศ. 2523 รวมระยะเวลา 8 ปี (กรมชลประทาน, 2525)

2. วัตถุประสงค์โครงการ

1. เพื่อสงน้ำให้แก่พื้นที่เพาะปลูก 2 ฝั่งของคลองกุก บริเวณตำบลหาดขาม อำเภอกุกบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
2. ช่วยบรรเทาอุทกภัยบริเวณลุ่มน้ำกุกบุรี
3. ช่วยบรรเทาความเดือดร้อนเนื่องจากน้ำเค็มในบริเวณลุ่มน้ำกุกบุรีในฤดูแล้ง

3. สถานที่ตั้งของโครงการ

โครงการชลประทานอ่างเก็บน้ำยางชุม ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 6 บ้านยางชุม ตำบลหาดขาม อำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พื้นที่โครงการฯ มีอาณาเขตติดต่อดังนี้ ทิศเหนือติดต่อกับ หมู่ที่ 4 บ้านโป่งกะสัง ตำบลหาดขาม อำเภอกุยบุรี ทิศใต้ติดต่อกับ หมู่ที่ 5 บ้านยางชุม และ หมู่ที่ 11 บ้านเขาน้ำตก ตำบลหาดขาม อำเภอกุยบุรี ทิศตะวันออกติดต่อกับ หมู่ที่ 2 บ้านไร่บน ตำบลหาดขาม อำเภอกุยบุรี และ ทิศตะวันตกติดต่อกับ หมู่ที่ 7 บ้านรวมไทย ตำบลหาดขาม อำเภอกุยบุรี

4. ลักษณะพื้นที่โครงการ

โครงการชลประทานอ่างเก็บน้ำยางชุมมีพื้นที่โครงการทั้งหมด 16,400 ไร่ เป็นพื้นที่ชลประทาน 15,065 ไร่ โดยอยู่ในเขตจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ทั้งหมด และจัดเป็นพื้นที่ชลประทานระดับที่ทั้งหมด 2 ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีระบบคันคูน้ำแต่ยังไม่มีการจัดรูปที่ดิน

5. การใช้ประโยชน์จากน้ำชลประทานและที่ดิน

โครงการชลประทานอ่างเก็บน้ำยางชุมมีพื้นที่ชลประทานทั้งหมด 15,065 ไร่ เกษตรกรในพื้นที่ส่วนใหญ่เพาะปลูกสับปะรด รองลงมาเป็นมะม่วง พืชที่เพาะปลูกน้อยที่สุดคือข้าว นอกจากนี้ยังมีการเพาะปลูก เมื่อก ขนุน ฝรั่ง มะพร้าว อ้อย หน่อไม้ฝรั่ง ชมพู่ มะนาว พืช-ผัก โดยข้อมูลจำนวนพื้นที่เพาะปลูกของพืชแต่ละชนิดในปีการเพาะปลูก 2542 ดังตารางที่ 1.10

การจัดสรรน้ำของโครงการฯ ส่วนใหญ่เพื่อการเกษตร และยังใช้ประโยชน์เพื่อผลักดันน้ำเค็มในฤดูแล้งบริเวณลุ่มน้ำกุยบุรี

6. ศักยภาพของโครงการ

โครงการชลประทานอ่างเก็บน้ำยางชุม สามารถส่งน้ำช่วยเหลือพื้นที่เพาะปลูกที่อยู่ในเขตพื้นที่ชลประทาน (พื้นที่ชลประทาน) ได้เต็มตามศักยภาพของโครงการ เนื่องจากเกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่ส่วนมากเพาะปลูกพืชไร่ซึ่งเป็นพืชที่ใช้น้ำน้อยกว่าข้าว และให้รายได้ที่สูงกว่าการปลูกข้าว

ตารางที่ 1.10 จำนวนพื้นที่เพาะปลูกของพืชแต่ละชนิดและประเภทของพืช

ชนิดของพืชที่ปลูก	พื้นที่ (ไร่)
1. สับปะรด	8,000
2. ฝ�อก	250
3. มะม่วง	2,500
4. ขนุน	500
5. ฝรั่ง	750
6. อ้อย	150
7. มะพร้าว	500
8. หน่อไม้ฝรั่ง	250
9. ชมพู่	100
10. มะนาว	200
11. พืช-ผัก	350
12. ข้าว	70
รวม	13,620

ที่มา : โครงการชลประทานอ่างเก็บน้ำยางชุม , 2542

7. ลักษณะทางวิศวกรรมของโครงการชลประทาน

โครงการอ่างเก็บน้ำเขื่อนยางชุมเป็นโครงการชลประทานประเภทกักเก็บน้ำ ส่วนประกอบของโครงการอ่างเก็บน้ำเขื่อนยางชุม ประกอบด้วย แหล่งน้ำต้นทุนคืออ่างเก็บน้ำเขื่อนยางชุม ระบบคลองส่งน้ำรับน้ำจากอ่างเก็บน้ำเขื่อนยางชุมผ่านท่อระบายของอ่างเก็บน้ำเขื่อนยางชุม ท่อระบายของตัวเขื่อนยางชุมจะทำหน้าที่รับน้ำและควบคุมปริมาณน้ำระบายสู่ลำน้ำยางชุม โดยมีเขื่อนทดน้ำสร้างกันลำน้ำยางชุมซึ่งอยู่ทางท้ายอ่างเก็บน้ำลงมาทำหน้าที่ยกระดับน้ำเข้าสู่ คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้ายและคลองสายใหญ่ฝั่งขวาของลำน้ำยางชุม คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้ายและคลองสายใหญ่ฝั่งขวามีการกระจายน้ำเข้าสู่คลองส่งน้ำสายย่อย สายแยกย่อย สามารถส่งน้ำเข้าสู่พื้นที่ทั้งฝั่งขวาและฝั่งซ้ายของลำน้ำยางชุม โดยมีคูส่งน้ำรับน้ำจากคลองส่งน้ำสายย่อย และสายแยกย่อยลัดเลาะไปตามความลาดเอียงของพื้นที่ เพื่อที่จะสามารถกระจายน้ำเข้าสู่พื้นที่รับน้ำทุกแปลงได้อย่างทั่วถึง (ภาพที่ 1.10)

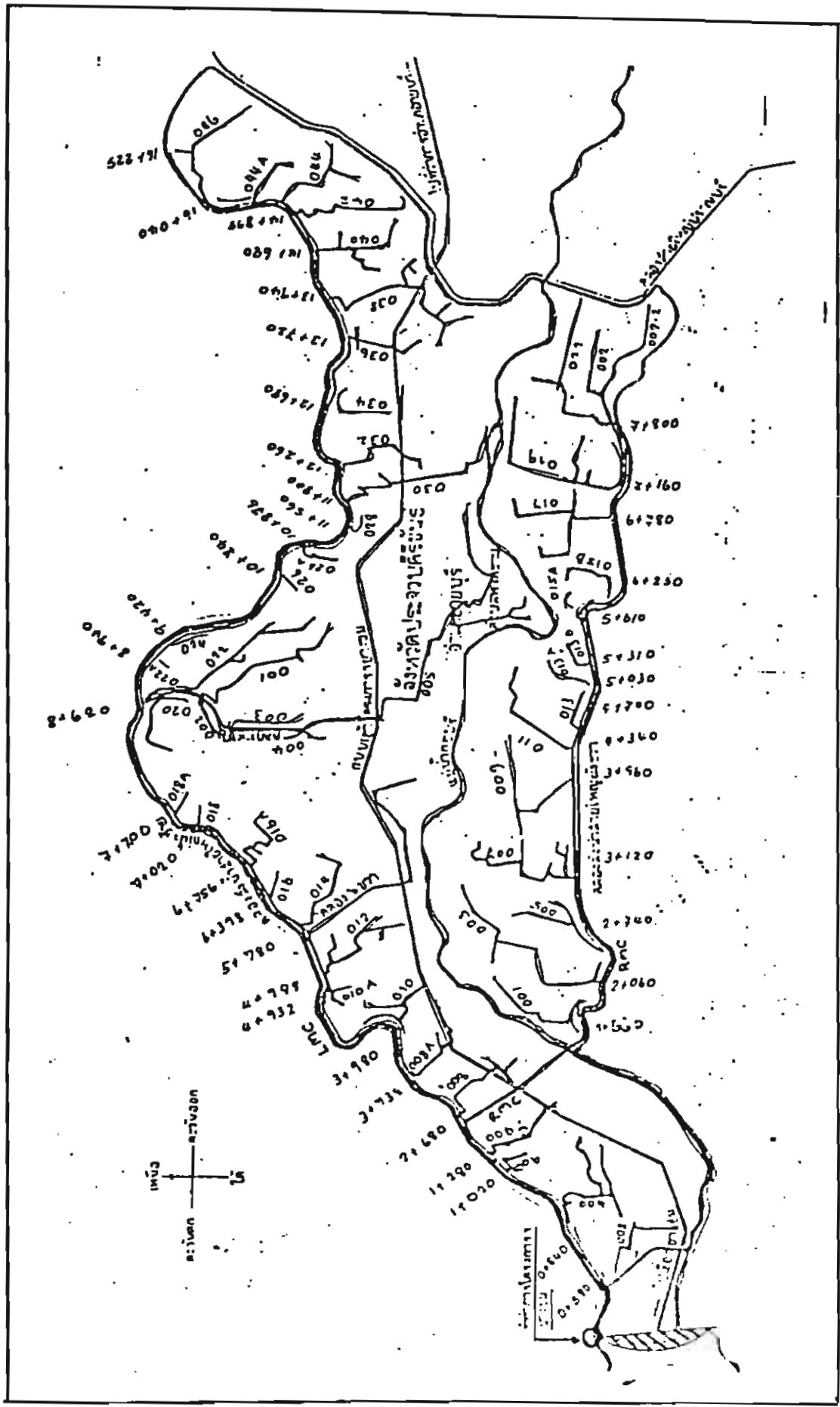
7.1 ห้วงงาน

เขื่อนกักเก็บน้ำ สร้างปิดกั้นลำน้ำกุยบุรีทำให้เกิดเป็นอ่างเก็บน้ำ ลักษณะของตัวเขื่อนเป็นเขื่อนดิน ความกว้างสันเขื่อน 8.0 เมตร ความกว้างฐานเขื่อน 150.0 เมตร และความสูงของตัวเขื่อนจุดที่สูงที่สุด 23.0 เมตร ดังรายละเอียดในข้อมูลพื้นฐานของโครงการ

อ่างเก็บน้ำ มีพื้นที่อ่างเก็บน้ำ 4.3 ตารางกิโลเมตร มีความจุที่ระดับน้ำสูงสุด 39.5 ล้านลูกบาศก์เมตรความจุที่ระดับเก็บกัก 32.0 ล้าน ลูกบาศก์เมตร ความจุที่ระดับน้ำต่ำสุด 4.0 ล้านลูกบาศก์เมตร สามารถเก็บกักน้ำเพื่อส่งน้ำให้พื้นที่ชลประทาน 15,065 ไร่

อาคารประกอบที่อ่างเก็บน้ำเขื่อนยางชุม คือ

1. อาคารน้ำล้นปกติมีลักษณะเป็นตัวยูคว่ำยื่นออกจากตัวเขื่อนด้านเหนือน้ำ ยาว 257 เมตร กว้าง 35 เมตร สามารถระบายน้ำได้สูงสุด 1,000 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที
2. ท่อส่งน้ำปากคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งขวา เป็นท่อขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 0.60 เมตร สามารถระบายน้ำได้สูงสุด 0.98 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

ภาพที่ 1.10 แผนที่แสดงโครงการอ่างเก็บน้ำเรณูชุม

3. ท่อส่งน้ำปากคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้าย เป็นท่อขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 0.80 เมตร สามารถระบายน้ำได้สูงสุด 3.50 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

7.2 ระบบคลองส่งน้ำ

คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งขวาเป็นคลองตาดคอนกรีตมีความยาวทั้งสิ้น 16.200 กิโลเมตร สามารถส่งน้ำเป็นปริมาณน้ำที่ออกแบบที่ผ่านปากคลองส่งน้ำเท่ากับ 2.216 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที ให้กับพื้นที่ชลประทานประมาณ 8,317 ไร่

คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้ายเป็นคลองตาดคอนกรีตมีความยาวทั้งสิ้น 7.800 กิโลเมตร สามารถส่งน้ำเป็นปริมาณน้ำที่ออกแบบที่ผ่านปากคลองส่งน้ำเท่ากับ 0.980 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที ให้กับพื้นที่ชลประทานประมาณ 4,472 ไร่

คลองขอย เป็นคลองตาดคอนกรีต มี 2 สาย คือ คลองขอย 6ขวา และ 9ขวา รับน้ำจากคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งขวากกระจายเข้าสู่พื้นที่ส่งน้ำของโครงการ โดยการส่งน้ำจะมีอาคารบังคับน้ำเพื่อควบคุมปริมาณน้ำที่ส่งเข้าคลอง ให้เป็นไปตามที่ต้องการ

อาคารที่สำคัญของโครงการประกอบด้วย ประตูระบายปากคลอง 1 แห่ง ท่อระบายปากคลอง 2 แห่ง ท่อระบายปลายคลอง 2 แห่ง น้ำตกทดน้ำ 9 แห่ง อาคารทดน้ำ 11 แห่ง ท่อเชื่อม 9 แห่ง ท่อลอด 21 แห่ง และท่อส่งน้ำเข้านา 38 แห่ง

7.3 ระบบคันคูน้ำ

คูส่งน้ำเป็นคูดิน หน้าตัดคูส่งน้ำมีลักษณะเป็นสี่เหลี่ยมคางหมู รับน้ำจากคลองส่งน้ำสายใหญ่ และสายขอย ผ่านท่อส่งน้ำเข้านา คูส่งน้ำมีจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 55 สาย

7.4 การจัดสรรน้ำและส่งน้ำ

การจัดสรรน้ำชลประทานของโครงการอ่างเก็บน้ำเขื่อนยางชุม โดยมีวิธีการส่งน้ำเป็นแบบอาศัยแรงโน้มถ่วงของโลก (Gravity) โดยส่งน้ำเข้าสู่คลองส่งน้ำให้พื้นที่เพาะปลูกทางฝั่งขวาและฝั่งซ้ายของแม่น้ำกุยบุรี การส่งน้ำของระบบส่งน้ำมีการส่งน้ำในระบบคลองสายใหญ่และคลองซอย มีระบบคูส่งน้ำมารับน้ำเพื่อเข้าสู่แปลงเพาะปลูกทุกแปลง โดยมีการกำหนดปริมาณน้ำในการจัดส่งในระดับคลองส่งน้ำสายใหญ่และคลองส่งน้ำสายซอย มีกลุ่มผู้ใช้น้ำระดับคลองสายใหญ่ดูแลการส่งน้ำในระดับคลองส่งน้ำสายใหญ่ และกลุ่มผู้ใช้น้ำย่อยดูแลการรับน้ำที่มีการจัดรอบเวรการรับน้ำภายในคูส่งน้ำ

แผนการจัดสรรน้ำที่ได้จัดทำขึ้นนั้นมีการจัดทำแผนการส่งน้ำในฤดูฝนและฤดูแล้งตามปริมาณน้ำต้นทุนของอ่างเก็บน้ำเขื่อนยางชุม

การจัดสรรน้ำในช่วงฤดูฝน มีความซับซ้อนไม่มากนัก เนื่องจากมีปริมาณน้ำต้นทุนคืออ่างเก็บน้ำเขื่อนยางชุมและปริมาณน้ำฝนช่วยในการเพาะปลูกจึงมีการจัดทำการส่งน้ำตามความต้องการของพื้นที่

การจัดสรรน้ำในช่วงฤดูแล้ง มีการจัดสรรน้ำจากมีปริมาณน้ำต้นทุนที่มีคืออ่างเก็บน้ำเขื่อนยางชุมมีการกำหนดพื้นที่เพาะปลูกในเขตโครงการในระดับคลองส่งน้ำสายใหญ่และคลองส่งน้ำสายซอย เพื่อที่จะส่งน้ำเข้าสู่ระบบคลองส่งน้ำได้ในปริมาณที่กำหนด โดยมีคูน้ำที่รับน้ำคลองส่งน้ำสายซอยเพื่อที่จะนำน้ำเข้าสู่พื้นที่ การส่งน้ำยังเกิดการสูญเสียมาก เนื่องจากไม่สามารถนำพื้นที่เพาะปลูกที่เพาะปลูกกระจายทั่วพื้นที่มาไว้รวมกันได้ ทำให้ต้องมีการกระจายน้ำในระยะทางที่ไกลทำให้เกิดการสูญเสียมาก และมีปัญหาเรื่องการจัดรอบเวรการรับน้ำ ของคูส่งน้ำที่อยู่ต้นคลองและปลายคลองส่งน้ำบ้าง แต่ได้รับการดูแลของกลุ่มผู้ใช้น้ำของคลองส่งน้ำสายใหญ่คอยดูแลจึงทำให้มีปัญหาไม่มากนัก

8. การประกาศทางน้ำชลประทานและการเรียกเก็บค่าชลประทาน

จากข้อมูลที่ปรากฏโครงการชลประทานอ่างเก็บน้ำยางชุมยังไม่ได้ดำเนินการประกาศทางน้ำชลประทานตามมาตรา 5 และขอออกกฎกระทรวงกำหนดทางน้ำเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทานตามมาตรา 8 ที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พุทธศักราช 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พุทธศักราช 2518

9. การขอใช้ทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน

โครงการชลประทานอ่างเก็บน้ำยางชุม อยู่ภายใต้การดูแลและรับผิดชอบของโครงการชลประทานประจวบคีรีขันธ์ สังกัดสำนักชลประทานที่ 10 ดังนั้น ในการดำเนินการขอใช้เงินทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานจึงขึ้นอยู่กับโครงการชลประทานประจวบคีรีขันธ์ ปัจจุบันโครงการได้เสนอขอยานพาหนะ 3 คัน เครื่องคอมพิวเตอร์ 1 เครื่อง เครื่องถ่ายเอกสาร 1 เครื่อง ซึ่งขณะนี้ (กันยายน 2543) อยู่ระหว่างดำเนินการ

10. กลุ่มผู้ใช้น้ำ

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเมื่อวันที่ 11-13 กันยายน 2543 ในกรณีผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรที่อยู่ในเขตพื้นที่ชลประทานโครงการอ่างเก็บน้ำยางชุม มีประวัติความเป็นมา สาเหตุการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ การบริหารงาน การดำเนินการและปัญหาอุปสรรคดังนี้

10.1 ลักษณะของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

กลุ่มผู้ใช้น้ำในโครงการอ่างเก็บน้ำยางชุมเป็นกลุ่มที่มีการรวมตัวกันในลักษณะกลุ่มบริหารการใช้น้ำ จำนวน 2 กลุ่ม ประกอบไปด้วย กลุ่มผู้ใช้น้ำคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งขวา และกลุ่มบริหารการใช้น้ำคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้าย โดยทั้ง 2 กลุ่ม ได้จดทะเบียนเมื่อวันที่ 4 มกราคม 2533 โดยที่กลุ่มบริหารการใช้น้ำจะทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมของเกษตรกรผู้ใช้น้ำในการประสานงานระหว่างผู้ใช้น้ำกับโครงการฯ และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ควบคุมและแนะนำสมาชิกให้มีการแบ่งปันการใช้น้ำระหว่างผู้ใช้น้ำให้เป็นธรรมและใช้อย่างประหยัด ดูแลบำรุงรักษาคูส่งน้ำและอาคารชลประทานในคูส่งน้ำในพื้นที่ที่รับผิดชอบ

10.2 ภูมิหลังการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ

โครงการอ่างเก็บน้ำยางชุมก่อสร้างเสร็จในปี 2523 โดยที่ในระหว่างปี 2523 – 2531 โครงการได้มีการส่งน้ำเพื่อการเพาะปลูกในพื้นที่โครงการทั้งหมด 11,000 ไร่ ต่อมาในปี 2531 ได้มีการก่อสร้างระบบกระจายน้ำในแปลงนาทำให้สามารถส่งน้ำได้ครอบคลุมพื้นที่เพาะปลูกเป็นจำนวน 15,065 ไร่ จนถึงปัจจุบัน แต่เกษตรกรในพื้นที่ยังไม่มี การจัดสรรน้ำที่ดีจึงเกิดปัญหาการแย่งกันใช้น้ำที่ได้รับมาจากโครงการฯ ดังนั้นโครงการฯจึงได้สนับสนุนให้เกษตรกรผู้ใช้น้ำจัดตั้งกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทานในปี พ.ศ. 2533 โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มบริหารการใช้น้ำคลองสายใหญ่ฝั่งขวา และ กลุ่มบริหารการใช้น้ำคลองสายใหญ่ฝั่งซ้าย

10.3 วัตถุประสงค์ในการรวมกลุ่มจัดตั้งกลุ่มบริหารการใช้น้ำ

การจัดตั้งกลุ่มบริหารการใช้น้ำมีวัตถุประสงค์ ตามแบบขึ้นทะเบียนกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน หมายเลขทะเบียนกลุ่ม 350701-33-20-0026 ของกลุ่มบริหารการใช้น้ำคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้าย และหมายเลขทะเบียน 350701-33-20-0027 ของกลุ่มบริหารการใช้น้ำคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งขวา ดังนี้

1. ร่วมจัดสรรแบ่งปันน้ำ ระหว่างสมาชิกให้เพียงพอ
2. ร่วมดูแล รักษา ซ่อมแซม อาคารชลประทานในเขตรับผิดชอบ

นอกจากวัตถุประสงค์ที่ได้บันทึกไว้ในแบบขึ้นทะเบียนกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน กลุ่มผู้ใช้น้ำคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้าย ยังมีวัตถุประสงค์อื่น ๆ ในการจัดตั้งกลุ่มดังที่ได้กล่าวไว้ใน บทคัดย่อ กลุ่มบริหารการใช้น้ำคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้าย อ่างเก็บน้ำยางชุม ได้แก่ ร่วมดำเนินการกับกิจกรรมอื่น ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับน้ำและแหล่งน้ำต้นทุน เพื่อประโยชน์ของสมาชิกและส่วนรวม ทั้งยังเป็น การช่วยดูแลบำรุงรักษาสาธารณะสมบัติของแผ่นดินและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

10.4 โครงสร้างของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

โครงสร้างของกลุ่มบริหารการใช้น้ำ ประกอบด้วยประธานกลุ่มบริหาร รองประธานกลุ่มบริหาร กรรมการด้านบริหารและกรรมการด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา โดยที่กรรมการด้านบริหารประกอบไปด้วย ประธานด้านการบริหาร เลขานุการ เหรัญญิก นายทะเบียนกลุ่ม และ ปฏิคม ส่วนกรรมการด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา ประกอบด้วย ประธานด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา และหัวหน้าหน่วยย่อย ซึ่งในกลุ่มผู้ใช้น้ำคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้ายจะมีหัวหน้าหน่วยย่อย 4 คน โดยที่หัวหน้าหน่วยย่อยแต่ละคนจะทำหน้าที่ดูแลการส่งน้ำและจัดสรรน้ำให้แก่คูส่งน้ำสายต่าง ๆ ในพื้นที่ที่ตนรับผิดชอบ จากนั้นหัวหน้าคูส่งน้ำจะเป็นผู้จัดสรรน้ำให้แก่สมาชิกในสายคูส่งน้ำของตนเองอีกครั้งหนึ่ง

10.5 การคัดเลือกหัวหน้าและผู้ช่วยหัวหน้ากลุ่มบริหารการใช้น้ำ ประธานและรองประธานกลุ่มบริหาร

ประธานกลุ่มบริหาร รองประธานกลุ่มบริหาร และคณะกรรมการทั้งในส่วนของคณะกรรมการบริหารและกรรมการด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา จะได้รับการเลือกโดยมติของสมาชิกในกลุ่มโดยวิธีลงคะแนน โดยที่มีวาระในการทำงาน 2 ปี

10.6 หน้าที่ของประธานกลุ่มบริหาร รองประธานกลุ่มบริหาร และคณะกรรมการกลุ่ม

1. เป็นตัวแทนของสมาชิกผู้ใช้น้ำในการประสานงานกับโครงการฯ และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. เข้าร่วมในการวางแผนการส่งน้ำในคลองและคูส่งน้ำ กับเจ้าหน้าที่ของโครงการฯ
3. แนะนำและควบคุมให้สมาชิกปฏิบัติตามแผนการส่งน้ำและนำผู้ใช้น้ำให้ดำเนินการดูแลบำรุงรักษาคูส่งน้ำ
4. รายงานปัญหาหรืออุปสรรคในการส่งน้ำและดูแลบำรุงรักษาคูส่งน้ำแก่เจ้าหน้าที่โครงการฯ

5. ประสานงานระหว่างสมาชิก รวมทั้งตัดสินใจปัญหาหรือไกล่เกลี่ยกรณีพิพาท

6. จัดประชุมคณะกรรมการและสมาชิกผู้ใช้น้ำ เพื่อร่วมกันปรับปรุงการใช้น้ำให้ดีขึ้น เช่น จัดให้มีกฎระเบียบข้อปฏิบัติต่าง ๆ เพื่อบริหารกลุ่ม

10.7 การบริหารงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

10.7.1 การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ

จากการสอบถามเกษตรกรจำนวน 46 ราย พบว่า เกษตรกร 36 ราย เป็นสมาชิกของกลุ่มผู้ใช้น้ำ เนื่องจากมีความจำเป็นที่จะต้องใช้น้ำจากโครงการฯ และต้องการได้รับความสะดวกในการใช้น้ำจากโครงการฯ โดยเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายแรกเข้าสมาชิก การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มบางกลุ่มจะมีการลงชื่อเพื่อสมัครเป็นสมาชิกกลุ่ม ส่วนเกษตรกร 10 รายที่เหลือที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำเนื่องจากเกษตรกรได้รับน้ำสะดวกและเพียงพออยู่แล้ว บางรายให้ความเห็นว่าถึงแม้ว่าจะเป็นสมาชิกกลุ่มก็ยังคงได้รับน้ำไม่เพียงพอจึงไม่เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ เกษตรกรบางรายอยู่ปลายน้ำและอยู่นอกเขตโครงการฯ บางรายไม่ได้ใช้น้ำชลประทานจึงไม่ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิก และมีเกษตรกรบางส่วนที่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำเพราะมาอยู่ในพื้นที่หลังจากที่มีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ

10.7.2 การบริหารงานภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ

การดำเนินการเรื่องการใช้น้ำกลุ่มบริหารการใช้น้ำจะเป็นผู้ดูแลในพื้นที่ที่รับผิดชอบ โดยที่ก่อนฤดูกาลส่งน้ำกลุ่มบริหารการใช้น้ำจะทำการสำรวจความต้องการใช้น้ำจากสมาชิกผู้ใช้น้ำและแจ้งผลการสำรวจให้เจ้าหน้าที่ชลประทาน เพื่อนำมาวางแผนการจัดสรรน้ำประจำฤดูกาลร่วมกัน จากนั้นกลุ่มบริหารการใช้น้ำจะทำหน้าที่แจ้งแผนการส่งน้ำที่ได้วางแผนร่วมกับเจ้าหน้าที่โครงการฯ แก่สมาชิกผู้ใช้น้ำพร้อมทั้งจัดรอบเวรการใช้น้ำร่วมกับสมาชิก และเมื่อมีการส่งน้ำคณะกรรมการจะเป็นผู้ควบคุมและติดตามการใช้น้ำของสมาชิกให้เป็นไปตามที่ได้วางแผนไว้ พร้อมทั้งกำหนดให้มีแผนการบำรุงรักษาประจำปี โดยกำหนดให้ก่อนถึงฤดูกาลส่งน้ำสมาชิกทุกคนจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมในการกำจัดวัชพืชในคูส่งน้ำและขุดลอกคูส่งน้ำที่ตื้นเขิน และต้องร่วมกันซ่อมแซมคูและอาคารในคูส่งน้ำให้อยู่ในสภาพที่สามารถใช้งานได้ก่อนถึงฤดูกาลส่งน้ำ นอกจากนี้กลุ่มบริหารการใช้น้ำยังได้สร้างกฎระเบียบเพื่อใช้ในการควบคุมและดูแลการใช้้ำของสมาชิก เช่น มี

การลงโทษแก่ผู้ที่ฝ่าฝืนและไม่ให้ความร่วมมือโดยการปรับเป็นเงิน เช่น หากสมาชิกฝ่าฝืนรอบเวรการรับน้ำโดยไม่ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากเจ้าหน้าที่ชลประทานจะต้องถูกปรับเป็นเงินครั้งละ 200 บาท หากสมาชิกไม่เข้าร่วมในการพัฒนาชุดลอกคูส่งน้ำจะถูกปรับเป็นค่าแรงงาน วันละ 130 บาท ผู้ใดปิดกั้นทางน้ำจะต้องถูกปรับครั้งละ 100 บาท และต้องรื้อถอนสิ่งปิดกั้นนั้นหากยังฝ่าฝืนไม่รื้อถอนจะต้องถูกปรับครั้งละ 200 บาท จนกว่าจะรื้อถอนเสร็จ เป็นต้น

10.7.3 ค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ

ในปัจจุบันสมาชิกของกลุ่มบริหารการใช้น้ำยังไม่ต้องจ่ายค่าบริการการบริหารการใช้น้ำให้แก่กลุ่ม แต่กลุ่มบริหารการใช้น้ำคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้าย มีแผนที่จะเรียกเก็บค่าบริการการบริหารการใช้น้ำจากสมาชิกในอัตรา 10 บาทต่อไร่ต่อปี ซึ่งอัตราค่าบริการการบริหารการใช้น้ำดังกล่าวได้ระบุอยู่ในสัญญาการใช้น้ำชลประทานของกลุ่ม

10.7.4 กิจกรรมที่สมาชิกกลุ่มต้องปฏิบัติ

จากการสอบถามเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ 36 ราย มีสมาชิก 35 ราย ตอบว่ามีกิจกรรมที่สมาชิกในกลุ่มจะต้องปฏิบัติ คือ ร่วมกันพัฒนา ชุดลอกทำความสะอาดคลองส่งน้ำ นอกจากกิจกรรมดังกล่าวที่สมาชิกได้ตอบในแบบสอบถามแล้วในเอกสารบรรยายสรุปกลุ่มบริหารการใช้น้ำคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้ายยังได้ระบุถึงหน้าที่ที่สมาชิกในกลุ่มจะต้องปฏิบัติอีก ได้แก่ สมาชิกต้องเข้าร่วมประชุมทุกครั้งเมื่อได้รับการบอกกล่าวให้เข้าร่วมประชุม สมาชิกต้องแจ้งจำนวนพื้นที่และชนิดของพืชที่จะปลูกต่อหัวหน้าคูหรือตามที่กลุ่มบริหารการใช้น้ำแจ้งให้ทราบ สมาชิกต้องดูแลการใช้น้ำไม่ให้เกิดความเสียหายแก่ระบบชลประทาน ใช้น้ำตามระบบเวรที่กำหนดไว้ และปฏิบัติตามกฎระเบียบ กติกาของกลุ่มบริหารการใช้น้ำอย่างเคร่งครัด ส่วนสมาชิก 1 ราย ไม่ตอบคำถามนี้

10.7.5 ผลการปฏิบัติงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

จากการสอบถามเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ 36 ราย ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำที่เกษตรกรเป็นสมาชิกอยู่ พบว่า เกษตรกร 35 ราย ให้ความคิดเห็นว่ากลุ่มผู้ใช้น้ำที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ในปัจจุบันมีการดำเนินงานอยู่ในเกณฑ์ดี เนื่องจาก สมาชิกสามารถมีน้ำใช้อย่างเพียงพอ อีกทั้งยังสมาชิกในกลุ่มยังให้ความร่วมมือในการดำเนินการต่าง ๆ และมีความสามัคคีภายในกลุ่ม อีกทั้งยังก่อให้เกิดความร่วมมือกันในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การพัฒนาคูส่งน้ำ การขุดลอกคูส่งน้ำ เป็นต้น โดยที่สมาชิกในกลุ่มได้เสนอความคิดเห็นให้กลุ่มบริหารการใช้น้ำควรมีปรับปรุงเรื่องของการส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกมีความร่วมมือกันให้มากขึ้นในการดูแลรักษาคูส่งน้ำและอาคารในคูส่งน้ำ ให้มีการจัดสรรน้ำให้ทั่วถึง และจัดให้มีบทลงโทษกับบุคคลที่ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบที่กำหนดไว้ และอยากให้กลุ่มบริหารการใช้น้ำพัฒนากลุ่มให้อยู่ในรูปแบบของสหกรณ์ นอกจากนี้ยังมีเกษตรกรบางรายต้องการให้มีรวมตัวเพื่อเรียกร้องให้ชลประทานสร้างคลองส่งน้ำให้ ส่วนสมาชิก 1 ราย ไม่ตอบคำถามนี้

10.7.6 ปัญหาและอุปสรรคการใช้น้ำ

จากการสอบถามเกษตรกร 46 ราย พบว่า เกษตรกร 32 ราย ไม่มีปัญหาการใช้น้ำ เนื่องจากเกษตรกรได้รับน้ำอย่างสะดวกและเพียงพอเมื่อมีความต้องการใช้น้ำ อีกทั้งเกษตรกรบางส่วนยังมีบ่อบักน้ำภายในพื้นที่ของตนเองตามที่ประธานกลุ่มได้มีการเสนอแนะให้เกษตรกรในพื้นที่จัดทำบ่อน้ำภายในพื้นที่ของตนเองเพื่อเก็บน้ำไว้ใช้ในเวลาฤดูแล้ง แต่เกษตรกรจำนวน 13 รายมีอุปสรรคและปัญหาในการใช้น้ำ เนื่องจากได้รับน้ำไม่เพียงพอทำให้เกิดการแย่งกันใช้น้ำ บางรายมีที่นาอยู่สูงกว่าคูส่งน้ำทำให้ต้องใช้เครื่องสูบน้ำเข้าที่นาจึงไม่สะดวกในการนำน้ำมาใช้ และเกษตรกรบางรายไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้ใช้น้ำในแปลงใกล้เคียงทำให้การใช้น้ำไม่ได้รับความสะดวก และมีสมาชิก 1 ราย ไม่ตอบคำถามนี้

10.8 ความคิดเห็นในการจัดเก็บค่าชลประทานของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ

10.8.1 ความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ

ความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 6 ราย ที่มีต่อความต้องการแหล่งน้ำ และ/หรือระบบส่งน้ำในอนาคต พบว่า คณะกรรมการกลุ่ม 4 ราย คิดเป็นร้อยละ 44.44 ต้องการทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ และมีคณะกรรมการกลุ่ม 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 22.22 ที่ไม่ต้องการทั้งแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ ดังแสดงในตารางที่ 2.10

ในการจัดหาแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ คณะกรรมการส่วนใหญ่มีความเห็นว่า หน่วยงานที่ควรเข้ามาทำหน้าที่ในการจัดแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำดังกล่าวคือกรมชลประทาน

ตารางที่ 2.10 ความต้องการแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำในอนาคต

ความพึงประสงค์	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
จัดหาเฉพาะแหล่งน้ำ โดยผู้ใช้จัดหาระบบส่งน้ำเอง	0	0.00
จัดหาเฉพาะระบบส่งน้ำ	0	0.00
จัดหาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	4	66.67
ไม่ต้องการทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	2	33.33
รวมคณะกรรมการกลุ่มทั้งสิ้น	6	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

10.8.2 ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน

หากมีการจัดหาแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำตามที่คณะกรรมการต้องการแล้ว คณะกรรมการมีความคิดเห็นในการจ่ายค่าชลประทาน ดังนี้ คณะกรรมการ 3 ราย มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน โดยมีรูปแบบในการจ่ายค่าชลประทานเป็นเงินสดทั้ง 3 ราย ดังตารางที่ 3.10

นอกจากนี้คณะกรรมการกลุ่มที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทานเป็นเงินสดยังได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการชำระค่าชลประทาน ดังนี้ คณะกรรมการ 1 รายต้องการที่จะชำระที่สำนักงานโครงการ คณะกรรมการ 1 ราย ต้องการชำระโดยตรงกับพนักงานจัดเก็บค่าชลประทาน และคณะกรรมการอีก 1 ราย ส่วนหนึ่งได้เสนอวิธีชำระค่าชลประทานในรูปแบบอื่น คือ ชำระค่าชลประทานที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบล (อ.บ.ต.)

10.8.3 หน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดเก็บค่าชลประทานและค่าบริการ การบริหารการใช้น้ำ

ความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน 3 ราย เกี่ยวกับหน่วยงานที่ควรเข้ามาทำหน้าที่จัดเก็บค่าชลประทาน พบว่า คณะกรรมการ 2 ราย มีความคิดเห็นว่าควรให้ชลประทานเป็นผู้จัดเก็บ เนื่องจากคาดว่าอัตราค่าชลประทานที่จะจัดเก็บจะมีอัตราต่ำ คุณภาพน้ำที่จัดสรรให้จะมีคุณภาพที่ยอมรับได้ และชลประทานจะเป็นผู้ที่รู้ถึงสภาพและวิธีการบำรุงรักษาคลอง และคณะกรรมการอีก 1 รายได้เสนอให้กลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นผู้ทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าชลประทาน โดยให้เหตุผลว่ากลุ่มเป็นผู้ที่ได้รับความไว้วางใจจากเกษตรกรผู้ใช้น้ำ และคณะกรรมการที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทานมีความเห็นว่าหน่วยงานที่ทำหน้าที่จัดเก็บค่าชลประทานควรได้รับค่าตอบแทนจากการจัดเก็บ

ในส่วนของค่าบริการการบริหารการใช้น้ำคณะกรรมการที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ 2 ราย โดยคณะกรรมการทั้ง 2 ราย ต้องการจ่ายในรูปแบบเงินสดในอัตราที่คิดต่อไร่ต่อปี และต้องการให้กรมชลประทานเป็นผู้ทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ เนื่องจากดูแลในส่วนหนึ่งของระบบส่งน้ำอยู่ในปัจจุบัน และมีความคิดเห็นว่าหน่วยงานดังกล่าวควรได้รับค่าตอบแทนในการจัดเก็บ

ตารางที่ 3.10 ความเห็นในการจ่ายค่าชลประทานเมื่อมีการจัดหาแหล่งน้ำและ/หรือระบบส่งน้ำให้

ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
เกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	3	75.00
ลักษณะการจ่ายค่าชลประทาน		
1. เงินสด	3	100.00
- คิดเป็นลูกบาศก์เมตร	0	0.00
- คิดเป็น บาท/ไร่/ปี	3	100.00
- คิดแบบเหมาจ่าย (บาท/ปี)	0	0.00
- คิดเป็น บาท/ไร่/ฤดู	0	0.00
2. ผลผลิตทางการเกษตร	0	0.00
3. อื่น ๆ	0	0.00
เกษตรกรที่ไม่ยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	1	25.00
รวม	4	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

10.8.4 การตระหนักถึงกฎหมายเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

จากการสอบถามคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 6 ราย ในเรื่องการรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน และ พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พบว่า คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำส่วนใหญ่ไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชลประทาน กล่าวคือ คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้ง 6 ราย ไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน ส่วนการรับทราบเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง มีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 16.67 ทราบข้อมูลเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง และมีคณะกรรมการกลุ่ม 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 83.33 ที่ไม่ทราบ ดังแสดงในตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 การรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชลประทาน

การรับทราบเกี่ยวกับ	ทราบ		ไม่ทราบ	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
กองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน	0	0.00	6	100.00
พรบ. การชลประทานหลวง	1	16.67	5	83.33

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง ที่ได้กำหนดให้มีการจัดเก็บค่าชลประทานเพื่อการเกษตรในอัตราไม่เกิน 5 บาทต่อไร่และนอกภาคเกษตรในอัตรา 0.50 บาทต่อลูกบาศก์เมตร คณะกรรมการให้ความเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานเพื่อการเกษตรที่ได้กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พบว่าไป คณะกรรมการ 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 83.33 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว และคณะกรรมการ 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 16.67 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่ต่ำเกินไป ซึ่งอัตราค่าชลประทานเพื่อการเกษตรโดยเฉลี่ยที่คณะกรรมการคิดว่าเป็นอัตราที่เหมาะสมคือ 7.50 บาทต่อไร่ต่อปี ส่วนความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำที่มีต่ออัตราค่าชลประทานเพื่อนอกการเกษตรที่ได้กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติ คณะกรรมการ 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 16.67 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่สูงเกินไป คณะกรรมการ 4 ราย คิดเป็นร้อยละ 66.67 มีความเห็นว่าอัตราที่เหมาะสมแล้ว และคณะกรรมการ 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 16.67 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่ต่ำเกินไป ซึ่งอัตราค่าชลประทานเพื่อนอกการเกษตรโดยเฉลี่ยที่คณะกรรมการคิดว่าเป็นอัตราที่เหมาะสมคือ 0.85 บาทต่อลูกบาศก์เมตร ดังแสดงในตารางที่ 5.10 และ ตารางที่ 6.10

ตารางที่ 5.10 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตาม พรบ. การชลประทานหลวง

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตรา ค่าชลประทาน ตาม พรบ. การชลประทานหลวง	สูงเกินไป		เหมาะสม		ต่ำเกินไป		ไม่ออกความเห็น	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ภาคเกษตร (บาท/ไร่/ปี)	0	0.00	5	83.33	1	16.67	0	0.00
นอกภาคเกษตร(บาท/ลบ.ม.)	1	16.67	4	66.67	1	16.67	0	0.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

10.8.5 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำโครงการอ่างเก็บน้ำยางชุม คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำได้เสนอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะให้โครงการฯ ควรปรับปรุงคูส่งน้ำให้เป็นคูส่งน้ำคอนกรีต เพื่อความสะดวกในการพัฒนา ทำความสะอาด ขุดลอกคูส่งน้ำ และโครงการควรปรับปรุงคลองส่งน้ำและอาคารบังคับน้ำที่เสียหายพร้อมทั้งปรับพื้นที่ที่ต่างระดับให้สามารถได้รับน้ำได้และสามารถใช้งานได้ตามปกติ ส่วนข้อเสนอเกี่ยวกับค่าชลประทานที่จัดเก็บได้คณะกรรมการส่วนใหญ่ต้องการให้นำมาใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานและดูแลรักษา เพื่อซ่อมแซมคลอง คูส่งน้ำและอาคารชลประทานให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ตลอด นอกจากนี้ยังอยากให้เงินที่จัดเก็บมาได้มาใช้ในการพัฒนาระบบจ่ายน้ำให้มีการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด เช่น ระบบน้ำหยด พร้อมทั้งจัดทำแปลงสาธิต นอกจากนี้คณะกรรมการบางรายได้ให้ข้อเสนอแนะว่าหากมีการจัดเก็บค่าชลประทาน ควรจะมีการดูแลรักษาระบบส่งน้ำให้ดียิ่งขึ้น และในส่วนของ การจัดเก็บ อาจจะทำให้เกิดอุปสรรคในเรื่องของเกษตรกรที่เคยใช้น้ำอยู่แล้วอาจจะไม่เข้าใจการเก็บ และจะทำให้เกษตรกรไม่ยินดีที่จะจ่ายค่าน้ำชลประทาน ดังนั้นจึงควรทำความเข้าใจกับเกษตรกรให้มีความเข้าใจในเหตุผลของการจัดเก็บค่าชลประทาน

ตารางที่ 6.10 ความคิดเห็นของคณะกรรมการเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานที่เหมาะสม

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทาน	จำนวน (ราย)
ในภาคการเกษตร (บาท/ไร่/ปี)	6
0.00	0
1.00-5.00	5
6.00-10.00	0
11.00-15.00	0
16.00-20.00	1
มากกว่า 20.00	0
ไม่แสดงความคิดเห็น	0
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 5.00	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 20.00	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 7.50	
นอกภาคการเกษตร (บาท/ลูกบาศก์เมตร)	6
0.00	0
0.10-0.50	5
0.60-1.00	0
1.10-1.50	0
1.60-2.00	0
มากกว่า 2.00	1
ไม่แสดงความคิดเห็น	0
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 0.10	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 3.00	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 0.85	

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11. เกษตรกรผู้ใช้น้ำ

จากการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลเมื่อวันที่ 11-13 กันยายน 2543 เกษตรกรผู้ใช้น้ำในเขตโครงการอ่างเก็บน้ำยางชุม จำนวน 46 ครัวเรือน มีข้อมูลทางเศรษฐกิจ ข้อมูลการเพาะปลูกพืช ข้อมูลลักษณะการใช้น้ำชลประทาน และความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน ดังนี้

11.1 ข้อมูลทั่วไป

11.1.1 ลักษณะทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ใช้น้ำ

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกรจำนวนทั้งหมด 46 ครัวเรือน มี 42 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 91.30 ของกลุ่มเกษตรกรที่มาให้สัมภาษณ์ ประกอบอาชีพอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก มี 3 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 6.52 ประกอบอาชีพรับจ้างเป็นอาชีพหลัก และมี 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 2.17 ประกอบอาชีพค้าขายเป็นอาชีพหลัก โดยรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนประมาณ 84,661.32 บาทต่อปี เป็นรายได้โดยเฉลี่ยจากการทำการเกษตร ประมาณ 59,763.91 บาทต่อปี รายจ่ายโดยเฉลี่ยของครัวเรือนประมาณ 57,896.28 บาทต่อปี รายจ่ายค่าใช้น้ำโดยเฉลี่ยของครัวเรือนประมาณ 3,240.91 บาทต่อปี เกษตรกรจำนวน 5 ครัวเรือน มีรายได้ต่ำกว่า 2,000 บาทต่อเดือน เกษตรกรจำนวน 18 ครัวเรือน มีรายได้อยู่ระหว่าง 2,000 – 4,999 บาทต่อเดือน เกษตรกรจำนวน 13 ครัวเรือน มีรายได้อยู่ระหว่าง 5,000 – 9,999 บาทต่อเดือน เกษตรกรจำนวน 6 ครัวเรือน มีรายได้อยู่ระหว่าง 10,000 – 15,999 บาทต่อเดือน เกษตรกรจำนวน 3 ครัวเรือน มีรายได้อยู่ระหว่าง 16,000 – 24,999 บาทต่อเดือน และเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 25,000 บาทต่อเดือน ขึ้นไป (ตารางที่ 7.10 และตารางที่ 8.10)

ตารางที่ 7.10 รายได้และรายจ่ายของครัวเรือน

รายได้ - รายจ่าย	บาทต่อปี
รายได้	
รายได้เฉลี่ยของครัวเรือน	84,661.32
รายได้โดยเฉลี่ยจากการเกษตร	59,763.91
รายจ่าย	
รายจ่ายโดยเฉลี่ยของครัวเรือน	57,896.28
รายจ่ายค่าใช้น้ำโดยเฉลี่ยของครัวเรือน	3,240.91

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 8.10 ช่วงรายได้เฉลี่ยของเกษตรกร

ช่วงรายได้ (บาทต่อเดือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
0-1,999	5	10.87
2,000-4,999	18	39.13
5,000-9,999	13	28.16
10,000-15,999	6	13.04
16,000-24,999	3	6.52
25,000 ขึ้นไป	1	2.17

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.1.2 การใช้ประโยชน์จากที่ดิน

ลักษณะการใช้ประโยชน์จากที่ดินของกลุ่มเกษตรกรตัวอย่างที่มาให้สัมภาษณ์ เกษตรกรมีพื้นที่ถือครองโดยเฉลี่ยประมาณ 846.875 ไร่ ซึ่งเกษตรกรนำที่ดินเหล่านั้นมาทำการเกษตรโดยเฉลี่ยประมาณ 768.25 ไร่ เป็นที่อยู่อาศัยโดยเฉลี่ยประมาณ 30.625 ไร่ เป็นที่ทิ้งร้างว่างเปล่าโดยเฉลี่ยประมาณ 48.00 ไร่ และเป็นพื้นที่ที่ต้องเช่าโดยเฉลี่ยประมาณ 232.50 ไร่ (ตารางที่ 9.10)

ตารางที่ 9.10 ลักษณะการใช้ประโยชน์จากที่ดิน

พื้นที่	พื้นที่ทั้งหมด (ไร่)	ร้อยละ
พื้นที่ถือครอง (มีกรรมสิทธิ์)	846.875	100.00
เพื่อการเกษตร	768.25	90.72
ที่อยู่อาศัย	30.625	3.62
ทิ้งร้างว่างเปล่า	48.00	5.67
พื้นที่เช่า (เพื่อการเกษตร)	232.5	100.00
รวม	1,079.375	-

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.1.3 ลักษณะการนำน้ำชลประทานมาใช้ประโยชน์

ลักษณะการนำน้ำของเกษตรกรมาไว้ในพื้นที่มีวิธีการนำน้ำเข้าพื้นที่ทำการเกษตรดังตารางที่ 10.10

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่นา เกษตรกรจำนวน 2 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูและแปลงเกษตรกรคนอื่นแล้วปล่อยน้ำเข้าพื้นที่เกษตรกรรมตนเอง

ตารางที่ 10.10 ลักษณะการนำน้ำไปในพื้นที่

วิธีการนำน้ำเข้าพื้นที่ทำการเกษตร	ที่นา	ที่ไร่	ที่ปลูกผัก	ที่สวน	ที่เลี้ยงสัตว์	บ่อเลี้ยงสัตว์น้ำ	อื่นๆ
	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)
สูบน้ำจากแปลงตนเองได้เลย	0	5	3	4	0	0	0
สูบน้ำจากคลอง/คูผ่านแปลงคนอื่นแล้วเข้าพื้นที่ตนเอง	0	1	0	1	0	0	0
ปล่อยน้ำจากคลอง คูให้ไหลเข้าแปลงได้เลย	2	12	6	11	2	0	0
ปล่อยน้ำจากคลอง/คูผ่านแปลงคนอื่นแล้วเข้าพื้นที่ตนเอง	0	1	0	0	0	0	0
อื่นๆ	0	1	1	0	0	0	0

ที่มา จากกบรสำรวจ 2543

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่ไร่ เกษตรกรจำนวน 12 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูและปล่อยให้ไหลเข้าแปลงเกษตรกรรม เกษตรกรจำนวน 5 ครัวเรือน ใช้วิธีสูบน้ำจากแปลงเกษตรกรรม เกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูและแปลงเกษตรกรรมคนอื่นแล้วปล่อยน้ำเข้าพื้นที่เกษตรกรรมตนเอง เกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูและแปลงเกษตรกรรมแล้วปล่อยเข้าพื้นที่เกษตรกรรม และเกษตรกรอีกจำนวน 1 ครัวเรือน ใช้น้ำฝน

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่ปลูกผัก เกษตรกรจำนวน 6 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูให้ไหลเข้าแปลงเกษตรกรรม มีเกษตรกรจำนวน 3 ครัวเรือน ใช้วิธีสูบน้ำจากแปลงเกษตรกรรมได้เลย และเกษตรกรอีกจำนวน 1 ครัวเรือน ใช้น้ำฝน

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่สวน เกษตรกรจำนวน 11 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูให้ไหลเข้าแปลงเกษตรกรรม มีเกษตรกรจำนวน 4 ครัวเรือน ใช้วิธีสูบน้ำจากแปลงเกษตรกรรม และมีเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูและแปลงเกษตรกรรมคนอื่นแล้วปล่อยน้ำเข้าพื้นที่เกษตรกรรมตนเอง

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่เลี้ยงสัตว์ เกษตรกรจำนวน 2 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูให้ไหลเข้าแปลงเกษตรกรรม

11.1.4 ความต้องการใช้น้ำเพื่อการเกษตร

เกษตรกรต้องการใช้น้ำชลประทานเพื่อการเกษตรมากที่สุดในเดือนเมษายน และมีความต้องการน้ำน้อยที่สุดในเดือนตุลาคม (ตารางที่ 11.10)

ตารางที่ 11.10 ช่วงเวลาความต้องการน้ำเพื่อการเกษตร

เดือน	จำนวนครั้ง
มกราคม	61
กุมภาพันธ์	64
มีนาคม	83
เมษายน	87
พฤษภาคม	69
มิถุนายน	44
กรกฎาคม	45
สิงหาคม	42
กันยายน	42
ตุลาคม	40
พฤศจิกายน	52
ธันวาคม	51

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2 ความคิดเห็นในการจัดเก็บค่าชลประทานของเกษตรกรผู้ใช้น้ำ

11.2.1 การจัดเก็บค่าชลประทาน

ความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน เกษตรกรจำนวน 9 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 19.57 เห็นด้วยในการจัดเก็บค่าชลประทาน เนื่องจากจะได้มีเงินงบประมาณมาปรับปรุงระบบชลประทานให้ดีขึ้น และจะได้มีน้ำใช้อย่างเพียงพอ ส่วนอีก 29 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 63.04 ไม่เห็นด้วยกับการจัดเก็บค่าชลประทาน เนื่องจากโดยส่วนใหญ่แล้วเกษตรกรมีรายได้ที่ต่ำ และเกษตรกรแต่ละคนได้รับน้ำไม่เสมอภาคกัน และ 8 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 17.39 ไม่แสดงความคิดเห็นในเรื่องนี้ (ตารางที่ 12.10)

ตารางที่ 12.10 ความคิดเห็นในการจัดเก็บค่าชลประทานของเกษตรกร

ความคิดเห็น	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
ความเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าน้ำ		
เห็นด้วย	9	19.57
ไม่เห็นด้วย	29	63.04
ไม่แสดงความคิดเห็น	8	17.39
รวม	46	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.2 ความต้องการใช้น้ำ

ความคิดเห็นของเกษตรกรถึงความต้องการแหล่งน้ำและ/หรือระบบส่งน้ำในอนาคต พบว่า มีเกษตรกรจำนวน 17 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 36.96 ที่มีความต้องการให้จัดหาทั้ง แหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ มีเกษตรกรจำนวน 17 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 36.96 ที่ไม่ต้องการ ให้มีการจัดหาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ มีเกษตรกรจำนวน 10 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 21.74 มีความต้องการให้จัดหาเฉพาะระบบส่งน้ำ และเกษตรกรจำนวน 2 ครัวเรือน หรือคิดเป็น ร้อยละ 4.35 มีความต้องการให้มีการจัดหาเฉพาะแหล่งน้ำ ดังตารางที่ 13.10

ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีความต้องการแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ 29 ครัว เรือน เกี่ยวกับหน่วยงานที่ควรเข้ามาทำหน้าที่ในการจัดหาและดูแลแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ พบว่า เกษตรกรจำนวน 28 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 96.55 ให้ความเห็นว่าควรจะเป็นกรมชล ประทาน เกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 3.45 ให้ความคิดเห็นว่าควรที่จะเป็น บริษัทเอกชน ดังตารางที่ 14.10

ตารางที่ 13.10 ความต้องการแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำในอนาคต

ความพึงประสงค์	จำนวน(ครัวเรือน)	ร้อยละ
ความต้องการแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ		
เฉพาะแหล่งน้ำ โดยผู้ใช้จัดหาระบบส่งน้ำเอง	2	4.35
เฉพาะระบบส่งน้ำ	10	21.74
ทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	17	36.96
ไม่ต้องการทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	17	36.96
รวม	46	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 14.10 หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่จัดหาและดูแลแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ

หน่วยงาน	จำนวน(ครัวเรือน)	ร้อยละ
กรมชลประทาน	28	96.55
รัฐวิสาหกิจ	0	0
บริษัทเอกชน	1	3.45
หน่วยงานกลางที่ตั้งขึ้นใหม่ (องค์กรมหาชน)	0	0
กลุ่มผู้ใช้น้ำ	0	0
อื่น ๆ	0	0

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.3 ความยินดีที่จะจ่ายและรูปแบบการจ่ายค่าชลประทาน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทานเมื่อกำหนดข้อสมมติในลักษณะที่ว่า ถ้าในอนาคตทางโครงการชลประทานสามารถที่จะจัดหาเฉพาะแหล่งน้ำ หรือเฉพาะระบบส่งน้ำ หรือทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีน้ำใช้ให้เกษตรกรอย่างเพียงพอและทั่วถึง ได้น้ำตามความต้องการแล้ว พบว่า เกษตรกรจำนวน 10 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 34.48 ไม่ยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน เกษตรกรจำนวน 19 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 65.52 มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน โดยมีเกษตรกรจำนวน 18 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 94.74 ต้องการจ่ายค่าชลประทานในรูปแบบเงินสด และต้องการจ่ายเป็น บาทต่อลูกบาศก์เมตร บาทต่อไร่ต่อปี บาทต่อปี (เหมาจ่าย) และบาทต่อไร่ต่อฤดู และเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 5.26 ต้องการจ่ายในรูปของผลผลิตทางการเกษตร ดังตารางที่ 15.10

11.2.4 วิธีการชำระค่าชลประทาน

เกษตรกรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการชำระค่าชลประทาน ดังนี้ มีเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 5.56 ต้องการไปชำระที่สำนักงานโครงการ มีเกษตรกรจำนวน 14 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 77.78 ต้องการจะชำระค่าชลประทานโดยตรงกับพนักงานที่มาจัดเก็บ และมีเกษตรกรอีกจำนวน 3 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 16.67 ที่ได้เสนอวิธีอื่นในการชำระค่าชลประทาน คือ ชำระค่าชลประทานกับ หัวหน้ากลุ่ม ผู้ใหญ่บ้าน ดังตารางที่ 16.10

ตารางที่ 15.10 ความยินดีที่จะจ่ายและลักษณะการจ่ายค่าชลประทาน

ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
เกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	19	65.52
ลักษณะการจ่ายค่าชลประทาน		
1. เงินสด	18	94.74
- จ่ายเป็นลูกบาศก์เมตร	0	0
- จ่ายเป็น บาทต่อไร่ต่อปี	13	72.22
- จ่ายแบบเหมาจ่าย (บาทต่อปี)	5	27.78
- จ่ายเป็น บาทต่อไร่ต่อฤดู	0	0
2. ผลผลิตทางการเกษตร	1	5.26
3. อื่น ๆ	0	0
เกษตรกรที่ไม่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	10	34.48
รวม	29	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 16.10 วิธีการชำระค่าชลประทาน

วิธีการชำระ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
โอนเงินผ่านบัญชีธนาคาร	0	0
ชำระทางไปรษณีย์	0	0
ชำระที่สำนักงานโครงการ	1	5.56
ชำระที่ทำการบริษัทเอกชน	0	0
ชำระโดยตรงกับพนักงานจัดเก็บ	14	77.78
อื่น ๆ	3	16.67

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.5 หน่วยงานที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการเก็บค่าชลประทาน

หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าชลประทาน ตามความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน มีเกษตรกรจำนวน 8 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 44.44 ให้ความเห็นว่าควรเป็นกรมชลประทาน โดยให้เหตุผลว่า เป็นหน้าที่ของชลประทานอยู่แล้ว ที่ต้องทำ และเป็นผู้วางระบบชลประทาน มีเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 5.56 ให้ความเห็นว่าควรเป็นหน่วยงานกลาง โดยให้เหตุผลว่า จะได้แยกส่วนออกไป มีเกษตรกรจำนวน 4 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 22.22 ให้ความเห็นว่าควรเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยให้เหตุผลว่า เป็นผู้ที่อยู่ในพื้นที่ มีความใกล้ชิดกับเกษตรกร ไว้ใจได้ และมีเกษตรกรจำนวน 5 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 27.78 ให้ความเห็นว่าควรเป็นหน่วยงานอื่น ๆ อาทิเช่น อ.บ.ต. ผู้ใหญ่บ้าน เทศบาล โดยให้เหตุผลว่าหน่วยงานเหล่านั้นมีความสะดวกในการจัดเก็บ ดังตารางที่ 17.10

ตารางที่ 17.10 หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่จัดเก็บค่าชลประทาน

หน่วยงาน	จำนวน	ร้อยละ
กรมชลประทาน	8	44.44
รัฐวิสาหกิจ	0	0
บริษัทเอกชน	0	0
หน่วยงานกลาง	1	5.56
กลุ่มผู้ใช้น้ำ	4	22.22
อื่นๆ	5	27.78
รวม	18	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

สำหรับหน่วยงานที่ควรทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ ตามความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ จำนวน 7 ครัวเรือน พบว่า เกษตรกรจำนวน 4 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 57.14 ให้ความเห็นว่าควรเป็นกรมชลประทาน โดยให้เหตุผลว่า เป็นหน้าที่ของชลประทานในการดูแลพื้นที่และการจัดส่งน้ำ จึงเป็นหน่วยงานที่มีความพร้อมในการจัดเก็บ และมีเกษตรกรจำนวน 3 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ

42.86 ให้ความเห็นว่าควรเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยให้เหตุผลว่าเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดและมีความเข้าใจในเกษตรกร ดังตารางที่ 18.10

ตารางที่ 18.10 หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่จัดเก็บค่าบริการ**การบริหารการใช้น้ำ**

หน่วยงาน	จำนวน	ร้อยละ
กรมชลประทาน	4	57.14
รัฐวิสาหกิจ	0	0
บริษัทเอกชน	0	0
หน่วยงานกลาง	0	0
กลุ่มผู้ใช้น้ำ	3	42.86
อบต.	0	0
อื่น ๆ	0	0

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.6 การรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมายการชลประทานและกองทุน หมุนเวียนเพื่อการชลประทาน

เกษตรกรจำนวน 8 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 17.39 ที่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชลประทานในเรื่องกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน และเกษตรกรจำนวน 38 ครั้วเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 17.39 ที่ไม่ทราบ ส่วนการรับทราบเกี่ยวกับ พรบ. การชลประทานหลวง มีเกษตรกรจำนวน 8 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 17.39 ที่ได้ทราบ และเกษตรกรจำนวน 38 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 82.61 ที่ไม่ทราบ

จากการสอบถามพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชลประทานทั้งในเรื่องกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานและ พรบ.การชลประทานหลวง ดังตารางที่ 19.10

ตารางที่ 19.10 การรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชลประทาน

การรับทราบเกี่ยวกับ	ทราบ		ไม่ทราบ	
	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
กองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน	8	17.39	38	82.61
พรบ. การชลประทานหลวง	8	17.39	38	82.61

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.7 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง

ตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 ได้ระบุให้มีการจัดเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำภาคเกษตรได้ในอัตราไม่เกิน 5 บาทต่อไร่ และค่าชลประทานสำหรับผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรในอัตรา 0.50 บาทต่อลูกบาศก์เมตร พบว่า เกษตรกรจำนวน 7 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 15.22 มีความเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานสำหรับผู้ใช้น้ำภาคการเกษตรว่ามีอัตราสูงเกินไป เกษตรกรจำนวน 37 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 80.43 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว มีเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 2.17 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่ต่ำเกินไป และมีเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 2.17 ไม่ออกความเห็น ดังตารางที่ 20.10

ส่วนความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานเพื่อนอกภาคการเกษตร พบว่า เกษตรกรจำนวน 7 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 15.22 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่สูงเกินไป เกษตรกรจำนวน 32 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 69.57 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว เกษตรกรจำนวน 6 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 13.04 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่ต่ำเกินไป และมีเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 2.17 ไม่ออกความเห็น ซึ่งเกษตรกรได้เสนออัตราค่าชลประทานทั้งในภาคเกษตร และนอกภาคเกษตรดังนี้ ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานสำหรับผู้ใช้น้ำภาคการเกษตรมีอัตราค่าชลประทานเฉลี่ยเท่ากับ 4.57 บาทต่อไร่ต่อปี และความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานสำหรับผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรมีอัตราค่าชลประทานเฉลี่ยเท่ากับ 0.46 บาทต่อลูกบาศก์เมตร ดังตารางที่ 20.10 และ ตารางที่

ตารางที่ 20.10 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตาม พรบ. การชลประทานหลวง

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชล ประทาน ตาม พรบ. การชล ประทานหลวง	สูงเกินไป		เหมาะสม		ต่ำเกินไป	
	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
ภาคเกษตร (5 บาท/ไร่/ปี)	7	15.22	37	80.43	1	2.17
นอกภาคเกษตร (0.5 บาท/ลบ.ม.)	7	15.22	32	69.57	6	13.04

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

12. ผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตร

เนื่องจากในเขตพื้นที่โครงการอ่างเก็บน้ำอย่างชุม ไม่มีการใช้น้ำจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตร ดังนั้นจึงได้ทำการสัมภาษณ์ผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรที่ใช้น้ำจากโครงการอ่างเก็บน้ำคลองบึง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แทน ได้แก่ การประปาส่วนภูมิภาคจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 1 แห่ง ผลการศึกษามีดังนี้

12.1 การประปาส่วนภูมิภาค

จากการตอบแบบสอบถามการประปาส่วนภูมิภาคจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ทำให้ทราบเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้น้ำ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน ดังนี้

ตารางที่ 21.02 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานที่เหมาะสม

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทาน	จำนวน (ราย)
ในภาคการเกษตร (บาท/ไร่/ปี)	46
0.00	1
1.00-5.00	43
6.00-10.00	1
11.00-15.00	0
16.00-20.00	0
มากกว่า 20.00	0
ไม่แสดงความคิดเห็น	1
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 0	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 10.00	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 4.57	
นอกภาคการเกษตร (บาท/ลบ.ม.)	46
0.00	0
0.10-0.50	38
0.60-1.00	3
1.10-1.50	1
1.60-2.00	1
มากกว่า 2.00	2
ไม่แสดงความคิดเห็น	1
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 0.10	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 10.00	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 0.46	

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

12.1.1 จำนวนผู้ใช้น้ำและปริมาณการใช้น้ำ

การประปาส่วนภูมิภาคจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ตั้งอยู่ห่างจากอ่างเก็บน้ำคลองบึง 23 กิโลเมตร และรับน้ำจากทางน้ำชลประทานของอ่างเก็บน้ำคลองบึงโดยใช้ระบบท่อที่ทางการประปาส่วนภูมิภาคดำเนินการวางระบบเองมาทำการผลิตน้ำประปา เพื่อขายให้แก่ผู้ใช้น้ำทั้งสิ้น 7,431 ราย โดยราคาที่ขายให้ผู้ใช้น้ำแต่ละประเภทแตกต่างกัน กล่าวคือจะคิดราคาค่าน้ำประปาที่ขายให้แก่ผู้ใช้น้ำในอัตราที่แตกต่างกันตามปริมาณการใช้น้ำ โดยแบ่งออกเป็นประเภทที่อยู่อาศัย จะมีอัตราค่าน้ำประปาอยู่ในช่วง 7.75-15.00 บาทต่อลูกบาศก์เมตร ส่วนประเภทที่อุตสาหกรรม จะมีอัตราค่าน้ำประปาอยู่ในช่วง 10.00-21.00 บาทต่อลูกบาศก์เมตร

ในอดีตการประปาส่วนภูมิภาคจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ใช้น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ได้แก่คลองบึงในการผลิตน้ำประปา โดยมีปริมาณการใช้น้ำดิบเพื่อนำมาผลิตน้ำประปาเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง กล่าวคือ ในปี พ.ศ. 2532 มีการใช้น้ำดิบจากคลองบึงเป็นจำนวน 2,028,171 ลูกบาศก์เมตร ปี พ.ศ. 2533 มีการใช้น้ำดิบจากคลองบึงเป็นจำนวน 2,130,390 ลูกบาศก์เมตร ปี พ.ศ. 2534 มีการใช้น้ำดิบจากคลองบึงเป็นจำนวน 2,327,178 ลูกบาศก์เมตร ปี พ.ศ. 2535 มีการใช้น้ำดิบจากคลองบึงเป็นจำนวน 2,368,925 ลูกบาศก์เมตร และต่อมาในปี พ.ศ. 2536 การประปาส่วนภูมิภาคจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้เริ่มใช้น้ำจากอ่างเก็บน้ำคลองบึงในการผลิตน้ำประปา โดยที่ปริมาณการใช้น้ำดิบในการผลิตน้ำประปายังคงมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น กล่าวคือ ในปี พ.ศ. 2536 มีการใช้น้ำดิบจากอ่างเก็บน้ำคลองบึงเป็นจำนวน 2,218,733 ลูกบาศก์เมตร ปี พ.ศ. 2537 มีการใช้น้ำดิบจากอ่างเก็บน้ำคลองบึงเป็นจำนวน 2,390,196 ลูกบาศก์เมตร ปี พ.ศ. 2538 มีการใช้น้ำดิบจากอ่างเก็บน้ำคลองบึงเป็นจำนวน 2,833,587 ลูกบาศก์เมตร ปี พ.ศ. 2539 มีการใช้น้ำดิบจากอ่างเก็บน้ำคลองบึงเป็นจำนวน 2,791,199 ลูกบาศก์เมตร ปี พ.ศ. 2540 มีการใช้น้ำดิบจากอ่างเก็บน้ำคลองบึงเป็นจำนวน 2,849,366 ลูกบาศก์เมตร ปี พ.ศ. 2541 มีการใช้น้ำดิบจากอ่างเก็บน้ำคลองบึงเป็นจำนวน 3,034,311 ลูกบาศก์เมตร และปี พ.ศ. 2542 มีการใช้น้ำดิบจากอ่างเก็บน้ำคลองบึงเป็นจำนวน 2,756,675 ลูกบาศก์เมตร ดังแสดงในตารางที่ 22.10

ตารางที่ 22.10 แสดงปริมาณการใช้น้ำดิบในการผลิตน้ำประปาของการประปาส่วนภูมิภาค
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ปี พ.ศ.	ปริมาณการใช้น้ำดิบในการผลิตน้ำประปา (ลูกบาศก์เมตร)	แหล่งน้ำ
2532	2,028,171	คลองบึง
2533	2,130,390	คลองบึง
2534	2,327,178	คลองบึง
2535	2,368,925	คลองบึง
2536	2,218,733	อ่างเก็บน้ำคลองบึง
2537	2,390,196	อ่างเก็บน้ำคลองบึง
2538	2,833,587	อ่างเก็บน้ำคลองบึง
2539	2,791,199	อ่างเก็บน้ำคลองบึง
2540	2,849,366	อ่างเก็บน้ำคลองบึง
2541	3,034,311	อ่างเก็บน้ำคลองบึง
2542	2,756,675	อ่างเก็บน้ำคลองบึง

ที่มา : การประปาส่วนภูมิภาคจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, 2543

12.1.2 การจ่ายเงินค่าชลประทาน

ในปัจจุบันการประปาส่วนภูมิภาคจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ยังไม่มี การจ่ายเงินค่าชลประทานให้แก่กรมชลประทาน แต่กำลังอยู่ในช่วงของการดำเนินการร่วมกันระหว่างทั้ง 2 หน่วยงาน

12.1.3 อุปสงค์ในการใช้น้ำประปา

ในส่วนของปริมาณความต้องการใช้น้ำที่เพิ่มขึ้น โดยเฉลี่ยการประปาส่วนภูมิภาค จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีจำนวนผู้ใช้น้ำเพิ่มขึ้นเดือนละ 20-25 ราย และทางการประปาคาดการณ์ว่าในอีก 5 ปีข้างหน้าจะมีความต้องการใช้น้ำประปาเพิ่มขึ้นเป็น 3,500,000 ลูกบาศก์เมตรต่อปี โดยที่ทางการประปาคาดว่าในอีก 5 ปีข้างหน้าจะสามารถเพิ่มกำลังการผลิตได้เป็น 6,000,000 ลูกบาศก์เมตรต่อปี ซึ่งเป็นปริมาณการผลิตที่การประปาคาดว่าจะสามารถขยายการผลิตเพิ่มขึ้นได้ในอนาคต

12.1.4 ปัญหาในการใช้น้ำ

ในปัจจุบัน การประปาส่วนภูมิภาคจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับปริมาณแต่มีปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพของน้ำที่ใช้ในการผลิตน้ำประปา กล่าวคือปริมาณน้ำที่นำมาใช้ในการผลิตน้ำประปาในปัจจุบันมีอยู่อย่างพอเพียง แต่น้ำที่นำมาใช้ในการผลิตน้ำประปามีกลิ่นในบางช่วง เช่น ในช่วงระหว่างเดือนเมษายนถึงเดือนกรกฎาคม และมีตะกอน ปัญหาในเรื่องของคุณภาพน้ำนี้ทำให้การประปาต้องเสียค่าใช้จ่ายในส่วนของค่าสารเคมีที่ใช้ในการปรับปรุงวัดคุณภาพของน้ำ เนื่องจากน้ำประปาที่ผลิตได้จะถูกนำไปใช้ในการอุปโภคบริโภคของประชาชน ดังนั้นความสะอาดของน้ำเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก

12.1.5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

ความคิดเห็นของการประปาส่วนภูมิภาคจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เกี่ยวกับ กรณีที่มีหากหน่วยงานราชการหรือเอกชนจะเข้ามาจัดหาพัฒนาแหล่งน้ำ หรือระบบส่งน้ำ หรือทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ ทางการประปามีความต้องการให้หน่วยงานดังกล่าวเข้ามาจัดหาและพัฒนาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ โดยที่ทางการประปามีความยินดีที่จะจ่ายค่าติดตั้งมิเตอร์ และค่าชลประทานโดยตรงกับเจ้าหน้าที่ของโครงการที่มาเก็บเงินที่การประปาเป็นรายเดือน

ในส่วนของหน่วยงานที่การประปาต้องการให้เป็นผู้มาทำหน้าที่จัดหาแหล่งน้ำ ระบบส่งน้ำ และจัดเก็บค่าชลประทาน การประปาส่วนภูมิภาคจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีความเห็นว่าควรเป็นกรมชลประทานที่ควรเข้ามาทำหน้าที่ดังกล่าว

12.1.5 การตระหนักถึงกฎหมายเกี่ยวกับค่าชลประทาน

การตระหนักถึงกฎหมายเกี่ยวกับค่าชลประทาน ทางกรมประปาได้ทราบมาก่อนว่า ค่าชลประทานที่จัดเก็บได้ตามกฎหมายนั้นต้องนำเข้ากองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน แต่กรมประปาไม่ทราบถึงการจัดเก็บค่าชลประทานตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรสามารถออกกฎกระทรวง กำหนดทางน้ำเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำนอกการเกษตรในอัตรา 0.50 บาทต่อลูกบาศก์เมตร และในภาคการเกษตรในอัตรา 5 บาทต่อไร่ โดยที่กรมประปาสวนภูมิภาคจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำทั้งในภาคการเกษตรและนอกภาคเกษตร ว่าเป็นอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว

ข้อมูลพื้นฐานของโครงการ

ชื่อโครงการ

อ่างเก็บน้ำยางชุม

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

โครงการชลประทานประจวบคีรีขันธ์

วัตถุประสงค์โครงการ

☒ การเพาะปลูก	☒ เลี้ยงสัตว์, ประมง	☐ การบูรณะสภาพที่ดิน
☒ อุปโภคบริโภค	☐ การคมนาคม	☒ การท่องเที่ยว
☐ ผลิตรกระแสไฟฟ้า	☒ ป้องกันอุทกภัย	☐
☒ อื่นๆ	ผลักดันน้ำเค็มบริเวณลุ่มน้ำกุยช่วงฤดูแล้ง	

ที่ตั้ง

ชื่อหมู่บ้าน	บ้านยางชุม	หมู่ที่	6	ตำบล	หาดขาม
		อำเภอ	กุยบุรี	จังหวัด	ประจวบคีรีขันธ์

อาณาเขต

ละติจูด			ลองจิจูด			
ทิศเหนือ	ตำบล	หาดขาม	อำเภอ	กุยบุรี	จังหวัด	ประจวบคีรีขันธ์
ทิศใต้	ตำบล	หาดขาม	อำเภอ	กุยบุรี	จังหวัด	ประจวบคีรีขันธ์
ทิศตะวันออก	ตำบล	หาดขาม	อำเภอ	กุยบุรี	จังหวัด	ประจวบคีรีขันธ์
ทิศตะวันตก	ตำบล	หาดขาม	อำเภอ	กุยบุรี	จังหวัด	ประจวบคีรีขันธ์

สภาพพื้นที่โครงการ

พื้นที่โครงการ (ไร่)	16,400	จังหวัด	ประจวบคีรีขันธ์	15,065	ไร่
พื้นที่ชลประทาน (ไร่)	15,065				ไร่

ลักษณะหัวงาน

☒ เขื่อนกักเก็บน้ำ

ค่าก่อสร้าง (ล้านบาท) 178

☒ เขื่อนดิน	☐ เขื่อนคอนกรีต
☐ หินทิ้งแกนดินเหนียว	

พื้นที่รับน้ำฝน (ตร.กม.)	-	ความจุที่ระดับสูงสุด (ล้าน ลบ.ม.)	39.50
พื้นที่อ่างเก็บน้ำ (ตร.กม.)	4.3	ความจุที่ระดับเก็บกัก (ล้าน ลบ.ม.)	32.00
ความกว้างสันเขื่อน (เมตร)	8	ความจุที่ระดับต่ำสุด (ล้าน ลบ.ม.)	4.00
ความกว้างฐานเขื่อน (เมตร)	150	ความสูงตัวเขื่อน (เมตร)	59
ความยาวเขื่อน (เมตร)			

☐ เชื้อนระบายน้ำ ค่าก่อสร้าง (บาท)

ชนิดบานระบาย ☐ บานตรง ☐ บานโค้ง

จำนวนช่องระบาย (ช่อง) กว้างช่องละ (เมตร) สูง (เมตร)

จำนวนช่องระบาย (ช่อง) กว้างช่องละ (เมตร) สูง (เมตร)

ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

จำนวนประตูเรือสัญจร (ช่อง) กว้างช่องละ (เมตร)

☐ ประตูระบายน้ำ ค่าก่อสร้าง (บาท)

ชนิดบานระบาย ☐ บานตรง ☐ บานโค้ง

จำนวนช่องระบาย (ช่อง) กว้างช่องละ (เมตร) สูง (เมตร)

จำนวนช่องระบาย (ช่อง) กว้างช่องละ (เมตร) สูง (เมตร)

ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

จำนวนประตูเรือสัญจร (ช่อง) กว้างช่องละ (เมตร)

☐ ฝายทดน้ำ ค่าก่อสร้าง (บาท)

☐ ฝายหินก่อ ☐ ฝายยาง ☐ ฝายคอนกรีตเสริมเหล็ก

ความยาวสันฝาย (เมตร) ความสูงสันฝาย (เมตร)

ปริมาณน้ำผ่านฝายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

☐ สถานีสูบน้ำ ค่าก่อสร้าง (บาท) หมายเหตุ

จำนวนเครื่อง (เครื่อง) ขนาดเครื่อง (ลบ.ม./วินาที)

จำนวนเครื่อง (เครื่อง) ขนาดเครื่อง (ลบ.ม./วินาที)

จำนวนเครื่อง (เครื่อง) ขนาดเครื่อง (ลบ.ม./วินาที)

ปริมาณน้ำสูงสุดที่สูบ (ลบ.ม./วินาที)

ระบบการส่งน้ำ

☒ ส่งน้ำด้วย Gravity ☐ สูบน้ำด้วยไฟฟ้า

☐ ทั้งแบบ Gravity และสูบน้ำด้วยไฟฟ้า

อาคารที่สำคัญของโครงการ

รวมทั้งหมด(แห่ง)

95

☒ ประตูละบายปากคลองสายใหญ่ฝั่งซ้าย (ท่อระบายฝั่งซ้าย) จำนวนช่องระบาย(ช่อง) 1

ชนิดบาน

☐

บานตรง

☐

บานโค้ง

ท่อ Ø(เมตร)

0.80

กว้างช่องละ (เมตร)

สูง (เมตร)

ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

3.50

☒ ประตูละบายปากคลองสายใหญ่ฝั่งขวา (ท่อระบายฝั่งขวา) จำนวนช่องระบาย(ช่อง) 1

ชนิดบาน

☐

บานตรง

☐

บานโค้ง

ท่อ Ø(เมตร)

0.60

กว้างช่องละ (เมตร)

สูง (เมตร)

ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

0.98

☒ ประตูละบายปากคลอง จำนวน (แห่ง) 1

ชนิดบาน

☐

บานตรง

☐

บานโค้ง

☐ ประตูละบายกลางคลอง จำนวน (แห่ง)

ชนิดบาน

☐

บานตรง

☐

บานโค้ง

☐ ประตูละบายปลายคลอง จำนวน (แห่ง)

ชนิดบาน

☐

บานตรง

☐

บานโค้ง

☒ ท่อระบายปากคลอง จำนวน (แห่ง) 2

☐ ท่อระบายกลางคลอง จำนวน (แห่ง)

☒ ท่อระบายปลายคลอง จำนวน (แห่ง) 2

☐ สะพานน้ำ จำนวน (แห่ง)

☐ รางเท จำนวน (แห่ง)

☐ น้ำตก จำนวน (แห่ง)

☒ น้ำตกทดน้ำ จำนวน (แห่ง) 9

☒ อาคารทดน้ำ จำนวน (แห่ง) 11

☒ ท่อเชื่อม	จำนวน (แห่ง)	9
☒ ท่อลอด	จำนวน (แห่ง)	21
☒ ท่อส่งน้ำเข้านา	จำนวน (แห่ง)	38
☐ ท่อรับน้ำป่า	จำนวน (แห่ง)	
☐ รางรับน้ำป่า	จำนวน (แห่ง)	
☐ อาคารทิ้งน้ำ	จำนวน (แห่ง)	
☐ สะพานข้ามคลอง	จำนวน (แห่ง)	
☐ ท่อทิ้งน้ำ	จำนวน (แห่ง)	
☐ อื่น ๆ	จำนวน (แห่ง)	

คลองส่งน้ำสายใหญ่, สายย่อยและสายซอย

ชื่อคลอง	ลักษณะ	ความยาว (กม.)	ปริมาณน้ำที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)	พื้นที่ส่งน้ำ (ไร่)
คลองส่งน้ำสายใหญ่				
1 LMC	คาคคอนกรีต	16.20	2.216	8,317
2 RMC	คาคคอนกรีต	7.80	0.980	4,472
สายย่อยและสายซอย				
1 6 R	ท่อ ϕ 0.40	0.96	0.180	310
2 9R	คาคคอนกรีต	2.10	0.716	1,966
คลองระบาย				
	คลองดิน	0.70	0.500	-

**หมายเหตุ : ปริมาณน้ำที่ออกแบบเป็นปริมาณน้ำที่ปากคลองเพราะคลองส่งน้ำจะมีขนาดลดลง
จากปากคลองไปท้ายคลอง**

การปลูกพืช

ปี พ.ศ.

2542

พื้นที่เป้าหมาย (ไร่)

15,065

	ชนิดพืชที่ปลูก	พื้นที่ (ไร่)	ระยะเวลาการปลูก (วัน)	ปริมาณน้ำที่ใช้ (มม.)	จำนวนผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่/ปี)
	กะหล่ำปลี			380-500	
	กล้วย			700-1,700	
X	ข้าวนาปี	70		500-1,000	60 ถึง
	ข้าวนาปรัง			500-1,000	
	ข้าวโพด			500-800	1,500
X	เผือก	250	365	a	2,000
X	มะนาว	200	3 ปี	a	1200 ผล/ไร่
	แตงโม			400-600	
	ถั่ว(ฝักสด)			300-500	
	ถั่ว(เมล็ด)			350-500	
	ถั่วลิสง			500-700	
	ถั่วเหลือง			450-700	
X	พืช-ผัก	350	1 ปี	a	2000 กก/ไร่
	ฝ้าย			700-1,300	
	พริก			600-900	
	มะเขือเทศ			400-600	
X	ขมพู	100	3 ปี	a	1,500
X	ฝรั่ง	750	2 ปี	a	3,000
X	หน่อไม้ฝรั่ง	250	1 ปี	a	5,000
X	สับปะรด	8,000	365	700-1,000	3,000
X	ขนุน	500	4 ปี	a	300
X	อ้อย	150	365	1,000-1,500	6,000
X	มะพร้าว	500	5 ปี	a	600 ผล/ไร่
X	มะม่วง	2,500	4 ปี	a	500

หมายเหตุ : ค่าปริมาณการใช้น้ำของพืชเป็นค่าของช่วงปริมาณการใช้น้ำโดยทั่วไป

วิธีการส่งน้ำ

☒ ส่งน้ำแบบรอบเวร
☒ ส่งแบบตลอดเวลา

☐ ส่งน้ำแบบหมุนเวียน
☐ ส่งตามคำขอจากผู้ใช้

กิจกรรมการจัดสรรน้ำ

☐	การเกษตร, ผลิตกระแสไฟฟ้า	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	
☐	การปลูกข้าวนาปี	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	
☐	การประปา อูบโกล บรีโกล	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	
☐	ประมง	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	
☐	โรงงานอุตสาหกรรม	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	
☐	ผลักดันน้ำเค็ม	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	
☐	คมนาคมทางน้ำ	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	

แหล่งเงินทุน

☒ กรมชลประทาน, งบประมาณแผ่นดิน
☐ เงินช่วยเหลือจากต่างประเทศ
☐ เงินกู้จากต่างประเทศ

ระยะเวลาการก่อสร้างและอายุการใช้งานของโครงการ

รายการ	ระยะเวลาการก่อสร้าง (ปี พ.ศ.)	อายุการใช้งานที่ผ่านมา (ปี)	ค่าก่อสร้าง (บาท)
1. ก่อสร้างหัวงานและอาคารประกอบ	เสร็จ 2520	22	178,000,000
2. ระบบส่งน้ำ	เสร็จ 2521	21	16,162,227
3. ระบบระบายน้ำ	เสร็จ 2519	23	433,000
4. ก่อสร้างทางลำเลียง	เสร็จ 2520	22	2,380,000
5. จัดหาที่ดิน, เว้นคือที่ดิน			a
6. เครื่องจักร, เครื่องมือ, ครุภัณฑ์			a
7. อื่นๆ ที่ทำการบ้านพัก	2519, 2520	22	2,116,700
รวม	8 ปี		199,091,927

หมายเหตุ : - ระยะเวลาการก่อสร้างถ้าไม่ระบุปี พ.ศ. จะระบุเป็นจำนวนปีที่ก่อสร้าง
 - บางโครงการจะสรุปค่าก่อสร้างรวมทั้งโครงการมาเลยจะปรากฏข้อมูลในช่องรวม

รายการซ่อมแซมและบำรุงรักษา (Maintenance Cost)

รายการ	2,540	2,541	2,542
1. ห้างงานและอาคารประกอบ			192,600
2. งานระบบส่งน้ำ			1,899,036
3. งานระบบระบายน้ำ			
4. งานปรับปรุงทางลำเลียง			
5. งานปรับปรุงบ้านพัก			
6. งานกำจัดวัชพืช			66,500
7. งานขุดลอก			
8. งานซ่อมแซมเครื่องจักร, ยานพาหนะ			
9. อัตราค่าจ้าง			a
ข้าราชการ	a		คน
ลูกจ้างประจำ	a		คน
ลูกจ้างชั่วคราว	a		คน
รวม	a	a	2,158,136

(ค่าบำรุงรักษาไม่ได้รวมค่าจ้างอัตราค่าจ้าง)

หมายเหตุ : X หมายถึง ชนิดของข้อมูลที่เลือก, ข้อมูลที่มี
a หมายถึง มีข้อมูลแต่ไม่ทราบค่า/ไม่ได้แจ้งมา
ช่องว่าง หมายถึง ไม่มีข้อมูล

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว (11)

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว (11)

1. ประวัติความเป็นมาของโครงการ

ลำห้วยกระเสียวเป็นสาขาใหญ่ของแม่น้ำท่าจีน มีความยาวประมาณ 140 กิโลเมตร มีต้นน้ำอยู่ระหว่างเขาแหลและเขาใหญ่เหนืออำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี ขึ้นไปประมาณ 20 กิโลเมตร ลำห้วยกระเสียวเป็นลำห้วยที่มีความลาดเทมาก ในระหว่างเดือนกันยายนถึงเดือนตุลาคมเป็นระยะที่มีฝนตกหนักประกอบกับมีบริเวณพื้นที่รับน้ำถึง 1,220 ตารางกิโลเมตร น้ำในลำห้วยกระเสียวจึงหลากเข้าไปท่วมพื้นที่ในเขตโครงการชลประทานท่าโบสถ์ตอนล่าง โครงการสามชุก โครงการสามชุกขยาย โครงการโพธิ์พระยา ทำให้เกิดอุทกภัยในพื้นที่ดังกล่าวนี้เป็นประจำ และในระยะที่ฝนตกทิ้งช่วงเป็นเวลานาน ๆ พื้นที่ตอนล่าง ซึ่งอยู่ด้านทิศตะวันตกของโครงการสามชุก ก็มีน้ำไม่เพียงพอสำหรับใช้ในการเพาะปลูก จึงทำให้เกิดความเดือดร้อนเนื่องจากขาดแคลนน้ำอยู่เสมอและยิ่งกว่านั้นเมื่อป่าไม้บริเวณต้นน้ำของลำห้วยกระเสียวถูกทำลาย เพื่อบุกเบิกเป็นที่ทำกินมากขึ้น อุทกภัยซึ่งเกิดแก่พื้นที่ดังกล่าวมีมากขึ้น (กรมชลประทาน, 2524)

เพื่อเป็นการบรรเทาอุทกภัยในเขตลุ่มน้ำท่าจีนและขยายพื้นที่การเพาะปลูกของจังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งอยู่ด้านตะวันตกของโครงการท่าโบสถ์ตอนล่าง และโครงการสามชุก ซึ่งเกษตรกรในพื้นที่สามารถทำการเพาะปลูกได้เฉพาะในฤดูฝน ให้สามารถมีน้ำใช้เพื่อการเกษตรได้อย่างสม่ำเสมอโดยไม่ขาดแคลนทั้งยังให้ได้ผลผลิตสูงและแน่นอน นอกจากนี้ยังจัดให้มีน้ำสำหรับการเพาะปลูกพืชได้ตลอดทั้งปี กรมชลประทานจึงได้ดำเนินการก่อสร้างโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว ซึ่งประกอบด้วยเขื่อนกักเก็บน้ำ เขื่อนทดน้ำ ระบบส่งน้ำ ระบบระบายน้ำ ถนนขนส่ง โดยเริ่มดำเนินการก่อสร้างเมื่อปี 2509 แล้วเสร็จเมื่อปี 2524

2. วัตถุประสงค์โครงการ

1. ส่งน้ำและระบายน้ำให้แก่พื้นที่เพาะปลูกของโครงการฯ
2. บรรเทาอุทกภัย
3. แหล่งขยายพันธุ์ปลา
4. เป็นแหล่งท่องเที่ยวและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

3. สถานที่ตั้งของโครงการ

โครงการเก็บน้ำและบำรุงรักษากระเสียว ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของจังหวัดสุพรรณบุรี ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 3 ตำบลด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ห่างจากกรุงเทพมหานครไปทางถนนสุพรรณบุรีสายใหม่ 193 กิโลเมตร อ่างเก็บน้ำของโครงการฯ อยู่ในพื้นที่ของอำเภอด่านช้าง พื้นที่ส่งน้ำอยู่ใน อำเภอหนองหญ้าไซ อำเภอเดิมบางนางบวช และอำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียวมีอาณาเขตติดต่อดังนี้ ทิศเหนือติดต่อกับ อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี และ อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท ทิศใต้ติดต่อกับ อำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี และอำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี ทิศตะวันออกติดต่อกับ อำเภอสามชุก และอำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี และทิศตะวันตกติดต่อกับ อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ดังแผนที่แสดงอาณาเขตของโครงการในหัวข้อลักษณะทางวิศวกรรมศาสตร์ของโครงการ

4. ลักษณะพื้นที่โครงการ

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียวมีพื้นที่โครงการทั้งหมด 166,260 ไร่ เป็นพื้นที่ชลประทาน 110,844 ไร่ โดยอยู่ในเขตจังหวัดสุพรรณบุรีทั้งหมด และจัดเป็นพื้นที่ชลประทานระดับที่ทั้งหมด 2 ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีระบบคันคูน้ำแต่ยังไม่มีการจัดรูปที่ดิน

5. การใช้ประโยชน์จากน้ำชลประทานและที่ดิน

การใช้ประโยชน์จากน้ำชลประทานและที่ดินของเกษตรกรในพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียวส่วนใหญ่เพาะปลูกข้าว รองลงมาเพาะปลูกอ้อย และมีการเพาะปลูกไม้ผล นอกจากนี้ยังมีการเลี้ยงปลา โดยรายละเอียดจำนวนพื้นที่เพาะปลูกของกิจกรรมทางการเกษตรดังตารางที่ 1.11

ตารางที่ 1.11 ชนิดของพืชที่ปลูก และจำนวนพื้นที่เพาะปลูกของพืชแต่ละชนิด

ชนิดพืชที่ปลูกต่อกิจกรรมทางการเกษตร	พื้นที่ (ไร่)
ฤดูแล้งปีการเพาะปลูก 2541/42	
1. ข้าว	47,879.00
2. อ้อย	61,443.00
3. ไม้ผล	1,480.00
4. บ่อปลา	42.00
รวม	110,844.00
ฤดูฝนปีการเพาะปลูก 2542/43	
1. ข้าว	47,922.00
2. อ้อย	61,400.00
3. ไม้ผล	1,480.00
4. บ่อปลา	42.00
รวม	110,844.00

ที่มา : โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว, 2542

6. ศักยภาพของโครงการ

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียวสามารถส่งน้ำให้แก่เกษตรกรในพื้นที่ชลประทานได้เต็มพื้นที่ทั้งในฤดูฝนและฤดูแล้ง

7. ลักษณะทางวิศวกรรมของโครงการชลประทาน

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียวเป็นโครงการชลประทานประเภทกักเก็บน้ำ ส่วนประกอบของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว ประกอบด้วย แหล่งน้ำต้นทุนคืออ่างเก็บน้ำเขื่อนกระเสียว ระบบคลองส่งน้ำรับน้ำจากอ่างเก็บน้ำเขื่อนกระเสียวผ่านท่อระบายของในตัวเขื่อนกระเสียว ท่อระบายในตัวเขื่อนกระเสียวจะทำหน้าที่รับน้ำและควบคุมปริมาณน้ำระบายสู่ลำน้ำกระเสียว โดยมีเขื่อนทดน้ำสร้างกั้นลำน้ำกระเสียวซึ่งอยู่ทางท้ายอ่างเก็บน้ำลงมาทำหน้าที่ยกระดับน้ำเข้าสู่คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้ายและคลองสายใหญ่ฝั่งขวาของลำน้ำกระเสียว คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้ายและคลองสายใหญ่ฝั่งขวามีการกระจายน้ำเข้าสู่คลองส่งน้ำสายย่อย สายแยกย่อย สามารถส่งน้ำเข้าสู่พื้นที่ทั้งฝั่งขวาและฝั่งซ้ายของลำน้ำกระเสียว โดยมีคูส่งน้ำรับน้ำจากคลองส่งน้ำสายย่อยและสายแยกย่อยลัดเลาะไปตามความลาดเอียงของพื้นที่ เพื่อที่จะสามารถกระจายน้ำเข้าสู่พื้นที่รับน้ำทุกแปลงได้อย่างทั่วถึง (ภาพที่ 1.11)

7.1 ห้วยงาน

7.1.1 อ่างเก็บน้ำกระเสียว

เขื่อนกักเก็บน้ำ สร้างปิดกั้นลำห้วยกระเสียวทำให้เกิดเป็นอ่างเก็บน้ำ ลักษณะของตัวเขื่อนเป็นเขื่อนดิน ความกว้างสันเขื่อน 8.0 เมตร ความกว้างฐานเขื่อนตอนที่กว้างที่สุด 170.0 เมตร และความสูงของตัวเขื่อนจุดที่สูงที่สุด 32.5 เมตร ดังรายละเอียดในข้อมูลพื้นฐานของโครงการ

อ่างเก็บน้ำ มีพื้นที่รับน้ำฝนของอ่างเก็บน้ำ 1,220 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ผิวอ่างเก็บน้ำที่ระดับเก็บกักสูงสุด 46 ตารางกิโลเมตร มีความจุที่ระดับน้ำสูงสุด 390 ล้านลูกบาศก์เมตร ความจุที่ระดับเก็บกัก 240 ล้านลูกบาศก์เมตร ความจุที่ระดับน้ำต่ำสุด 40 ล้านลูกบาศก์เมตร มีปริมาณน้ำไหลลงอ่างเก็บน้ำเฉลี่ยต่อปี 200 ล้านลูกบาศก์เมตร สามารถเก็บกักน้ำเพื่อส่งน้ำให้พื้นที่ชลประทาน 110,844 ไร่

อาคารประกอบที่อ่างเก็บน้ำเขื่อนกระเสียว คือ

1. อาคารระบายน้ำล้น (Spillway) มีลักษณะเป็นฝายสันโค้ง มีความยาว 22.0 เมตร สามารถระบายน้ำได้สูงสุด 260 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที โดยมีคลองระบายน้ำรับน้ำจากอาคารระบายน้ำลงสู่ลำห้วยกระเสียวยาวประมาณ 24 กิโลเมตร

2. ท่อระบายน้ำลงลำน้ำเดิม (River Outlet) เป็นท่อคอนกรีตเสริมเหล็ก มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 2.50 เมตรที่ปากท่อ และลดขนาดลงเป็น 1.80 เมตร ที่ความยาวจากปากท่อ 68.50 เมตร รวมความยาวท่อทั้งสิ้น 148.50 เมตร ท้ายท่อมีประตูระบายรับแรงดันสูง (High Pressure Gate) ขนาดกว้าง 1.50 เมตร สูง 1.50 เมตร จำนวน 2 ชุด สามารถระบายน้ำได้สูงสุด 18-25 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

7.1.2 เขื่อนทดน้ำ

เขื่อนทดน้ำสร้างกันลำน้ำกระเสียว มีช่องระบายน้ำเป็นรูปบานโค้ง (Radial Gate) จำนวน 3 ช่อง กว้างช่องละ 6.00 เมตร สามารถระบายน้ำได้สูงสุด 260 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

อาคารประกอบที่อ่างเก็บน้ำเขื่อนกระเสียว คือ

1. ประตูระบายปากคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้าย เป็นท่อ กว้าง 1.75 เมตร สูง 1.50 เมตร จำนวน 1 ท่อ สามารถระบายน้ำได้สูงสุด 3.850 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

2. ประตูระบายปากคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งขวา เป็นท่อ กว้าง 2.00 เมตร สูง 1.75 เมตร จำนวน 2 ท่อ สามารถระบายน้ำได้สูงสุด 11.091 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

7.2 ระบบคลองส่งน้ำ

คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้ายเป็นคลองตาดคอนกรีต และคลองดินมีหน้าตัดคลองเป็นรูปสี่เหลี่ยมคางหมู มีความยาวทั้งสิ้น 7.000 กิโลเมตร สามารถส่งน้ำเป็นปริมาณน้ำที่ออกแบบที่ผ่านปากคลองส่งน้ำเท่ากับ 3.850 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที ให้กับพื้นที่ชลประทานประมาณ 34,648 ไร่

คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งขวาเป็นคลองตาดคอนกรีต มีหน้าตัดคลองเป็นรูปสี่เหลี่ยมคางหมู มีความยาวทั้งสิ้น 20.800 กิโลเมตร สามารถส่งน้ำเป็นปริมาณน้ำที่ออกแบบที่ผ่านปากคลองส่งน้ำเท่ากับ 11.091 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที ให้กับพื้นที่ชลประทานประมาณ 76,196 ไร่

คลองซอยและคลองแยกซอย รับน้ำจากคลองส่งน้ำสายใหญ่ทั้งฝั่งซ้ายและฝั่งขวา แบ่งเป็นรับน้ำจากคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งขวา จำนวน 3 สาย มีความยาวรวม 37.450 กิโลเมตร รับน้ำจากคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้าย จำนวน 2 สาย มีความยาวรวม 26.460 กิโลเมตร โดยการส่งน้ำจะมีอาคารบังคับน้ำเพื่อควบคุมปริมาณน้ำที่ส่งเข้าคลอง ให้เป็นไปตามที่ต้องการ

อาคารที่สำคัญของโครงการประกอบด้วย ท่อระบายปากคลอง 7 แห่ง ท่อระบายปลายคลอง 7 แห่ง อาคารทดน้ำกลางคลอง 70 แห่ง ท่อลอดคลอง 14 แห่ง ท่อลอดถนน 24 แห่ง สะพานคอนกรีตเสริมเหล็ก 28 แห่ง ท่อส่งน้ำเข้านา 285 แห่ง

7.3 ระบบคันคูน้ำ

คูส่งน้ำเป็นคูดิน หน้าตัดคูส่งน้ำมีลักษณะเป็นสี่เหลี่ยมคางหมู รับน้ำจากคลองส่งน้ำสายใหญ่ และสายซอย ผ่านท่อส่งน้ำเข้านา เพื่อกระจายน้ำสู่พื้นที่รับน้ำทุกแปลง

7.4 การจัดสรรน้ำและส่งน้ำ

การจัดสรรน้ำชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว มีวิธีการส่งน้ำเป็นแบบอาศัยแรงโน้มถ่วงของโลก (Gravity) มีการส่งน้ำได้ทั้งส่งแบบตลอดเวลา และส่งน้ำแบบหมุนเวียน โดยมีการกำหนดปริมาณน้ำในการจัดส่งน้ำในระดับคลองส่งน้ำสายใหญ่และคลองส่งน้ำสายซอย มีกลุ่มผู้ใช้น้ำระดับคลองสายใหญ่ดูแลการส่งน้ำในระดับคลองส่งน้ำสายใหญ่ และกลุ่มผู้ใช้น้ำย่อยดูแลการรับน้ำที่มีการจัดรอบเวรการรับน้ำภายในคูส่งน้ำ

แผนการจัดสรรน้ำที่ได้จัดทำขึ้นนั้นมีการจัดทำแผนการส่งน้ำในฤดูฝนและฤดูแล้งตามปริมาณน้ำต้นทุนและการใช้น้ำจากอ่างเก็บน้ำกระเสียว

การจัดสรรน้ำในช่วงฤดูฝน ความซับซ้อนมีไม่มากนัก เนื่องจากมีปริมาณน้ำต้นทุนคืออ่างเก็บน้ำกระเสียวและปริมาณน้ำฝนช่วยในการเพาะปลูกจึงมีการจัดทำแผนการส่งน้ำตามความต้องการ

ของพื้นที่โครงการคือสามารถส่งน้ำได้เต็มพื้นที่ชลประทาน 110,844 ไร่ แต่ต้องคำนึงการใช้น้ำจาก
ลำน้ำกระเสียวช่วงจากท้ายอ่างเก็บน้ำกระเสียวถึงหัวงานเขื่อนทดน้ำ เนื่องจากมีการใช้น้ำด้าน
เกษตรกรรม อุตสาหกรรม อุปโภค บริโภค

การจัดสรรน้ำในช่วงฤดูแล้ง จะมีการจัดสรรน้ำจากมีปริมาณน้ำต้นทุนคืออ่างเก็บน้ำกระ
เสียวมีการกำหนดพื้นที่เพาะปลูกในเขตโครงการในระดับคลองส่งน้ำสายใหญ่และคลองส่งน้ำสาย
ซอย โดยกำหนดให้มีพื้นที่เพาะปลูกได้ประมาณ 65,000 ไร่ เพื่อที่จะส่งน้ำได้ในปริมาณที่กำหนด
เข้าสู่ระบบคลองส่งน้ำ โดยมีคูน้ำที่รับน้ำคลองส่งน้ำสายซอยเพื่อที่จะนำน้ำเข้าสู่พื้นที่ การส่งน้ำยัง
เกิดการสูญเสียมาก เนื่องจากไม่สามารถนำพื้นที่เพาะปลูกที่เพาะปลูกกระจายทั่วพื้นที่มาไว้รวม
กันได้ ทำให้ต้องมีการกระจายน้ำในระยะทางที่ไกลจึงเกิดการสูญเสียมาก และมีปัญหาในเรื่อง
การจัดรอบเวรการรับน้ำ ของคูส่งน้ำที่อยู่ต้นคลองและปลายคลองส่งน้ำบ้าง แต่ได้รับการดูแลจาก
กลุ่มผู้ใช้น้ำของคลองส่งน้ำสายใหญ่จึงทำให้ไม่มีปัญหามากนัก

8. การประกาศทางน้ำชลประทานและการเรียกเก็บค่าชลประทาน

จากข้อมูลที่ปรากฏโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียวได้ดำเนินการประกาศทางน้ำ
ชลประทานตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พุทธศักราช 2485 และฉบับแก้ไข
ปรับปรุง พุทธศักราช 2518 แล้ว จำนวน 14 ทางน้ำ เป็นทางน้ำชลประทานประเภทที่ 1 จำนวน
13 ทางน้ำ และทางน้ำชลประทานประเภทที่ 4 จำนวน 1 ทางน้ำ

สำหรับการประกาศกฎกระทรวงกำหนดทางน้ำเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทานตามมาตรา 8
แห่งพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พุทธศักราช 24875 และฉบับที่แก้ไขปรับปรุง พุทธ
ศักราช 2518 ได้ประกาศออกกฎกระทรวงไปแล้ว ได้แก่ อ่างเก็บน้ำกระเสียว จากท้องที่ตำบลนิคม
กระเสียว ตำบลห้วยขมิ้น ตำบลวังคัน และตำบลด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี และทางน้ำชล
ประทานคลองกระเสียว ที่กิโลเมตรที่ 0.000 ในท้องที่ตำบลด่านช้าง อำเภอด่านช้าง จังหวัด
สุพรรณบุรี ถึงกิโลเมตรที่ 51.6000 ในท้องที่ตำบลกระเสียว อำเภอสามชูก จังหวัดสุพรรณบุรี โดย
ประกาศเป็นกฎกระทรวงฉบับที่ 59 (พ.ศ. 2541) ลงวันที่ 24 พฤศจิกายน 2541 และฉบับที่ 60
(พ.ศ. 2541) ลงวันที่เดียวกัน

9. การขอใช้ทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน

ในอดีตที่ผ่านมาโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียวไม่เคยขอใช้เงินทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน เนื่องจากไม่ทราบว่าโครงการชลประทานสามารถขอใช้เงินดังกล่าวเพื่อนำมาเป็นค่าใช้จ่ายในการบำรุงและดูแลรักษาทางน้ำชลประทานได้ แต่ในปัจจุบันเมื่อมีการจัดการสัมมนาเกี่ยวกับมาตรา 5 และมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พุทธศักราช 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พุทธศักราช 2518 ทางโครงการก็ได้ดำเนินการเสนอขอครุภัณฑ์ไป โดยทางโครงการไม่ได้ให้ข้อมูลว่าได้ขอครุภัณฑ์ประเภทใดบ้าง

10. กลุ่มผู้ใช้น้ำ

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเมื่อวันที่ 12-13 กันยายน 2543 ในกรณีผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรที่อยู่ในเขตพื้นที่ชลประทานโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว มีประวัติความเป็นมาสาเหตุการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ การบริหารงาน การดำเนินการและปัญหาอุปสรรคดังนี้

10.1 ลักษณะของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

กลุ่มผู้ใช้น้ำในโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียวเป็นกลุ่มที่มีการรวมตัวกันในลักษณะกลุ่มผู้ใช้น้ำพื้นฐานตามสายคูส่งน้ำ เพื่อเลือกตัวแทนในการประสานงานกับเจ้าหน้าที่โครงการชลประทานเกี่ยวกับความต้องการใช้น้ำและช่วงเวลาที่ต้องการใช้น้ำ และมีกลุ่มบริหารการใช้น้ำที่บริหารการใช้น้ำขึ้นในคลองซอยบางสาย โดยได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของโครงการฯ

10.2 ภูมิหลังการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียวก่อสร้างห้วงงาน และระบบส่งน้ำแล้วเสร็จ จึงได้ทำการส่งน้ำสู่พื้นที่เพาะปลูกพร้อมกันนี้โครงการฯ ได้สนับสนุนให้เกษตรกรผู้ใช้น้ำจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำพื้นฐานขึ้นทุกสายคู ต่อมามีการพัฒนาจากกลุ่มผู้ใช้น้ำพื้นฐานเป็นกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทานในปี พ.ศ. 2542

10.3 วัตถุประสงค์ในการรวมกลุ่มจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ

การจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เป็นตัวแทนของสมาชิกในเรื่องการใช้น้ำและประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของโครงการฯ และหน่วยงานต่าง ๆ
2. ให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบชลประทาน
3. เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบและสร้างแบบแผนการใช้น้ำภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำเอง

10.4 โครงสร้างของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

โครงสร้างของกลุ่มพื้นฐาน จะประกอบด้วยหัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ ผู้ช่วยหัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ เป็นผู้ดูแลและบริหารการใช้น้ำภายในคูส่งน้ำ โดยหัวหน้ากลุ่มมักจะเป็นผู้ที่มีตำแหน่งอยู่ในหมู่บ้านอยู่แล้ว เช่น ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน อบต. เป็นต้น ส่วนโครงสร้างของกลุ่มบริหารการใช้น้ำ จะประกอบด้วย ประธานกลุ่ม รองประธานกลุ่ม เลขานุการกลุ่ม เหรัญญิก ปฏิคม เป็นคณะกรรมการกลุ่มและมีสมาชิกของกลุ่มพื้นฐานที่อยู่ในสายคลองซอยเป็นสมาชิก

10.5 การคัดเลือกหัวหน้าและผู้ช่วยหัวหน้ากลุ่มพื้นฐาน ประธานและรองประธานกลุ่มบริหาร

หัวหน้าและรองหัวหน้ากลุ่มพื้นฐาน จะได้รับการเลือกโดยมติของสมาชิกในกลุ่มโดยวิธีลงคะแนน หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ ที่ได้รับเลือกไม่มีวาระในการทำงาน จะพ้นจากตำแหน่งก็ต่อเมื่อ ลาออก หรือ เสียชีวิต ด้านประธาน รองประธานและคณะกรรมการกลุ่มบริหารจะได้รับการเลือกจากสมาชิกในกลุ่มโดยวิธีลงคะแนนเสียงเช่นเดียวกัน แต่มีวาระในการทำงาน 4 ปี

10.6 หน้าที่ของหัวหน้าและผู้ช่วยหัวหน้ากลุ่มพื้นฐาน ประธานและรองประธาน กลุ่มบริหาร

หัวหน้าและผู้ช่วยหัวหน้ากลุ่มพื้นฐานจะมีหน้าที่ในการประสานงานกับโครงการฯ และคณะกรรมการกลุ่มบริหารในเรื่องใช้น้ำของสมาชิก ดูแลและบำรุงรักษาคลองส่งน้ำในพื้นที่ที่ดูแล รวมทั้งจัดประชุมนัดหมายสมาชิกภายในกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนา ดูแลและบำรุงรักษาคลองส่งน้ำ เช่น ขุดลอกและทำความสะอาดคลองส่งน้ำ ดูแลสมาชิกในกลุ่ม และคอยใกล้ชิดแก้ปัญหาข้อพิพาทในเรื่องการใช้น้ำระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ส่วนหน้าที่ของประธาน รองประธาน และคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ ในปัจจุบันยังไม่สามารถดำเนินงานได้เต็มที่ เนื่องจากอยู่ในช่วงที่เริ่มมีการจัดตั้งกลุ่มขึ้น แต่โดยทั่วไปคณะกรรมการกลุ่มบริหารจะทำหน้าที่เป็นผู้ประสานระหว่างกลุ่มพื้นฐานกับเจ้าหน้าที่โครงการฯ ดูแลและบำรุงรักษาคลองส่งน้ำและคลองส่งน้ำรวมทั้งอาคารบังคับน้ำในพื้นที่ที่ดูแล นอกจากนี้ประธานกลุ่มยังทำหน้าที่ในการนัดหมายหัวหน้ากลุ่มพื้นฐานให้เข้าร่วมประชุมในเรื่องการใช้น้ำ

10.7 การบริหารงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

10.7.1 การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ

จากการสอบถามเกษตรกรจำนวน 41 ราย พบว่า เกษตรกร 26 ราย เป็นสมาชิกของกลุ่มผู้ใช้น้ำ เนื่องจากมีความจำเป็นที่จะต้องใช้น้ำจากโครงการฯ และต้องการได้รับความสะดวกในการใช้น้ำจากโครงการฯ โดยเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายแรกเข้าสมาชิก การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มบางกลุ่มจะมีการลงชื่อเพื่อสมัครเป็นสมาชิกกลุ่ม แต่บางกลุ่มไม่มีการลงชื่อสมัครเป็นสมาชิกกลุ่มเป็นที่รู้กันเองว่าเมื่อมีความต้องการใช้น้ำให้มาแจ้งความต้องการกับคนที่ป็นหัวหน้ากลุ่ม เกษตรกร 15 รายที่เหลือที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ เนื่องจากเกษตรกรได้รับน้ำสะดวกและเพียงพออยู่แล้ว บางรายให้ความเห็นว่าถึงแม้ว่าจะเป็นสมาชิกกลุ่มก็ยังคงได้รับน้ำไม่เพียงพอจึงไม่เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ เกษตรกรบางรายอยู่นอกเขตโครงการฯ จึงไม่ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิก และเกษตรกรส่วนใหญ่ที่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำเพราะไม่ทราบว่ามีกัการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำขึ้นเนื่องจากรูปแบบของกลุ่มไม่มีความชัดเจน

10.7.2 การบริหารงานภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ

การดำเนินการเรื่องการใช้น้ำภายในสายคูส่งน้ำหัวหน้ากลุ่มพื้นฐานจะเป็นผู้ดูแล โดยเมื่อสมาชิกในกลุ่มมีความต้องการใช้น้ำจากโครงการก็จะมาแจ้งความต้องการกับหัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ เมื่อหัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำได้รับแจ้งความต้องการใช้น้ำจากสมาชิกในกลุ่มแล้วจึงประสานงานกับโครงการฯ โดยแจ้งความต้องการน้ำแก่เจ้าหน้าที่ของโครงการฯ หัวหน้ากลุ่มยังเป็นผู้ทำหน้าที่ดูแลคูส่งน้ำที่ตนรับผิดชอบโดยมีการนัดหมายให้สมาชิกภายในกลุ่มร่วมกันพัฒนาชุดลอกคูส่งน้ำ และซ่อมแซมคูส่งน้ำที่ชำรุดให้สามารถส่งน้ำได้อย่างสะดวก นอกจากนี้ยังกลุ่มพื้นฐานบางกลุ่มยังมีการลงโทษผู้ที่ไม่ให้ความร่วมมือโดยการปรับเป็นเงิน เช่น หากสมาชิกไม่เข้าร่วมประชุมจะถูกปรับครั้งละ 100 บาท หากสมาชิกไม่เข้าร่วมในการพัฒนาชุดลอกคูส่งน้ำจะถูกปรับครั้งละ 100 บาท เป็นต้น ส่วนคณะกรรมการกลุ่มบริหารการใช้น้ำจะเป็นผู้ดูแลกลุ่มพื้นฐานต่าง ๆ ที่อยู่ในสายคลองที่กลุ่มรับผิดชอบ โดยมีการนัดหมายหัวหน้ากลุ่มพื้นฐานเข้าร่วมประชุมเพื่อตกลงทำความเข้าใจในเรื่องการใช้น้ำภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ

10.7.3 ค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ

สมาชิกของกลุ่มผู้ใช้น้ำไม่ต้องจ่ายค่าบริการการบริหารการใช้น้ำให้แก่กลุ่มผู้ใช้น้ำ

10.7.4 กิจกรรมที่สมาชิกกลุ่มต้องปฏิบัติ

จากการสอบถามเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ 14 ราย สมาชิก 5 รายตอบว่ามีกิจกรรมที่สมาชิกในกลุ่มจะต้องปฏิบัติ คือร่วมกันพัฒนา ชุดลอกทำความสะอาดคลองส่งน้ำ ส่วนสมาชิก 9 ราย ตอบว่าไม่มีกิจกรรมที่สมาชิกของกลุ่มต้องปฏิบัติ

10.7.5 ผลการปฏิบัติงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

จากการสอบถามเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ 26 ราย ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำที่เกษตรกรเป็นสมาชิกอยู่ พบว่า เกษตรกร 22 ราย ให้ความคิดเห็นว่ากลุ่มผู้ใช้น้ำที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ในปัจจุบันมีการดำเนินงานอยู่ในเกณฑ์ดี เนื่องจาก สมาชิกสามารถมีน้ำใช้อย่างเพียงพอ อีกทั้งยังสมาชิกในกลุ่มยังให้ความร่วมมือในการดำเนินการต่าง ๆ และมีความความสามัคคีภายในกลุ่ม แต่เกษตรกร 4 รายที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำให้ความคิดเห็นว่ากลุ่มผู้ใช้น้ำที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ในปัจจุบันมีการดำเนินงานอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่ดี

เนื่องจากสมาชิกยังได้รับน้ำไม่พอเพียงยังมีปัญหาการแย่งกันใช้น้ำ สมาชิกภายในกลุ่มยังไม่ค่อยให้ความร่วมมือ และไม่ได้รับความเป็นธรรมจากคณะกรรมการ ซึ่งทั้งเกษตรกร 4 รายให้ความเห็นว่าถึงแม้ว่าการปฏิบัติงานของกลุ่มยังอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่ดีแต่กลุ่มผู้ใช้น้ำยังควรที่จะมีต่อไป เนื่องจาก จำเป็นต้องมีการใช้น้ำร่วมกันการที่มีกลุ่มผู้ใช้น้ำสร้างความเป็นระเบียบในการใช้น้ำมากขึ้นกว่าเดิม สามารถสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในกลุ่ม อีกทั้งยังก่อให้เกิดความร่วมมือกันในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การพัฒนาคูส่งน้ำ การขุดลอกคูส่งน้ำ เป็นต้น

10.7.6 ปัญหาและอุปสรรคการใช้น้ำ

จากการสอบถามเกษตรกร 41 ราย พบว่า เกษตรกร 24 รายไม่มีปัญหาการใช้น้ำ เนื่องจากเกษตรกรได้รับน้ำอย่างเพียงพอเมื่อมีความต้องการใช้น้ำ แต่เกษตรกรจำนวน 17 รายมีอุปสรรคและปัญหาในการใช้น้ำ เนื่องจาก คลองส่งน้ำและอาคารบังคับน้ำได้รับความเสียหายทำให้การส่งน้ำไม่สะดวก การจัดการจ่ายน้ำยังไม่เป็นระบบ ทำให้ได้รับน้ำไม่สม่ำเสมอ บางรายได้รับน้ำมากจนเกินไป บางรายได้รับน้ำไม่เพียงพอทำให้เกิดการแย่งกันใช้น้ำ บางรายมีที่นาอยู่สูงกว่าคูส่งน้ำทำให้ไม่สะดวกในการนำน้ำมาใช้ และเกษตรกรส่วนใหญ่ที่มีปัญหาการใช้น้ำ เนื่องจากอยู่ปลายคูส่งน้ำทำให้ได้รับน้ำไม่เพียงพอ

10.8 ความคิดเห็นในการจัดเก็บค่าชลประทานของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ

10.8.1 ความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ

ความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 9 ราย ที่มีต่อความต้องการแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำในอนาคต พบว่า คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 33.33 มีความต้องการเฉพาะระบบส่งน้ำ คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 4 ราย คิดเป็นร้อยละ 44.44 มีความต้องการทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ และมีคณะกรรมการกลุ่ม 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 22.22 ที่ไม่ต้องการทั้งแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ ดังแสดงในตารางที่ 2.11

ในการจัดหาแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ คณะกรรมการส่วนใหญ่มีความเห็นว่าหน่วยงานที่ควรเข้ามาทำหน้าที่ในการจัดแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำดังกล่าวคือกรมชลประทาน

ตารางที่ 2.11 ความต้องการแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำในอนาคต

ความพึงประสงค์	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
จัดหาเฉพาะแหล่งน้ำ โดยผู้ใช้จัดหาระบบส่งน้ำเอง	0	0.00
จัดหาเฉพาะระบบส่งน้ำ	3	33.33
จัดหาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	4	44.44
ไม่ต้องการทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	2	22.22
รวมคณะกรรมการกลุ่มทั้งสิ้น	9	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

10.8.2 ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน

หากมีการจัดหาแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำตามที่คณะกรรมการต้องการแล้ว คณะกรรมการมีความคิดเห็นในการจ่ายค่าชลประทาน ดังนี้ คณะกรรมการ 6 ราย มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน โดยมีรูปแบบในการจ่ายค่าชลประทานเป็นเงินสด 5 ราย และคณะกรรมการ 1 ราย ต้องการจ่ายในรูปแบบอื่น ได้แก่ จ่ายในลักษณะคล้ายกับภาษีที่ดิน ดังตารางที่ 3.11

นอกจากนี้คณะกรรมการกลุ่มที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทานเป็นเงินสดยังได้ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการชำระค่าชลประทาน ดังนี้ คณะกรรมการส่วนใหญ่ต้องการที่จะชำระที่สำนักงานโครงการ และคณะกรรมการบางส่วนต้องการชำระโดยการโอนเงินผ่านบัญชีธนาคาร นอกจากนี้คณะกรรมการส่วนหนึ่งได้เสนอวิธีชำระค่าชลประทานในรูปแบบอื่น คือ ชำระค่าชลประทานให้กับองค์การบริหารส่วนตำบล (อ.บ.ต.) ที่ทำการ อ.บ.ต.

10.8.3 หน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดเก็บค่าชลประทานและค่าบริการ บริหารการใช้น้ำ

ความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน 6 ราย เกี่ยวกับหน่วยงานที่ควรเข้ามาทำหน้าที่จัดเก็บค่าชลประทาน คณะกรรมการส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าควรให้กลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นผู้ทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าชลประทาน โดยให้เหตุผลว่ามีความสะดวกในการจัดเก็บ และคณะกรรมการบางส่วนให้ความเห็นควรให้ชลประทานเป็นผู้จัดเก็บ เนื่องจากจะได้นำเงินที่เก็บได้ไปใช้พัฒนา คูแล่ง ช่อมแซม คูและคลองส่งน้ำ นอกจากนี้ยังมีคณะกรรมการบางส่วนให้ความเห็นว่าควรให้หน่วยงานอื่น เช่น อ.บ.ต. เป็นผู้จัดเก็บ เนื่องจากปัจจุบัน อ.บ.ต. ทำหน้าที่จัดเก็บภาษีที่ดินอยู่แล้ว โดยคณะกรรมการส่วนใหญ่มีความเห็นว่าหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการจัดเก็บควรได้รับค่าตอบแทนจากการจัดเก็บ

ตารางที่ 3.11 ความเห็นในการจ่ายค่าชลประทานเมื่อมีการจัดหาแหล่งน้ำและ/หรือระบบส่งน้ำให้

ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
เกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	6	85.71
ลักษณะการจ่ายค่าชลประทาน		
1. เงินสด	5	83.33
- จ่ายเป็นลูกบาศก์เมตร	0	0.00
- จ่ายเป็น บาท/ไร่/ปี	4	0.00
- จ่ายแบบเหมาจ่าย (บาท/ปี)	0	80.00
- จ่ายเป็น บาท/ไร่/ฤดู	1	20.00
2. ผลผลิตทางการเกษตร	0	0.00
3. อื่น ๆ	1	16.67
เกษตรกรที่ไม่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	1	14.29
รวม	7	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ในส่วนของการบริการการบริหารการใช้น้ำคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 4 ราย มีความยินดีที่จะจ่ายค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ โดยคณะกรรมการส่วนใหญ่ต้องการให้กลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นผู้จัดเก็บ เนื่องจากมีความสะดวกในการจัดเก็บ และมีคณะกรรมการบางรายมีความเห็นว่าควรให้กรมชลประทานเป็นผู้ทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ โดยที่ไม่ได้เหตุผลไว้

10.8.4 การตระหนักถึงกฎหมายเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

จากการสอบถามคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 9 ราย ในเรื่องการรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน และ พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พบว่า คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำส่วนใหญ่ไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชลประทาน กล่าวคือ คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 33.33 ทราบข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน และมีคณะกรรมการกลุ่ม 6 รายคิดเป็นร้อยละ 66.67 ที่ไม่ทราบ ส่วนการรับทราบเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง มีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 11.11 ทราบข้อมูลเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง และมีคณะกรรมการกลุ่ม 8 รายคิดเป็นร้อยละ 88.89 ที่ไม่ทราบ ดังแสดงในตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4.11 การรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชลประทาน

การรับทราบเกี่ยวกับ	ทราบ		ไม่ทราบ	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
กองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน	3	33.33	6	66.67
พรบ. การชลประทานหลวง	1	11.11	8	88.89

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง ที่ได้กำหนดให้มีการจัดเก็บค่าชลประทานเพื่อการเกษตรในอัตราไม่เกิน 5 บาทต่อไร่ และนอกภาคเกษตรในอัตรา 0.50 บาทต่อลูกบาศก์เมตร คณะกรรมการให้ความเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานเพื่อการเกษตรที่ได้กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พบว่า คณะกรรมการ 6 ราย คิดเป็นร้อยละ 66.67 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่สูงเกินไป คณะกรรมการ 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 33.33 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว ซึ่งอัตราค่าชลประทานเพื่อการเกษตรโดยเฉลี่ยที่คณะกรรมการคิดว่าเป็นอัตราที่เหมาะสมคืออัตรา 3.22 บาทต่อไร่ต่อปี ส่วนความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำที่มีต่ออัตราค่าชลประทานเพื่อนอกการเกษตรที่ได้กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติ คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 55.56 มีความเห็นว่าเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 33.33 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่ต่ำเกินไป และคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 11.11 ไม่แสดงความคิดเห็นในประเด็นนี้ ซึ่งอัตราค่าชลประทานเพื่อนอกการเกษตรโดยเฉลี่ยที่คณะกรรมการคิดว่าเป็นอัตราที่เหมาะสมคืออัตรา 1.81 บาทต่อลูกบาศก์เมตร ดังแสดงในตารางที่ 5.11 และ ตารางที่ 6.11

ตารางที่ 5.11 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตาม พรบ. การชลประทานหลวง

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตรา ค่าชลประทาน ตาม พรบ. การชลประทานหลวง	สูงเกินไป		เหมาะสม		ต่ำเกินไป		ไม่ออกความเห็น	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ภาคเกษตร (บาท/ไร่/ปี)	6	66.67	3	33.33	0	0.00	0	0.00
นอกภาคเกษตร(บาท/ลบ.ม.)	0	0.00	5	5.56	3	33.33	1	11.11

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 6.11 ความคิดเห็นของคณะกรรมการเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานที่เหมาะสม

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทาน	จำนวน (ราย)
ในภาคการเกษตร (บาท/ไร่/ปี)	9
0.00	0
1.00-5.00	9
6.00-10.00	0
11.00-15.00	0
16.00-20.00	0
มากกว่า 20.00	0
ไม่แสดงความคิดเห็น	0
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 0.00	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 5.00	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 3.22	
นอกภาคการเกษตร (บาท/ลูกบาศก์เมตร)	9
0.00	0
0.10-0.50	5
0.60-1.00	2
1.10-1.50	0
1.60-2.00	0
มากกว่า 2.00	1
ไม่แสดงความคิดเห็น	1
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 0.50	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 10.00	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 1.81	

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

10.8.5 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ ของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ

คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำได้เสนอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะให้โครงการฯ ควรปรับปรุงคูส่งน้ำให้เป็นคูส่งน้ำคอนกรีต เพื่อความสะดวกในการพัฒนา ทำความสะอาด ขุดลอกคูส่งน้ำ และโครงการควรปรับปรุงคลองส่งน้ำและอาคารบังคับน้ำที่เสียหายให้สามารถใช้งานได้ตามปกติ หรือดีขึ้นกว่าในปัจจุบัน นอกจากนี้คณะกรรมการยังได้เสนอให้โครงการควรปรับปรุงให้มีพื้นที่รับน้ำให้มากขึ้น ส่วนข้อเสนอเกี่ยวกับค่าชลประทานที่จัดเก็บได้คณะกรรมการส่วนใหญ่ต้องการให้นำมาใช้จ่ายเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานและดูแลรักษา เพื่อซ่อมแซม คลอง คูส่งน้ำและอาคารชลประทานให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ตลอด นอกจากนี้ยังอยากให้นำเงินที่เก็บได้มาใช้ในการส่งเสริมให้เกษตรกรในการเพาะปลูก

11. เกษตรกรผู้ใช้น้ำ

จากการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลเมื่อวันที่ 12-13 กันยายน 2543 เกษตรกรผู้ใช้น้ำในเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จำนวน 41 ครัวเรือน มีข้อมูลทางเศรษฐกิจ ข้อมูลการเพาะปลูกพืช ข้อมูลลักษณะการใช้น้ำชลประทาน และความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน ดังนี้

11.1 ข้อมูลทั่วไป

11.1.1 ลักษณะทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ใช้น้ำ

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกรจำนวน 41 ครัวเรือน มี 39 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 95.12 ของกลุ่มเกษตรกรที่มาให้สัมภาษณ์ ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก และมี 2 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 4.89 ประกอบอาชีพค้าขายเป็นอาชีพหลัก โดยรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนประมาณ 99,162.48 บาทต่อปี เป็นรายได้โดยเฉลี่ยจากการทำการเกษตร ประมาณ 77,519.34 บาทต่อปี รายจ่ายโดยเฉลี่ยของครัวเรือนประมาณ 57,239.16 บาทต่อปี และรายจ่ายค่าใช้น้ำโดยเฉลี่ยของครัวเรือนประมาณ 1,003.90 บาทต่อปี เกษตรกรจำนวน 2 ครัวเรือน มีรายได้ต่ำกว่า 2,000 บาทต่อเดือน เกษตรกรจำนวน 11 ครัวเรือน มีรายได้อยู่ระหว่าง 2,000 – 4,999 บาทต่อเดือน เกษตรกรจำนวน 19 ครัวเรือน มีรายได้อยู่ระหว่าง 5,000 – 9,999 บาทต่อเดือน เกษตรกรจำนวน 6 ครัวเรือน มีรายได้อยู่ระหว่าง 10,000 – 15,999 บาทต่อเดือน เกษตรกร

จำนวน 1 ครั้วเรือน มีรายได้อยู่ระหว่าง 16,000 – 24,999 บาทต่อเดือน และเกษตรกรจำนวน 2 ครั้วเรือน มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 25,000 บาทต่อเดือน ขึ้นไป (ตารางที่ 7.11 และตารางที่ 8.11)

ตารางที่ 7.11 รายได้และรายจ่ายของครั้วเรือน

รายได้ - รายจ่าย	บาทต่อปี
รายได้	
รายได้เฉลี่ยของครั้วเรือน	99,162.48
รายได้โดยเฉลี่ยจากการเกษตร	77,519.34
รายจ่าย	
รายจ่ายโดยเฉลี่ยของครั้วเรือน	57,239.16
รายจ่ายค่าใช้น้ำโดยเฉลี่ยของครั้วเรือน	1,003.90

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 8.11 ช่วงรายได้เฉลี่ยของเกษตรกร

ช่วงรายได้	จำนวน (ครั้วเรือน)	ร้อยละ
0-1,999	2	4.88
2,000-4,999	11	26.83
5,000-9,999	19	46.34
10,000-15,999	6	14.63
16,000-24,999	1	2.44
25,000 ขึ้นไป	2	4.88

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.1.2 การใช้ประโยชน์จากที่ดิน

ลักษณะการใช้ประโยชน์จากที่ดินของเกษตรกรที่มาให้สัมภาษณ์ เกษตรกรมีพื้นที่ถือครองโดยประมาณ 1,275.00 ไร่ ซึ่งเกษตรกรนำที่ดินเหล่านั้นมาทำการเกษตรโดยประมาณ 1,249.5 ไร่ ใช้เป็นที่อยู่อาศัยโดยประมาณ 21 ไร่ เป็นที่ทิ้งร้างว่างเปล่าโดยเฉลี่ยประมาณ 4.5 ไร่ และเป็นพื้นที่เช่าโดยประมาณ 206 ไร่ (ตารางที่ 9.11)

ตารางที่ 9.11 ลักษณะการใช้ประโยชน์จากที่ดิน

พื้นที่	พื้นที่ทั้งหมด (ไร่)	ร้อยละ
พื้นที่ถือครอง (มีกรรมสิทธิ์)	1,275.00	100.00
เพื่อการเกษตร	1249.5	98.00
ที่อยู่อาศัย	21	1.65
ทิ้งร้างว่างเปล่า	4.5	0.35
พื้นที่เช่า (เพื่อการเกษตร)	206	100.00
รวม	1,481.00	-

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.1.3 ลักษณะการนำน้ำชลประทานมาใช้ประโยชน์

ลักษณะการนำน้ำของเกษตรกรมาใช้ในพื้นที่มีวิธีการนำน้ำเข้าพื้นที่ทำการเกษตรดังตารางที่ 10.11

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่นา เกษตรกรจำนวน 20 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูให้ไหลเข้าแปลงเกษตรกรรม เกษตรกรจำนวน 5 ครัวเรือน ใช้วิธีสามารถสูบน้ำจากแปลงตนเองได้เลย และเกษตรกรอีกจำนวน 1 ครัวเรือน ใช้น้ำจากลำน้ำธรรมชาติ

ตารางที่ 10.11 ลักษณะการนำน้ำมาใช้ในพื้นที่

วิธีการนำน้ำเข้าพื้นที่ทำการเกษตร	พินา	ที่ไร่	ที่ปลูกผัก	ที่สวน	ที่เลี้ยงสัตว์	บ่อเลี้ยงสัตว์น้ำ	อื่นๆ
	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)
สูบน้ำจากแปลงตนเองได้เลย	5	11	0	2	0	0	0
สูบน้ำจากคลอง/คูผ่านแปลงคนอื่นแล้วเข้าพื้นที่ตนเอง	0	0	0	0	0	0	0
ปล่อยน้ำจากคลอง/คูให้ไหลเข้าแปลงได้เลย	20	7	0	3	0	0	0
ปล่อยน้ำจากคลอง/คูผ่านแปลงคนอื่นแล้วเข้าพื้นที่ตนเอง	0	1	0	0	0	0	0
อื่นๆ	1	0	0	0	0	0	0

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่ไร่ เกษตรกรจำนวน 11 ครัวเรือน ใช้วิธีสามารถสูบน้ำจากแปลงตนเองได้เลย เกษตรกรอีกจำนวน 7 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูให้ไหลเข้าแปลงเกษตรกรรม และเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน ปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูและแปลงเกษตรกรรมคนอื่นแล้วปล่อยน้ำเข้าพื้นที่เกษตรกรรมตนเอง

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่สวน เกษตรกรจำนวน 3 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูให้ไหลเข้าแปลงเกษตรกรรม และมีเกษตรกรจำนวน 2 ครัวเรือน ใช้วิธีสามารถสูบน้ำจากแปลงตนเองได้เลย

11.1.4 ความต้องการใช้น้ำเพื่อการเกษตร

เกษตรกรต้องการใช้น้ำชลประทานเพื่อนำไปใช้ในการผลิตผลผลิตมากที่สุดในเดือนเมษายน และมีความต้องการน้ำน้อยที่สุดในเดือนมกราคม (ตารางที่ 11.11)

11.2 ความคิดเห็นในการจัดเก็บค่าชลประทานของเกษตรกรผู้ใช้น้ำ

11.2.1 การจัดเก็บค่าชลประทาน

ความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน เกษตรกรจำนวน 15 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 36.59 เห็นด้วยในการจัดเก็บค่าชลประทาน เนื่องจากจะได้รู้คุณค่าน้ำ ได้ใช้น้ำจากชลประทาน จึงควรที่จะช่วยแบ่งเบาภาระให้กับกรมชลประทานในเรื่องงบประมาณการดูแลรักษาระบบและแหล่งน้ำของกรมชลประทาน เกษตรกรจำนวน 20 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 48.78 ไม่เห็นด้วยกับการจัดเก็บค่าชลประทาน เนื่องจากโดยส่วนใหญ่แล้วเกษตรกรมีรายได้ที่ต่ำ และได้รับน้ำไม่เพียงพอและไม่สะดวก และเกษตรกรอีกจำนวน 6 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 14.63 ไม่แสดงความคิดเห็น (ตารางที่ 12.11)

ตารางที่ 11.11 ช่วงเวลาความต้องการน้ำเพื่อการเกษตร

เดือน	จำนวนครั้ง
มกราคม	25
กุมภาพันธ์	41
มีนาคม	51
เมษายน	55
พฤษภาคม	51
มิถุนายน	37
กรกฎาคม	46
สิงหาคม	52
กันยายน	52
ตุลาคม	45
พฤศจิกายน	37
ธันวาคม	27

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 12.11 ความคิดเห็นในการจัดเก็บค่าชลประทานของเกษตรกร

ความคิดเห็น	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
ความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน		
เห็นด้วย	15	36.59
ไม่เห็นด้วย	20	48.74
ไม่แสดงความคิดเห็น	6	14.63
รวม	41	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.2 ความต้องการใช้น้ำ

ความคิดเห็นของเกษตรกรถึงความต้องการแหล่งน้ำและ/หรือระบบส่งน้ำในอนาคต พบว่า มีเกษตรกรจำนวน 13 ครั้วเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 31.71 ที่มีความต้องการให้จัดหาทั้ง แหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ มีเกษตรกรจำนวน 13 ครั้วเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 31.71 ต้องการให้จัดหาเฉพาะระบบส่งน้ำ มีเกษตรกรจำนวน 12 ครั้วเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 29.27 ไม่ต้องการให้มีการจัดหาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ เกษตรกรจำนวน 3 ครั้วเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 7.32 ต้องการให้มีการจัดหาเฉพาะแหล่งน้ำ ดังตารางที่ 13.11

ตารางที่ 13.11 ความต้องการแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำในอนาคต

ความพึงประสงค์	จำนวน(ครั้วเรือน)	ร้อยละ
ความต้องการแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ		
เฉพาะแหล่งน้ำ โดยผู้ใช้จัดหาระบบส่งน้ำเอง	3	7.32
เฉพาะระบบส่งน้ำ	13	31.71
ทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	13	31.71
ไม่ต้องการทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	12	29.27
รวม	41	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีความต้องการแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ 29 ครั้วเรือน เกี่ยวกับหน่วยงานที่ควรเข้ามาทำหน้าที่ในการจัดหาและดูแลแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ พบว่า เกษตรกรจำนวน 24 ครั้วเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 82.76 ให้ความเห็นว่าควรจะเป็นกรมชลประทาน เกษตรกรจำนวน 2 ครั้วเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 6.90 ให้ความเห็นว่าควรจะเป็นบริษัทเอกชน และเกษตรกรจำนวน 3 ครั้วเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 10.34 ให้ความคิดเห็นว่าควรที่จะเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำเอง ดังตารางที่ 14.11

ตารางที่ 14.11 หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่จัดหาและดูแลแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ

หน่วยงาน	จำนวน(ครัวเรือน)	ร้อยละ
กรมชลประทาน	24	82.76
รัฐวิสาหกิจ	0	0
บริษัทเอกชน	2	6.90
หน่วยงานกลางที่ตั้งขึ้นใหม่ (องค์กรมหารชน)	0	0
กลุ่มผู้ใช้น้ำ	3	10.34
อื่น ๆ	0	0

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.3 ความยินดีที่จะจ่ายและรูปแบบการจ่ายค่าชลประทาน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทานเมื่อกำหนดข้อสมมติในลักษณะที่ว่า ถ้าในอนาคตทางโครงการชลประทานสามารถที่จะจัดหาเฉพาะแหล่งน้ำ หรือเฉพาะระบบส่งน้ำ หรือทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีน้ำใช้ให้เกษตรกรอย่างเพียงพอและทั่วถึง ได้น้ำตามความต้องการแล้ว พบว่า เกษตรกรจำนวน 7 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 24.14 ไม่ยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน แต่มีเกษตรกรจำนวน 22 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 75.86 ที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน โดยมีเกษตรกรจำนวน 19 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 86.36 ต้องการจ่ายค่าชลประทานในรูปแบบเงินสด และต้องการจ่ายเป็น บาทต่อลูกบาศก์เมตร บาทต่อไร่ต่อปี บาทต่อปี (เหมาจ่าย) และบาทต่อไร่ต่อฤดู และมีเกษตรกรอีกจำนวน 3 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 13.64 ที่มีรูปแบบการจ่ายแบบอื่น ๆ ที่ต่างออกไป คือ จ่ายรวมกับภาษีที่ดิน ดังตารางที่ 15.11

ตารางที่ 15.11 ความยินดีที่จะจ่ายและลักษณะการจ่ายค่าชลประทาน

ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
เกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	22	75.86
ลักษณะการจ่ายค่าชลประทาน		
1. เงินสด	19	86.36
- จ่ายเป็นลูกบาศก์เมตร	5	26.32
- จ่ายเป็น บาท/ไร่/ปี	12	63.16
- จ่ายแบบเหมาจ่าย (บาท/ปี)	2	10.53
- จ่ายเป็น บาท/ไร่/ฤดู	0	0
2. ผลผลิตทางการเกษตร	0	0
3. อื่น ๆ	3	13.64
เกษตรกรที่ไม่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	7	24.14
รวม	29	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.4 วิธีการชำระค่าชลประทาน

เกษตรกรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการชำระค่าชลประทาน ดังนี้ มีเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 4.55 ต้องการที่จะโอนชำระผ่านบัญชีธนาคาร มีเกษตรกรจำนวน 4 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 18.18 ต้องการไปชำระที่สำนักงานโครงการ และมีเกษตรกรจำนวน 14 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 63.64 ที่ต้องการจะชำระค่าชลประทานโดยตรงกับพนักงานที่มาจัดเก็บ ดังตารางที่ 16.11

ตารางที่ 16.11 วิธีการชำระค่าชลประทาน

วิธีการชำระ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
โอนเงินผ่านบัญชีธนาคาร	1	4.55
ชำระทางไปรษณีย์	0	0
ชำระที่สำนักงานโครงการ	4	18.18
ชำระที่ทำการบริษัทเอกชน	0	0
ชำระโดยตรงกับพนักงานจัดเก็บ	14	63.64
อื่นๆ	0	0

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.5 หน่วยงานที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการเก็บค่าชลประทาน

หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าชลประทาน ตามความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน มีเกษตรกรจำนวน 19 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 65.52 ให้ความเห็นว่าควรเป็นกรมชลประทาน โดยให้เหตุผลว่า เป็นหน้าที่ของชลประทานอยู่แล้วที่ต้องทำ และรู้จักพื้นที่กับเกษตรกรเป็นอย่างดี มีเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 3.45 ให้ความเห็นว่าควรเป็นบริษัทเอกชน โดยให้เหตุผลว่ามีความสะดวกในการจัดเก็บ มีเกษตรกรจำนวน 5 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 17.24 ให้ความเห็นว่าควรเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยให้เหตุผลว่า เป็นผู้ที่อยู่ในพื้นที่ มีความใกล้ชิดกับเกษตรกร สะดวก และมีเกษตรกรจำนวน 4 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 13.79 ให้ความเห็นว่าควรเป็นหน่วยงานอื่นๆ อาทิเช่น หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำที่ได้รับการแต่งตั้ง โดยให้เหตุผลว่าหน่วยงานเหล่านั้นมีความสะดวกในการจัดเก็บ และเข้าใจสภาพเกษตรกรได้เป็นอย่างดีจึงมีความสะดวกต่อการพัฒนา ดังตารางที่ 17.11

ตารางที่ 17.11 หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่จัดเก็บค่าชลประทาน

หน่วยงาน	จำนวน	ร้อยละ
กรมชลประทาน	9	47.37
รัฐวิสาหกิจ	0	0
บริษัทเอกชน	1	5.26
หน่วยงานกลาง	0	0
กลุ่มผู้ใช้น้ำ	5	26.32
อื่น ๆ	4	21.05
รวม	19	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

สำหรับหน่วยงานที่ควรทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าบริการการ~~บริหาร~~การใช้น้ำ ตามความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าบริการการ~~บริหาร~~การใช้น้ำจำนวน 9 ครั้งเรือนพบว่า มีเกษตรกรจำนวน 4 ครั้งเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 44.44 ให้ความเห็นว่าจะควรเป็นกรมชลประทาน โดยให้เหตุผลว่า มีความสะดวกในการจัดเก็บ และมีความน่าเชื่อถือ มีเกษตรกรจำนวน 1 ครั้งเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 11.11 ให้ความเห็นว่าจะควรเป็นบริษัทเอกชน โดยให้เหตุผลว่า มีความสะดวกในการจัดเก็บ และมีเกษตรกรจำนวน 4 ครั้งเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 44.44 ให้ความเห็นว่าจะควรเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยให้เหตุผลว่าเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดและมีความเข้าใจในเกษตรกร และมีความสะดวก ดังตารางที่ 18.11

ตารางที่ 18.11 หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่จัดเก็บค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ

หน่วยงาน	จำนวน	ร้อยละ
กรมชลประทาน	4	44.44
รัฐวิสาหกิจ	0	0
บริษัทเอกชน	1	11.11
หน่วยงานกลาง	0	0
กลุ่มผู้ใช้น้ำ	4	44.44
อบต.	0	0
อื่นๆ	0	0

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

**11.2.6 การรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมายการชลประทานและกองทุน
หมุนเวียนเพื่อการชลประทาน**

เกษตรกรจำนวน 41 ครัวเรือน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 100.00 ที่ไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชลประทานในเรื่องกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน ส่วนการรับทราบเกี่ยวกับ พรบ. การชลประทานหลวง เกษตรกรจำนวน 41 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 100.00 ที่ไม่ทราบ

จากการสอบถามพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชลประทานทั้งในเรื่องกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานและ พรบ.การชลประทานหลวง ดังตารางที่ 19.11

ตารางที่ 19.11 การรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชลประทาน

การรับทราบเกี่ยวกับ	ทราบ		ไม่ทราบ	
	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
กองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน	0	0	41	100.00
พรบ. การชลประทานหลวง	0	0	41	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.7 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง

ตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 ได้ระบุให้มีการจัดเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำในภาคเกษตรได้ในอัตราไม่เกิน 5 บาทต่อไร่ และผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรในอัตรา 0.50 บาทต่อลูกบาศก์เมตร พบว่า เกษตรกรจำนวน 16 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 39.02 ของเกษตรกรที่มาให้สัมภาษณ์มีความคิดเห็นค่าชลประทานสำหรับผู้ใช้น้ำในภาคเกษตรมีอัตราสูงเกินไป เกษตรกรจำนวน 24 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 58.54 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว และเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 2.44 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราต่ำเกินไป ดังตารางที่ 20.11

ส่วนความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานเพื่อนอกภาคการเกษตร พบว่า มีเกษตรกรจำนวน 6 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 14.63 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่สูงเกินไปว่า มีเกษตรกรจำนวน 20 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 48.78 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว และมีเกษตรกรจำนวน 15 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 36.59 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่ต่ำเกินไป ซึ่งเกษตรกรได้เสนออัตราค่าชลประทานทั้งในภาคเกษตรและนอกภาคเกษตรดังนี้ ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานสำหรับภาคเกษตรมีอัตราค่าชลประทานเฉลี่ยเท่ากับ 3.82 บาทต่อไร่ต่อปี และความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานสำหรับนอกภาคเกษตรมีอัตราค่าชลประทานเฉลี่ยเท่ากับ 0.20 บาทต่อลูกบาศก์เมตร ดังตารางที่ 20.11 และ ตารางที่ 21.11

ตารางที่ 20.11 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตาม พรบ. การชลประทานหลวง

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชล ประทาน ตาม พรบ. การชล ประทานหลวง	สูงเกินไป		เหมาะสม		ต่ำเกินไป	
	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
ภาคเกษตร (5 บาท/ไร่/ปี)	16	39.02	24	58.54	1	2.44
นอกภาคเกษตร (0.5 บาท/ลบ.ม.)	6	14.63	20	48.78	15	36.59

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

12. ผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตร

จากการสัมภาษณ์ผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรที่ใช้น้ำจากโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว ซึ่งประกอบด้วยโรงงานอุตสาหกรรม 2 แห่ง การประปาส่วนภูมิภาค/ชุมชน/หมู่บ้าน 2 แห่ง และโรงพยาบาล 1 แห่ง ผลการศึกษามีดังนี้

12.1 โรงงานอุตสาหกรรม

จากการตอบแบบสอบถามของโรงงานอุตสาหกรรมจำนวน 2 ราย ได้แก่ บริษัท น้ำตาลมิตรผล จำกัด และโรงงานน้ำแข็งด่านช้าง เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ใช้น้ำ ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้น้ำ และความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน ดังนี้

บริษัท น้ำตาลมิตรผล จำกัด ตั้งอยู่นอกพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว โดยอยู่ห่างจากโครงการฯ ประมาณ 10 กิโลเมตร ประกอบกิจการอุตสาหกรรมผลิตน้ำตาล มีจำนวนแรงงาน 286 คน มูลค่าทรัพย์สิน 2,729 ล้านบาท ส่วนโรงงานน้ำแข็งด่านช้างตั้งอยู่ในพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว อยู่ห่างจากโครงการฯ ประมาณ 3 กิโลเมตร ประกอบกิจการผลิตน้ำแข็ง มีจำนวนแรงงาน 3 คน มูลค่าทรัพย์สิน 18 ล้านบาท

ตารางที่ 21.02 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานที่เหมาะสม

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทาน	จำนวน (ราย)
ในภาคการเกษตร (บาท/ไร่/ปี)	41
0.00	3
1.00-5.00	37
6.00-10.00	1
11.00-15.00	0
16.00-20.00	0
มากกว่า 20.00	0
ไม่แสดงความคิดเห็น	0
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 0.00	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 9.00	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 3.82	
นอกภาคการเกษตร (บาท/ลบ.ม.)	41
0.00	1
0.10-0.50	25
0.60-1.00	10
1.10-1.50	1
1.60-2.00	2
มากกว่า 2.00	2
ไม่แสดงความคิดเห็น	0
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 0.00	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 5.00	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 0.20	

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543 .

12.1.1 ปริมาณการใช้น้ำ

บริษัท น้ำตาลมิตรผล จำกัด ใช้น้ำจากทางน้ำธรรมชาติโดยการสูบจากแหล่งน้ำขึ้น มาใช้ประมาณ 132,000 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน โดยนำมาใช้เพื่อเป็นวัตถุดิบในการผลิตปริมาณ 92,400 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน ใช้เพื่อการหล่อเย็นปริมาณ 26,400 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน และใช้ เพื่อทำความสะอาดปริมาณ 13,200 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน แต่น้ำที่ใช้เพื่อการอุปโภคบริโภคเป็น น้ำประปา ส่วนโรงงานน้ำแข็งด่านช้าง ใช้น้ำชลประทานประมาณ 350 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน โดยใช้ เป็นวัตถุดิบในการผลิตประมาณ 350 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน และใช้น้ำบางส่วนในการหล่อเย็น

12.1.2 การจ่ายเงินค่าน้ำดิบ

ในการจ่ายค่าน้ำดิบ บริษัท น้ำตาลมิตรผล จำกัด เป็นผู้ใช้น้ำจากลำน้ำธรรมชาติจึง ไม่เสียค่าน้ำให้แก่หน่วยงานใด แต่อย่างไรก็ดี บริษัท น้ำตาลมิตรผล จำกัด ต้องเสียค่าใช้จ่ายใน ส่วนของน้ำประปาที่นำมาใช้ในการอุปโภคบริโภคภายในโรงงานประมาณ 18,500 บาทต่อเดือน ส่วนโรงงานน้ำแข็งด่านช้าง ไม่มีค่าใช้จ่ายในการใช้น้ำดิบ

12.1.3 อุปสงค์ในการใช้น้ำดิบ

ความต้องการใช้น้ำในอนาคตของทางโรงงานหรือบริษัท พบว่า ความต้องการใช้น้ำ ของบริษัท น้ำตาลมิตรผล จำกัด ไม่เปลี่ยนแปลง กล่าวคือ ยังคงมีความต้องการใช้น้ำดิบจากทาง น้ำธรรมชาติในอนาคตประมาณ 132,000 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน แต่ในส่วนของโรงงานน้ำแข็งด่าน ช้าง ยังคงมีความต้องการใช้น้ำดิบจากทางน้ำชลประทานในปริมาณ 350 ลูกบาศก์เมตรเช่นเดิม แต่มีความต้องการใช้น้ำบาดาลเพิ่มขึ้นอีก 350 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน

12.1.4 ความคิดเห็นที่มีต่อค่าน้ำดิบ

ความคิดเห็นของโรงงานหรือบริษัทที่มีต่ออัตราค่าน้ำที่ต้องจ่ายในปัจจุบัน บริษัท น้ำตาลมิตรผล จำกัด และโรงงานน้ำแข็งด่านช้าง ต่างไม่แสดงความคิดเห็นในประเด็นนี้

12.1.5 ปัญหาในการใช้น้ำ

ปัญหาในการใช้น้ำจากทางโรงงานหรือบริษัท มีดังนี้ บริษัท น้ำตาลมิตรผล จำกัด ไม่มีปัญหาเรื่องปริมาณน้ำ แต่จะมีปัญหาเรื่องคุณภาพน้ำในเรื่องของตะกอนที่มีปะปนอยู่ในน้ำดิบที่สูบขึ้นมาใช้ เนื่องจากน้ำที่จะนำมาใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์ของบริษัทจะต้องมีคุณภาพที่ผ่านเกณฑ์ของทางโรงงานที่กำหนดไว้ ส่วนโรงงานเชิงด่านช้าง มีปัญหาในการใช้น้ำดิบในเรื่องของปริมาณน้ำที่มีไม่แน่นอน และมีปัญหาในเรื่องของคุณภาพน้ำดิบที่มีตะกอน

12.1.6 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

ความคิดเห็นที่เกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน บริษัท น้ำตาลมิตรผล จำกัด และโรงงานเชิงด่านช้าง ต้องการให้หน่วยงานราชการหรือเอกชนเข้ามาจัดหาและพัฒนาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำให้แก่ทางโรงงาน โดยบริษัท น้ำตาลมิตรผล จำกัด มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทานลูกบาศก์เมตรละ 10 บาท โดยบริษัทจะชำระที่สำนักงานโครงการฯ เป็นรายปี ส่วนโรงงานเชิงด่านช้าง ไม่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน

ทัศนคติว่าต้องการให้หน่วยงานใดเข้ามาทำหน้าที่ในการจัดหาแหล่งน้ำ ระบบส่งน้ำ และจัดเก็บค่าชลประทาน บริษัท น้ำตาลมิตรผล จำกัด เห็นว่าควรให้กรมชลประทาน

ความเห็นเกี่ยวกับการนำค่าชลประทานที่จัดเก็บได้ไปใช้ประโยชน์ทางบริษัท น้ำตาลมิตรผล จำกัด มีความเห็นว่าควรนำเงินที่เก็บได้มาใช้ในการบำรุงรักษาระบบส่งน้ำ และใช้เงินบางส่วนเป็นเงินเดือนของข้าราชการในหน่วยงานที่จัดเก็บเพื่อที่จะไม่ต้องใช้งบประมาณจากส่วนกลาง ส่วนโรงงานเชิงด่านช้าง มีความเห็นว่าควรนำเงินค่าชลประทานที่จัดเก็บได้มาใช้ในการซ่อมแซมระบบส่งน้ำหรือลำห้วยที่เสียหายให้สามารถใช้งานได้ และนำเงินที่เก็บได้เข้าสู่กองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน

12.1.7 การตระหนักถึงกฎหมายเกี่ยวกับค่าชลประทาน

ทัศนคติทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการเรียกเก็บค่าชลประทาน พบว่า โรงงานและบริษัท ทั้ง 2 แห่ง ไม่ทราบมาก่อนว่าค่าชลประทานที่จัดเก็บได้ตามกฎหมายนั้นต้องนำเข้ากองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน และไม่ทราบมาก่อนว่าตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรสามารถออกกฎกระทรวงกำหนดทางน้ำเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทานจากผู้นำนอกการเกษตรในอัตรา 0.50 บาทต่อลูกบาศก์เมตร และในภาคการเกษตรในอัตรา 5 บาทต่อไร่ โดยที่บริษัท น้ำตาลมิตรผล จำกัด และโรงงานแข็งด่านช้าง ต่างไม่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของอัตราค่าชลประทานตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง

12.2 การประปา

จากการสัมภาษณ์การประปา 2 แห่ง ได้แก่ การประปาสวนภูมิภาคอำเภอด่านช้าง และการประปาเทศบาลตำบลหนองหญ้าไซ เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ข้อมูลการใช้น้ำ และความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน ดังนี้

12.2.1 จำนวนผู้น้ำ และปริมาณการใช้น้ำ

จากการสัมภาษณ์ตัวแทนของการประปาทั้ง 2 แห่ง ดังนี้ ประปาสวนภูมิภาคอำเภอด่านช้าง ตั้งอยู่ในพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว ใช้น้ำจากลำน้ำธรรมชาติในการผลิตน้ำประปา มีจำนวนผู้น้ำทั้งหมด 2,348 ราย โดยขายน้ำประปาให้แก่ผู้น้ำในอัตราที่แตกต่างกัน ส่วนการประปาเทศบาลตำบลหนองหญ้าไซ ตั้งอยู่นอกเขตพื้นที่โครงการฯ โดยอยู่ห่างจากโครงการฯ ประมาณ 13 กิโลเมตร ใช้น้ำจากทางน้ำชลประทานและน้ำบาดาลในการผลิตน้ำประปา มีจำนวนผู้น้ำทั้งหมด 850 ราย โดยขายน้ำประปาให้แก่ผู้น้ำในอัตราคงที่ 4 บาทต่อลูกบาศก์เมตร

การประปาสวนภูมิภาคได้มีการสูบน้ำจากทางน้ำธรรมชาติมาทำการผลิตน้ำประปาเป็นปริมาณ 647,000 ลูกบาศก์เมตรต่อปี ส่วนการประปาเทศบาลตำบลหนองหญ้าไซ ไม่ได้ตอบคำถามในประเด็นนี้

12.2.2 อุปสงค์การใช้น้ำประปา

การคาดการณ์ถึงความต้องการใช้น้ำในอนาคต การประปาส่วนภูมิภาคอำเภอด่านช้าง คาดว่าในอนาคตจะมีผู้ใช้น้ำเพิ่มขึ้นอีกประมาณ 200 ราย โดยการประปาคาดว่าในอีก 5 ปีข้างหน้าปริมาณความต้องการน้ำประปาจะเพิ่มสูงขึ้นเป็นจำนวน 720,000 ลูกบาศก์เมตรต่อปี แต่การประปาคาดว่าสามารถที่จะจัดหาเพื่อนำมาผลิตเป็นน้ำประปาได้เพียงพอกับความต้องการที่เพิ่มสูงขึ้น ส่วนการประปาเทศบาลหนองหญ้าไซ คาดว่าในอนาคตจะมีจำนวนผู้ใช้น้ำเพิ่มขึ้นเป็น 900 ราย แต่การประปาไม่สามารถคาดการณ์ปริมาณความต้องการใช้น้ำที่เพิ่มสูงขึ้นได้

12.2.3 ปัญหาการใช้น้ำดิบ

ปัญหาการใช้น้ำบาดาลในการผลิตน้ำประปา พบว่า มีการประปาส่วนภูมิภาคไม่มีปัญหาในเรื่องของปริมาณน้ำ แต่มีปัญหาในเรื่องของคุณภาพของน้ำเล็กน้อย กล่าวคือ น้ำดิบที่การประปาสูบขึ้นมาใช้มีตะกอน ส่วนการประปาเทศบาลตำบลหนองหญ้าไซ มีปัญหาในเรื่องของปริมาณน้ำดิบที่ขาดแคลนในช่วงฤดูแล้ง แต่ไม่มีปัญหาในเรื่องคุณภาพของน้ำ

12.2.4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน ในกรณีที่ ถ้ามีหน่วยงานราชการหรือเอกชนเข้ามาจัดหาพัฒนาเฉพาะแหล่งน้ำ ระบบส่งน้ำ หรือจัดหาและพัฒนาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ การประปาส่วนภูมิภาคอำเภอด่านช้างไม่ต้องการให้หน่วยงานเข้ามาจัดหาและพัฒนาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ ส่วนการประปาเทศบาลตำบลหนองหญ้าไซ ต้องการให้หน่วยงานเข้ามาจัดหาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำให้แก่การประปา โดยที่การประปาไม่มีความยินดีที่จะจ่ายทั้งในส่วนของค่าติดตั้งมิเตอร์ ค่าระบบส่งน้ำ ค่าบริการอื่น ๆ รวมถึงค่าชลประทาน

12.2.5 การตระหนักถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

การตระหนักทางด้านกฎหมาย การประปาส่วนภูมิภาคอำเภอด่านช้าง และการประปาเทศบาล ไม่ทราบในเรื่องเกี่ยวกับค่าชลประทานที่กรมชลประทานจัดเก็บได้ตามกฎหมาย จะต้องนำเข้ากองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน ส่วนในประเด็นตามที่พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สามารถออกกฎกระทรวงเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำในภาคเกษตรได้ในอัตรา 5 บาทต่อไร่ต่อปี และสามารถเรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรได้ในอัตรา 0.50 บาทต่อลูกบาศก์เมตร พบว่า การประปาส่วนภูมิภาคอำเภอด่านช้างได้เคยทราบมาก่อน ส่วนการประปาเทศบาลตำบลหนองหญ้าไซไม่ทราบ

ความเหมาะสมของอัตราค่าชลประทานที่ได้ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการชลประทานหลวงทั้งที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตร และผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตร การประปาทั้ง 2 แห่ง ไม่แสดงความคิดเห็นในประเด็นนี้

12.3 โรงพยาบาลหัวหิน

จากการตอบแบบสอบถามของโรงพยาบาลหัวหิน ทำให้ทราบเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้น้ำ และความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน ดังนี้

12.3.1 ปริมาณการใช้น้ำ

โรงพยาบาลหัวหิน เป็นโรงพยาบาลที่มีเจ้าหน้าที่ 180 คน มีมูลค่าทรัพย์สิน 150 ล้านบาท ตั้งอยู่ในพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว โดยอยู่ห่างจากโครงการฯ ประมาณ 40 กิโลเมตร ได้ใช้น้ำจากทางน้ำชลประทานของโครงการฯ เป็นปริมาณ 2,975 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน และน้ำประปาจากการประปาเทศบาลตำบลหัวหิน เป็นปริมาณ 625 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน เพื่อนำไปใช้ในการทำความสะอาด โดยในปัจจุบันโรงพยาบาลต้องเสียค่าใช้จ่ายทางด้านน้ำประปาในอัตรา 4 บาทต่อลูกบาศก์เมตร คิดเป็นรายจ่ายค่าน้ำประปา 2,500 บาทต่อเดือน

12.3.2 อุปสงค์การใช้น้ำ

ในอนาคตโรงพยาบาลมีความต้องการที่จะใช้น้ำดิบและน้ำประปาเพิ่มขึ้นเป็น 4,000 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน

ปัญหาในการใช้น้ำของโรงพยาบาล พบว่า โรงพยาบาลประสบกับปัญหาเรื่องปริมาณน้ำที่ไม่เพียงพอในฤดูแล้ง นอกจากนี้โรงพยาบาลยังประสบกับปัญหาในเรื่องของคุณภาพน้ำ โดยเฉพาะในส่วนของตะกอน

12.3.3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน ในกรณีที่ ถ้ามีหน่วยงานราชการหรือเอกชนเข้ามาจัดหาพัฒนาเฉพาะแหล่งน้ำ ระบบส่งน้ำ หรือจัดหาและพัฒนาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ แล้วทางโรงพยาบาลมีความต้องการใช้น้ำที่ทางหน่วยงานราชการหรือเอกชนจัดหาให้ และมีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทานในอัตรา 9 บาทต่อลูกบาศก์เมตร โดยทางโรงพยาบาลจะเป็นผู้มาชำระที่สำนักงานโครงการชลประทานเป็นรายเดือน

สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับหน่วยงานที่ควรมาทำหน้าที่จัดหาน้ำ ระบบส่งน้ำ และจัดเก็บค่าชลประทาน โรงพยาบาลมีความคิดเห็นว่าควรให้การประปาเป็นผู้ดำเนินการ เนื่องจากปัจจุบันการประปาเทศบาลได้ดำเนินการอยู่แล้ว

12.3.4 การตระหนักถึงกฎหมายเกี่ยวกับค่าชลประทาน

การตระหนักเกี่ยวกับกฎหมายชลประทาน พบว่า โรงพยาบาลทราบว่าเงินค่าชลประทานที่จัดเก็บได้จะต้องนำเข้ากองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน และทราบว่าตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 กรมชลประทานสามารถเรียกเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรในอัตรา 0.50 บาทต่อลูกบาศก์เมตร และในภาคการเกษตรในอัตรา 5 บาทต่อไร่ โดยโรงพยาบาลไม่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของอัตราค่าชลประทานตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง

12.4 ความคิดเห็นของผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตร

บริษัท น้ำตาลมิตรผล จำกัด ไม่ได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม แต่โรงงานน้ำตาลด้านข้าง ได้เสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า ในอดีตทางโรงงานน้ำแรงมีการใช้น้ำจากลำห้วยมาใช้ในการผลิตน้ำแรง โดยที่ในฤดูแล้งปริมาณน้ำก็เพียงพอต่อการผลิต และไม่เสียค่าน้ำดิบมาก่อน แต่เมื่อมีการสร้างอ่างเก็บน้ำกระเสียว ลำห้วยธรรมชาติจึงเป็นทางน้ำชลประทาน เพราะเหตุใดโรงงานน้ำแรงจึงต้องเสียค่าน้ำชลประทาน

การประปาส่วนภูมิภาคอำเภอด่านช้าง การประปาเทศบาลตำบลหนองหญ้าไซ และโรงพยาบาลหัวหิน ไม่ได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม

ข้อมูลพื้นฐานของโครงการ

ชื่อโครงการ

อ่างเก็บน้ำเขื่อนกระเสียว

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว

วัตถุประสงค์โครงการ

☒ การเพาะปลูก	☒ เลี้ยงสัตว์, ประมง	☐ การบูรณะสภาพที่ดิน
☒ อุปโภคบริโภค	☐ การคมนาคม	☒ การท่องเที่ยว
☐ ผลิตรกระแสไฟฟ้า	☒ ป้องกันอุทกภัย	
☐ อื่นๆ		

ที่ตั้ง

ชื่อหมู่บ้าน

a

หมู่ที่

a

ตำบล

a

อำเภอ

คำนซ้าง

จังหวัด

สุพรรณบุรี

อาณาเขต

ละติจูด

14°49'59"เหนือ

ลองจิจูด

99°39'41" ตะวันออก

ทิศเหนือ

ตำบล

-

จังหวัด

ชัยนาท

จังหวัด

อุทัยธานี

ทิศใต้

ตำบล

-

จังหวัด

สุพรรณบุรี

จังหวัด

กาญจนบุรี

ทิศตะวันออก

ตำบล

อำเภอ

สามชุก

จังหวัด

สุพรรณบุรี

ทิศตะวันตก

ตำบล

อำเภอ

คำนซ้าง

จังหวัด

สุพรรณบุรี

สภาพพื้นที่โครงการ

พื้นที่โครงการ (ไร่)

166,260

พื้นที่ชลประทาน (ไร่)

110,844

จังหวัด

สุพรรณบุรี

110,844

ไร่

จังหวัด

ไร่

ลักษณะท่วงาน

☒ เขื่อนกักเก็บน้ำ

ค่าก่อสร้าง (ล้านบาท)

960

☒ เขื่อนดิน

☐ เขื่อนคอนกรีต

☐ หินทิ้งแกนดินเหนียว

พื้นที่รับน้ำฝน (ตร.กม.)

-

ความจุที่ระดับสูงสุด (ล้าน ลบ.ม.)

390

พื้นที่อ่างเก็บน้ำ (ตร.กม.)

46

ความจุที่ระดับเก็บกัก (ล้าน ลบ.ม.)

240

ความกว้างสันเขื่อน (เมตร)

8

ความจุที่ระดับต่ำสุด (ล้าน ลบ.ม.)

40

ความกว้างฐานเขื่อน (เมตร)

170

ความสูงตัวเขื่อน (เมตร)

32.5

ความยาวเขื่อน (เมตร)

4,250

☒ เชื้อนระบายน้ำ	ค่าก่อสร้าง (ล้านบาท)	11.4		
ชนิดบานระบาย	☐ บานตรง	☒ บานโค้ง		
จำนวนช่องระบาย (ช่อง)	3	กว้างช่องละ (เมตร)	6.00	สูง (เมตร)
จำนวนช่องระบาย (ช่อง)		กว้างช่องละ (เมตร)		สูง (เมตร)
ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)			260	
จำนวนประตูเรือสัญจร (ช่อง)		กว้างช่องละ (เมตร)		

☐ ประตูระบายน้ำ	ค่าก่อสร้าง (บาท)			
ชนิดบานระบาย	☐ บานตรง	☐ บานโค้ง		
จำนวนช่องระบาย (ช่อง)		กว้างช่องละ (เมตร)		สูง (เมตร)
จำนวนช่องระบาย (ช่อง)		กว้างช่องละ (เมตร)		สูง (เมตร)
ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)				
จำนวนประตูเรือสัญจร (ช่อง)		กว้างช่องละ (เมตร)		

☐ ฝ่ายทดน้ำ	ค่าก่อสร้าง (บาท)			
☐ ฝ่ายหินก่อ	☐ ฝ่ายยาง	☐ ฝ่ายคอนกรีตเสริมเหล็ก		
ความยาวสันฝาย (เมตร)		ความสูงสันฝาย (เมตร)		
ปริมาณน้ำผ่านฝายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)				

☐ สถานีสูบน้ำ	ค่าก่อสร้าง (บาท)		หมายเหตุ	
จำนวนเครื่อง (เครื่อง)		ขนาดเครื่อง (ลบ.ม./วินาที)		
จำนวนเครื่อง (เครื่อง)		ขนาดเครื่อง (ลบ.ม./วินาที)		
จำนวนเครื่อง (เครื่อง)		ขนาดเครื่อง (ลบ.ม./วินาที)		
ปริมาณน้ำสูงสุดที่สูบ (ลบ.ม./วินาที)				

ระบบการส่งน้ำ	☒ ส่งน้ำด้วย Gravity	☐ สูบน้ำด้วยไฟฟ้า
	☐ ทั้งแบบ Gravity และสูบน้ำด้วยไฟฟ้า	

อาคารที่สำคัญของโครงการ

รวมทั้งหมด(แห่ง) 472

☒ ประตูละบายปากคลองสายใหญ่ฝั่งซ้าย (ท่อระบายฝั่งซ้าย) จำนวนช่องระบาย(ช่อง) 2 ท่อ

ชนิดบาน ☒ บานตรง ☐ บานโค้ง ท่อ Ø(เมตร)

กว้างช่องละ (เมตร) 2.00 สูง (เมตร) 1.75

ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที) 11.091

☒ ประตูละบายปากคลองสายใหญ่ฝั่งขวา (ท่อระบายฝั่งขวา) จำนวนช่องระบาย(ช่อง) 1 ท่อ

ชนิดบาน ☒ บานตรง ☐ บานโค้ง ท่อ Ø(เมตร)

กว้างช่องละ (เมตร) 1.50 สูง (เมตร) 1.75

ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที) 3.85

☒ ประตูละบายปากคลอง จำนวน (แห่ง) 7

ชนิดบาน ☐ บานตรง ☐ บานโค้ง

☒ ประตูละบายกลางคลอง จำนวน (แห่ง) 1

ชนิดบาน ☐ บานตรง ☐ บานโค้ง

☒ ประตูละบายปลายคลอง จำนวน (แห่ง) 7

ชนิดบาน ☐ บานตรง ☐ บานโค้ง

☒ ท่อระบายปากคลอง จำนวน (แห่ง) 7

☐ ท่อระบายกลางคลอง จำนวน (แห่ง)

☒ ท่อระบายปลายคลอง จำนวน (แห่ง) 7

☐ สะพานน้ำ จำนวน (แห่ง)

☐ รางเท จำนวน (แห่ง)

☐ น้ำตก จำนวน (แห่ง)

☒ น้ำตกทดน้ำ จำนวน (แห่ง) 44

☒ อาคารทดน้ำ จำนวน (แห่ง) 70

☐	ท่อเชื่อม	จำนวน (แห่ง)	
☒	ท่อลอด	จำนวน (แห่ง)	14
☒	ท่อส่งน้ำเข้านา	จำนวน (แห่ง)	285
☐	ท่อรับน้ำป่า	จำนวน (แห่ง)	
☐	รางรับน้ำป่า	จำนวน (แห่ง)	
☐	อาคารทิ้งน้ำ	จำนวน (แห่ง)	
☒	สะพานข้ามคลอง	จำนวน (แห่ง)	28
☐	ท่อทิ้งน้ำ	จำนวน (แห่ง)	
☐	อื่น ๆ	จำนวน (แห่ง)	

คลองส่งน้ำสายใหญ่, สายย่อยและสายซอย

	ชื่อคลอง	ลักษณะ	ความยาว (กม.)	ปริมาณน้ำที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)	พื้นที่ส่งน้ำ (ไร่)
	คลองส่งน้ำสายใหญ่				
1	LMC	คาคคอนกรีต	7.00	3.850	7,786
2	RMC	คาคคอนกรีต	20.80	11.091	25,635
	สายย่อยและสายซอย				
1	1R-LMC	คาคคอนกรีต, คลองดิน	16.16	3.020	14,797
2	1L-1R-LMC	คลองดิน	10.16	1.380	12,065
3	1L-RMC	คลองดิน	9.80	1.840	13,434
4	1R-RMC	คาคคอนกรีต, คลองดิน	15.15	3.250	23,285
5	2L-RMC	คาคคอนกรีต, คลองดิน	12.50	2.120	13,840
	คลองระบาย	คลองดิน	94	a	

หมายเหตุ : ปริมาณน้ำที่ออกแบบเป็นปริมาณน้ำที่ปากคลองเพราะคลองส่งน้ำจะมีขนาดลดลงจากปากคลองไปท้ายคลอง

การปลูกพืช

ปี พ.ศ.

2542

พื้นที่เป้าหมาย (ไร่)

110,844

	ชนิดพืชที่ปลูก	พื้นที่ (ไร่)	ระยะเวลาการปลูก (วัน)	ปริมาณน้ำที่ใช้ (มม.)	จำนวนผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่)
X	กะหล่ำปลี	47,879	100-120	380-500	924
	กล้วย			700-1,700	
	ข้าวนาปี			500-1,000	
	ข้าวนาปรัง			500-1,000	
	ข้าวโพด			500-800	
	ข้าวฟ่าง			450-650	
	แคร์รอต			450-600	
	แตงโม			400-600	
	ถั่ว(ฝักสด)			300-500	
	ถั่ว(เมล็ด)			350-500	
	ถั่วลิสง			500-700	
	ถั่วเหลือง			450-700	
	ทานตะวัน			600-1,000	
	ฝ้าย			700-1,300	
	พริก			600-900	
	มะเขือเทศ			400-600	
	มันฝรั่ง			500-700	
X	ไม้ผล	1,480	a	900-1,200	a
	ยาสูบ			400-600	
	สับปะรด			700-1,000	
	หัวหอม			350-550	
X	อ้อย	61,443	a	1,000-1,500	13,300
	องุ่น			500-1,200	
	กระเทียม			a	

หมายเหตุ : ค่าปริมาณการใช้น้ำของพืชเป็นค่าของช่วงปริมาณการใช้น้ำโดยทั่วไป

วิธีการส่งน้ำ

☒	ส่งน้ำแบบรอบเวร
☒	ส่งแบบตลอดเวลา

☐	ส่งน้ำแบบหมุนเวียน
☐	ส่งตามคำขอจากผู้ใช้

กิจกรรมการจัดสรรน้ำ

☒	การเกษตร	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	200
☒	การปลูกข้าวนาปี	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	70
☒	การประปา อุตสาหกรรม บริโภค	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	5
☐	ประมง	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	
☒	โรงงานอุตสาหกรรม	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	5
☐	ผลักดันน้ำเค็ม	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	
☐	คมนาคมทางน้ำ	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	

แหล่งเงินทุน

☒	กรมชลประทาน, งบประมาณแผ่นดิน
☐	เงินช่วยเหลือจากต่างประเทศ
☐	เงินกู้จากต่างประเทศ

ระยะเวลาการก่อสร้างและอายุการใช้งานของโครงการ

รายการ	ระยะเวลาการก่อสร้าง (ปี พ.ศ.)	อายุการใช้งานที่ผ่านมา (ปี)	ค่าก่อสร้าง (ล้านบาท)
1. ก่อสร้างห้วยงานและอาคารประกอบ	2515-2522	20	558
2. ระบบส่งน้ำ	2522-2524	18	175
3. ระบบระบายน้ำ			
4. ก่อสร้างทางลำเลียง	2518	24	95.2
5. จัดหาที่ดิน, เว้นคือที่ดิน	2518-2522	20	120.4
6. เครื่องจักร, เครื่องมือ, ครุภัณฑ์			
7. อื่นๆ สร้างเขื่อนทดน้ำ	2522-2524	18	11.4
รวม			960.0

หมายเหตุ : - ระยะเวลาการก่อสร้างถ้าไม่ระบุปี พ.ศ. จะระบุเป็นจำนวนปีที่ก่อสร้าง
- บางโครงการจะสรุปค่าก่อสร้างรวมทั้งโครงการมาเลยจะปรากฏข้อมูลในช่องรวม

รายการซ่อมแซมและบำรุงรักษา (Maintenance Cost)

รายการ	2,540	2,541	2,542
1. ห้างงานและอาคารประกอบ			
2. งานระบบส่งน้ำ	a	a	16,660,425
3. งานระบบระบายน้ำ			
4. งานปรับปรุงทางลำเลียง			
5. งานปรับปรุงบ้านพัก	a	a	500,000
6. งานกำจัดวัชพืช	a	a	100,000
7. งานขุดลอก	a	a	7,524,900
8. งานซ่อมแซมเครื่องจักร, ยานพาหนะ			
9. อัตราค่าจ้าง	a	a	19,566,360
ข้าราชการ 14 คน			
ลูกจ้างประจำ 115 คน			
ลูกจ้างชั่วคราว 185 คน			
รวม	a	44,669,146	44,351,685

หมายเหตุ : X หมายถึง ชนิดของข้อมูลที่เลือก, ข้อมูลที่มี
a หมายถึง มีข้อมูลแต่ไม่ทราบค่า/ไม่ได้แจ้งมา
ช่องว่าง หมายถึง ไม่มีข้อมูล

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรี (12)

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรี (12)

1. ประวัติความเป็นมาของโครงการ

พื้นที่สองฝั่งของแม่น้ำเพชรบุรี มีประมาณสองแสนกว่าไร่ แต่ใช้ในการเพาะปลูกได้ไม่ถึงครึ่งของเนื้อที่ทั้งหมด โดยเฉพาะทางฝั่งขวาซึ่งมีพื้นที่เพาะปลูกประมาณแสนกว่าไร่ แต่ใช้เพาะปลูกได้เพียง 12,000 ไร่ ที่เหลือปล่อยเป็นที่รกร้างว่างเปล่า การเกษตรกรรมในบริเวณนี้ได้อาศัยน้ำฝนแต่เพียงอย่างเดียว และพื้นที่บางแห่งยังถูกฝนชะล้างผิวดินลงสู่แม่น้ำก่อให้เกิดผลกระทบต่อความอุดมสมบูรณ์ของดิน จึงใช้ที่ดินสำหรับเพาะปลูกพืชไร่ได้เพียงเล็กน้อย

กรมชลประทานจึงได้พิจารณาการจัดหาน้ำให้แก่พื้นที่เพาะปลูกดังกล่าว เพื่อให้สามารถใช้ที่ดินเพาะปลูกอย่างมีประสิทธิภาพ กรมชลประทานเริ่มทำการสำรวจสถิติน้ำฝน และน้ำท่าในลุ่มน้ำเพชรบุรีขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2465 จนถึง พ.ศ. 2479 พร้อมทั้งสำรวจรายละเอียดในด้านต่าง ๆ และได้วางโครงการพัฒนาลุ่มน้ำเพชรบุรีเป็น 4 ระยะ (กรมชลประทาน, 2526) ได้แก่

โครงการระยะที่ 1 เป็นงานประเภททดและส่งน้ำ โดยสร้างเขื่อนทดน้ำเพชรที่บ้านท่าพริก ตำบลท่าคอย อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี เพื่อทดน้ำในแม่น้ำเพชรบุรีให้แก่พื้นที่ตอนบนของทุ่งราบทางฝั่งตะวันออกจำนวน 144,000 ไร่ และทางฝั่งตะวันตก จำนวน 70,000 ไร่ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะลาดเท เหมาะแก่การส่งน้ำ โดยงานขั้นแรก เป็นการสร้างระบบส่งน้ำทางฝั่งขวาก่อน เนื่องจากน้ำมีจำนวนจำกัดและพื้นที่เพาะปลูกทางฝั่งขวามีจำนวนมาก และภูมิประเทศมีทุ่งที่ลาดเทเหมาะแก่การส่งน้ำได้ดีกว่าฝั่งซ้าย และเมื่อได้สร้างเขื่อนและงานส่งน้ำทางฝั่งขวาเสร็จแล้ว ปรากฏว่ามีประชาชนเข้าจับจองหักร้างถางพงเข้าทำไร่บริเวณเนื้อที่จากแนวทางหลวงเข้ามายังฝั่งแม่น้ำเพชรบุรี การที่ประชาชนเข้ามาหักร้างถางพงทำไร่ทำให้ส่งผลกระทบต่อโครงการฝั่งตะวันออกหรือฝั่งขวา กล่าวคือ การที่ประชาชนหันไปทำไร่ซึ่งให้รายได้ที่ดีกว่าการทำนา และต้องการน้ำน้อยกว่า ส่งผลให้น้ำของโครงการฝั่งตะวันออกเหลือ กรมชลประทานจึงได้เห็นควรให้สร้างโครงการฝั่งตะวันตกหรือทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำเพชรบุรี เมื่อ พ.ศ. 2493 และรับน้ำเพิ่มเติมจากทิวเขาด้านตะวันตกด้วย

โครงการระยะที่ 2 เป็นงานประเภทกักเก็บน้ำ โดยการสร้างเขื่อนเก็บกักน้ำแก่งกระจาน ที่ตำบลสองพี่น้อง อำเภอกำแพง จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งอยู่ทางด้านเหนือของเขื่อนเพชรบุรีขึ้นไป 27 กิโลเมตร น้ำในเขื่อนแก่งกระจานสามารถเพิ่มพื้นที่เพาะปลูกในเขตชลประทานได้อีก 122,000 ไร่

โครงการระยะที่ 3 เป็นงานประเภทกักเก็บน้ำ โดยการสร้างเขื่อนเก็บกักน้ำแม่ประจันต์ พร้อมทั้งขยายระบบส่งน้ำทางฝั่งซ้ายสำหรับพื้นที่ 80,000 ไร่

โครงการระยะที่ 4 เป็นงานประเภทกักเก็บน้ำ โดยการสร้างเขื่อนเก็บกักน้ำห้วยผากขึ้น ซึ่งจะดำเนินการหลังจากโครงการระยะที่ 3 แล้วเสร็จ

เนื่องจากขอบเขตการศึกษาของโครงการศึกษาการบริหารจัดเก็บค่าน้ำได้เลือกศึกษา เฉพาะในส่วนของโครงการระยะที่ 1 และ 2 คือ โครงการเขื่อนเพชรบุรีและโครงการเขื่อนแก่งกระจาน ซึ่งต่อมาเรียกว่าโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรี

2. วัตถุประสงค์โครงการ

เพื่อการชลประทาน ป้องกันอุทกภัย การอุปโภคบริโภค ขณะเดียวกันได้ออกแบบไว้เพื่อการผลิตกระแสไฟฟ้า

3. สถานที่ตั้งของโครงการ

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรีสังกัดสำนักชลประทานที่ 10 โครงการฯ ตั้งอยู่ที่ อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรีมีอาณาเขตติดต่อดังนี้ ทิศเหนือติดต่อกับจังหวัดราชบุรีและ จังหวัดสมุทรสาคร ทิศใต้ติดต่อกับจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ทิศตะวันออกติดต่อกับอำเภอไทย และ ทิศตะวันตกติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งสหภาพพม่า ดังแผนที่แสดงอาณาเขตใน หัวข้อลักษณะทางวิศวกรรมศาสตร์ของโครงการ

4. ลักษณะพื้นที่โครงการ

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรีมีพื้นที่โครงการทั้งหมด 532,050 ไร่ เป็นพื้นที่ชลประทาน 468,280 ไร่ โดยอยู่ในเขตจังหวัดเพชรบุรีทั้งหมด และจัดเป็นพื้นที่ชลประทานระดับที่ 2 ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีระบบคันคูน้ำแต่ยังไม่มีการจัดรูปที่ดิน

5. การใช้ประโยชน์จากน้ำชลประทานและที่ดิน

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรีจะต้องจัดสรรน้ำจำนวน 745.60 ล้านลูกบาศก์เมตร ให้แก่กิจกรรมต่าง ๆ (ข้อมูลปี 2542) ดังนี้

1. เพื่อการประปาและอุปโภคบริโภค จำนวน 62.20 ล้านลูกบาศก์เมตร
2. เพื่อผลักดันน้ำเค็ม จำนวน 93.30 ล้านลูกบาศก์เมตร
3. เพื่อการปลูกข้าวนาปี จำนวน 559.00 ล้านลูกบาศก์เมตร
4. เพื่อการอุตสาหกรรม (โรงงานอุตสาหกรรม) จำนวน 31.10 ล้านลูกบาศก์เมตร

นอกจากนี้ยังมีการใช้ประโยชน์เพื่อการเกษตรอื่น ๆ และการผลิตกระแสไฟฟ้า

การใช้ประโยชน์ของที่ดินในเขตพื้นที่ชลประทาน เกษตรกรในพื้นที่ชลประทานส่วนใหญ่ เพาะปลูกข้าวโดยเฉพาะในฤดูฝน นอกจากนี้ยังมีการเพาะปลูก ถั่วลิสง ถั่วเหลือง ถั่วเขียว แตงโม ข้าวโพดหวาน และเผือก เป็นต้น

6. ศักยภาพของโครงการ

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรีมีอ่างเก็บน้ำแก่งกระจานเป็นแหล่งน้ำต้นทุนความจุ 710 ล้านลูกบาศก์เมตร โดยมีเขื่อนเพชรบุรีทำหน้าที่ทดน้ำเข้าระบบคลองสายใหญ่ โครงการฯ มีพื้นที่ชลประทานทั้งหมด 468,280 ไร่ ในฤดูฝนสามารถส่งน้ำให้แก่พื้นที่เพาะปลูกจำนวน 415,594 ไร่ ส่วนในฤดูแล้งสามารถส่งน้ำให้แก่พื้นที่เพาะปลูกจำนวน 150,000 ไร่ ซึ่งถือเป็นการส่งน้ำเพื่อการเกษตร นอกจากนี้โครงการฯ ยังสามารถส่งน้ำให้แก่อนอกภาคการเกษตรดังกล่าวมาแล้วในหัวข้อการใช้ประโยชน์จากน้ำชลประทานและที่ดิน จึงอาจกล่าวได้ว่าโครงการฯ มีศักยภาพในการส่งน้ำได้เพียงพอต่อความต้องการของผู้ใช้น้ำทั้งในและนอกภาคการเกษตร

7. ลักษณะทางวิศวกรรมของโครงการชลประทาน

โครงการอ่างเก็บน้ำเขื่อนแก่งกระจาน เป็นโครงการประเภทกักเก็บน้ำ ส่วนประกอบของโครงการอ่างเก็บน้ำเขื่อนแก่งกระจานประกอบด้วย แหล่งน้ำต้นทุนคืออ่างเก็บน้ำเขื่อนแก่งกระจานที่มีหน้าที่กักเก็บน้ำ สำหรับระบายสู่อ่างเก็บน้ำเพชรบุรีโดยมีเขื่อนเพชรบุรีสร้างปิดกั้นแม่น้ำเพชรบุรีทางช่วงท้ายอ่างเก็บน้ำห่างจากท้ายอ่างเก็บน้ำเขื่อนแก่งกระจานประมาณ 62 กิโลเมตร เขื่อนเพชรบุรีมีหน้าที่กักเก็บน้ำและยกระดับน้ำเข้าสู่คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้ายและคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งขวา คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้ายและคลองสายใหญ่ฝั่งขวา จะมีการกระจายน้ำเข้าสู่คลองส่งน้ำสายซอย สายแยกซอย โดยมีคูส่งน้ำรับน้ำจากคลองส่งน้ำสายซอยและสายแยกซอย ลัดเลาะไปตามความลาดเอียงของพื้นที่ เพื่อที่จะสามารถกระจายน้ำเข้าสู่พื้นที่รับน้ำทุกแปลงได้อย่างทั่วถึง (ภาพที่ 1.12)

7.1 ห้วงงาน

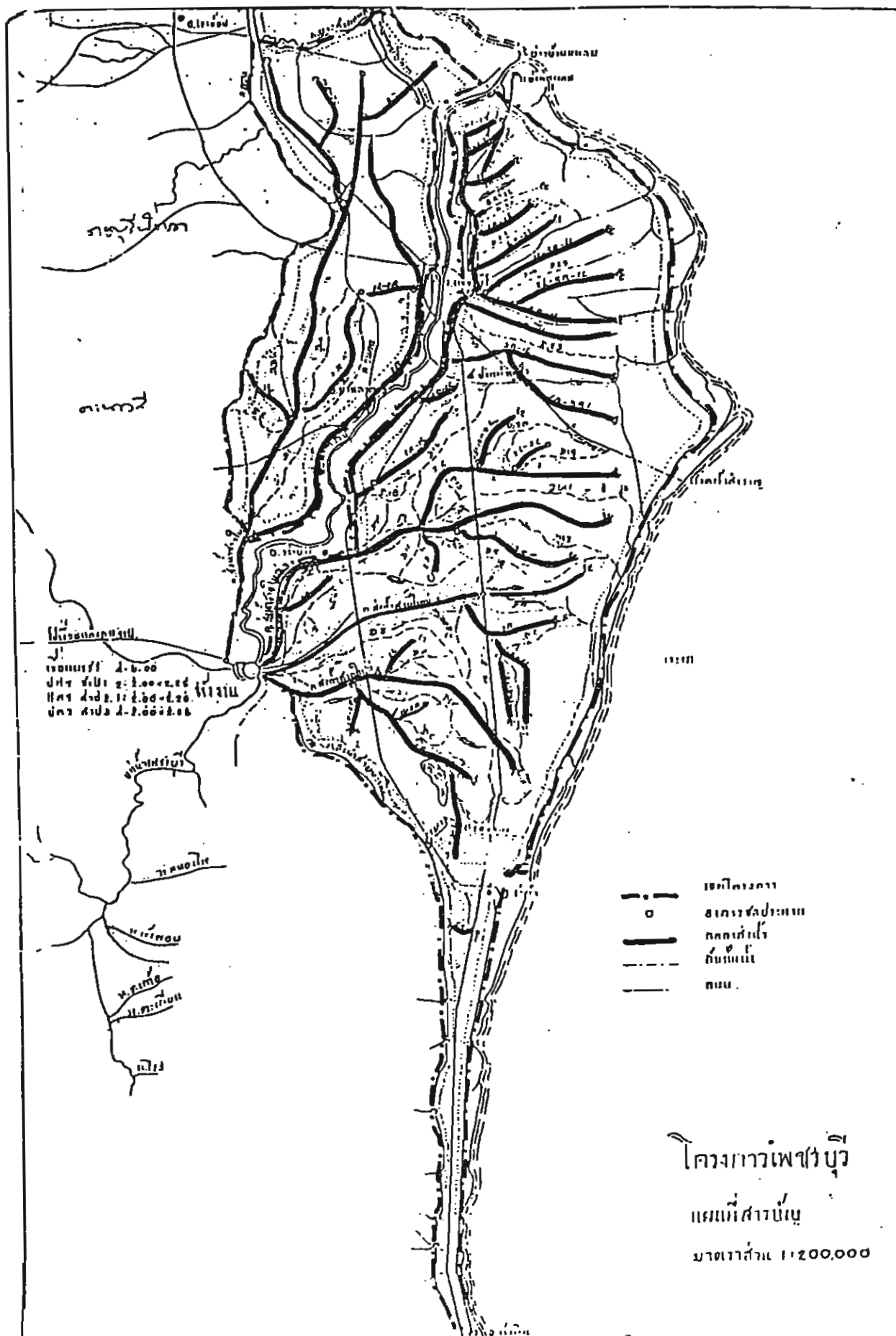
7.1.1. อ่างเก็บน้ำเขื่อนแก่งกระจาน

เขื่อนกักเก็บน้ำ สร้างปิดกั้นลุ่มน้ำเพชรบุรีทำให้เกิดเป็นอ่างเก็บน้ำ ลักษณะของตัวเขื่อนเป็นเขื่อนดิน มีความยาว 760 เมตร ความกว้างสันเขื่อน 8.0 เมตร ความกว้างฐานเขื่อน 250.0 เมตร และความสูงของตัวเขื่อนจุดที่สูงที่สุด 58.0 เมตร ดังรายละเอียดในข้อมูลพื้นฐานของโครงการ

อ่างเก็บน้ำ มีพื้นที่รับน้ำฝน 5,164 ตารางกิโลเมตร มีความจุที่ระดับน้ำสูงสุด 900 ล้าน ลูกบาศก์เมตร ความจุที่ระดับน้ำเก็บกัก 710 ล้าน ลูกบาศก์เมตร ความจุที่ระดับน้ำต่ำสุด 65 ล้าน ลูกบาศก์เมตร สามารถกักเก็บน้ำเพื่อการชลประทานในพื้นที่ 468,280 ไร่

ห้วงงานจะมีอาคารประกอบที่ห้วงงาน คือ

1. อาคารระบายน้ำล้นปกติ เป็นฝายน้ำล้นสร้างด้วยคอนกรีตเสริมเหล็ก กว้าง 110 เมตร สามารถระบายน้ำได้สูงสุดประมาณ 1,035 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

ภาพที่ 1.12 แผนที่แสดงโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรี

2. อาคารระบายน้ำล้นแบบฉุกเฉิน ระบายน้ำได้สูงสุดประมาณ 535 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

3. ท่อส่งน้ำลงลำน้ำเดิม เพื่อการชลประทาน มีการติดตั้งกังหันน้ำ และเครื่องกำเนิดไฟฟ้า สำหรับผลิตไฟฟ้าด้วยพลังน้ำที่ปล่อยจากตัวเขื่อน

7.1.2 เขื่อนเพชรบุรี

เขื่อนเพชรบุรี เป็นเขื่อนระบายน้ำ สร้างด้วยคอนกรีตเสริมเหล็ก มีช่องระบายน้ำกว้าง 6.0 เมตร จำนวน 4 ช่อง โดยมีบานประตูระบายชนิดบานตรง ขนาดกว้าง 6.0 เมตร สูง 6.0 เมตร และฝายระบายน้ำ ขนาดสันฝายยาว 22.0 เมตร ทางด้านขวาของตัวเขื่อน สามารถระบายน้ำได้สูงสุดตามที่ออกแบบ 1,400 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที อาคารประกอบที่หัวงานเขื่อนเพชรบุรี เป็นท่อส่งน้ำปากคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งขวา จำนวน 3 สาย และท่อส่งน้ำปากคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้าย จำนวน 1 สาย

7.2 ระบบคลองส่งน้ำ

คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งขวาทั้งหมด 3 สาย คือ

1 คลองส่งน้ำสายใหญ่ 1 เป็นคลองลาดคอนกรีต มีความยาวทั้งสิ้น 16.660 กิโลเมตร สามารถส่งน้ำเป็นปริมาณน้ำที่ออกแบบที่ผ่านปากคลองส่งน้ำเท่ากับ 10.625 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที ประกอบด้วยคลองซอย 3 สาย มีความยาวรวม 52.68 กิโลเมตร คลองแยกซอย 5 สาย มีความยาวรวม 17.695 กิโลเมตร สามารถส่งน้ำให้พื้นที่ชลประทาน 65,048 ไร่

2 คลองส่งน้ำสายใหญ่ 2 เป็นคลองลาดคอนกรีต มีความยาวทั้งสิ้น 19.556 กิโลเมตร สามารถส่งน้ำเป็นปริมาณน้ำที่ออกแบบที่ผ่านปากคลองส่งน้ำเท่ากับ 5.960 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที ประกอบด้วยคลองซอย 1 สาย มีความยาวรวม 6.5 กิโลเมตร คลองแยกซอย 2 สาย มีความยาวรวม 10.025 กิโลเมตร สามารถส่งน้ำให้พื้นที่ชลประทาน 54,330 ไร่

3 คลองส่งน้ำสายใหญ่ 3 เป็นคลองดาดคอนกรีต มีความยาวทั้งสิ้น 25.900 กิโลเมตร สามารถส่งน้ำเป็นปริมาณน้ำที่ออกแบบที่ผ่านปากคลองส่งน้ำเท่ากับ 22.803 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที ประกอบด้วยคลองซอย 5 สาย มีความยาวรวม 57.125 กิโลเมตร คลองแยกซอย 17 สาย มีความยาวรวม 100.374 กิโลเมตร สามารถส่งน้ำให้พื้นที่ชลประทาน 232,404 ไร่

ประตูระบายน้ำปากคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้าย เป็นคลองดาดคอนกรีตและคลองดิน มีความยาวทั้งสิ้น 36.330 กิโลเมตร สามารถส่งน้ำเป็นปริมาณน้ำที่ออกแบบที่ผ่านปากคลองส่งน้ำเท่ากับ 14.570 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที ประกอบด้วยคลองซอย 5 สาย มีความยาวรวม 57.707 กิโลเมตร คลองแยกซอย 2 สาย มีความยาวรวม 8.634 กิโลเมตร สามารถส่งน้ำให้พื้นที่ชลประทาน 72,719 ไร่

คลองซอย และคลองแยกซอย ที่กระจายอยู่ทั้งฝั่งซ้ายและฝั่งขวาของโครงการ เป็นคลองดาดคอนกรีตและคลองดิน รับน้ำจากคลองส่งน้ำสายใหญ่กระจายอยู่ทั่วพื้นที่โครงการมีอาคารบังคับน้ำเพื่อควบคุมปริมาณน้ำที่ส่งเข้าคลองซอยและคลองแยกซอยให้เป็นไปตามที่ต้องการ

อาคารที่สำคัญของโครงการ ประกอบด้วยประตูระบายปากคลอง (คอนกรีตเสริมเหล็ก) 45 แห่ง ประตูระบายกลางคลอง (ลักษณะตัววี ท่อกลมและท่อเหลี่ยม) 19 แห่ง ประตูระบายปลายคลอง (คอนกรีตเสริมเหล็ก) 43 แห่ง ท่อระบายปลายคลอง(คอนกรีตเสริมเหล็ก) 43 แห่ง สะพานน้ำ 14 แห่ง น้ำตก (คอนกรีตเสริมเหล็ก) 65 แห่ง น้ำตกทดน้ำ 48 แห่ง อาคารทดน้ำ (คอนกรีตเสริมเหล็ก) 36 แห่ง ท่อเชื่อม (คอนกรีตเสริมเหล็ก) 24 แห่ง ท่อลอด (คอนกรีตเสริมเหล็ก) 133 แห่ง ท่อส่งน้ำเข้านา (คอนกรีตเสริมเหล็ก) 918 แห่ง สะพาน คสล. 103 แห่ง สะพานไม้ 275 แห่ง

7.3 ระบบคันคูน้ำ

คูส่งน้ำเป็นคูดิน หน้าตัดคูส่งน้ำมีลักษณะเป็นสี่เหลี่ยมคางหมู รับน้ำจากคลองส่งน้ำสายซอย สายแยกซอย ผ่านท่อส่งน้ำเข้านา คูส่งน้ำมีจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 1,633 สาย มีความยาวรวมทั้งสิ้น 152.757 กิโลเมตร

7.4 การจัดสรรน้ำและส่งน้ำ

การเพาะปลูกในเขตโครงการอ่างเก็บน้ำเขื่อนแก่งกระจาน รับน้ำจากการส่งน้ำตามระบบส่งน้ำของโครงการที่มีอยู่ ส่งน้ำโดยอาศัยแรงโน้มถ่วงของโลก(Gravity) โดยกำหนดแผนการส่งน้ำเป็นแบบตลอดเวลา และแบบรอบเวรทั้งนี้ตามปริมาณน้ำต้นทุนและสถานะการณ์ของการใช้น้ำในแต่ละปี แล้วจัดทำแผนการส่งน้ำล่วงหน้าทั้งรายสัปดาห์ และมีการควบคุมปริมาณที่อาคารบังคับน้ำทั้งในระดับคลองส่งน้ำสายใหญ่ คลองซอย คลองแยกซอย ให้เป็นไปตามแผนการส่งน้ำและมีระบบคุ่งน้ำเพื่อที่จะให้การกระจายน้ำสู่พื้นที่เพาะปลูกมีประสิทธิภาพสูงสุด

แผนการจัดทำแผนการส่งน้ำได้มีการจัดทำแผนการส่งน้ำออกเป็น 2 ช่วง คือ การจัดทำแผนการส่งน้ำในช่วงฤดูฝนและการจัดทำแผนการส่งน้ำในช่วงฤดูแล้ง

การจัดทำแผนการส่งน้ำในช่วงฤดูฝน มีการส่งน้ำแบบตลอดเวลา โดยไม่ค่อยมีปัญหาในการจัดส่งน้ำมากนักเนื่องจากมีปริมาณน้ำต้นทุนของอ่างเก็บน้ำเขื่อนแก่งกระจานมีมากพอตามความต้องการและมีปริมาณฝน แต่ต้องมีการจัดทำแผนการเพาะปลูกและกำหนดพื้นที่การเพาะปลูกตามปริมาณน้ำต้นทุนที่มีอยู่ว่าควรมีการเพาะปลูกในเขตพื้นที่โครงการเป็นพื้นที่เท่าไร โดยกำหนดพื้นที่เพาะปลูกในฤดูฝนสูงสุด 415,594 ไร่ แล้วจัดทำแผนการเพาะปลูกขนาดของพื้นที่ที่จะเพาะปลูกมีการกำหนดในระดับคลองส่งน้ำสายใหญ่ เพื่อที่จะกำหนดแผนการส่งน้ำไปยังสายคลองส่งน้ำให้ได้ตามเวลาและปริมาณน้ำที่ต้องการ

การจัดทำแผนการส่งน้ำในช่วงฤดูแล้ง มีการส่งน้ำแบบตลอดเวลาและมีการจัดรอบเวรการรับน้ำ เนื่องจากปริมาณน้ำต้นทุนของอ่างเก็บน้ำเขื่อนแก่งกระจานจะมีน้อยกว่าในฤดูฝน มีการกำหนดจำนวนพื้นที่การเพาะปลูกในเขตพื้นที่โครงการตามปริมาณน้ำต้นทุนที่มีอยู่ โดยกำหนดพื้นที่เพาะปลูกในฤดูแล้งสูงสุด 150,000 ไร่ การจัดทำแผนการเพาะปลูกขนาดของพื้นที่ที่จะเพาะปลูกมีการกำหนดในระดับคลองส่งน้ำสายใหญ่และในระดับคลองส่งน้ำสายซอย มีการจัดรอบเวรการรับน้ำในระบบคลองส่งน้ำ คุ่งน้ำและจัดลำดับในการรับน้ำของพื้นที่เพาะปลูกตามปริมาณน้ำและช่วงเวลาการส่งน้ำที่กำหนด ทำให้แปลงเพาะปลูกสามารถได้รับน้ำเพียงพอต่อความต้องการ แต่ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในด้านการส่งน้ำ คือ ปริมาณน้ำที่ส่งให้ทางภาคการเกษตรบางครั้งไม่พอเพียงพอต่อความต้องการเนื่องจาก มีการส่งน้ำให้กับภาคอุตสาหกรรม ประปา โรงแรม จึงจำเป็นต้องมีการปันส่วนน้ำเพื่อกิจกรรมดังกล่าวด้วย

8. การประกาศทางน้ำชลประทานและการเรียกเก็บค่าชลประทาน

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรีได้ดำเนินการประกาศทางน้ำชลประทานตาม มาตรา 5 ของพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พุทธศักราช 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง ไปแล้วจำนวนทั้งหมด 132 ทางน้ำ โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 1.12

- ตารางที่ 1.12 ประเภททางน้ำ วันที่ประกาศ และจำนวนทางน้ำ ที่ได้ประกาศเป็นทางน้ำชลประทานตามมาตรา 5 แห่งพรบ. การชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง 2518

วันที่ประกาศ	ประเภททางน้ำชลประทาน	จำนวนทางน้ำชลประทาน
26 พฤษภาคม 2505	1	21
	4	2
20 ตุลาคม 2509	1 (ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเพชรบุรี)	15
	1 (ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเพชรบุรี)	8
26 เมษายน 2534	4	1
7 กรกฎาคม 2536	1	62
	4	22
12 กรกฎาคม 2539	4	1
รวม 132 ทางน้ำ		

ที่มา : กรมชลประทาน, ไม่ระบุปีที่พิมพ์

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรีได้ดำเนินการขออนุญาตกระทรวงกำหนดทางน้ำเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตร ตามความในมาตรา 8 แห่งตามความในพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 ไปแล้วในบางส่วน ได้แก่ คลองส่งน้ำสายใหญ่ 1 2 และ 3 ทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเพชรบุรี นอกจากนี้ยังมีการประกาศในส่วนคลองซอย ซึ่งได้แก่ คลองซอย 1 ซ้ายของคลองส่งน้ำสายใหญ่ 3 คลองซอย 1 ขวา ของคลองส่งน้ำสายใหญ่ (คลองสายหัวหิน) และคลองซอย 2 ขวา ของคลองส่งน้ำสายใหญ่ 1 ประกาศ ณ วันที่ 15 มิถุนายน 2519 ดังแผนที่แนบท้ายกฎกระทรวงของโครงการฯ ฉบับที่ 63 (พ.ศ. 2542) ในภาพที่ 2.12 โดยเส้นสีเขียวแสดงทางน้ำชลประทานที่ได้ประกาศขออนุญาตกระทรวงไปแล้วดังกล่าวข้างต้น และเส้นสีแดงแสดงทางน้ำชลประทานที่กำลังดำเนินการขออนุญาตกระทรวง

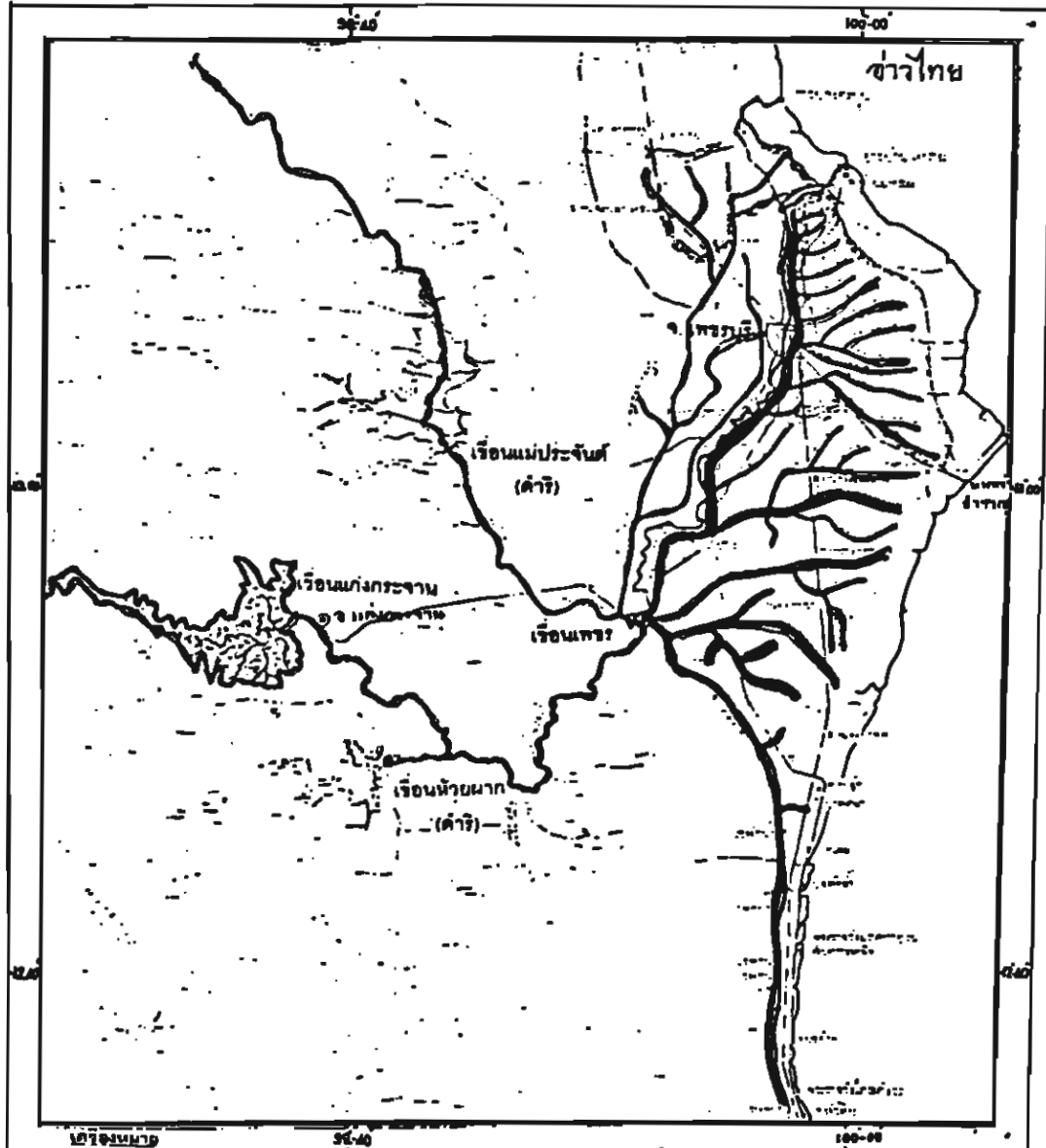
ถึงแม้ว่าปัจจุบัน (พ.ศ. 2543) โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรีจะดำเนินการออกกฎกระทรวงกำหนดทางน้ำเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรที่ระบุไว้ในพรบ. การชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 ไปในบางส่วนแล้วก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติโครงการฯ ก็ไม่สามารถเก็บค่าชลประทานได้ครบตามความเป็นจริง เนื่องจากผู้ใช้น้ำขอผ่อนผันการชำระ โดยเฉพาะการประปาส่วนภูมิภาค ซึ่งขอผ่อนชำระค่าชลประทานซึ่งถือว่าเป็นปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการเก็บค่าชลประทาน นอกจากนี้โครงการฯ ยังประสบปัญหาในเรื่องของการประกาศทางน้ำชลประทานและการดำเนินการขออนุญาตกระทรวงตามมาตรา 5 และ 8 ตาม พรบ. การชลประทานหลวง ในส่วนของบุคลากรที่จะทำหน้าที่ในการดำเนินการ กล่าวคือ โครงการฯ ขาดบุคคลากรที่มีความรู้ความชำนาญในแต่ละด้านที่จะดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆ ตามมาตรา 5 และ 8 เช่น นิติกร ช่างเขียนแผนที่ เป็นต้น (จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโครงการฯ ในวันที่ 25 กันยายน 2543)

9. การขอใช้ทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน

ปัจจุบัน (2543) โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรี ได้เสนอเรื่องขอใช้เงินจากกองทุนหมุนเวียนเพื่อใช้ซื้อครุภัณฑ์สำหรับใช้ประโยชน์ในการบำรุงและดูแลรักษาทางน้ำชลประทาน ขณะนี้เรื่องที่เสนออยู่ระหว่างดำเนินการ

แผนที่ท้ายกฎกระทรวง
ฉบับที่ 63 (พ.ศ. 2542)
ออกตามความในพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พุทธศักราช 2485

มาตราส่วน 1 : 250,000
0 5 10 15 กิโลเมตร

	ถนนสายหลักที่เชื่อมระหว่างอำเภอ (ประจวบคีรีขันธ์)	
	ทางน้ำชลประทานที่เชื่อมระหว่างอำเภอ (ประจวบคีรีขันธ์)	
	เขตอำเภอ	
	ทางหลวงแผ่นดิน	(หมายเลข 1 ถนนพหลโยธิน)
	คลอง	จำนวนค่าที่ดินชลประทานที่ 10
	ที่ว่าการอำเภอ	
	สถานีตำรวจ	
	หมู่บ้าน	(หมายเลข 1 หมู่บ้าน)
	วัด	อัตรากำลังชลประทาน

ภาพที่ 2.12 แผนที่แสดงทางน้ำชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรี

10. กลุ่มผู้ใช้น้ำ

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเมื่อวันที่ 15-16 กันยายน 2543 ในกรณีผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรที่อยู่ในเขตพื้นที่ชลประทานโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรี มีประวัติความเป็นมาสาเหตุการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ การบริหารงาน การดำเนินการและปัญหาอุปสรรคดังนี้

10.1 ลักษณะของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

กลุ่มผู้ใช้น้ำในโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรีเป็นเกษตรกรที่รับน้ำจากอ่างเก็บน้ำเขื่อนแก่งกระจาน ซึ่งมีการรวมตัวกันในลักษณะกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มระดับท่อ/แจกส่งน้ำ) ในปี 2529 โดยได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ชลประทานเพื่อให้เกษตรกรมีความควบคุมดูแลและจัดสรรน้ำภายในคูส่งน้ำของที่ดินเองใช้อยู่ นอกจากกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มระดับท่อ/แจกส่งน้ำ) แล้วเกษตรกรยังมีการบริหารการใช้น้ำภายในพื้นที่โซนส่งน้ำ เช่น กลุ่มผู้ใช้น้ำโซน 9 และกลุ่มผู้ใช้น้ำโซน 17 โดยที่การบริหารการใช้น้ำของเกษตรกรจะอยู่ภายใต้การดำเนินงานของกลุ่มที่มีการรวมตัวกันในลักษณะกลุ่มเกษตรกร เช่น กลุ่มผู้ใช้น้ำโซน 9 จะเป็นการบริหารการใช้น้ำของกลุ่มเกษตรกรที่เกิดจากการรวมตัวกันของเกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่ตำบลท่าคอย

10.2 ภูมิหลังการจัดตั้งกลุ่ม

อ่างเก็บน้ำเขื่อนแก่งกระจานก่อสร้างเสร็จในปี 2509 และทำการส่งน้ำให้เกษตรกรในพื้นที่โครงการฯ รับผิดชอบ พร้อมทั้งส่งเสริมให้เกษตรกรรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มระดับท่อ/แจกส่งน้ำ) เพื่อให้เกษตรกรรับผิดชอบในส่วนของคูส่งน้ำ โดยที่ให้เกษตรกรมีการจัดสรรน้ำและควบคุมดูแลการใช้น้ำกันเองในระดับคูส่งน้ำในระดับคูส่งน้ำ และมีการบริหารการใช้น้ำในระดับโซนส่งน้ำ โดยมีหัวหน้ากลุ่มเกษตรกรในระดับคูส่งน้ำที่รวมตัวกันเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำในระดับโซนส่งน้ำและเจ้าหน้าที่ชลประทานร่วมกันบริหารน้ำในพื้นที่ ต่อมาในปี 2518 กรมส่งเสริมการเกษตรได้มีนโยบายที่จะส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ เกษตรกรในบางส่วนจึงได้รวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรขึ้น เช่น เกษตรกรในตำบลท่าคอยท่าคอย ได้ทำการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรทำนาท่าคอย ขึ้นในวันที่ 9 เมษายน 2518 แต่การดำเนินงานของกลุ่มไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร การดำเนินงานของกลุ่มจึงขาดช่วงไป ต่อมาในปี 2540 เกษตรกรในพื้นที่กำลังประสบปัญหาในเรื่องของพันธุ์ข้าว และได้มีการเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการ ในวันที่ 9 เมษายน 2540 การดำเนินงานเริ่มประสบผลสำเร็จ เนื่องจากเกษตรกรในกลุ่มเห็นว่าการรวมกลุ่มกันนั้นได้รับผลดีหลายอย่าง เช่น เกษตรกร

สามารถได้รับพันธุ์ข้าวและยาฆ่าแมลงฟรีจึงทำให้เกษตรกรสนใจที่เข้าเป็นสมาชิกกลุ่มมากขึ้น ประกอบกับสำนักงานกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร ได้เข้ามาส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรทำนาทำคอกจึงได้ทำการขึ้นทะเบียนกับสำนักงานกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร มีหมายเลขทะเบียน ฟฟ 20 / 2518 โดยมีการดำเนินกิจกรรมทางการเกษตรในด้านการเพาะปลูกข้าว รวมไปถึงการใช้และการบำรุงรักษาทรัพยากรดิน น้ำ ป่าไม้อย่างยั่งยืน

10.3 วัตถุประสงค์ในการรวมกลุ่ม

การจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มระดับท่อ/แฉกส่งน้ำ) เป็นการรวมตัวโดยมีการจัดตั้งจากเจ้าหน้าที่ชลประทาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกษตรกรในพื้นที่มีส่วนร่วมในการจัดสรรและควบคุมดูแลการใช้น้ำ ตลอดจนอาคารส่งน้ำภายในคูส่งน้ำที่ตนเองใช้อยู่ให้สามารถใช้งานได้ อย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำในระดับโซนส่งน้ำ มีวัตถุประสงค์เพื่อบริหารการใช้น้ำภายในโซนส่งน้ำที่กลุ่มจัดตั้งอยู่ โดยมีการบริหารงานภายใต้การดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกร เนื่องจาก กลุ่มเกษตรกรที่จัดตั้งขึ้นมีวัตถุประสงค์เพื่อหาตลาดเพื่อกระจายผลผลิตที่ผลิตได้ภายในกลุ่ม จัดหาเครื่องมือและปัจจัยการผลิตให้แก่สมาชิกภายในกลุ่ม เช่น วัตถุประสงค์ของกลุ่มเกษตรกรทำนาทำคอก ตาม แบบการขอขึ้นทะเบียนองค์กรเกษตรกร ตามพระราชบัญญัติกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร พ.ศ. 2542 หมายเลขทะเบียนกลุ่ม ฟฟ 20 / 2518 มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่มดังนี้

1. ส่งเสริมและเผยแพร่วิชาการเกษตร อุตสาหกรรมในครัวเรือนหรือประกอบอาชีพอื่น นอกเหนือจากการทำนา รวมทั้งส่งเสริมความรู้ในการผลิตเพื่ออุตสาหกรรมให้สินค้ามีคุณภาพดีขึ้น
2. รวบรวมข่าวสารทางการเกษตรในท้องถิ่นที่ดำเนินการ
3. ประกอบกิจการขนส่ง โดยจัดให้มีการขนส่งผลผลิตทางการเกษตรบริการแก่สมาชิก
4. จัดให้มีเครื่องมือ เครื่องจักรกลเกี่ยวกับการผลิตทางการเกษตรหรือเกี่ยวกับอุตสาหกรรมในครัวเรือน
5. รวมทุนในการประกอบกิจการกับกลุ่มเกษตรกร

และเนื่องจากน้ำเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิตข้าวและผลผลิตทางการเกษตรของเกษตรกรในพื้นที่ ดังนั้นกลุ่มเกษตรกรจึงให้ความสำคัญกับการจัดสรรน้ำให้แก่สมาชิกภายในกลุ่ม โดยได้รับความร่วมมือและสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ชลประทานในพื้นที่ (โชนแมน) ในด้านการให้คำปรึกษาและอำนวยความสะดวกตลอดจนร่วมวางแผนในการจัดสรรน้ำให้แก่สมาชิกภายในกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ

10.4 โครงสร้างของกลุ่ม

โครงสร้างของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มระดับท่อ/แฉกส่งน้ำ) จะประกอบด้วยหัวหน้ากลุ่มหรือหัวหน้าคูส่งน้ำ และสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ แต่ในปัจจุบันการดำเนินงานของกลุ่มไม่มีความชัดเจน

โครงสร้างของกลุ่มผู้ใช้น้ำระดับโชนส่งน้ำ กลุ่มผู้ใช้น้ำในระดับโชนส่งน้ำเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มเกษตรกรที่รวมตัวกันเพื่อหาตลาดและปัจจัยการผลิตให้แก่สมาชิกในกลุ่ม เช่น กลุ่มผู้ใช้น้ำโชนส่งน้ำที่ 9 เป็นกลุ่มที่อยู่ภายใต้การดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรทำนาท่าคอย ที่ประกอบด้วยประธานกลุ่ม 1 คน รองประธานกลุ่ม 1 คน เลขานุการ 1 คน เหมัญญิก 1 คน และกรรมการที่ปรึกษา 4 คน และสมาชิก ส่วนกลุ่มผู้ใช้น้ำโชนส่งน้ำที่ 17 เป็นกลุ่มเกษตรกรที่รวมตัวกันโดยมีโครงสร้างของกลุ่ม ประกอบด้วย ประธานกลุ่ม 1 คน และหัวหน้าเขต 7 คน โดยที่แต่ละเขตจะประกอบไปด้วย หัวหน้าเขต 1 คน เลขานุการ 1 คน และสมาชิก

10.5 การคัดเลือกคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกร

กลุ่มเกษตรกรทำนาท่าคอย คณะกรรมการทั้งหมด ได้รับการเลือกโดยมติของสมาชิกในกลุ่มโดยวิธีลงคะแนน โดยมีวาระในการทำงาน 2 ปี และคณะกรรมการแต่ละชุดจะทำงานได้ไม่เกิน 2 วาระติดต่อกัน ส่วนกลุ่มเกษตรกรในโชนส่งน้ำที่ 17 จะมีวาระในการทำงาน 1 ปี

10.6 หน้าที่ของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกร

1. เป็นตัวแทนของสมาชิกผู้ใช้น้ำในการประสานงานกับโครงการฯ และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการให้ความช่วยเหลือเกษตรกร
2. ประสานงานระหว่างสมาชิก รวมทั้งตัดสินใจปัญหาหรือไกล่เกลี่ยกรณีพิพาท
3. จัดหาปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพและราคาถูกให้แก่สมาชิกในกลุ่ม เช่น พันธุ์ข้าว ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง ฯลฯ รวมทั้งหาตลาดเพื่อกระจายผลผลิตของสมาชิกในกลุ่ม
4. จัดประชุมคณะกรรมการและสมาชิกในกลุ่ม เพื่อให้ข้อมูลแก่สมาชิกและร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหาดัง ๆ ที่เกิดขึ้น
5. จัดสรรและบริหารการใช้น้ำภายในกลุ่ม ให้สมาชิกได้รับน้ำอย่างเพียงพอและยุติธรรม

10.7 การบริหารงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

10.7.1 การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม

จากการสอบถามเกษตรกรจำนวน 55 ราย พบว่า เกษตรกร 27 ราย เป็นสมาชิกของกลุ่ม เนื่องจากการรวมกลุ่มกันสามารถทำให้เกษตรกรขายผลผลิตได้ในราคาที่สูงขึ้นกว่าเดิม และซื้อปัจจัยการผลิตได้ในราคาที่ต่ำ อีกทั้งยังมีความจำเป็นที่ต้องใช้น้ำในการเกษตร โดยเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรทำนาท่าคอย เกษตรกรจะเสียค่าใช้จ่ายแรกเข้าสมาชิก คร่าว ๆ 20 บาท และจะต้องซื้อหุ้นของกลุ่มในราคาหน่วยละ 10 บาทเป็นจำนวนอย่างน้อย 5 หน่วย ส่วนกลุ่มเกษตรกรในโซนสงน้ำที่ 17 เกษตรกรไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเข้าเป็นสมาชิกจะมีการลงชื่อเพื่อสมัครเป็นสมาชิกกลุ่มเท่านั้น ส่วนเกษตรกร 28 รายที่เหลือที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำเนื่องจากมีเกษตรกรบางส่วนมีน้ำใช้อย่างเพียงพออยู่แล้ว มีภูมิลำเนาอยู่พื้นที่อื่น ไม่ได้ใช้น้ำชลประทาน และเกษตรกรส่วนใหญ่ที่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มเนื่องจากไม่ทราบว่ามีการจัดตั้งเป็นกลุ่ม

10.7.2 การบริหารงานภายในกลุ่มในเรื่องการใช้น้ำ

การดำเนินการเรื่องการใช้น้ำของกลุ่มเกษตรกร คณะกรรมการกลุ่มจะเป็นผู้ดูแลการใช้น้ำของสมาชิกในพื้นที่ที่รับผิดชอบ โดยที่ก่อนฤดูกาลส่งน้ำสมาชิกจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมในการกำจัดวัชพืชในคูส่งน้ำและขุดลอกคูส่งน้ำที่ตื้นเขิน และต้องร่วมกันซ่อมแซมคูส่งน้ำและอาคารในคูส่งน้ำให้อยู่ในสภาพที่สามารถใช้งานได้ก่อนถึงฤดูกาลส่งน้ำ โดยจะนำเงินที่ได้จากสมัคของสมาชิกและเงินที่ได้จากการบริหารงานในกลุ่มมาใช้ในการซ่อมแซมและบำรุงรักษาคูส่งน้ำและอาคารในคูส่งน้ำต่าง ๆ

10.7.3 ค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ

สมาชิกของกลุ่มไม่ต้องจ่ายค่าบริการการบริหารการใช้น้ำรวมไปถึงการบริหารงานให้แก่กลุ่ม

10.7.4 กิจกรรมที่สมาชิกกลุ่มต้องปฏิบัติในเรื่องการใช้น้ำ

จากการสอบถามเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่ม 27 ราย สมาชิก 24 ราย ตอบว่ามีกิจกรรมที่สมาชิกในกลุ่มจะต้องปฏิบัติ คือ ร่วมกันพัฒนา ขุดลอกทำความสะอาดคลองส่งน้ำ ส่วนสมาชิก 3 ราย ตอบว่าไม่มีกิจกรรมที่สมาชิกในกลุ่มต้องปฏิบัติ

10.7.5 ผลการปฏิบัติงานของกลุ่มในเรื่องการใช้น้ำ

จากการสอบถามเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ 27 ราย ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำที่เกษตรกรเป็นสมาชิกอยู่ พบว่าสมาชิก 24 ราย ให้ความคิดเห็นว่ากลุ่มผู้ใช้น้ำที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ในปัจจุบันมีการดำเนินงานอยู่ในเกณฑ์ดี เนื่องจากการรวมกลุ่มก่อให้เกิดความร่วมมือกันในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การพัฒนาคูส่งน้ำ การขุดลอกคูส่งน้ำ เป็นต้น สมาชิกในกลุ่มให้ความร่วมมือในการดำเนินการต่าง ๆ และมีความสามัคคีภายในกลุ่ม และสมาชิก 3 ราย ให้ความคิดเห็นว่าผลการปฏิบัติงานของกลุ่มอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่ดี เนื่องจาก มีการประชุมเพื่อปรึกษาหารือกันในเรื่องการใช้น้ำน้อยเกินไป ทำให้มีกิจกรรมเกี่ยวกับการใช้น้ำน้อยและมีปัญหาขัดแย้งกันระหว่างสมาชิก แต่คิดว่ากลุ่มยังควรที่จะต้องมีการมีอยู่ต่อไป เนื่องจาก การที่มีกลุ่มจะได้มีผู้รับผิดชอบในการดูแลเรื่องการใช้น้ำและคูส่งน้ำ

10.7.6 ปัญหาและอุปสรรคการใช้น้ำ

จากการสอบถามเกษตรกร 55 ราย พบว่าเกษตรกร 33 ราย ไม่มีปัญหาการใช้น้ำ เนื่องจาก เกษตรกรได้รับน้ำอย่างสะดวกและเพียงพอเมื่อมีความต้องการใช้น้ำ แต่เกษตรกรจำนวน 22 ราย มีอุปสรรคและปัญหาในการใช้น้ำเนื่องจาก ได้รับน้ำไม่เพียงพอทำให้เกิดการแย่งกันใช้น้ำ บางรายมีน้ำไหลเข้าพื้นที่ทำการเกษตรมากไปทำให้ต้องใช้เครื่องสูบน้ำสูบน้ำออกจากพื้นที่ อีกทั้งคูส่งน้ำบางส่วนชำรุดทำให้ได้รับน้ำไม่สะดวก

10.8 ความคิดเห็นในการจัดเก็บค่าชลประทานของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ

10.8.1 ความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่ม

ความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่ม 7 ราย ที่มีต่อความต้องการแหล่งน้ำและ/หรือระบบส่งน้ำในอนาคต พบว่า มีคณะกรรมการกลุ่ม 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 42.86 ต้องการเฉพาะระบบส่งน้ำ และมีคณะกรรมการกลุ่ม 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 42.86 ต้องการทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ โดยคณะกรรมการทั้ง 6 รายมีความเห็นว่าหน่วยงานที่ควรเข้ามาทำหน้าที่ในการจัดแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำดังกล่าวคือกรมชลประทาน และมีคณะกรรมการกลุ่ม 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 14.29 ที่ไม่ต้องการทั้งแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ ดังแสดงในตารางที่ 2.12

ตารางที่ 2.12 ความต้องการแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำในอนาคต

ความพึงประสงค์	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
จัดหาเฉพาะแหล่งน้ำ โดยผู้ใช้จัดหาระบบส่งน้ำเอง	0	0.00
จัดหาเฉพาะระบบส่งน้ำ	3	42.86
จัดหาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	3	42.86
ไม่ต้องการทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	1	14.29
รวมคณะกรรมการกลุ่มทั้งสิ้น	7	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

10.8.2 ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน

หากมีการจัดหาแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำตามที่คณะกรรมการต้องการแล้ว คณะกรรมการมีความคิดเห็นในการจ่ายค่าชลประทาน ดังนี้ คณะกรรมการ 5 ราย มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน โดยมีรูปแบบในการจ่ายค่าชลประทานเป็นเงินสด 4 ราย และจ่ายในรูปแบบอื่น ๆ ได้แก่ จัดเก็บในรูปแบบคล้ายกับภาษีที่ดิน 1 ราย โดยมีคณะกรรมการ 1 ราย ไม่ยินดีจ่ายค่าชลประทาน ดังตารางที่ 3.12

นอกจากนี้คณะกรรมการกลุ่มที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทานเป็นเงินสดยังได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการชำระค่าชลประทาน ดังนี้ คณะกรรมการ 1 ราย ต้องการที่จะชำระที่สำนักงานโครงการ คณะกรรมการ 1 ราย ต้องการชำระโดยตรงกับพนักงานจัดเก็บค่าชลประทาน และคณะกรรมการอีก 2 ราย ได้เสนอวิธีชำระค่าชลประทานในรูปแบบอื่น คือ ชำระค่าชลประทานในเวลาที่มีการประชุมกลุ่ม หรือให้กลุ่มแต่งตั้งให้สมาชิกขึ้นมา 1 คน เพื่อทำหน้าที่จัดเก็บค่าชลประทาน

10.8.3 หน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดเก็บค่าชลประทานและค่าบริการบริหารการใช้น้ำ

ความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน 5 ราย เกี่ยวกับหน่วยงานที่ควรเข้ามาทำหน้าที่จัดเก็บค่าชลประทาน พบว่า คณะกรรมการ 1 ราย มีความคิดเห็นว่าควรให้กรมชลประทานเป็นผู้จัดเก็บ เนื่องจากกรมชลประทานเป็นผู้จัดสร้างและดูแลเรื่องน้ำเพื่อการเกษตรอยู่แล้ว คณะกรรมการ 2 ราย ได้เสนอให้กลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นผู้ทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าชลประทาน โดยให้เหตุผลว่ามีความสะดวกในการจัดเก็บ และคณะกรรมการ 2 ราย มีความคิดเห็นว่าควรให้หน่วยงานการปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น เทศบาล หรือ อ.บ.ต. เป็นผู้จัดเก็บ เนื่องจากหน่วยงานดังกล่าวทำหน้าที่ในการดูแลและรับผิดชอบภายในพื้นที่อยู่แล้ว อีกทั้งยังคิดว่ามีความสะดวกในการจัดเก็บ โดยที่คณะกรรมการที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทานส่วนใหญ่มีความเห็นว่าหน่วยงานที่ทำหน้าที่จัดเก็บค่าชลประทานควรได้รับค่าตอบแทนจากการจัดเก็บ

ในส่วนของการบริการการบริหารการใช้น้ำ มีคณะกรรมการที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ 2 ราย คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้ง 2 ราย ต้องการให้กลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นผู้ทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ เนื่องจากคิดว่าการให้กลุ่มเป็นผู้จัดเก็บจะมีความสะดวกในการจัดเก็บ และคิดว่าหน่วยงานดังกล่าวควรได้รับค่าตอบแทนในการจัดเก็บ

ตารางที่ 3.12 ความเห็นในการจ่ายค่าชลประทานเมื่อมีการจัดหาแหล่งน้ำและ/หรือระบบส่งน้ำให้

ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
เกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	5	83.33
ลักษณะการจ่ายค่าชลประทาน		
1. เงินสด	4	80.00
- จ่ายเป็นลูกบาศก์เมตร	0	0.00
- จ่ายเป็น บาท/ไร่/ปี	4	100.00
- จ่ายแบบเหมาจ่าย (บาท/ปี)	0	0.00
- จ่ายเป็น บาท/ไร่/ฤดู	0	0.00
2. ผลผลิตทางการเกษตร	0	0.00
3. อื่น ๆ	1	20.00
เกษตรกรที่ไม่ยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	1	16.67
รวม	6	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

10.8.4 การตระหนักถึงกฎหมายเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

จากการสอบถามคณะกรรมการกลุ่ม 7 ราย ในเรื่องการรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน และ พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พบว่า คณะกรรมการกลุ่มส่วนใหญ่ไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชลประทาน กล่าวคือ คณะกรรมการกลุ่มทั้ง 7 ราย ไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน ส่วนการรับทราบเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง มีคณะกรรมการกลุ่มทั้ง 7 ราย ไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง ดังแสดงในตารางที่ 4.12

ตารางที่ 4.12 การรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชลประทาน

การรับทราบเกี่ยวกับ	ทราบ		ไม่ทราบ	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
กองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน	0	0.00	7	100.00
พรบ. การชลประทานหลวง	0	0.00	7	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง ที่ได้กำหนดให้มีการจัดเก็บค่าชลประทานสำหรับผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรในอัตราไม่เกิน 5 บาทต่อไร่ และนอกภาคเกษตรในอัตรา 0.50 บาทต่อลูกบาศก์เมตร พบว่า มีคณะกรรมการ 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 71.43 มีความเห็นว่าอัตราค่าชลประทานสำหรับผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว และคณะกรรมการ 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 28.57 มีความเห็นว่าสูงเกินไป ซึ่งอัตราค่าชลประทานสำหรับผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรโดยเฉลี่ยที่คณะกรรมการคิดว่าเป็นอัตราที่เหมาะสมคืออัตรา 3.64 บาทต่อไร่ต่อปี ส่วนความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มที่มีต่ออัตราค่าชลประทานสำหรับผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตร พบว่า คณะกรรมการ 4 ราย คิดเป็นร้อยละ 57.14 เห็นว่าเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว คณะกรรมการ 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 28.57 คิดว่าอัตราดังกล่าวต่ำเกินไป และมีคณะกรรมการ 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 14.29 ไม่แสดงความคิดเห็นในประเด็นนี้ ซึ่งอัตราค่าชลประทานเพื่อนอกการเกษตรโดยเฉลี่ยที่คณะกรรมการคิดว่าเป็นอัตราที่เหมาะสมคืออัตรา 17.17 บาทต่อลูกบาศก์เมตร ดังแสดงในตารางที่ 5.12 และ ตารางที่ 6.12

ตารางที่ 5.12 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตาม พรบ. การชลประทานหลวง

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตรา ค่าชลประทาน ตาม พรบ. การชลประทานหลวง	สูงเกินไป		เหมาะสม		ต่ำเกินไป		ไม่ออกความเห็น	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ภาคเกษตร (บาท/ไร่/ปี)	2	28.57	5	71.43	0	0.00	0	0.00
นอกภาคเกษตร (บาท/ลบ.ม.)	0	0.00	4	57.14	2	28.57	1	14.29

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

10.8.5 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ของคณะกรรมการกลุ่ม

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรี คณะกรรมการกลุ่มได้เสนอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะว่าโครงการฯ ควรปรับปรุงคูส่งน้ำให้เป็นคูส่งน้ำคอนกรีต เพื่อความสะดวกในการพัฒนา ทำความสะอาด ขุดลอกคูส่งน้ำ ควรปรับปรุงซ่อมแซมคลองส่งน้ำและอาคารบังคับน้ำที่เสียหายให้สามารถใช้งานได้ตามปกติ และควรปรับปรุงรอบเวรในการส่งน้ำให้ส่งน้ำให้เกษตรกรได้ทั่วถึงและเพียงพอ พร้อมทั้งจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำเพื่อทำหน้าที่ในการดูแลรักษาคลองส่งน้ำ นอกจากนี้คณะกรรมการบางรายได้แสดงความคิดเห็นว่าหากมีการจัดเก็บค่าชลประทาน ควรยกเว้นให้กับเกษตรกร เนื่องจากเกษตรกรมีรายได้ไม่แน่นอนและมีฐานะยากจน และหากมีการจัดเก็บจากเกษตรกรควรมีการปรับปรุงพื้นที่ให้เป็นเขตปฏิรูป เพื่อที่จะทำให้การจัดเก็บมีความเป็นไปได้มากยิ่งขึ้น ส่วนข้อเสนอเกี่ยวกับค่าชลประทานที่จัดเก็บได้คณะกรรมการส่วนใหญ่ต้องการให้นำมาใช้จ่ายในการดำเนินงานและดูแลรักษา เพื่อซ่อมแซมคลอง คูส่งน้ำและอาคารชลประทานให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ตลอด และนำเงินที่จัดเก็บมาได้มาใช้ในการจัดหาเครื่องสูบน้ำมาติดตั้งเพื่อสูบน้ำให้กับเกษตรกรที่ได้รับน้ำไม่เพียงพอ โดยที่เกษตรกรจะเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในส่วนของคุณ้ำมันหรือค่าไฟฟ้าที่ใช้ในการสูบน้ำเอง นอกจากนี้คณะกรรมการบางส่วนต้องการให้นำเงินค่าชลประทานที่จัดเก็บได้มาใช้ในการจัดหาปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง พันธุ์พืช ให้แก่เกษตรกรในพื้นที่ที่มีการจัดเก็บ

11. เกษตรกรผู้ใช้น้ำ

จากการศึกษารวบรวมข้อมูลวันที่ 15-16 กันยายน 2543 เกษตรกรผู้ใช้น้ำในเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรี จำนวน 55 ครัวเรือน มีข้อมูลทางเศรษฐกิจ ข้อมูลการเพาะปลูกพืช ข้อมูลลักษณะการใช้น้ำชลประทาน และความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน ดังนี้

11.1 ข้อมูลทั่วไป

11.1.1 ลักษณะทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ใช้น้ำ

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกรจำนวน 55 ครัวเรือน มี 53 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 96.36 ของกลุ่มเกษตรกรที่มาให้สัมภาษณ์ ประกอบอาชีพอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก มี 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 1.82 ประกอบอาชีพรับจ้างเป็นอาชีพหลัก และมี 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 1.82 ประกอบอาชีพค้าขายเป็นอาชีพหลัก โดยรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนประมาณ 49,219.08 บาทต่อปี เป็นรายได้โดยเฉลี่ยจากการทำการเกษตร ประมาณ 33,902.83 บาทต่อปี รายจ่ายโดยเฉลี่ยของครัวเรือนประมาณ 46,519.92 บาทต่อปี รายจ่ายค่าใช้น้ำโดยเฉลี่ยของครัวเรือนประมาณ 603.27 บาทต่อปี เกษตรกรจำนวน 13 ครัวเรือน มีรายได้ต่ำกว่า 2,000 บาทต่อเดือน เกษตรกรจำนวน 25 ครัวเรือน มีรายได้อยู่ระหว่าง 2,000 – 4,999 บาทต่อเดือน เกษตรกรจำนวน 14 ครัวเรือน มีรายได้อยู่ระหว่าง 5,000 – 9,999 บาทต่อเดือน เกษตรกรจำนวน 2 ครัวเรือน มีรายได้อยู่ระหว่าง 10,000 – 15,999 บาทต่อเดือน (ตารางที่ 7.12 และตารางที่ 8.12)

ตารางที่ 6.12 ความคิดเห็นของคณะกรรมการเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานที่เหมาะสม

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทาน	จำนวน (ราย)
ในภาคการเกษตร (บาท/ไร่/ปี)	7
0.00	0
1.00-5.00	7
6.00-10.00	0
11.00-15.00	0
16.00-20.00	0
มากกว่า 20.00	0
ไม่แสดงความคิดเห็น	0
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 0.00	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 5.00	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 3.64	
นอกภาคการเกษตร (บาท/ลูกบาศก์เมตร)	7
0.00	0
0.10-0.50	4
0.60-1.00	1
1.10-1.50	0
1.60-2.00	0
มากกว่า 2.00	1
ไม่แสดงความคิดเห็น	1
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 0.50	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 100.00	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 17.17	

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 7.12 รายได้และรายจ่ายของครัวเรือน

รายได้ - รายจ่าย	บาทต่อปี
รายได้	
รายได้เฉลี่ยของครัวเรือน	49,219.08
รายได้โดยเฉลี่ยจากการเกษตร	33,902.83
รายจ่าย	
รายจ่ายโดยเฉลี่ยของครัวเรือน	46,519.92
รายจ่ายค่าใช้น้ำโดยเฉลี่ยของครัวเรือน	603.27

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 8.12 ช่วงรายได้เฉลี่ยของเกษตรกร

ช่วงรายได้ (บาทต่อเดือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
0-1,999	13	23.64
2,000-4,999	25	45.45
5,000-9,999	14	25.45
10,000-15,999	2	3.64
16,000-24,999	0	0
25,000 ขึ้นไป	0	0

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.1.2 การใช้ประโยชน์จากที่ดิน

ลักษณะการใช้ประโยชน์จากที่ดินของเกษตรกรที่มาให้สัมภาษณ์ เกษตรกรมีพื้นที่ถือครองโดยประมาณ 859.70 ไร่ ซึ่งเกษตรกรนำที่ดินเหล่านั้นมาทำการเกษตรโดยประมาณ 808.70 ไร่ ใช้เป็นที่อยู่อาศัยโดยประมาณ 41.00 ไร่ เป็นที่ทิ้งร้างว่างเปล่าโดยประมาณ 10.00 ไร่ และเป็นพื้นที่ที่ได้เช่าโดยประมาณ 274.70 ไร่ (ตารางที่ 9.12)

ตารางที่ 9.12 ลักษณะการใช้ประโยชน์จากที่ดิน

พื้นที่	พื้นที่ทั้งหมด (ไร่)	เฉลี่ย (ไร่ต่อครัวเรือน)
พื้นที่ถือครอง (มีกรรมสิทธิ์)	859.7	100.00
เพื่อการเกษตร	808.70	94.07
ที่อยู่อาศัย	41.00	4.77
ทิ้งร้างว่างเปล่า	10.00	1.16
พื้นที่เช่า (เพื่อการเกษตร)	274.70	100.00
รวม	1,134.4	-

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.1.3 ลักษณะการนำน้ำชลประทานมาใช้ประโยชน์

ลักษณะการนำน้ำชลประทานมาใช้ประโยชน์ในพื้นที่ของเกษตรกร ดังตารางที่

10.12

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่นา เกษตรกรจำนวน 32 ครัวเรือน จะปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูให้ไหลเข้าแปลงเกษตรกรรม เกษตรกรจำนวน 13 ครัวเรือน ปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูและผ่านแปลงเกษตรกรรมคนอื่นแล้วปล่อยน้ำเข้าพื้นที่เกษตรกรรมตนเอง เกษตรกรจำนวน 4 ครัวเรือน ใช้วิธีสูบน้ำจากคลองผ่านคูแล้วปล่อยให้น้ำไหลเข้าแปลงเกษตรกรรม และเกษตรกรจำนวน 3 ครัวเรือน ใช้วิธีสามารถสูบน้ำเข้าสู่แปลงเกษตรกรรมได้เลย

ตารางที่ 10.12 ลักษณะการนำน้ำมาใช้ในพื้นที่

วิธีการนำน้ำเข้าพื้นที่ทำการเกษตร	ที่นา	ที่ไร่	ที่ปลูกผัก	ที่สวน	ที่เลี้ยงสัตว์	บ่อเลี้ยงสัตว์น้ำ	อื่นๆ
	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)
สูบน้ำจากแปลงตนเองได้เลย	3	10	1	3	0	0	0
สูบน้ำจากคลอง/คูผ่านแปลงคนอื่นแล้วเข้าพื้นที่ตนเอง	4	1	0	1	0	0	0
ปล่อยน้ำจากคลอง/คูให้ไหลเข้าแปลงได้เลย	32	4	0	1	0	0	0
ปล่อยน้ำจากคลอง/คูผ่านแปลงคนอื่นแล้วเข้าพื้นที่ตนเอง	13	2	0	1	0	0	0
อื่นๆ	0	3	0	0	0	0	0

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่ไร่ เกษตรกรจำนวน 10 ครัวเรือน ใช้วิธีสูบน้ำเข้าสู่แปลง
เกษตรกรรวมได้เลย เกษตรกรจำนวน 4 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูให้ไหลเข้าแปลง
เกษตรกรรวม เกษตรกรจำนวน 2 ครัวเรือน ปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูและแปลงเกษตรกรคนอื่น
แล้วปล่อยน้ำเข้าพื้นที่เกษตรกรตนเอง เกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน ใช้วิธีสูบน้ำจากคลองชล
ประทานผ่านคูและแปลงเกษตรกรคนอื่นแล้วปล่อยน้ำเข้าพื้นที่เกษตรกรตนเองและเกษตรกร
อีกจำนวน 3 ครัวเรือน ใช้น้ำบาดาล

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่ปลูกผัก เกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน ใช้วิธีสูบน้ำจากแปลง
เกษตรกรรวมได้เลย

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่สวน มีเกษตรกรจำนวน 3 ครัวเรือน ใช้วิธีสูบน้ำจากแปลง
เกษตรกรรวมได้เลย เกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน ใช้วิธีสูบน้ำจากคลองผ่านคูและแปลงเกษตร
กรคนอื่นแล้วปล่อยน้ำเข้าพื้นที่เกษตรกรตนเอง เกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำ
จากคลองผ่านคูให้ไหลเข้าแปลงได้เลย และมีเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน ปล่อยน้ำจากคลองผ่าน
คูและแปลงเกษตรกรคนอื่นแล้วเข้าพื้นที่เกษตรกรตนเอง

11.1.4 ความต้องการใช้น้ำเพื่อการเกษตร

เกษตรกรต้องการใช้น้ำชลประทานเพื่อนำไปใช้ในการผลิตผลผลิตมากที่สุดในเดือน
เมษายน และมีความต้องการน้ำน้อยที่สุดในเดือนมกราคม (ตารางที่ 11.12)

11.2 ความคิดเห็นในการจัดเก็บค่าชลประทานของเกษตรกรผู้ใช้น้ำ

11.2.1 การจัดเก็บค่าชลประทาน

ความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน เกษตรกรจำนวน 12
ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 21.82 เห็นด้วยในการจัดเก็บค่าชลประทาน เนื่องจากได้รับน้ำอย่าง
เพียงพอ และได้ใช้น้ำจากชลประทาน จึงควรที่จะช่วยแบ่งเบาภาระให้กับกรมชลประทานในเรื่อง
งบประมาณการดูแลรักษาระบบและแหล่งน้ำของกรมชลประทาน มี 35 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อย
ละ 63.64 ไม่เห็นด้วยกับการจัดเก็บค่าชลประทาน เนื่องจากโดยส่วนใหญ่แล้วเกษตรกรมีรายได้ที่
ต่ำ และเป็นหน้าที่ของกรมชลประทานที่จะต้องช่วยเหลือเกษตรกรจึงไม่ควรมีการจัดเก็บค่าชล

ประทาน และอีก 8 ครั้วเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 14.55 ไม่แสดงความคิดเห็นในเรื่องนี้ (ตารางที่ 12.12)

ตารางที่ 11.12 ช่วงเวลาความต้องการน้ำเพื่อการเกษตร

เดือน	จำนวนครั้ง
มกราคม	35
กุมภาพันธ์	62
มีนาคม	81
เมษายน	88
พฤษภาคม	72
มิถุนายน	46
กรกฎาคม	63
สิงหาคม	73
กันยายน	78
ตุลาคม	78
พฤศจิกายน	66
ธันวาคม	57

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 12.12 ความคิดเห็นในการจัดเก็บค่าชลประทานของเกษตรกร

ความคิดเห็น	จำนวน (ครั้วเรือน)	ร้อยละ
ความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน		
เห็นด้วย	12	21.82
ไม่เห็นด้วย	35	63.64
ไม่แสดงความคิดเห็น	8	14.55
รวม	55	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.2 ความต้องการใช้น้ำ

ความคิดเห็นของเกษตรกรถึงความต้องการแหล่งน้ำและ/หรือระบบส่งน้ำในอนาคต พบว่า มีเกษตรกรจำนวน 27 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 49.09 มีความต้องการให้จัดหาเฉพาะระบบส่งน้ำ มีเกษตรกรจำนวน 12 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 21.82 มีความต้องการให้จัดหาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ มีเกษตรกรจำนวน 16 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 29.09 ไม่ต้องการให้มีการจัดหาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ ดังตารางที่ 13.12

ตารางที่ 13.12 ความต้องการแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำในอนาคต

ความพึงประสงค์	จำนวน(ครัวเรือน)	ร้อยละ
ความต้องการแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ		
เฉพาะแหล่งน้ำ โดยผู้จัดหาระบบส่งน้ำเอง	0	0
เฉพาะระบบส่งน้ำ	27	49.09
ทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	12	21.82
ไม่ต้องการทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	16	29.09
รวม	55	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีความต้องการแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ 39 ครัวเรือน เกี่ยวกับหน่วยงานที่ควรเข้ามาทำหน้าที่ในการจัดหาและดูแลแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ เกษตรกรจำนวน 34 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 87.18 ให้ความเห็นว่าควรจะเป็นกรมชลประทาน เกษตรกรจำนวน 3 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 7.69 ให้ความคิดเห็นว่าควรที่จะเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำเอง เกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 2.56 ให้ความคิดเห็นว่าควรที่จะเป็นบริษัทเอกชน และเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 2.56 ได้เสนอหน่วยงานอื่นขึ้นมา คือ อบต. ผู้ใหญ่บ้าน ดังตารางที่ 14.12

ตารางที่ 14.12 หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่จัดหาและดูแลแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ

หน่วยงาน	จำนวน(ครัวเรือน)	ร้อยละ
กรมชลประทาน	34	87.18
รัฐวิสาหกิจ	0	0
บริษัทเอกชน	1	2.56
หน่วยงานกลางที่ตั้งขึ้นใหม่ (องค์กรมหาชน)	0	0
กลุ่มผู้ใช้น้ำ	3	7.69
อื่น ๆ	1	2.56

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.3 ความยินดีที่จะจ่ายและรูปแบบการจ่ายค่าชลประทาน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทานเมื่อกำหนดข้อสมมติในลักษณะที่ว่า ถ้าในอนาคตทางโครงการชลประทานสามารถที่จะจัดหาเฉพาะแหล่งน้ำ หรือเฉพาะระบบส่งน้ำ หรือทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีน้ำใช้ให้เกษตรกรอย่างเพียงพอและทั่วถึง ได้น้ำตามความต้องการแล้ว พบว่า เกษตรกรจำนวน 7 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 17.95 ไม่ยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน แต่มีเกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน จำนวน 32 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 82.05 โดยมีเกษตรกรจำนวน 31 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 96.88 ต้องการจ่ายค่าชลประทานในรูปแบบเงินสด และต้องการจ่ายเป็น บาทต่อลูกบาศก์เมตร บาทต่อไร่ต่อปี บาทต่อปี (เหมาจ่าย) และบาทต่อไร่ต่อฤดู และมีเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 3.23 ต้องการจ่ายในรูปของผลผลิตทางการเกษตร ดังตารางที่ 15.12

ตารางที่ 15.12 ความยินดีที่จะจ่ายและลักษณะการจ่ายค่าชลประทาน

ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
เกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	32	82.05
ลักษณะการจ่ายค่าชลประทาน		
1. เงินสด	31	96.88
- จ่ายเป็นลูกบาศก์เมตร	0	0
- จ่ายเป็น บาท/ไร่/ปี	29	93.55
- จ่ายแบบเหมาจ่าย (บาท/ปี)	0	0
- จ่ายเป็น บาท/ไร่/ฤดู	2	6.45
2. ผลผลิตทางการเกษตร	1	3.23
3. อื่น ๆ	0	0
เกษตรกรที่ไม่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	7	17.95
รวม	39	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.4 วิธีการชำระค่าชลประทาน

เกษตรกรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการชำระค่าชลประทาน ดังนี้ มีเกษตรกรจำนวน 4 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 12.50 ต้องการไปชำระที่สำนักงานโครงการ มีเกษตรกรจำนวน 22 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 68.75 ต้องการจะชำระค่าชลประทานโดยตรงกับพนักงานที่มาจัดเก็บ และมีเกษตรกรอีกจำนวน 5 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 15.63 ที่ได้เสนอวิธีอื่นในการชำระค่าชลประทาน คือ ชำระค่าชลประทานกับ หัวหน้ากลุ่ม ดังตารางที่ 16.12

11.2.5 หน่วยงานที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการเก็บค่าชลประทาน

หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าชลประทาน ตามความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน มีเกษตรกรนี้จำนวน 13 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 41.94 ให้ความเห็นว่าเป็นกรมชลประทาน โดยให้เหตุผลว่า กรมชลประทานเป็นผู้จัดสรรน้ำให้แก่ผู้ใช้น้ำ มีเกษตรกรจำนวน 14 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 45.16 ให้ความเห็นว่าเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยให้เหตุผลว่า เป็นผู้ที่อยู่ในพื้นที่ และมีความใกล้ชิดกับเกษตรกร และมีเกษตรกรจำนวน 4 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 12.90 ให้ความเห็นว่าเป็นหน่วยงานอื่น ๆ อาทิ อ.บ.ต. ผู้ใหญ่บ้าน โดยให้เหตุผลว่าหน่วยงานเหล่านั้นอยู่ในพื้นที่ และเป็นผู้นำของชุมชน ดังตารางที่ 17.12

ตารางที่ 16.12 วิธีการชำระค่าชลประทาน

วิธีการชำระ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
โอนเงินผ่านบัญชีธนาคาร	0	0
ชำระทางไปรษณีย์	0	0
ชำระที่สำนักงานโครงการ	4	12.50
ชำระที่ทำการบริษัทเอกชน	0	0
ชำระโดยตรงกับพนักงานจัดเก็บ	22	68.75
อื่น ๆ	5	15.63

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 17.12 หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่จัดเก็บค่าชลประทาน

หน่วยงาน	จำนวน	ร้อยละ
กรมชลประทาน	13	41.94
รัฐวิสาหกิจ	0	0
บริษัทเอกชน	0	0
หน่วยงานกลาง	0	0
กลุ่มผู้ใช้น้ำ	14	45.16
อื่นๆ	4	12.90

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

สำหรับหน่วยงานที่ควรทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ ตามความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ จำนวน 15 ครัวเรือน แบ่งเป็น เกษตรกรจำนวน 7 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 46.67 ให้ความเห็นว่าเป็นกรมชลประทาน โดยให้เหตุผลว่า เป็นหน้าที่ของกรมชลประทานในการดูแลพื้นที่และการจัดส่งน้ำ จึงเป็นหน่วยงานที่มีความพร้อมในการจัดเก็บ มีเกษตรกรจำนวน 7 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 46.67 ให้ความเห็นว่าเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยให้เหตุผลว่าเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดและมีความเข้าใจในเกษตรกร และมีเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 6.67 ให้ความเห็นว่าเป็น อ.บ.ต. โดยให้เหตุผลว่าอยู่ในพื้นที่ ดังตารางที่ 18.12

11.2.6 การรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมายการชลประทานและกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน

เกษตรกรจำนวน 55 ครัวเรือน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 100.00 ที่ไม่ทราบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการชลประทานในเรื่องกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน ส่วนการรับทราบเกี่ยวกับ พรบ. การชลประทานหลวง เกษตรกรจำนวน 55 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 100.00 ที่ไม่ทราบ

จากการสอบถามพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชลประทานทั้งในเรื่องกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานและ พรบ.การชลประทานหลวง ดังตารางที่ 19.12

ตารางที่ 18.12 หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่จัดเก็บค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ

หน่วยงาน	จำนวน	ร้อยละ
กรมชลประทาน	7	46.67
รัฐวิสาหกิจ	0	0
บริษัทเอกชน	0	0
หน่วยงานกลาง	0	0
กลุ่มผู้ใช้น้ำ	7	46.67
อบต.	1	6.67
อื่นๆ	0	0

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 19.12 การรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชลประทาน

การรับทราบเกี่ยวกับ	ทราบ		ไม่ทราบ	
	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
กองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน	0	0	55	100.00
พรบ. การชลประทานหลวง	0	0	55	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.7 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง

ตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 ได้ระบุให้มีการจัดเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำในภาคเกษตรได้ในอัตราไม่เกิน 5 บาทต่อไร่ และค่าชลประทานสำหรับผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรในอัตรา 0.50 บาทต่อลูกบาศก์เมตร พบว่า เกษตรกรจำนวน 14 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 25.45 ของเกษตรกรที่มาให้สัมภาษณ์มีความคิดเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่สูงเกินไป เกษตรกรจำนวน 37 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 67.27 มีความคิดเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้วและเกษตรกรจำนวน 4 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 7.27 มีความคิดเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราต่ำเกินไป ดังตารางที่ 20.12

ส่วนความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานสำหรับผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตร พบว่า เกษตรกรจำนวน 3 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 5.45 มีความคิดเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่สูงเกินไป เกษตรกรจำนวน 39 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 70.91 มีความคิดเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว และเกษตรกรจำนวน 11 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 20.00 มีความคิดเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราต่ำเกินไปซึ่งเกษตรกรได้เสนออัตราค่าชลประทานทั้งในภาคเกษตร และนอกภาคเกษตรดังนี้ ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานสำหรับภาคเกษตร มีอัตราค่าชลประทานเฉลี่ยเท่ากับ 5.44 บาทต่อไร่ต่อปี และความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานสำหรับนอกภาคเกษตรมีอัตราค่าชลประทานเฉลี่ยเท่ากับ 1.12 บาทต่อลูกบาศก์เมตร ดังตารางที่ 20.12 และ ตารางที่ 21.12

ตารางที่ 20.12 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตาม พรบ. การชลประทานหลวง

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชล ประทาน ตาม พรบ. การชล ประทานหลวง	สูงเกินไป		เหมาะสม		ต่ำเกินไป	
	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
ภาคเกษตร (5 บาท/ไร่/ปี)	14	25.45	37	67.27	4	7.27
นอกภาคเกษตร (0.5 บาท/ลบ.ม.)	3	5.45	39	70.91	11	20.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 21.02 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานที่เหมาะสม

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทาน	จำนวน (ราย)
ในภาคการเกษตร (บาท/ไร่/ปี)	55
0.00	1
1.00-5.00	50
6.00-10.00	2
11.00-15.00	1
16.00-20.00	0
มากกว่า 20.00	1
ไม่แสดงความคิดเห็น	0
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 0.00	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 50.00	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 5.44	
นอกภาคการเกษตร (บาท/ลูกบาศก์เมตร)	55
0.00	0
0.10-0.50	42
0.60-1.00	4
1.10-1.50	0
1.60-2.00	5
มากกว่า 2.00	2
ไม่แสดงความคิดเห็น	2
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 0.10	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 20.00	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 0.20	

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

12. ผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตร

จากการสัมภาษณ์ผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรที่ใช้น้ำจากโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรี บริษัท ผลิตภัณฑ์และวัสดุก่อสร้าง จำกัด ผลการศึกษามีดังนี้

12.1 โรงงานอุตสาหกรรม

จากการสัมภาษณ์โรงงานอุตสาหกรรมจำนวน 1 ราย ได้แก่ บริษัท ผลิตภัณฑ์และวัสดุก่อสร้าง จำกัด เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ใช้น้ำ ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้น้ำ และความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน ดังนี้

บริษัท ผลิตภัณฑ์และวัสดุก่อสร้าง จำกัด ตั้งอยู่นอกพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรี อยู่ห่างจากโครงการฯ ประมาณ 1 กิโลเมตร ประกอบกิจการประเภทคอนกรีตผสมเสร็จ มีจำนวนแรงงาน 10 คน มูลค่าทรัพย์สิน 20 ล้านบาท

12.1.1 ปริมาณการใช้น้ำ

บริษัท ผลิตภัณฑ์และวัสดุก่อสร้าง จำกัด ใช้น้ำจากทางน้ำชลประทาน โดยโรงงานจะใช้น้ำประมาณ 300 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน เพื่อใช้เป็นวัตถุดิบในการประมาณ 200 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน และใช้ในการทำความสะอาดประมาณ 100 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน

12.1.2 อุปสงค์ในการใช้น้ำดิบ

ความต้องการใช้น้ำในขนาดของบริษัท พบว่า บริษัทยังคงมีความต้องการใช้น้ำเพื่อการผลิตเป็นปริมาณ 200 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน เช่นเดิม

12.1.3 การจ่ายค่าชลประทานและความคิดเห็นที่มีต่อค่าน้ำดิบ

ในปัจจุบันบริษัทไม่ต้องจ่ายค่าชลประทานให้แก่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรี เนื่องจากทางน้ำชลประทานที่บริษัทนำน้ำมาใช้ยังไม่ได้ดำเนินการออกกฎกระทรวงกำหนดทางน้ำเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทาน เมื่อสอบถามความคิดเห็นของบริษัทที่มีต่ออัตราค่าน้ำที่ต้องจ่ายในปัจจุบัน บริษัทมีความคิดเห็นว่าเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว

12.1.4 ปัญหาการใช้น้ำ

ปัญหาในการใช้น้ำจากทางบริษัท พบว่า ทางบริษัทต้องพบกับปัญหาปริมาณน้ำที่ได้รับจากทางน้ำชลประทานมีปริมาณไม่สม่ำเสมอ บางครั้งทางบริษัทไม่ได้รับน้ำจากทางโครงการฯ เลยโดยเฉพาะในฤดูแล้ง และเมื่อสอบถามถึงคุณภาพของน้ำดิบที่บริษัทได้รับจากทางน้ำชลประทาน พบว่า คุณภาพของน้ำชลประทานมีคุณภาพที่ไม่ดี กล่าวคือ มีกลิ่น และมีตะกอน ทำให้เกิดปัญหากับทางบริษัทมาก เนื่องจากน้ำเป็นส่วนหนึ่งของการผลิตคอนกรีต คุณภาพของน้ำจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ

12.1.5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

ความคิดเห็นที่เกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน บริษัท ผลิตภัณฑ์และวัสดุก่อสร้าง จำกัด ต้องการให้หน่วยงานราชการหรือเอกชนเข้ามาจัดหาและพัฒนาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำให้แก่ทางโรงงาน โดยโรงงานยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน โดยวิธีโอนเงินผ่านบัญชีธนาคารเป็นรายเดือน และเมื่อสอบถามถึงทัศนคติว่าต้องการให้หน่วยงานใดเข้ามาทำหน้าที่ในการจัดหาแหล่งน้ำ ระบบส่งน้ำ และจัดเก็บค่าชลประทาน บริษัทมีความเห็นว่าควรจะเป็นกรมชลประทาน

12.1.6 การตระหนักถึงกฎหมายเกี่ยวกับค่าชลประทาน

ทัศนะทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการเรียกเก็บค่าชลประทานพบบริษัท ไม่ทราบมาก่อนว่าค่าชลประทานที่จัดเก็บได้ตามกฎหมายนั้นต้องนำเข้ากองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน และไม่ทราบมาก่อนว่าตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรสามารถออกกฎกระทรวงกำหนดทางน้ำเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำนอกการเกษตรในอัตราลูกบาศก์เมตรละห้าสิบบาท และในภาคการเกษตรในอัตรา 5 บาทต่อไร่ โดยที่บริษัทไม่ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานดังกล่าวมีความเหมาะสมหรือไม่ และไม่ได้กล่าวว่าอัตราที่เหมาะสมควรเป็นอัตราใด

ข้อมูลพื้นฐานขอโครงการ

ชื่อโครงการ

อ่างเก็บน้ำเขื่อนแก่งกระจาน

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรี

วัตถุประสงค์โครงการ

☒ การเพาะปลูก	☒ เลี้ยงสัตว์, ประมง	☐ การบูรณะสภาพที่ดิน
☒ อุปโภคบริโภค	☐ การคมนาคม	☒ การท่องเที่ยว
☒ ผลิตกระแสไฟฟ้า	☒ ป้องกันอุทกภัย	
☐ อื่นๆ		

ที่ตั้ง	ชื่อหมู่บ้าน	a	หมู่ที่	a	ตำบล	แก่งกระจาน
			อำเภอ	แก่งกระจาน	จังหวัด	เพชรบุรี

อาณาเขต	ละติจูด	12°54'5"เหนือ	ลองจิจูด	99°38'00" ตะวันออก		
ทิศเหนือ	ตำบล	-	จังหวัด	ราชบุรี	จังหวัด	สมุทรสงคราม
ทิศใต้	ตำบล	-	อำเภอ	-	จังหวัด	ประจวบคีรีขันธ์
ทิศตะวันออก	ตำบล		อำเภอ		จังหวัด	อ่าวไทย
ทิศตะวันตก	ตำบล		อำเภอ		จังหวัด	พม่า

สภาพพื้นที่โครงการ

พื้นที่โครงการ (ไร่)	532,050	จังหวัด	เพชรบุรี	468,280	ไร่
พื้นที่ชลประทาน (ไร่)	468,280				
		จังหวัด			ไร่

ลักษณะห้วงงาน

☒ เขื่อนกักเก็บน้ำ	ค่าก่อสร้าง (ล้านบาท)	160

☒ เขื่อนดิน	☐ เขื่อนคอนกรีต
☐ หินทิ้งแกนดินเหนียว	

พื้นที่รับน้ำฝน (ตร.กม.)	-	ความจุที่ระดับสูงสุด (ล้าน ลบ.ม.)	900
พื้นที่อ่างเก็บน้ำ (ตร.กม.)	5,164	ความจุที่ระดับเก็บกัก (ล้าน ลบ.ม.)	710
ความกว้างสันเขื่อน (เมตร)	8	ความจุที่ระดับต่ำสุด (ล้าน ลบ.ม.)	65
ความกว้างฐานเขื่อน (เมตร)	250	ความสูงตัวเขื่อน (เมตร)	58.0
ความยาวเขื่อน (เมตร)	760		

☒ เชื้อนระบายน้ำ	ค่าก่อสร้าง (ล้านบาท)	19.0		
ชนิดบานระบาย	☒ บานตรง	☐ บานโค้ง		
จำนวนช่องระบาย (ช่อง)	4	กว้างช่องละ (เมตร)	6.00	สูง (เมตร)
จำนวนช่องระบาย (ช่อง)		กว้างช่องละ (เมตร)		สูง (เมตร)
ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)			1,400	
จำนวนประตูเรือสัญจร (ช่อง)		กว้างช่องละ (เมตร)		

☐ ประตูระบายน้ำ	ค่าก่อสร้าง (บาท)			
ชนิดบานระบาย	☐ บานตรง	☐ บานโค้ง		
จำนวนช่องระบาย (ช่อง)		กว้างช่องละ (เมตร)		สูง (เมตร)
จำนวนช่องระบาย (ช่อง)		กว้างช่องละ (เมตร)		สูง (เมตร)
ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)				
จำนวนประตูเรือสัญจร (ช่อง)		กว้างช่องละ (เมตร)		

☐ ฝายทดน้ำ	ค่าก่อสร้าง (บาท)			
☐ ฝายหินก่อ	☐ ฝายยาง	☐ ฝายคอนกรีตเสริมเหล็ก		
ความยาวสันฝาย (เมตร)		ความสูงสันฝาย (เมตร)		
ปริมาณน้ำผ่านฝายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)				

☐ สถานีสูบน้ำ	ค่าก่อสร้าง (บาท)		หมายเหตุ	
จำนวนเครื่อง (เครื่อง)		ขนาดเครื่อง (ลบ.ม./วินาที)		
จำนวนเครื่อง (เครื่อง)		ขนาดเครื่อง (ลบ.ม./วินาที)		
จำนวนเครื่อง (เครื่อง)		ขนาดเครื่อง (ลบ.ม./วินาที)		
ปริมาณน้ำสูงสุดที่สูบ (ลบ.ม./วินาที)				

ระบบการส่งน้ำ	☒ ส่งน้ำด้วย Gravity	☐ สูบน้ำด้วยไฟฟ้า
	☐ ทั้งแบบ Gravity และสูบน้ำด้วยไฟฟ้า	

อาคารที่สำคัญของโครงการ

รวมทั้งหมด(แห่ง) 1,768

☐ ประตูละบายปากคลองสายใหญ่ฝั่งซ้าย (ท่อระบายฝั่งซ้าย) จำนวนช่องระบาย(ช่อง)

ชนิดบาน ☐ บานตรง ☐ บานโค้ง ท่อ Ø(เมตร)

กว้างช่องละ (เมตร) สูง (เมตร)

ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

☐ ประตูละบายปากคลองสายใหญ่ฝั่งขวา (ท่อระบายฝั่งขวา) จำนวนช่องระบาย(ช่อง)

ชนิดบาน ☐ บานตรง ☐ บานโค้ง ท่อ Ø(เมตร)

กว้างช่องละ (เมตร) สูง (เมตร)

ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

☒ ประตูละบายปากคลอง จำนวน (แห่ง) 45

ชนิดบาน ☐ บานตรง ☐ บานโค้ง

☒ ประตูละบายกลางคลอง จำนวน (แห่ง) 19

ชนิดบาน ☐ บานตรง ☐ บานโค้ง

☒ ประตูละบายปลายคลอง จำนวน (แห่ง) 43

ชนิดบาน ☐ บานตรง ☐ บานโค้ง

☐ ท่อระบายปากคลอง จำนวน (แห่ง)

☐ ท่อระบายกลางคลอง จำนวน (แห่ง)

☒ ท่อระบายปลายคลอง จำนวน (แห่ง) 43

☒ สะพานน้ำ จำนวน (แห่ง) 14

☐ รางเท จำนวน (แห่ง)

☒ น้ำตก จำนวน (แห่ง) 65

☒ น้ำตกทดน้ำ จำนวน (แห่ง) 48

☒ อาคารทดน้ำ จำนวน (แห่ง) 36

☒	ท่อเชื่อม	จำนวน (แห่ง)	24
☒	ท่อลอด	จำนวน (แห่ง)	133
☒	ท่อส่งน้ำเข้านา	จำนวน (แห่ง)	918
☐	ท่อรับน้ำป่า	จำนวน (แห่ง)	
☐	รางรับน้ำป่า	จำนวน (แห่ง)	
☐	อาคารทึ่งน้ำ	จำนวน (แห่ง)	
☒	สะพานข้ามคลอง	จำนวน (แห่ง)	103
☐	ท่อทึ่งน้ำ	จำนวน (แห่ง)	
☒	อื่น ๆ สะพานไม้	จำนวน (แห่ง)	275

คลองส่งน้ำสายใหญ่, สายย่อยและสายซอย

	ชื่อคลอง	ลักษณะ	ความยาว (กม.)	ปริมาณน้ำที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)	พื้นที่ส่งน้ำ (ไร่)
	คลองส่งน้ำสายใหญ่				
1	สายใหญ่ 1	คาคคอนกรีต	16.66	10.625	25,815
2	สายใหญ่ 2	คาคคอนกรีต	19.56	5.960	27,127
3	สายใหญ่ 3	คาคคอนกรีต	25.90	22.803	39,860
4	สายใหญ่ฝั่งซ้าย	คาคคอนกรีต, คลองดิน	36.33	14.570	47,427
	คลองซอย, แยกซอย				
1	1R-1	คาคคอนกรีต	41.03	3.500	7,572
2	1L-1	คลองดิน	2.80	0.314	2,378
3	2R-1	คาคคอนกรีต	8.85	2.776	8,875
4	1R-2	คลองดิน	6.50	2.273	7,983
5	1R-3	คลองดิน	4.00	0.385	2,725
6	2R-3	คลองดิน	3.08	0.456	3,238
7	3R-3	คลองดิน	8.00	1.072	13,610
8	2L-3	คลองดิน	14.00	3.909	31,327
9	1L-3	คาคคอนกรีต	28.05	12.830	15,935
10	1R-LM	คลองดิน	26.46	4.940	19,350

คลองส่งน้ำสายใหญ่, สายย่อยและสายซอย (ต่อ)

	ชื่อคลอง	ลักษณะ	ความยาว (กม.)	ปริมาณน้ำที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)	พื้นที่ส่งน้ำ (ไร่)
11	2R-LM	คาคคอนกรีต	8.09	0.660	6,985
12	3R-LM	คาคคอนกรีต	5.86	1.240	11,022
13	1L-LM	คลองดิน	5.30	0.755	6,529
14	2L-LM	คาคคอนกรีต	11.60	2.513	10,248

หมายเหตุ : ปริมาณน้ำที่ออกแบบเป็นปริมาณน้ำที่ปากคลองเพราะคลองส่งน้ำจะมีขนาดลดลง
จากปากคลองไปท้ายคลอง

การปลูกพืช

ปี พ.ศ.

2541

พื้นที่เป้าหมาย (ไร่)

150,000

	ชนิดพืชที่ปลูก	พื้นที่ (ไร่)	ระยะเวลาการปลูก (วัน)	ปริมาณน้ำที่ใช้ (มม.)	จำนวนผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่)
X	กะหล่ำปลี	130,906	100-120	380-500	663
	กล้วย			700-1,700	
	ข้าวนาปี			500-1,000	
	ข้าวนาปรัง			500-1,000	
X	ข้าวโพด	2,050	80-100	500-800	2,664
	ข้าวฟ่าง			450-650	
	แครอท			450-600	
	แตงโม			400-600	
X	ถั่ว(ฝักสด)	1,077	75-120	300-500	2,258
	ถั่วเขียว			350-500	
	ถั่วลิสง			500-700	
	ถั่วเหลือง			450-700	
X	องุ่น	2,900	150-180	500-1,200	4,130
	เผือก			a	

หมายเหตุ : ค่าปริมาณการใช้น้ำของพืชเป็นค่าของช่วงปริมาณการใช้น้ำโดยทั่วไป

วิธีการส่งน้ำ

☒	ส่งน้ำแบบรอบเวร
☒	ส่งแบบตลอดเวลา

☐	ส่งน้ำแบบหมุนเวียน
☐	ส่งตามคำขอจากผู้ใช้

กิจกรรมการจัดสรรน้ำ

☒	การเกษตร, ผลิตกระแสไฟฟ้า	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	746
☒	การปลูกข้าวนาปี	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	559
☒	การปะปา อุปโภค บริโภค	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	62
☐	ประมง	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	
☒	โรงงานอุตสาหกรรม	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	31
☒	ผลักดันน้ำเค็ม	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	93
☒	คมนาคมทางน้ำ	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	60

แหล่งเงินทุน

☒	กรมชลประทาน, งบประมาณแผ่นดิน
☐	เงินช่วยเหลือจากต่างประเทศ
☐	เงินกู้จากต่างประเทศ

ระยะเวลาการก่อสร้างและอายุการใช้งานของโครงการ

รายการ	ระยะเวลาการก่อสร้าง (ปี พ.ศ.)	อายุการใช้งานที่ผ่านมา (ปี)	ค่าก่อสร้าง (ล้านบาท)
1. ก่อสร้างหัวงานและอาคารประกอบ	2504-2509	33	160
2. ระบบส่งน้ำ	a		
3. ระบบระบายน้ำ	a		
4. ก่อสร้างทางลำเลียง	a		
5. จัดหาที่ดิน, เว้นที่ดิน	a		
6. เครื่องจักร, เครื่องมือ, ครุภัณฑ์	a		
7. อื่นๆ เชื้อเพลิง	2485-2493	49	19.0
รวม			

หมายเหตุ : - ระยะเวลาการก่อสร้างถ้าไม่ระบุปี พ.ศ. จะระบุเป็นจำนวนปีที่ก่อสร้าง
 - บางโครงการจะสรุปค่าก่อสร้างรวมทั้งโครงการมาเลยจะปรากฏข้อมูลในช่องรวม

รายการซ่อมแซมและบำรุงรักษา (Maintenance Cost)

รายการ	2,540	2,541	2,542
1. ห้างงานและอาคารประกอบ		599,600	
2. งานระบบส่งน้ำ	7,557,000	13,404,800	37,485,000
3. งานระบบระบายน้ำ	107,200		323,900
4. งานปรับปรุงทางลำเลียง	1,292,102		
5. งานปรับปรุงบ้านพัก		200,000	500,000
6. งานกำจัดวัชพืช	166,250		1,200,300
7. งานขุดลอก	14,051,460	10,825,100	3,982,400
8. งานซ่อมแซมเครื่องจักร, ยานพาหนะ			
9. อัตราค่าจ้าง	a	a	a
ข้าราชการ	12 คน		
ลูกจ้างประจำ	550 คน		
ลูกจ้างชั่วคราว	32 คน		
10. อื่นๆ ติดตั้งระบบไฟฟ้า	1,595,380	11,995,000	
รวม	24,769,392	37,024,500	43,491,600

(ค่าบำรุงรักษาไม่รวมค่าอัตราค่าจ้าง)

หมายเหตุ : X หมายถึง ชนิดของข้อมูลที่เลือก, ข้อมูลที่มี

a หมายถึง มีข้อมูลแต่ไม่ทราบค่า/ไม่ได้แจ้งมา

ช่องว่าง หมายถึง ไม่มีข้อมูล